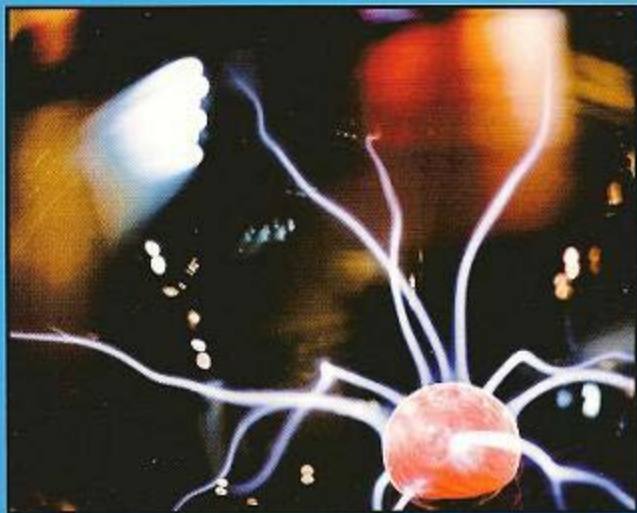

Científics d'Osona

Diccionari històric i biobibliogràfic dels científics
nascuts o vinculats a Osona

Pasqual Bernat

TEMPLE ROJÀ - VIC
PATRONAT D'ESTUDIS OSONENCS

PATRONAT
D'ESTUDIS
OSONENCS

TEMPLE ROMÀ VIC

Pasqual Bernat

Científics d'Osona

**Diccionari històric i biobibliogràfic
dels científics nascuts o vinculats a Osona**

PUBLICACIONS DEL PATRONAT D'ESTUDIS OSONENCS
VIC

A la meva germana.

Primera edició: abril del 2010

© Pasqual Bernat

© per l'edició, el Patronat d'Estudis Osonencs

© fotografia portada: Jordi Daví Claveras

Aquesta edició, incloent-hi el disseny de la coberta,
és propietat del Patronat d'Estudis Osonencs

Administració: c/ Santa Maria, 1 - 08500 Vic
info@patronatestudisosonencs.cat

Dipòsit legal: B-15.237-2010

ISBN: 978-84-936936-5-7

Imprès a Impremta Daví-Vic
Rambla dels Montcada, 10 - 08500 Vic

UNA EINA MOLT VALUOSA

Davant del treball que ha portat a terme el meu col·lega i amic Pasqual Bernat, voldria deixar dit, abans que res, que es tracta d'una eina molt valuosa. Si ens posem en el terreny dels adjectius —si bé no és el meu terreny preferit, ho haig de reconèixer—, s'ha d'afegir que el treball de Pasqual Bernat és honest i valent. Voldria justificar aquests adjectius en les paraules que segueixen.

Per què un diccionari de científics d'Osona és una eina molt valuosa? Hi ha, almenys, tres raons. En primer lloc, perquè un repertori biogràfic de persones actives en el món de la ciència i de la tecnologia és un recurs cultural de base, d'interès ciutadà. En efecte, si volem tenir una comprensió de la cultura a la comarca d'Osona, pel que fa la ciència i la tecnologia, haurem de començar per aquest diccionari. En segon lloc, un repertori biogràfic de científics i tècnics és una eina de consulta per als historiadors. Serveix per fer-se càrrec del col·lectiu en un sentit global; també serveix per fer un seguiment de persones o d'especialitats, i, finalment, és imprescindible per bastir estudis prosopogràfics, és a dir, anàlisis dels col·lectius humans en determinats períodes, localitats i especialitats. La ciència, una activitat que la fan les persones però que necessita d'entorns favorables per desenvolupar-se, ha de ser estudiada en una dimensió col·lectiva. En tercer lloc, un diccionari biogràfic és un mitjà per treure de l'anonimat persones que no mereixen estar-hi. Els nostres científics i tècnics, tot i tenir una participació tan destacada en la construcció del nostre país, solen quedar relegats a l'ombra. Costa fer-se càrrec de la importància de la seva contribució,

sovint fruit del treball quotidià, fet sense soroll, però que ha estat imprescindible per modernitzar l'agricultura, la ciutat, la indústria i les comunicacions.

També he dit que el treball de Pasqual Bernat és honest i valent. Ho puc dir perquè sé que en Pasqual hi ha abocat feina fins a esgotar les seves forces, tot i que no es tracta d'una feina en brut, sinó de la que correspon a un historiador de la ciència amb competència acadèmica ben reconeguda. El treball és valent perquè la tasca de compilació d'un repertori com aquest és molt feixuga: cal enfrontar-se amb un període de temps molt ampli —tot i que hagi acabat amb els nascuts abans de 1914—, amb un conjunt de disciplines i activitats científiques i tècniques igualment molt ampli, i amb una dispersió de fonts originals i secundàries impossible d'abastar. Només la convicció del servei que representa publicar aquest diccionari de biografies ha fet oblidar a en Pasqual Bernat els riscos inherents a la seva obra. Perquè, en realitat, la valentia respon únicament a aquesta voluntat de servei al desenvolupament de la història de la ciència entre nosaltres.

Vaig conèixer en Pasqual Bernat cap a l'any 1990, quan s'estava gestant la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica com a societat filial de l'Institut d'Estudis Catalans. La Societat va quedar formalment constituïda el maig de 1991 i llavors vam trobar-nos al consell directiu, jo com a vicepresident, ell com a vocal. Han passat un parell de dècades i seguim al consell directiu de la Societat, on tots dos som vocals. Quan el 1993 vaig ser escollit president de la Societat, la relació amb en Pasqual es va intensificar, perquè havia de canalitzar i ajudar a fer possibles les seves iniciatives. Una de les primeres fou la creació d'un butlletí de la Societat, que s'acabà denominant *Ictineu* i del qual en Pasqual ha estat redactor fins al número 30 (de 2009, el darrer aparegut). Ell i jo compartíem llavors el mateix estatus professional: érem professors de secundària que portàvem en-

davant la nostra recerca com a tasca complementària. Cap al 2000, en Pasqual es traslladà a Torelló, on havia demanat una plaça de professor a l'Institut, i, arran d'una altra proposta, la Societat celebrà la seva Trobada a Vic. Tot i que en Pasqual figurava en el comitè local, no va tenir oportunitat d'actuar gaire. Probablement a causa d'això, la Trobada va transcórrer gairebé al marge dels ambients científics d'Osona. D'això en vaig ser conscient quan, poc temps després, en Pasqual Bernat havia entrat en contacte amb aquests ambients i, des de llavors, hi ha impulsat moltes activitats al voltant de la ciència i de la tècnica. Amb un acord amb l'Agrupació Astronòmica d'Osona, la Societat ha organitzat un cicle anual de seminaris a Osona coordinats per en Pasqual Bernat. Igualment, des de 2005 se celebren les Jornades d'Història de l'Astronomia i de la Meteorologia, que el 2009 han arribat a la tercera edició. M'atreveixo a dir que Osona figura com una de les comarques més actives en el terreny de la història de la ciència, no únicament en l'àmbit dels Països Catalans, sinó, probablement, més enllà.

Els diccionaris biogràfics tenen una tradició prou arrelada tant en la tradició cultural catalana com en la de la historiografia de la ciència. En la cultura catalana, els clàssics del segle XIX, Torres Amat i Elias de Molins, van ser continuats al segle XX per autors com Santiago Albertí. Les enciclopèdies generals —l'Espasa, la Salvat, l'Enciclopèdia Catalana— feren aportacions prou destacades. Recentment, els diccionaris temàtics històrics tornen a l'actualitat, com per exemple el d'historiografia publicat per Enciclopèdia Catalana el 2003, sota la direcció d'Antoni Simon. Pel que fa la historiografia de la ciència, el diccionari biogràfic en vuit volums dirigit per Gillispie els anys 1980 continua essent una referència, tot i que hagi quedat obsolet en gran part. Les mancances pel que fa la ciència a Espanya, impulsaren José María López Piñero, Thomas F. Glick, Víctor Navarro

Brotons i Eugenio Portela a publicar un diccionari històric que publicà Península el 1983. Des de llavors, hi ha hagut grans projectes de posar al dia aquestes obres, de moment sense que hagin reeixit. El projecte d'en Pasqual Bernat, en canvi, sí que ha reeixit. M'atreveixo a proposar que, quan els editors ho vegin convenient, el diccionari d'en Pasqual Bernat sigui bolcat a Internet i, d'aquesta manera, l'accés al col·lectiu dels científics osonencs serà encara més fàcil. A més, en Pasqual o d'altres en podran anar enriquint i actualitzant el contingut.

Antoni Roca Rosell

*Professor d'història de la ciència,
Universitat Politècnica de Catalunya*

NOTA PRELIMINAR

Una de les fórmules amb què la historiografia ha abordat, tradicionalment, la història d'una disciplina determinada és la del diccionari biogràfic. L'examen de les trajectòries vitals i les produccions intel·lectuals dels personatges que s'hi consignen nodreix els lectors d'una munió de dades que, convenientment processades, poden acabar donant una visió força aproximada del recorregut històric de la disciplina en qüestió. D'altra banda, la disposició ordenada i sistematitzada dels continguts que s'hi presenten fan fàcil i ràpida la seva consulta. Seduïts per aquests avantatges, a l'hora de concebre una obra que abordés la història de l'activitat científica generada des d'Osona es va considerar que aquest format historiogràfic podria satisfer els plantejaments inicials del projecte. Un recull de les biografies de científics osonencs podria ser un bon aparador per fer un repàs, tant cronològic com temàtic, de la història de la ciència a la nostra comarca. Com a resultat d'aquesta consideració ha sorgit l'obra que teniu en aquests moments a les mans.

Hi trobareu dades sobre la vida i els treballs d'una selecció d'un centenar de científics nascuts o vinculats —per qualsevol circumstància vital o de dedicació científica— a la nostra comarca. A banda d'aquesta adscripció osonenca, els candidats seleccionats ho han estat per les seves aportacions científiques. En aquest sentit, s'han considerat com a idonis tots aquells que comptessin en el seu currículum amb algun document escrit fruit d'una reflexió o experiència personal relacionada amb l'increment o la millora del coneixement científic, o bé la invenció o la descoberta d'algun procediment o objecte que operés en aquest mateix sentit. Pel que fa al marc cronològic de la selecció, s'ha fixat com a criteri

haver nascut abans de l'any 1914, any d'inici de la Primera Guerra Mundial i que molts historiadors consideren com a data final del segle XIX. D'aquesta manera, amb prop d'un segle de perspectiva, l'obra es dota del significat històric que la vol caracteritzar. Aquest marc cronològic ha fet impossible incloure entre els científics consignats cap dona. De tots són conegudes les circumstàncies històriques que han fet difícil, per no dir impossible, l'accés de les dones fins no fa massa temps a l'esfera pública de la cultura en general i de la ciència en particular. Osona no ha estat, en aquest sentit, cap excepció.

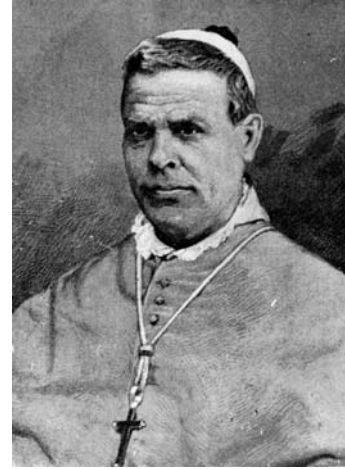
Els científics compresos en aquest diccionari es presenten ordenats alfabèticament atenent al seu primer cognom i cada entrada compta amb un esbós biogràfic, un apartat bibliogràfic i un altre de fonts. En la part biogràfica de cada personatge s'ha posat en relleu l'entorn personal, familiar i social; la formació científica o tècnica rebuda; l'eventual adscripció a una escola; la seva relació amb les institucions acadèmiques del seu temps, i les aportacions fetes a la ciència, així com les accions realitzades per tal d'incorporar a la societat les idees i les tècniques del món coetani. Tanmateix, no tots els científics ressenyats gaudeixen d'un perfil biogràfic igualment extens. En aquest sentit, l'objectiu d'aquest diccionari no ha estat el de fer una recerca exhaustiva de cadascun dels científics tractats, sinó que més aviat ha estat el de presentar les dades biogràfiques compilades a partir dels treballs biobibliogràfics ja existents. L'escassetat o manca absoluta d'aquestes referències per a alguns dels nostres homes explicarien aquest desequilibri. Amb tot, allà on ha estat possible, per tal de pal·liar la manca de dades biogràfiques, s'ha glossat breument alguna de les obres del científic en qüestió o s'hi ha afegit algun fragment de la seva obra, tot amb la finalitat de vigoritzar la seva narració biogràfica.

A l'apartat de bibliografia s'ha fet una llista, al més exhaustiva possible, de les obres de cada autor. En alguns dels

nostres protagonistes aquesta llista és inexistent. Es tracta d'aquells homes de ciència que, malgrat no haver deixat obra escrita, sí que han fet aportacions significatives en forma d'invencions o d'activitats de millora o renovació científica. En la part de fonts s'han enumerat els documents de la literatura secundària que tracten aspectes de la vida i l'obra de cada científic. En aquest darrer apartat el lector trobarà aquestes fonts consignades amb un número que el remetrà a una llista numerada situada al final de l'obra.

El diccionari es clou amb dos apèndixs. El primer apèndix enumera les localitats osonenques que van ser llocs de naixença o activitat dels científics ressenyats, i el segon els distribueix en una llista segons la disciplina científica que van conrear. Amb aquests apèndixs es pretén facilitar la recerca d'informació a tots aquells que vulguin conèixer de forma immediata la ubicació geogràfica i l'adscripció temàtica de cadascun dels científics inclosos en el diccionari.

BIOGRAFIES

AGUILAR i SERRAT, Francesc d'Assís

Clergue i naturalista. Nascut a Manlleu el 1826. Va destacar com a alumne avantatjat mentre estudiava al Seminari i al Col·legi de Segon Ensenyament de Vic. El 1848 les autoritats eclesiàstiques de Vic el van enviar a la Universitat de Barcelona per tal que es formés en ciències naturals amb l'objectiu d'esdevenir professor d'aquesta matèria al Seminari. Aquell mateix any va aconseguir una regència de matemàtiques que el capacitava oficialment per ensenyar aquesta assignatura i el 1852 aconseguia llicenciar-se en ciències naturals. El 1854 era ordenat sacerdot. Entre 1855 i 1857 va fer diverses tasques en el si del Seminari: mestre de col·legials, professor substitut i secretari. Des de 1857 fins a 1864 va impartir-hi classes de matemàtiques, grec, geografia i història. L'any 1860 va participar en la fundació del Círcol Literari de Vich, institució en la qual va llegir el seu poema *Plants de la llengua catalana*. Durant aquests anys inicià la seva

activitat periodística, que al llarg de la seva vida el va dur a col·laborar en diversos mitjans escrits, així com a participar en la fundació i la direcció d'alguns d'aquests mitjans. El 1863 va ser nomenat director del col·legi privat de segon ensenyament de Vic El Escorial. L'any 1865 es va traslladar a Madrid per dirigir el Colegio de San Tomás. En aquesta mateixa ciutat va participar, el 1870, en la fundació del Centro de Estudios Católicos, del qual va ser professor i director. El 1876 va ser nomenat rector del Seminari de Còrdova, càrrec que va ostentar fins al 1880. El 1881 va ser nomenat bisbe de Sogorb, vila en la qual va morir el 16 de desembre de 1899, després de divuit anys al capdavant d'aquesta diòcesi. L'afició d'Aguilar per les ciències, present en ell des de ben jove, el va portar a participar en l'elaboració de l'herbari que el Seminari de Vic preparava per a usos docents i també a donar algunes conferències científiques al Círcol Literari. Els seus coneixements en el camp de les ciències naturals van fer que el 1873 les autoritats eclesiàstiques el triessin per contestar les tesis darwinistes de Rafael García Álvarez, catedràtic de l'Institut de Granada i que havia encetat una polèmica amb l'Església arran d'un discurs seu sobre l'origen i l'evolució de l'home. Aguilar rebutia Álvarez a través d'un opuscle molt ben documentat titulat *El hombre, ¿es hijo del mono? Observaciones sobre la mutabilidad de las especies orgánicas y el darwinismo*. La refutació d'Aguilar començava per considerar anticristianes i absurdes les tesis de Darwin, segons les quals l'home no havia estat creat de manera immediata per Déu, sinó que era el resultat d'una transformació de la mona, que al seu torn procedia d'un altre animal inferior. Ben informat sobre el tema que discutia, per escriure aquest opuscle —que en el seu origen va ser una lliçó que va impartir en els Estudios Católicos de Madrid, on feia classes de ciències naturals—, Aguilar havia consultat una edició francesa de *L'Origine des especes*, traduïda per Clémence Royer. En una nota d'erudició, Aguilar acusava García Álvarez de

plagi comparant els paràgrafs «coincidents» entre el discurs del naturalista espanyol i la introducció de Royer. En utilitzar com a font documental l'edició de Clémence Royer, Aguilar es va deixar influir per les concepcions franceses, segons les quals el darwinisme era en el fons la doctrina transformista exposada anteriorment, entre d'altres, per autors com Maillet, Robinet, Buffon, Bory de Saint-Vincent, Lamarck i Geoffroy Saint-Hilaire. Per a Aguilar la novetat de Darwin consistia en els quatre punts en què es basava el seu transformisme: la lluita per la vida; l'elecció natural o llei de conservació de les variacions o disposicions favorables i eliminació de les nocives; la llei de divergència, de la forma dels seus avantpassats o del tipus primordial, i la transmissió hereditària. Cadascun d'aquests punts era rebutat pel nostre home amb contundència. En aquest sentit, quan Aguilar criticava la concepció darwiniana de la lluita per l'existència creia que els fets en els quals es basava Darwin eren exemples extrems extrets d'un context en el qual la norma general era la dominant. Acusava Darwin de contravenir les lleis de la naturalesa en donar crèdit a l'excepció, en comptes de prioritzar la generalitat, per justificar la seva teoria. Aguilar afirmava que la lluita per l'existència existia en certa manera, això era de sentit comú. Constatava que tothom sap que en una lluita el més fort venç el més feble, però també tothom sap que d'una lluita d'aquest tipus mai no en surt una espècie nova. Aguilar arribava a la conclusió que: «La lucha por la vida existe en cierto modo, pero no es una lucha sangrienta, sino una especie de sorteo providencialmente dirigido para que se conserve en la creación el orden que a Dios plugo establecer; las consecuencias que de aquí quiere deducir Darwin sólo tienen el mérito de ingeniosas suposiciones». Pel que fa al principi de l'«elecció natural», Aguilar es demanava, en la suposició de ser certa aquesta llei natural, quina era la seva naturalesa. Si existia una elecció natural dels caràcters orgànics més favorables i un refús dels desfavorables, qui o quina força exercia el pa-

per d'elector? Segons Aguilar, els darwinistes, desarmats davant les dificultats per justificar aquesta qüestió, responien afirmant que l'«elecció natural» només era una metàfora per explicar la suposada tria que segons ells es produïa a la naturalesa. El nostre home blasmava aquesta actitud i la deslegitimava afirmant que: «La respuesta es indigna de un sabio, pues no es con metáforas como se gobierna el mundo y como se construye la ciencia». Per a Aguilar la llei darwiniana de divergència es fonamentava en dades poc consistents. Existien a la naturalesa molts exemples que la posaven en entredit. Citava com a exemple definitiu la regressió, cap a formes primordials, dels caràcters adquirits durant generacions per les espècies domèstiques en ser alliberades en el medi natural. La suposada divergència, que havia de separar els caràcters per crear noves espècies, era, paradoxalment, contradita per l'acció de la transmissió hereditària dels caràcters, principi que Aguilar citava com a quart pilar del darwinisme. Segons el nostre home, l'herència dels caràcters sovint es remuntava a formes ancestrals, produint-se un retorn a tipus morfològics que superaven la simple transmissió entre generacions paternes i filials. Aquestes contradiccions deslegitimaven Darwin definitivament en la seva formulació d'una teoria de la mutabilitat de les espècies. Aguilar posava punt i final a la seva refutació remarcant que el darwinisme no era tan sols contrari a la religió, sinó que també es contraposava a la mateixa ciència. Citava com a aval d'aquesta posició una llarga llista de personalitats que rebutjaven el darwinisme amb arguments científics, cosa que, a més de reforçar els seus plantejaments, el legitimava en la seva refutació, que si bé no es deslliurava de l'inevitable vernís apològic, intentava fonamentar-se en arguments provinents del camp de la ciència.

Bibliografia

La producció bibliogràfica de Francesc d'Assís Aguilar és molt extensa. Per raons òbvies d'espai només citarem les principals obres i n'exclourem aquelles que, pels seus continguts i la seva transcendència, considerem menors. De tota manera, remetem el lector interessat a conèixer l'obra completa d'Aguilar a la consulta de les referències citades en l'apartat de Fonts d'aquest diccionari.

- Plants de la llengua catalana*. Vic: Impremta de Lluís Barjau, 1861.
- El ferro-carril. Discurso que en la sesión celebrada por el Círculo Literario de Vich el día 2 de febrero de 1862 leyó el socio D. Fco. de Asís Aguilar, presbítero*. Vic: Impremta L. Anglada, 1862.
- Discurs sobre la restauració del monastir de Ripoll*. Vic: Círcol Literari, 1863.
- Desgracias de Vich. Breve historia de las que causó la avenida del Meder en la madrugada del día 8 de octubre de 1863* (en col·laboració amb Joaquim Salarich i Verdager). Vic: Imprenta y Librería de Soler Hermanos, 1863.
- Vida del Excmo. e Ilmo. D. Antonio María Claret*. Madrid: Imprenta de Pascual Conesa, 1871.
- El hombre, ¿es hijo del mono? Observaciones sobre la mutabilidad de las especies orgánicas y el darwinismo*. Madrid: Imprenta de D. Antonio Pérez Dubrull, 1873.
- Compendio de Historia Eclesiástica general*. Madrid: Imprenta de Pascual Conesa, 1874.

Fonts: 31, 35, 54, 69, 99, 171, 220, 233, 245 i 264.

ALEMANY, Joan

Metge i astrònom. Nascut a Vic a la primera meitat del segle XVI. Era batxiller en arts i doctor en medicina. Es va dedicar als estudis d'astronomia i astrologia, i va descriure el cometa del 1532. Autor del llibre *Lunario o repertorio de los tiempos* (València, 1553). Aquesta obra va tenir almenys onze edicions durant la segona meitat del segle i continuà imprimint-se durant el segle XVII. La primera edició en català data de 1557. L'edició del 1580 porta com a títol *Lunari, o reportori dels temps compost per lo molt àbil Astroleg Joan Alemany Bacheller en arts y doctor en medecina, de natió Català. Traduit de llengua Castellana. En lo qual se trobaran les coniuncions oposicions, y quarts de la Luna, fins al any MDCV e molts altres compliments ab un Cathalogo dels reys D'Espanya. Ara de nou vist y corregit per lo Reverent pare Fra Joan Salom, del orde de Jesus*. Es tracta d'una obra clarament divulgativa i informativa, amb definicions molt senzilles, sense cap innovació, en la qual Alemany no cita cap astrònom anterior o contemporani. Les concepcions astronòmiques s'inscriuen en la més pura tradició geocèntrica. L'obra dóna indicacions sobre els senyals de pluja, llamps, neu, vents, etc., així com consells mèdics com quan fer les sagnies o les ventoses. Es donen consells als pagesos sobre les millors dates per al conreu. També conté una sèrie de taules de contingut astronòmic en les quals el treball de càlcul és considerable. Es dóna l'hora de les entrades del Sol als diferents signes del zodíac durant el període 1580-1600. També han estat calculades les sortides del Sol al llarg de l'any. Es donen indicacions per al càlcul de les festes mòbils

al llarg de l'any. El nucli fonamental de l'obra, però, és la taula que dóna els temps de les conjuncions i oposicions de la Lluna i el Sol, les posicions de la Lluna en aquests instants (signe i grau), així com els temps de les quadratures (mes, dia i hora). Totes les entrades són calculades per al meridià de Barcelona i omplen una pàgina per cada any del període 1580-1605. Es fan unes recomanacions per a l'any 1580 en què s'augura una primavera amb bonança meteorològica, un estiu i una tardor secs i un hivern tempestuós, cosa que comportarà que «seran les viandes en baix preu, seran molt mals de ulls y algunes infirmitats de pits».

Bibliografia

Lunari, o reportori dels temps compost per lo molt àbil Astroleg Joan Alemany Bacheller en arts y doctor en medecina, de natió Català. Traduit de llengua Castellana. En lo qual se trobaran les coniuncions oposicions, y quarts de la Luna, fins al any MDCV e molts altres compliments ab un Cathalogo dels reys D'Espanya. Ara de nou vist y corregit per lo Reverent pare Fra Joan Salom, del orde de Jesus. Barcelona: Miquel Sendrat, 1580.

Fonts: 57, 70, 120, 243 i 270.

ALMATÓ i RIBERA, Salvi

Metge homeòpata. Nascut a Olesa de Montserrat el 15 de març de 1827 i mort a Barcelona l'1 de març de 1889. Fill del també metge Salvi Almató i germà del beat Pere Almató. Estudià medicina a Barcelona on es va llicenciar el 1851. Va exercir la seva professió a Vic, i des de 1866 a Manresa i més tard a Arenys de Munt i Barcelona. Va ser un dels socis fundadors del Círcol Literari de Vich, on va formar part de les juntes i fomentà amb els seus discursos la creació de les Caixes d'Estalvis, essent el primer director de la que es va establir a Vic. En el Círcol va donar conferències sobre diversos temes amb títols com: «Utilidad de las cajas de ahorros», «Beneficios que reporta á la Medicina y a la Humanidad la fácil comunicaci3n de unos pueblos con otros por medio de los ferrocarriles», «La lotería es juego de azar, inmoral y nocivo para todas las clases», «Utilidad de los premios á la virtud», «Sublime dolor de la Madre de Jesús», «Utilidad higiénica de la Gimnasia», «Maravillas de la Naturaleza»,

«Historia de los más distinguidos hijos de Vich». Quan vivia a Arenys de Munt un fill seu es va posar greument malalt de diftèria. Va ser atès pel metge homeòpata Nicolau Guanyabens que aleshores exercia a Mataró. La millora i el posterior guariment del noi va convèncer Almató de l'eficàcia de la doctrina homeopàtica, cosa que el va dur a estudiar-ne els seus textos i a practicar-la en el seu exercici de la medicina. A partir dels principis de l'homeopatia va aconseguir alguns èxits en el tractament dels malalts de còlera durant l'epidèmia de 1865. Va publicar diverses obres de medicina, algunes originals i altres traduïdes. Dirigí les revistes *Archivos de la Medicina Homeopática* i *El Consultor Homeopático*. També va col·laborar a la *Revista Homeopática Catalana*. La Sociedad Hannemaniana de Madrid el va nomenar soci d'honor i de mèrit i l'Ajuntament de Barcelona el va condecorar amb la medalla de plata pels seus serveis quan la ciutat va ser afectada per la febre groga el 1870.

Bibliografia

- «La gran cuesti3n». *Archivos de la Medicina Homeopática*. Vol. IV, núm. 49 (1879), p. 2-4.
- «A cada uno lo suyo». *Archivos de la Medicina Homeopática*. Núm. 18 (1882), p. 351-354.
- «Intoxicaci3n con el podofilino». *Archivos de la Medicina Homeopática*. Núm. 18 (1882), p. 355-356.
- «Las cefalalgias de Ac3nito y Apis mellifera». *Archivos de la Medicina Homeopática*. Núm. 23 (1882), p. 455-460.
- «La cirujía homeopática». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 1 (1883), p. 6-12.
- «Casos clínicos. Galaemiun; Mercurius; Cimicifuga racemeas; Atropiae sulph». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 5 (1884), p. 201-207.
- «Higiene pública. Alcantarillas, letrinas y aguas sucias». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 7 (1884), p. 427-435, i núm. 9 (1884), p. 510-514.

El cólera, su profilaxis y su tratamiento general y homeopático. Barcelona: Imprenta Universal, 1884.

«La homeopatía en España». *El Consultor Homeopático*. Núm. 1 (1887), p. 3-6.

«Piper methisticum en las odontálgias». *El Consultor Homeopático*. Núm. 2 (1887), p. 56-59.

«Especialidades». *El Consultor Homeopático*. Núm. 8 (1888), p. 230-232.

Traduccions

La práctica de la homeopatía, simplificada, por A. Espanet. Barcelona. Un vol. en 8º mayor, XII, 390 páginas y dos apéndices.

Tratamiento de la distocia funcional o del parto doloroso y difícil, por C. M. Hale, M. D. profesor de Materia Médica y terapéutica en el Colegio Homeopático de Chicago, autor de los *New Remedies*.

Manual de terapéutica, por el Dr. Ricardo Hughes, catedrático de Materia Médica de la Universidad Homeopática de Londres. Traducido del inglés por D. Salvio Almató y precedido de un preámbulo de la Terapéutica de las Escuelas Oficiales, por el Dr. D. Pedro Rino y Hurtado. Esta obra forma el primer tomo de la Biblioteca escogida de «Los Archivos de la Medicina Homeopática».

Manual de Farmacodinámica, por el mismo autor, traducido al español y precedido de *Indicaciones preliminares*, por el Dr. Rino y Hurtado.

Adición al Manual de Farmacodinámica, complemento, del mismo autor, que forma un tomo de unas 540 páginas.

Los resfriados, su naturaleza, causas, modo de evitarlos y de curarlos por John W. Hatward.

Tratado teórico y práctico de las enfermedades de los ojos, por el Dr. L. P. Hart.

Método teórico-práctico de las enfermedades de los niños y su tratamiento general y homeopático, por el Dr. H. Ruddach, traducido directamente del inglés y aumentado con notas aclaratorias y de utilidad. Barcelona. Un vol. en 8º mayor, XII, 284 páginas.

Fonts: 26, 55, 57, 103, 192 i 233.

ARBÓS i TOR, Jaume

Químic i tecnòleg. Va néixer el 12 de juliol de 1824 a Sant Hipòlit de Voltregà, fill de Francesc Arbós, pareire d'ofici, i de Maria Tor. Al començament de la dècada de 1830, les dificultats econòmiques que travessava la família la van fer emigrar cap a Barcelona a la recerca d'unes millors condicions de vida. El jove Arbós va poder realitzar els seus primers estudis a les escoles dels pares Escolapis, fins que va adquirir els coneixements generals de segon ensenyament. El 1839, dos anys després de la restauració de la Universitat de Barcelona, Jaume Arbós hi va començar a estudiar tres anys de filosofia. Del 1842 fins al 1846 va estudiar química aplicada a l'Escola de Química de la Junta de Comerç de Barcelona. Arbós va estudiar també a d'altres escoles de la Junta de Comerç; ens consta que el 1843 es va matricular del primer any de càlcul i escriptura doble i que va estar matri-

culat del segon any de francès els anys 1843 i 1844. D'altra banda, durant el curs 1844-1845, a més de la química i el francès, va realitzar estudis amb el professor Joan Agell a l'Escola de física experimental aplicada a les arts, de la Junta, i també va fer un curs de geologia i mineralogia a l'Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona amb el professor d'aquesta disciplina Josep Anton Llobet i Vall-llosera. Mentre estudiava, Arbós treballava al taller familiar que aviat va dirigir. Durant aquests anys va començar a realitzar les seves experiències amb el gas. Al pati del taller familiar va instal·lar un aparell per fabricar gas de l'enllumenat amb un precari sistema de canonades. En acabar els estudis va fer un viatge a París on va poder observar l'organització de diversos laboratoris químics i demostrar les seves aptituds per a la química. El 1846 va obtenir el títol de Regent de segona classe en l'assignatura de química general, a la Universitat de Barcelona. Després d'un intent fallit d'opositar a una càtedra de Química, es va dedicar a la fabricació de productes químics, establint-ne, juntament amb els seus germans, una fàbrica a Sant Martí de Provençals. El 1848 es va casar amb Carme Sala, de la qual va tenir una filla. Va continuar la seva activitat industrial de manera intensa, i va muntar a Sant Hipòlit de Voltregà una fàbrica d'àcid pirolignós i pirolignits. Per tal de conèixer els darrers avenços científics i tècnics relacionats amb la seva activitat industrial va realitzar viatges freqüents a França, Anglaterra, Àustria, Prússia i Bèlgica. El 1851 va establir un laboratori de productes químics a Mataró. La mort de la seva dona, dos anys després del matrimoni, el va colpir profundament. D'altra banda, quan era a punt de donar un nou impuls a l'empresa familiar, una baixada imprevista dels aranzels duaners va afectar greument els productes elaborats per la casa Arbós. L'empresa va fer fallida en no obtenir-se els resultats previstos. La família Arbós reinicià el negoci en un nou local situat al barri del Clot. El 1851 la vida de Jau-

me Arbós va canviar radicalment. Va abandonar els negocis i començà estudis eclesiàstics al Seminari de Barcelona. Va obtenir el títol de batxiller el 1858 i es llicencià en teologia al Seminari Central de València el 1860. Després de convalidar els seus estudis teològics, el 1860 va ser ordenat sacerdot. Un cop ordenat, va ingressar immediatament al Seminari de Barcelona com a cap del Departament de Física i Química, i s'encarregà de les classes d'aquestes assignatures. Va rebre l'encàrrec del bisbe Palau de viatjar a París amb la finalitat de proveir-se del material més avançat per bastir un modern laboratori que permetés l'ensenyament de qualitat als alumnes del Seminari. En els seus escrits científics Arbós va introduir nombroses referències a les seves concepcions religioses. Els llibres especialitzats tenien, però, un abast limitat; per això va pensar que l'elaboració d'un diari havia de ser la forma més adequada per arribar a un major nombre de persones. D'aquesta manera, va participar de manera activa en la fundació del rotatiu *La España Católica*, que va veure sortir el seu primer número el dia 1 de juliol de 1856. Arbós va contribuir a la innovació tecnològica en la indústria del gas, sobretot a través de la invenció del gasogen d'aspiració i del sistema de fabricació de gas Arbós que va aplicar a l'enllumenat de factories i poblacions a tot el territori de Catalunya. Va ser un propagador de la indústria química al nostre país, amb aportacions que sembla que aconseguiren disminuir importacions estrangeres, i va intentar revalorar el conreu de la ciència entre el clergat tot intentant conciliar ciència i religió. El 26 d'octubre del 1882 Jaume Arbós moria del tifus poc temps després de veure morir la seva filla Rosita —que havia pres el nom de Sor Pilar en fer-se religiosa del convent de Valldonzella.

Bibliografia

Manual de Química inorgànica. Barcelona: Imprenta de F. Vallés, 1845.

Programa que presenta Jayme Arbós Bachiller en Filosofía para obtener el título de Regente de segunda clase en la asignatura de Química General. [Presentat, i suposadament escrit, el 1846. Expedient Jaume Arbós a l'Arxiu General Històric Universitari.]

[Amb Roqué, P.] *Tratado practico del blanqueo y tintura de la lana, seda y algodón.* Barcelona: Imprenta de la viuda e hijos de Mayol, 1846-1847.

Carburo de hidrógeno para el alumbrado. Manuscrit. Madrid: Archivo Histórico del Registro General de Patentes, 1852.

Procedimiento para obtener una mezcla gaseosa aplicable como motor a las máquinas fijas o móviles y otros usos. Manuscrit. Madrid: Archivo Histórico del Registro General de Patentes, 1862.

Procedimiento para obtener un compuesto gaseoso aplicable en unión de otros gases al alumbrado y a la calefacción. Manuscrit. Madrid: Archivo Histórico del Registro General de Patentes, 1862-1863.

Aparato y proceder para obtener un compuesto gaseoso para la calefacción y como motor y unido al gas, para el alumbrado. Manuscrit. Madrid: Archivo Histórico del Registro General de Patentes, 1865.

Sistema generador de gas para calefacción, alumbrado y fuerza motriz, y modo de aumentar la luminosidad del gas. Manuscrit. Madrid: Archivo Histórico del Registro General de Patentes, 1867.

La unidad de la ciencia y la armonía que reina entre las humanas y la Divina, que es el principio mas eficaz del verdadero progreso intelectual. [Discurs d'entrada a l'Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.] Arxiu Reial Acadèmia de Ciències de Barcelona, 1873 (24 de novembre).

Consideraciones sobre el origen y desarrollo de la vida en contra de los defensores de la generación espontánea y de la transformación de la especie. [Trellat de torn, llegit a l'Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.] Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències de Barcelona, 1875 (2 d'abril).

El clero y la ciencia moderna. Barcelona: Establecimiento Tipográfico de Magriñá y Subirana, 1876.

La cosmogonía de Moisés en relación con las ciencias geológicas. [Memòria inaugural del curs llegida a l'Acadèmia de Ciències.] Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències de Barcelona, 1876 (14 d'octubre).

Consideraciones filosófico-ascéticas sobre las siete palabras que pronunció Jesucristo en la Cruz. Barcelona: Imprenta de los Herederos de la Vda. Pla, 1878.

Ensayo de Física y Química trascendentalmente consideradas con arreglo a la doctrina de Santo Tomás de Aquino. Barcelona: Imprenta de la viuda e hijos de J. Subirana, 1879.

Tratado fundamental de Química y Física con arreglo a la doctrina de Tomás de Aquino sobre la materia y la forma. Barcelona: Imprenta y librería religiosa y científica del heredero de D. Pablo Riera, 1881.

Sobre unas nuevas pilas eléctricas. [Nota llegida a l'Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.] 1882 (15 de febrer).

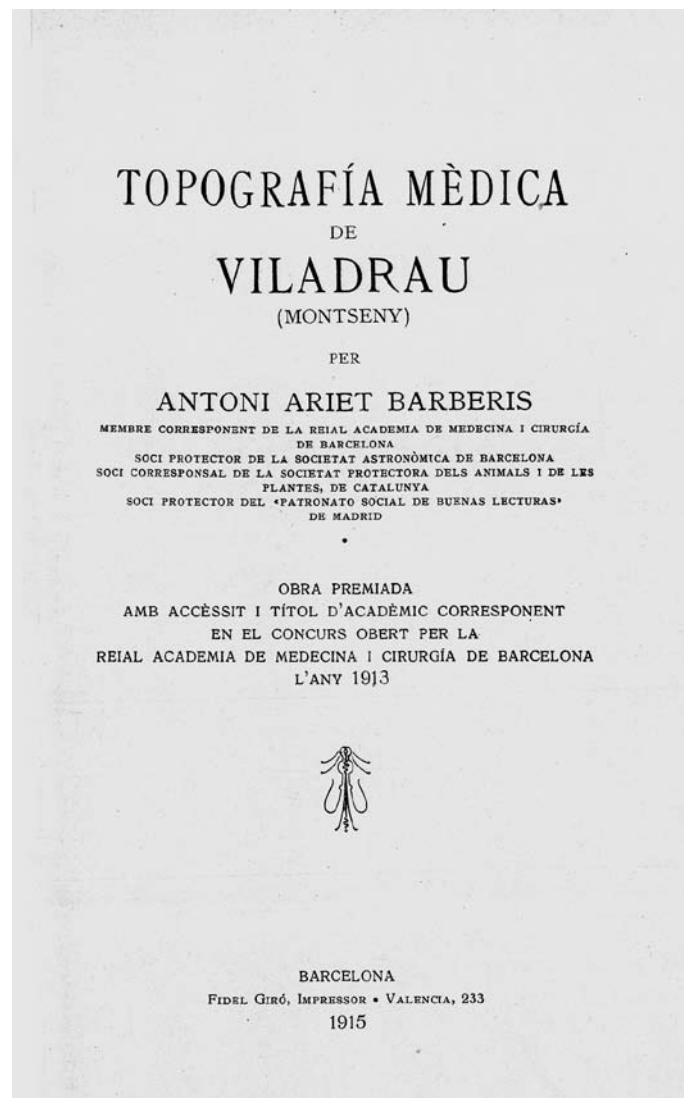
Memoria sobre el reconocimiento de los aceites de algodón y sésamo mezclados con el aceite de olivas. [Memòria llegida a l'Acadèmia de Ciències.] 1882 (7de juny).

Escrits sense data (s.d.) (conservats per Pere Arbós segons Elías de Molins).

Fonts: 21, 27, 28, 103, 112, 157, 221 i 268.

ARIET i BARBERIS, Antoni

Metge. Nascut a Seva el desembre de 1872. Fill de Josep Ariet, cirurgià nascut a Pou de Claverol (Urgell), i de Victòria Barberis, nascuda a Torí (Piamont). Va estudiar a Barcelona, on va obtenir el grau de batxillerat el 1892 i el de llicenciat en medicina i cirurgia el 1900. Va exercir la professió mèdica a Viladrau, vila de la qual va arribar a ser alcalde. Participà com a congressista numerari en els Congressos de Metges de Llengua Catalana des del primer, de 1913. Va ser soci protector de la Societat Astronòmica de Barcelona i soci corresponsal de la Societat Protectora de Plantes i Animals de Catalunya. El 1913 la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona el va guardonar amb un accèssit per la seva topografia mèdica de Viladrau, nomenant-lo al mateix temps soci corresponent. Aquesta obra consta de tres seccions: Biològica (Vida somàtica i vida psíquica), Etnogràfica (Descripció del gènere de vida de la població) i Topogràfica (Estudi del medi ambient). Segons Ariet, havia confegit aquesta topografia perquè: «He volgut fer un estudi del poble aixèrit, amb el que m'uneix avui gran amistat, esmentant la vida somàtica, la vida psíquica i el gènere de vida de la població; l'atmosfera, el terror, la flora, la fauna, les enfermetats i les causes locals de les mateixes, no tant sols per lo que a les persones fa referencia, sinó també per lo que als animals i plantes afecta; proposant a la vegada, segons mon entendre, els medis per a combatre lo dolent i aprofitar lo ventatjós». Tota una declaració d'intencions que es reflecteix en el treball consegüent i que constitueix un estudi integral de la vila de Viladrau d'un gran valor històric i documental. Antoni Ariet morí a Viladrau l'1 de febrer de 1951.

Bibliografia

Topografia mèdica de Viladrau (Montseny). Barcelona: Fidel Giró, 1915.

De les Terres Bibliques. Evocacions d'un Romeu. Viladrau: Impremta Omega, 1930.

Fonts: 8, 57 i 275.

ARMENGOL, Gaspar

Metge. De la segona meitat del segle XVIII, va néixer a Tortosa. Es va graduar a Osca l'any 1762, i va exercir com a metge cirurgià a l'exèrcit i a la ciutat de Vic. L'any 1772 publicava *Historia medico-practica que por dialogos manifesta algunas medicinas que baxo el apellido de especifico remedio, obtienen en si un poderoso veneno*, obra en la qual avisava sobre el perill d'alguns medicaments a causa del seu efecte tòxic. S'hi tracta principalment del risc del mercuri, administrat en forma de sublimat, i més breument de la cicuta i el jusquiam. El tema s'aborda a través d'una conversa molt llarga en tres sessions, fetes tot passejant, entre dues persones: Actuario i Cordato. El primer, sense formació mèdica, parla de les virtuts curatives d'algunes medecines. Cordato li diu que més que medecines són verins molt perillosos. En el primer diàleg es parla dels tres medicaments, però en els altres dos la lluita està dirigida només contra el sublimat o «solimán corrosivo», com se l'anomenava a l'època. Cordato, que considera el sublimat com un dels productes més perillosos, el defineix com un compost format «de la unión del mercurio y de las sales ácidas del agua fuerte y de la sal común, que con la sutileza del arte viene a formarse una especie de material muy blanco y cristalino, a la que llaman Mercurio sublimado corrosivo o Dragón venenoso». Armengol, a través de Cordato, mostra la seva oposició als tractaments mercurials, molt utilitzats a l'època per lluitar contra la sífilis. Fa dir a Cordato que «si el solimán corrosivo se toma interiormente causa en poco tiempo la muerte», i que si es prenien en petites dosis, els pacients «apenas pasan cuatro años sin que se hallen afligidos con

HISTORIA MEDICO-
PRACTICA,
QUE POR DIALOGOS
MANIFIESTA ALGUNAS MEDICINAS,
QUE BAXO EL APELLIDO DE ESPECIFICO REMEDIO,
OBTIENEN EN SI
UN PODEROSO VENENO

POR EL Dr. EN MEDICINA, Y CIRUJANO DE EXER.
cito Dn. Gaspar Armengol natural de la Ciudad de Tortosa
Principado de Cathaluña.

DEDICADA
AL CORONEL DEL SEGUNDO REGI-
miento de Voluntarios de Cathaluña Dn. Jo-
seph Veciana Cavallero de la Orden
de Santiago, &c.

CON LICENCIA.

VICH: Por JOSEPH TOLOSA Imprefor, y Librero.
en la Plafsa Mayor.

temblores y paralyse en los miembros de sus cuerpos». De la cicuta en diu que cal anar amb compte i que es produeixen molts accidents en confondre-la amb el julivert. Del jusquiam n'elogia els seus usos externs, però adverteix de la inconveniència de prendre'l per via digestiva. Remet als autors clàssics per conèixer més detalls sobre aquestes dues plantes.

L'origen d'aquest treball l'hem de cercar en la polèmica que Armengol va sostenir amb Josep Pasqual i Campo* entorn dels tractaments mèdics basats en el mercuri. Pasqual quan va arribar a l'Hospital de Vic va introduir-hi nous medicaments, adaptant-se en general al formulari de l'Hospital de Barcelona, el de la Santa Creu, de 1747. Entre els medicaments més utilitzats aleshores hi havia el licor de Van Swieten, una de les grans autoritats de la medicina d'aquell temps. Es tractava d'un preparat mercurial d'administració interna basat en el sublimat. Tanmateix, l'administració d'aquest medicament va comptar amb l'oposició de l'apotecari de l'Hospital de Vic, que es va mostrar reticent a la seva utilització. Armengol va abonar les tesis de l'apotecari i s'enfrontà obertament al parer de Pasqual. La polèmica estava servida. Pasqual va enviar una memòria a Armengol en la qual exposava les seves raons per continuar usant el mercuri com a medicina, alhora que li demanava que, si tenia alguna objecció contra aquest procediment, ho expressés de forma erudita, a través d'un escrit, i no fent safareig com havia fet fins aleshores. Armengol va respondre amb el treball que ja hem citat. Encara que aquest escrit no esmentava en cap moment el nom de Pasqual, aquest es va donar per al·ludit, i hi va respondre amb la publicació d'una llarga memòria titulada *Respuesta crítico apologética a la Historia médico practica del Dr. Gaspar Armengol*, i on defensava, recolzant-se en nombroses

* L'aparició d'un asterisc situat al costat del nom d'un científic esmentat, indica que aquest compta amb una entrada pròpia en el diccionari que teniu a les mans.

autoritats mèdiques internacionals i en l'experiència d'alguns metges de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona, l'ús del mercuri com a agent terapèutic d'eficàcia provada. Sabem que un altre metge vigatà, Antoni Riera i Refart,* es va afegir a la polèmica publicant un treball favorable a les tesis d'Armengol titulat *Dictamen apologeticó a la Ilustración de la Historia Médico-práctica, que escribió el Dr. Don Gaspar Armengol, médico y cirujano, en respuesta a la crítica del Dr. Josef Pasqual, médico del Hospital de Vich*. Riera coincidía amb Armengol en considerar el soliman corrosiu com un veritable verí, i, per tant, desaconsellable per a qualsevol tractament terapèutic. Defensava Armengol abundantament i criticava Pasqual per la inconsistència dels seus arguments, més fonamentats en l'autoritat d'autors estrangers que no pas en experiències pròpies.

Bibliografia

Historia medico-practica que por dialogos manifiesta algunas medicinas que baxo el apellido de específico remedio, obtienen en si un poderoso veneno. Vic: Joseph Tolosa, 1772.

Fonts: 57, 80, 82, 103, 223, 224 i 270.

ARTEAGA i PEREIRA, Alfons

Metge. De les darreries del segle XIX i el començament del XX. Exercí a Sant Vicenç de Torelló a principis del segle XX. Vicepresident del Col·legi Mèdic de Gràcia. Col·laborà a la *Revista de Laringología, Otología y Rinología*. Dirigí *Bios* (1916), revista mensual de ciències mèdiques. Va ser autor de diverses monografies mèdiques entre les quals cal destacar la dedicada a la higiene del matrimoni, amb quatre edicions. És destacable també la seva tasca com a traductor de diversos tractats de medicina anglesos i italians.

Bibliografia

- «Algunas consideraciones sobre la sordera brusca». *Revista de Laringología, Otología y Rinología*. Núm. 68 (1891), p. 125-128.
- «La cauterización en la hipertrofia de las amígdalas». *Revista de Laringología, Otología y Rinología*. Núm. 71 (1891), p. 181-184.
- «Un caso de paracusia de Willis de origen histórico». *Revista de Laringología, Otología y Rinología*. Núm. 81 (1892), p. 132-13.
- «Diagnóstico de las sorderas profundas». *Revista de Laringología, Otología y Rinología*. Núm. 82 (1892), p. 143-145.
- «Un caso de estrechez catarral laringea». *Revista de Laringología, Otología y Rinología*. Núm. 96 (1893), p. 191-193.
- Memorandum de cirugía de urgencia*. Barcelona. Tipografía de José Miguel, 1896.
- Arte redentor*. Barcelona: Tobella, Imprenta, 1912.
- El Suero Cuguillère en la terapéutica de la tuberculosis*. Barcelona, 1912.
- Anuario de Ciencias Médicas de 1919... Año trigésimo sexto de la publicación inglesa y segundo de la española. Versión del Dr. Alfonso Arteaga Pereira*. Barcelona, 1919.

La Obra de Agustín Murua y Valerdi; bibliografía de la misma, precedida de una reseña biográfica que, con motivo del 25 aniversario de su actividad cultural, publica la Asociación de Periodistas de Barcelona; [datos biográficos de Alfonso Arteaga Pereira]. Barcelona: La Asociación, 1919.

Higiene del matrimonio: el libro de los esposos. Barcelona: Librería Castells, [191?]

«Valor semiológico y terapéutico del análisis urinario en los procesos patológicos crónicos». *Laboratorio*. Núm. 33 (1920), p. 473-481, i núm. 38 (1920), p. 643-652.

«El Dr. Angel Pulido Fernández». *Laboratorio*. Núm. 46 (1921).

«Crónica. El Dr. José Blanch Fortacín». *Laboratorio*. Núm. 47 (1921), p. 961-962.

«Intercambio científico». *Laboratorio*. Núm. 48 (1921), p. 992.

«Breves consideraciones sobre los lipoides». *Laboratorio*. Núm. 48 (1921), p. 1.002-1.004.

«Dr. Gustavo Pittaluga, Catedrático de Parasitología y Patología Tropical». *Laboratorio*. Núm. 49 (1921), p. 1.037-1.038.

«Las bases racionales de la Quimioterapia». *Asociación Española para el Progreso de las Ciencias, XII Congreso*. Vol. IX, Núm. 2 (1929), p. 35-42.

Impotencia y esterilidad: sus causas, su tratamiento. Barcelona: Ediciones y Publicaciones Iberia, 1929.

Traduccions

Manual de clínica terapéutica: con 2787 fórmulas razonadas, por Gaetano Rummo; traducido de la octava edición italiana con notas en el texto por Alfonso Arteaga Pereira. Barcelona: Manuel Marín, 1920.

El Médico del hogar: cómo se previenen y curan las enfermedades, higiene y tratamiento, por Jenny Springer; versión directa de la última edición alemana por R. J. Slaby; revisión, adaptación y prólogo por Alfonso Arteaga y Pereira. Barcelona: Orbis, [1923?].

Tratado de obstetricia de urgencia, por C. Berkeley y V. Bonney; segunda edición española de la tercera inglesa, traducida, revisada y corregida por Francisco Tous Biaggi y Alfonso Arteaga Pereira. Barcelona: Manuel Marín, 1925.

Las Enfermedades reumáticas crónicas: diagnóstico y tratamiento, por F. G. Thomson y R. G. Gordon; traducido del inglés por Alfonso Arteaga Pereira. Barcelona: Manuel Marín, 1929.

La Electroterapia elemental y práctica indispensable al médico, por A. R. I. Browne; traducida del inglés por Alfonso Arteaga Pereira. Barcelona: Manuel Marín, 1933.

Fonts: 57 i 103.

ARUMÍ i FARGAS, Joaquim

Metge. Nascut a Vic el 22 de novembre de 1898. Estudià medicina a la Universitat de Barcelona, on es llicencià el 1923. Es doctorà amb la tesi titulada *Embriogénesis de las vías lagrimales*. Després d'ampliar estudis a Londres, va treballar al Centre Quirúrgic Oftalmològic de Barcelona, a Vic i a la Garriga. L'any 1934 era professor auxiliar per oposició a la Facultat de Medicina de Barcelona, havent estat encarregat de la Càtedra d'Oftalmologia en morir el doctor Soria. Després de la Guerra Civil va presidir la cooperativa de consum del Col·legi de Metges de Barcelona. També va ser professor adjunt, amb el doctor Casanovas Carnicer. Va morir a Barcelona el 10 de gener de 1980.

Bibliografia

«Cooperativa de Consum». *Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya*. Núm. 169 (1934), p. 25-35.

«El profesor Dr. M. Soria Escudero». *Arch. Médico*. Núm. 46 (1954), s.p.

Diagnóstico y tratamiento de los síndromes ulcerosos. Edició a càrrec de Joan Gibert-Queraltó. Barcelona: Editorial Teide, 1956.

Va ser autor, també, dels següents treballs: «Etiopatogenia de la miopía», «Carcinomas metastásicos de la coroides», «Los síndromes ulcerosos en la conjuntiva y córnea», «Cisticercos subconjuntival» i «Estado actual del problema de la Oftalmia simpática».

Fonts: 57 i 67.

BADIA i ANDREU, Salvador

Metge. Nascut a Torelló el 5 de gener de 1847. Va cursar medicina a Barcelona. Doctorat el 1870, va ser poc després metge de l'Hospital Garde de Corps, de Berlín, durant la guerra del 1870. En agraïment a la seva tasca sanitària va ser condecorat amb la creu de la Corona de Prússia. També va romandre algun temps a París i a Londres. Deixeble i amic del doctor Josep Letamendi. Va ser entusiasta propagandista de la doctrina vegetariana i de la hidroteràpia. Cap a l'any 1885 es va decantar vers l'homeopatia. Va ser professor auxiliar a la Facultat de Medicina de Barcelona. Cap al 1879 va formar part de la Junta Provincial de Beneficència de Barcelona. Va formar part de la junta directiva de l'Ateneu Barcelonès i va ser secretari de la Societat Econòmica d'Amics del País de Barcelona. Col·laborador de la *Revista de Ciencias Médicas* i *Archivos de Terapéutica Médica y Quirúrgica*. Va ser també en els primers temps director de l'*Enciclopedia Médico-Farmacéutica*, de marcada orientació vitalista. Aquesta revista era l'òrgan d'expressió de l'Acadèmia Mèdico-Farmacèutica, de la qual Badia va ser president. També col·laborà a *El Consultor Homeopático* i la *Revista Homeopática*. Membre de la primera junta de l'Acadèmia Mèdico-Homeopàtica de Barcelona. A banda de traduir diverses obres mèdiques, la seva obra abasta diversos aspectes de la pràctica mèdica, i són remarcables els seus treballs sobre l'origen i el tractament del càncer.

Bibliografía

- «Observaciones sobre el tratamiento del tifus, particularmente en los hospitales militares y ambulancias de Alemania (Conclusión)». *La Independencia Médica*. Vol. VII, núm. 4 (1871), p. 40-42.
- «Circular». *La Independencia Médica*. Vol. VII, núm. 24 (1872), p. 274.
- Cartas médico-quirúrgicas escritas sobre el terreno con motivo de la guerra franco-alemana de 1870-71*. Barcelona: Imprenta de Federico Martí y Cantó, 1872.
- La curación de la sífilis, por medio de las inyecciones hipodérmicas de bicloruro hydrargyrico según los métodos de los profesores Dr. Lewin de Berlín, Dr. Letamendi de Barcelona*. Barcelona: Tipografía de José Miret, 1873.
- «Curacion radical de un hidrocele por medio del ácido carbólico». *La Independencia Médica*. Vol. IX, núm. 7 (1873), p. 79-80.
- «Contribucion á la oftalmología por medio de las inyecciones hipodérmicas». *La Independencia Médica*. Vol. X, núm. 12 (1874), p. 138-140.
- «Contribucion a la medicacion hipodérmica». *La Independencia Médica*. Vol. IX, núm. 27 (1874), p. 318-319.
- «Cartas de Suiza». *La Independencia Médica*. Vol. X, núm. 33 (1875), p. 394-395; núm. 34 (1875), p. 406-408; núm. 35 (1875), p. 419-420, i vol. XI, núm. 1 (1875), p. 18-20.
- «El ácido salicílico en el reuma». *La Independencia Médica*. Vol. XI, núm. 17 (1876), p. 198-199.
- Del origen del cáncer con relación a su tratamiento, conferencia publicada en la Academia Médico-Farmacéutica*. Barcelona: Tipografía de Ramírez, 1876.
- Un Viaje por la Suiza: colección de cartas escritas sobre el terreno, que contienen multitud de datos históricos, geográficos, administrativos, políticos y médicos sobre dicho país / por Salvador Badia; obra de gran lujo ilustrada con 8 magníficas láminas y varios grabados intercalados en el texto [sic], representando los puntos más notables y pintorescos de la Suiza*. Barcelona: Establecimiento Tipográfico Editorial de José Miret, 1876.
- «Algunas observaciones respecto a la técnica de la medicación hipodérmica». *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Núm. 1 (1878), p. 2-3, núm. 2 (1878), p. 9-10 i núm. 3 (1878), p. 17-18.
- «La hidroterapia en el tratamiento de la blenorragia y de la blenorrea: algunas observaciones sobre algunos casos por esta medicación tratados». *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Núm. 9 (1878), p. 65-67.
- «La transfusión de la sangre». *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Núm. 11 (1878), p. 84-85.
- «Tratamiento de la viruela por los baños fríos». *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Núm. 18 (1878), p. 138-139.
- «Hidroterapia. Diarrea crónica de diez meses. Curación». *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Núm. 26 (1878), p. 202-203.
- «Las aguas de la Puda de la Farola». *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Núm. 27 (1878), p. 212.
- «Las irrigaciones de éter en el tratamiento de las neuralgias». *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Núm. 30 (1878), p. 236-237.
- «Contribución al estudio de la Hidrología y Climatología en Cataluña». *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Núm. 42 (1878), p. 329-331.
- «El thimol. Sus aplicaciones». *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Núm. 46 (1878), p. 361-362.
- «Sarcoma teleangiectásico doble. Operación y curación». *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Núm. 50 (1878), p. 395-397, i núm. 51 (1878), p. 403-404.
- Conferencias dadas en la Academia Médico Farmacéutica de Barcelona sobre generalidades de los tumores ú Oncología*. Barcelona: Establecimiento Tipográfico de José Miret, 1880.
- «Breves consideraciones sobre los inconvenientes de una intervención enérgica en los tumores cancerosos. Plan espectral más adecuado». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona* (1880), p. 481-487.
- «Contribución al estudio de los efectos que producen las triquininas en el organismo». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona* (1880), p. 49-53.
- «Preliminares oncológicos. Definición del tumor. Clasificación oncológica. Conferencias dadas en la Academia Médico Farmacéutica de Barcelona». *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Núm. 19 (1880), p. 145-149.
- «Correspondencia». *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Núm. 34 (1880), p. 274-276; núm. 35 (1880), p. 284-285, i núm. 37 (1880), p. 300-303.
- «Examen y mejora de la visión... por Luis Carreras y Aragón». *El Siglo Médico*. Núm. 1418 (1881), p. 135-136.

- «Contribución al tratamiento de la hernia estrangulada». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona* (1882), p. 129-131.
- «Cartas. Congreso Médico-Internacional de Londres». *Boletín del Ateneo de Alumnos Internos de Barcelona*. Núm. 2 (1882), p. 96-98.
- «Tratamiento de la sífilis por el bicromato potásico». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 16 (1882), p. 479-483.
- «Por las provincias Vascas. Urberoaga de Alzola murmuraciones balnearias». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 17 (1882), p. 521-527.
- «La Fisiología en los fenómenos psicológicos; plan general de distribución cerebral, por Don Francisco de P. Xercavins». *El Siglo Médico*. Núm. 1472 (1882), p. 168-169.
- «Algunas consideraciones sobre el tratamiento de la sífilis sin mercurio». *El Siglo Médico*. Núm. 1485 (1882), p. 375-376.
- «Ideas que privan en la ciencia hoy día. Descubrimiento del Baccillus Tuberculosis como generador de dicha enfermedad». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 10 (1883), p. 181-189, i núm. 11 (1883), p. 201-210.
- «La circulación de la sangre. Examen crítico de la teoría reinante, sobre el movimiento circular de la sangre, por el Dr. D. Ramon Turró». *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Núm. 8 (1883), p. 89-90.
- «Revista científica práctica». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 1 (1884), p. 31-37.
- «Acción fisiológica de algunos medicamentos sobre el hígado e intestinos». *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Núm. 21 (1884), p. 322-323.
- «La inoculación del virus rabinico. Últimos descubrimientos». *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Núm. 22 (1884), p. 339-341.
- «Caso notable de pies equino-varus y de un nuevo aparato para la corrección de dicha deformidad». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 10 (1884), p. 350-355.
- «Accion fisiológica de algunos medicamentos sobre el hígado é intestinos». *El Siglo Médico*. Núm. 1584 (1884), p. 281-282.
- «Eczema impetiginoso del labio inferior de 3 años de existencia desapareciendo con una aplicación local de aceite de Enebro. Metastasis consecutiva. Curación». *El Consultor Homeopático*. Núm. 1 (1887), p. 15-18.
- «Contribución al estudio de la Terapéutica de la Rabia». *El Consultor Homeopático*. Núm. 3 (1887), p. 74-77.
- «Contribución á la pathogenesis del sublimado corrosivo». *El Consultor Homeopático*. Núm. 4 (1887), p. 108-110.
- Balneología y climatología. La Cerdanya. Las aguas minero-medicinales de Traveseras Lavillés*. Barcelona, 1887.
- «La espuma de vidrio. Su aplicación en medicina». *El Consultor Homeopático*. Núm. 6 (1888), p. 171-174.
- «Congreso Médico Farmacéutico de Barcelona». *El Consultor Homeopático*. Núm. 13 (1888), p. 342-350.
- «El ayunador Succu en Barcelona». *El Consultor Homeopático*. Núm. 13 (1888), p. 354-358, i núm. 14 (1888), p. 378-380.
- «Saneamiento del Delta y Llano del Llobregat. Dictamen emitido por la Comisión de la Junta provincial de Sanidad de Barcelona (Conclusión)». *Revista de Higiene y Policía Sanitaria*. Vol. I (1890), p. 91-93.
- «Tifus exantemático con complicación pulmonar notable». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. I (1890), p. 73-79.
- «Contribución al estudio de la cefalalgia y su tratamiendo por la phenacetina». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. II (1891), p. 196-202.
- «El descubrimiento de Koch y la Escuela Homeopática». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. II (1891), p. 264-268, 297-306.
- «Dr. Vilmaro Schwabe». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. III (1892), p. 131-135.
- «Juicio crítico de las dosis masivas o alopáticas». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. IV (1893), p. 103-122.
- «La balneoterapia y los homeópatas». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. V (1894), p. 145-149.
- «Contribución al estudio de las inyecciones hipodérmicas en la Homeopatía». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. V (1894), p. 169-173.
- «Escarceo científico. La coqueluche y el cólera». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. VI (1895), p. 297-303.
- «Contribución al estudio del sarampión». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. VI (1895), p. 233-241.
- «Carta balnearia. Traveseras Senillés (Cerdaña)». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. VIII (1897), p. 261-266.
- «De los medicamentos nuevos». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. IX (1898), p. 361-363.
- «Contribución al estudio de la tabes dorsal y su tratamiento». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. X (1899), p. 281-286.

«Contribución al tratamiento del tífus». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. VI, núm. 18 (1907), p. 51-57.

Congreso Médico Internacional de Londres. Correspondencia diaria de la Enciclopedia Médico-Farmacéutica. Barcelona: José Miret.

Traduccions

Compendio de oncología o tratado de los tumores bajo el doble punto de vista de la anatomía y de la clínica, por Lücke, A. Barcelona: Establecimiento tipográfico de José Miret, 1874.

Peligros de las uniones consanguíneas y necesidad de los cruzamientos en la especie humana y en los animales, por el Dr. Boudin. Barcelona: Establecimiento Tipográfico de José Miret, 1877.

Lección clínica sobre la tuberculosis miliar aguda, por M. Litten. Barcelona: Tipografía de José Miret, 1878.

Manual de las enfermedades de la piel y su tratamiento homeopático, por el Dr. John R. Kippax, traducido y anotado por el Dr. D. Salvador Badía. Madrid: Imprenta y Fundición de Manuel Tello, 1885.

Fonts: 57, 192, 260 i 277.

BALMAS, Pau

Metge i botànic. Nascut a Torelló a la primera meitat del segle XVIII. L'any 1755 va obtenir el batxillerat en medicina a Osca, i es va llicenciar a Cervera el 1762. El 1768 va passar a ser metge intern de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona. En aquesta institució hospitalària es va encarregar de la recollida de les dades meteorològiques, i estudià la seva correlació amb les malalties. En una enquesta de la direcció d'aquest hospital sobre la sífilis, Balmas es mostrava partidari de l'ús del «sublimat corrosiu» com a teràpia eficaç, al contrari d'altres metges que consideraven aquest preparat com a nociu. L'any 1770 era un dels socis fundadors de les «Conferències Acadèmiques per a Metges», antecedent de la posterior Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. L'any 1769 entrà a la Junta de Sanitat de Barcelona i el 1771 el trobem com a signatari d'informes sobre la qualitat dels aliments que arribaven a Barcelona. Exercí també el càrrec d'examinador del Proto-medicat. Va col·laborar a les *Memorias de la Real Academia Médico Práctica* amb un article titulat «Un caso de tétanos». Va tenir una clientela abundant i selecta que li va permetre gaudir d'una posició econòmica folgada, i va esdevenir propietari de diversos immobles a Barcelona, Torelló i Sant Quirze de Besora. El 1764 va participar en la fundació de la Conferència Físico-Matemàtica Experimental de Barcelona, que més tard esdevindria la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona. En aquesta institució va ostentar els càrrecs de director de botànica, durant els períodes de 1765 a 1773 i de 1777 a 1785, i de revisor de la mateixa direcció entre 1774 i 1776. Exercí de corresponal del Jardí Botànic de

Madrid. A l'Acadèmia de Ciències va llegir les següents memòries: *Tratado del fuego; Sobre el narciso, llamado en catalán «lliri de Nadal»; Sobre el jacinto o «junquillo»; Observaciones termométricas, i Disertación sobre la aurora boreal de 24 de octubre de 1769*. Segons Balmas, el fenomen descrit en aquesta darrera memòria havia despertat tota mena de suspicàcies entre els barcelonins, que en observar el canviant i estrany joc de llums del fenomen l'havien interpretat com un senyal de mal averany. Creia que calia desterrar aquestes actituds de l'opinió pública, i per això proposava un mètode racional per observar científicament els fenòmens atmosfèrics d'aquesta mena. En aquest sentit dividia la seva memòria en quatre apartats: «a) Estado del cielo poco antes de la aparición de la aurora y en todo el tiempo de su duración, b) lo que hay que reparar en la nube que despide la luz de la aurora, c) lo que hay que reparar en la luz despedida de la nube, d) lo que hay que reparar extinguida la luz de la aurora». Afirmava que aquestes observacions s'havien de fer amb l'auxili del baròmetre i el termòmetre. Només així s'aconseguiria caracteritzar el fenomen de forma apropiada, allunyant-lo de qualsevol interpretació supersticiosa. Amb una certa ironia acabava el seu discurs afirmant que: «Finalmente no faltará quien crea que aun cuando pueda ser la Aurora natural, aun cuando ella no sea capaz por si de producir los efectos que se han despreciado, puede ser una *senyal del cielo*, que se vale avezes de algunas cosas naturales para avisarnos, como de otras para castigarnos. Bueno es que esten en estos pensamientos los que van descaminados; mejor si se corrijen; este si que sería un bello efecto de la Aurora; pero puede menos de pensar el filosofo que no son avisos fenómenos tan frecuentes y casi cotidianos mas allá de 70 grados de latitud en el norte, cuando apenas hay allí hombres que avisar; y que absolutamente faltan en la zona torrida al presente tan poblada». Pau Balmas morí a Barcelona el febrer de 1789.

Bibliografia

- Tratado del fuego*, 1768. [Manuscrit perdut.]
Sobre el narciso, llamado en catalán «lliri de Nadal». [Manuscrit perdut.]
Sobre el jacinto o «junquillo», 1769. [Manuscrit perdut.]
Observaciones termométricas, 1769. [Manuscrit perdut.]
Disertación sobre la aurora boreal de 24 de octubre de 1769, 1769.
[N' existeix el manuscrit a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.]
«Un caso de tétanos». *Memorias de la Real Academia Médico Práctica*.
Barcelona / Madrid: Imprenta Real, 1798, p. 31-34.

Fonts: 57, 59, 108, 119, 136, 260 i 294.

BALMES i URPIÀ, Jaume

Matemàtic, clergue i filòsof. Va néixer a Vic el 28 d'agost de 1810. Estudià al Seminari vigatà i a la Universitat de Cervera, on es doctorà en teologia (1835). Va ser ordenat sacerdot a Vic (1834). La mort li arribà quan només tenia 38 anys, a causa de la tuberculosi, el 9 de juliol de 1848. A banda de destacar pels seus nombrosos escrits sobre religió, filosofia, sociologia i d'altres branques de les ciències humanes, també va dedicar part de la seva activitat a l'ensenyament i el conreu de les matemàtiques, i arribà a ser professor d'aquesta disciplina a l'Escola de Matemàtiques que impulsava l'Ajuntament de Vic. Des de l'any 1835 Jaume Balmes es trobava a Vic després d'haver-se doctorat en teologia a la Universitat de Cervera. En assabentar-se que s'estava gestant una Càtedra de Matemàtiques a la ciutat i considerant que podia ser un mitjà d'ocupar-se dignament amb l'ensenyament d'aquesta ciència, a la qual era molt aficionat des de l'època universitària, decidí presentar la seva sol·licitud com a professor d'aquesta nova institució. A més de Balmes s'hi van presen-

tar un mestre i un oficial d'artilleria amb documentació que acreditava la seva capacitat per impartir classes de matemàtiques. Malgrat que Balmes no tenia cap document acreditatiu ni experiència docent en l'assignatura, el tribunal es va decantar per la seva candidatura favorablement impressionat pels coneixements matemàtics que demostrava tenir en el projecte-memòria que havia presentat amb la seva sol·licitud. A la primera part d'aquesta memòria hi va incloure un conjunt de reflexions innovadores per l'època sobre l'ensenyament de les matemàtiques i la utilitat del seu estudi. Es mostrava favorable a una metodologia en la qual l'ensenyament s'adaptés a les característiques diverses dels alumnes. Afirmava que calia «exponer con sencillez los principios de esta ciencia, desarrollarla en todas sus partes con orden, claridad y exactitud, atemperarse a una multitud de talentos muy diferentes por su extensión y por su índole, no remontarse a investigaciones que excedan la capacidad de un principiante y reunir a todo esto el talento de sembrar en la cabeza de los jóvenes la semilla de ulteriores adelantos». Demostrava conèixer perfectament els objectius que perseguia la nova càtedra. Per això sostenia que «el catedrático debe presentar la ciencia para que puedan recoger las luces necesarias para sus respectivas carreras el comerciante, el artesano, o el que trate de dedicarse a otros ramos más elevados». El juliol de 1837 Balmes era nomenat professor interí, però ben aviat, l'octubre d'aquell mateix any, la Junta rectora de l'escola, persuadida de la vàlua del professor, li va atorgar la plaça en propietat. Balmes es va dedicar a la docència en cos i ànima. Com a llibre de text es va triar el *Compendio de matemáticas puras y mixtas*, de José Mariano Vallejo (1779-1846), una obra àmpliament utilitzada per a l'ensenyament de les matemàtiques durant el segle XIX. El primer any de funcionament de l'Escola van assistir a classe un total de 38 alumnes. Aquest nombre es va anar reduint durant els cursos següents fins a arribar a 17 en

el curs 1840-1841. Probablement aquesta notable disminució d'alumnes es va deure a la situació anormal i de crisi econòmica que causava el conflicte bèl·lic entre liberals i carlins. De fet, el mateix Balmes reconeixia que moltes vegades s'havia de suspendre la classe davant els avisos de perill anunciats per un insistent toc de generala. Balmes es va prendre amb molta cura la seva feina, es preparava meticulosament les seves classes, s'hi dedicava plenament. Tot això va donar com a fruit uns molt bons resultats per als seus alumnes en els exàmens oficials realitzats a Barcelona i dels quals es va fer fins i tot ressò la premsa de la ciutat comtal. Un testimoni d'aquest èxit el tenim recollit en una comunicació d'un grup de deixebles adreçada a l'Ajuntament en la qual expressaven els beneficis que els havia reportat l'estudi de matemàtiques i per «...el acierto con que nos ha proporcionado un Profesor tan digno...». Aquest comunicat va signat per trenta-un alumnes, i el primer d'ells és Antoni Soler, qui després va ser el seu biògraf. Els coneixements matemàtics de Jaume Balmes no es van limitar a l'explicació de fórmules, teoremes i les seves aplicacions, sinó que també es van estendre a l'anàlisi i la comprovació dels enunciats matemàtics establerts. Un bon indicador d'aquesta actitud va ser el descobriment d'alguns errors en el *Compendio* de Vallejo. Així, per exemple, Balmes va trobar que en l'argument de la demostració del teorema de semblança de triangles localitzat al paràgraf 331 del volum primer es feia un ús incorrecte d'una propietat de les proporcions compostes. Utilitzant un contraexemple com a eina demostrativa, Balmes va arribar a provar la falsedat dels arguments de Vallejo i, en conseqüència, la no validesa de la demostració proposada per a aquest teorema. Un temps després Balmes va aconseguir elaborar una demostració pròpia del teorema esmentat totalment correcta. Dubtava de si havia de fer saber aquesta troballa al mateix Vallejo, ja que aquest autor tenia fama de ser poc accessible. El 1838 escrivia al

seu amic Joan Roca, que aleshores era a Barcelona on estudiava matemàtiques: «Viendo cuánto es el orgullo de los hombres, casi estoy tentado de no escribir a Vallejo: que se equivocó, me parece cierto: la verdadera demostración no se la necesito, porque ya la sé». Sembla que al final no es va arribar a escriure mai a l'autor del *Compendio*, ja que a la quarta edició d'aquest manual, del 1840, la demostració del teorema no apareixia modificada. Balmes considerava la seva càtedra com una decorosa ocupació transitòria i relacionada amb les variades vicissituds d'un temps de plena revolta. Durant tots els anys que va estar al capdavant de la Càtedra de Matemàtiques no va deixar d'escriure sobre temes religiosos, socials i polítics. La publicació amb èxit d'alguns d'aquests treballs li va conferir una atmosfera de prestigi a tot Espanya i a l'estranger. Vic se li va fer petit i va haver de prendre la decisió d'abandonar el seu aïllament i renunciar a la Càtedra de Matemàtiques per poder dedicar-se plenament a l'activitat filosòfica i literària. El 28 d'agost de 1841, Jaume Balmes feia arribar a la Junta que dirigia l'Escola de Matemàtiques la carta en què presentava la seva dimissió. S'acabava una etapa de la seva vida marcada per la docència d'una ciència que l'acompanyaria sempre com a eina intel·lectual i que, a més de proveir-lo del rigor d'un llenguatge precís, representava una valuosa ajuda per a la interpretació dels fenòmens reals i el dotava d'una independència de criteri allunyada dels avatars quotidians; era un pont entre el món real i l'ideal que li permetia una aproximació més eficaç al món espiritual.

Bibliografia

La producció bibliogràfica de Jaume Balmes és molt extensa. Aquí ens limitarem a citar les obres relacionades amb la seva activitat a l'entorn de les matemàtiques. En aquest sentit, tant *La Memoria* esmentada més amunt com *El discurso* que pronuncià en prendre possessió de

la plaça de professor de matemàtiques es troben al volum VIII de les *Obras completas* de Balmes, publicades el 1948 (Madrid: Biblioteca de Autores Cristianos, p. 546-561 i p. 562-582, respectivament). Van ser publicades també el 1909 en un volum titulat *Escritos póstumos del Dr. D. Jaime Balmes* (Barcelona: Imprenta Barcelonesa, p. 136-156 i p. 157-174). Vegeu, també, «Notas sobre algunas cuestiones de geometría y de física», a *Obras completas*, p. 640-643.

La figura de Jaume Balmes ha estat tractada abastament. Aquí donem les fonts on es relata amb més o menys intensitat la seva faceta de matemàtic.

Fonts: 31, 66, 85, 123, 155, 161, 182 i 249.

BASSAS i COMPTE, Joan

Metge i cirurgià. Nascut a Vic el 1766. Es va matricular al Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona el 6 d'octubre de 1786. Encara com a estudiant de cirurgia, el 26 de juliol de 1791 va ser destinat a Orà com a practicant de l'hospital de sang d'aquesta plaça, que vivia des del terratrèmol d'octubre de l'any anterior en un estat de greu precarietat política, militar i sanitària. Se li van concedir trenta-cinc escuts mensuals, menjar i viatges pagats. A la seva tornada va prosseguir els seus estudis i les seves pràctiques com a intern de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona, i es llicencià com a cirurgià llatí de nou exàmens el 20 de març de 1793. El 15 de març de 1796 completava els estudis de cirurgia obtenint-ne el grau de doctor. Aquell mateix any es va presentar a una oposició per cobrir una plaça de dissector anatòmic al Colegio de Cirugía de San Carlos de Madrid. No va aconseguir guanyar aquesta plaça. El tribunal va emetre un comunicat en el qual criticava obertament les deficiències acadèmiques de Bassas. Entre d'altres consideracions s'hi afirmava que: «Don Juan Bassas en su primer ejercicio demostró los músculos que mueven el fémur sobre la pelvis. El poco manejo de este Profesor está conocido por la poca limpieza en la disección. El gran glúteo estaba a retazos cubierto de su membrana propia y gordura; igualmente que la aponeurosis fascia lata, y el obturador interno que es tan fácil de limpiar, se presentó sin despegarlo del tejido celular; en la exposición de sus ataduras fue confusísimo, equivocándolas casi todas; en los usos hubo el mismo defecto, no se hizo mención de la abertura formada por el tríceps y vasto interno, y se trató de la fascia lata como de

DISCURSO

TEORICOPRACTICO

Sobre la naturaleza de los gases pestíferos y el modo de inocularlos, con un prospecto clasificativo de los nervios.

Obra original de Don Juan Bassas, Dr. en Cirugía Médica, Lic. en Medicina, Catedrático del Real Colegio de Cirugía de la M. N. y M. M. L. Ciudad de Burgos, y Socio de numero de la Real Sociedad Económica de Amigos del País de la misma.

LE DA A LUZ DICHA REAL SOCIEDAD.

CON LICENCIA.

En Burgos en la Imprenta de Naval
el día 24 de Agosto de 1817.

paso. También tiene la desgracia este Profesor de no poderse explicar como quisiera, pues de su lenguaje confuso y estropeado no se puede esperar que sus oyentes puedan aprovechar mucho». Tanmateix, sembla que aquesta crítica no va desanimar el nostre home. Uns mesos després del fracàs de Madrid guanyava la plaça de dissector anatómic de la Universitat de València. El 1799 va ser designat dissector anatómic del Col·legi de Cirurgia de Burgos recentment creat amb un sou anual de 6.000 rals. El 1804, a causa d'una reforma del reglament dels ensenyaments sanitaris, Bassas va ascendir a catedràtic numerari d'anatomia, ara amb un sou de 12.000 rals. El 1812, en plena Guerra del Francès i amb l'activitat del Col·legi de Cirurgia de Burgos suspesa, esdevingué metge titular de la població burgalesa de Poza de la Sal. El 1813 va ser mobilitzat com a sanitari, i fou ferit pels francesos a la batalla de Vitoria. El 1814, acabada la guerra, Bassas es va tornar a incorporar a la seva Càtedra al col·legi burgalès. El 1817 la Sociedad de Amigos del País de Burgos, de la qual Bassas era soci, li va publicar un treball sobre els gasos pestífers. Aquesta obra consistia en dos opuscles completament diferents. En el primer l'autor analitza els mitjans per prevenir el contagi de la pesta, entre ells la inoculació de gasos pestífers, tal com es procedia amb la vacuna que protegeix contra la verola. En el segon, més breu, s'exposa una classificació dels nervis deduïda per ell mateix atesa la seva experiència com a dissector. El 1820 va ingressar a la Real Academia Médica Matritense com a soci corresponent. Durant el Trienni Liberal (1820-1823) es va mostrar obertament partidari de les doctrines liberals, cosa que va provocar, en tornar al poder els absolutistes, el seu cessament com a catedràtic el 1824. Després d'intentar sense èxit aconseguir la plaça de metge titular de la vila de Laredo, va ingressar com a catedràtic al Colegio de Medicina y Cirugía de San Carlos de Madrid, on es va jubilar el 1832. El 1833 va publicar un treball sobre el còlera titulat: *Còlera morbo asiático. Duendes libres y em-*

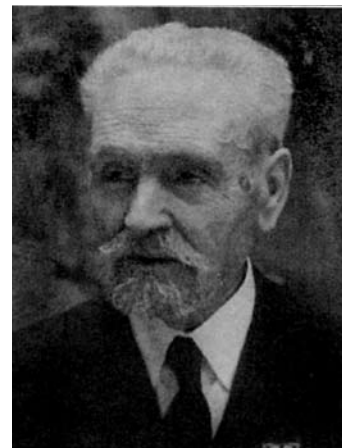
bolsados. En aquest treball Bassas sostenia la tesi que la causa del còlera eren uns petits insectes que podien estar lliures o «embolsados», és a dir enquistats: «Los agentes productores del cólera morbo son insectos que llamo microscópicos por su extremada pequeñez, y los divido primero en libres o sin túnica, susceptibles de volatilización, y de pasar de un lugar a otro espontáneamente u obligados por una corriente aérea, y (...) segundo: entrincados o embolsados, embrionados unos y fecundados otros, quienes no pueden ofender sin que preceda un grado de calor capaz de desarrollarlos y romper la envoltura coriácea (...) unos y otros para vomitar la ponzoña y dañarnos, es indispensable el inmediato contacto en una o muchas superficies». Després d'aquest treball es perd la pista de Bassas, no hem trobat cap document que ens doni notícia ni del lloc ni de la data de la seva mort.

Bibliografia

Discurso teórico-práctico sobre la naturaleza de los gases pestíferos y el modo de inocularlos, con un prospecto clasificativo de los nervios. Obra original de Don Juan Bassas, Dr. en Cirugía Médica, Lid. en Medicina, Catedrático del Real Colegio de Cirugía de la M.N. y M.M.L. Ciudad de Burgos, y Socio de número de la Real Sociedad Económica de Amigos del País de la misma. Le da a luz dicha Real Sociedad. Burgos: Imprenta de Navas, 1817.

Cólera morbo asiático. Duendes libres y embolsados. Barcelona: Imprenta de Indar, 1833.

Fonts: 57, 148, 103, 150, 151, 152 i 163.

BAYÉS i COCH, Càndid

Metge. Fill d'Antoni Bayés i Fuster,* va néixer a Tona el 3 d'octubre de 1867. Estudià el batxillerat al Seminari de Vic i la carrera de medicina a la Universitat de Barcelona, on es llicencià el 1889. L'any 1891 va ingressar al cos facultatiu de l'Hospital de la Santa Creu de Vic, i l'any 1930 n'esdevingué director. El 1894 va obtenir per oposició el títol de metge director numerari del cos de banys, fent-se càrrec, successivament, de la direcció dels balnearis de la Vall de Ribes, Tona, Alhama de Aragón i Marmolejo. El 1913 va presentar la comunicació titulada «Tratamiento hidromineral del escrofulismo» al congrés internacional d'hidrologia mèdica celebrat a Madrid. Va ser un dels primers metges a operar les hèrnies estrangulades a Vic. Era soci numerari de la Sociedad Española de Hidrología Médica i acadèmic corresponsal de l'Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona. El 20 de juny de 1948 l'Ajuntament de Vic li va atorgar la medalla de la ciutat. Morí a Vic el 28 de novembre de 1955.

Bibliografia

«El Dr. Josep Salarich Giménez». *Anals de l'Hospital Comarcal de Vich* (1932), p. 78-79.

Fonts: 5, 57, 158, 209, 210, 229, 243, 263 i 284.

BAYÉS i FUSTER, Antoni

Metge. Nascut a Taradell l'any 1842. Va estudiar la carrera de medicina a la Universitat de Barcelona, on es va llicenciar l'any 1864. Es va establir a Tona, on el 1874 va descobrir de forma fortuïta un brollador d'aigües sulfuroses. De seguida, Bayés va constituir una societat per explotar aquesta deu amb Narcís Ullastres Sala i Josep Quintanes i Riumbau. Bayés va ser el director mèdic del «Manantial Ullastres»; viatjà pel sud de França per estudiar la gestió dels balnearis, i el 1881 va publicar el llibre *Aguas minero-medicinales, salino-yodo-sulfuradas de San Andrés de Tona* per tal de donar-lo a conèixer. L'obertura de l'establiment Ullastres va donar pas a l'obertura d'altres tres establiments termals més, els *manantials* Roqueta, Segalés i Codina. Amb el primer, situat a només dos-cents metres de distància, la societat participada per Bayés hi va sostenir un llarg plet per tal d'evitar que les aigües fossin declarades d'utilitat pública. Es va mantenir un llarg i costós litigi que va durar des de 1890 a 1895. Fi-

nalment els promotors de Roqueta, ajudats pels editors barcelonins Ramon Montaner i Francesc Simon, van vèncer el plet. Antoni Bayés es va traslladar a Vic el 1878, des d'on va seguir dirigint l'establiment Ullastres. Va idear un tractament específic contra les malalties tifoides i una fórmula mèdica per combatre l'epilèpsia. També va ser un dels primers impulsors del tractament de la tuberculosi mitjançant les sals d'or. Va ser subdelegat de medicina del partit de Vic i membre de l'Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, de l'Acadèmia Mèdico-Farmacèutica de Barcelona i de la Societat Espanyola d'Hidrologia Mèdica. Participà en la vida cultural i política de Vic, pertanyent al Círcol Literari de Vich i esdevenint l'any 1881 alcalde de la ciutat. Morí a Vic el dia 26 d'abril de l'any 1899.

Bibliografia

«Establecimiento balneario de San Andrés de Tona de Ullastres y Ca». *Revista de Ciencias Médicas* (1879), p. 345-348.
Aguas minero-medicinales salino-yodo-sulfuradas de S. Andrés de Tona, (provincia de Barcelona, partido judicial de Vich) de Ullastres y Ca.: sus efectos fisiológicos y terapéuticos. Vic: Establecimiento Tipográfico de Ramón Anglada y Pujals, 1881. [N'existeix una edició facsímil editada per l'Ajuntament de Tona l'any 1999.]

Fonts: 57, 203, 209, 210, 240 i 243.

BAYÉS i VAYREDA, Antoni

Metge. Fill de Càndid Bayés i Coch* i nét d'Antoni Bayés i Fuster,* va néixer a Vic el 1899. Estudià medicina a la Universitat de Barcelona. En caure malalt d'una tuberculosi pulmonar es va traslladar al sanatori de Davos (Suïssa) on, a més de curar-se, va aprofitar per formar-se com a especialista del pulmó. Va ser capdavanter a Catalunya en la pràctica del pneumotòrax terapèutic, tractament eficaç a l'època de les formes cavitàries de la tuberculosi pulmonar. Des del 1922 va treballar a l'Hospital de la Santa Creu de Vic, del qual va ser director. Va morir a Vic el 27 de setembre de 1979.

Bibliografia

«Tractament emprat en tres casos greus de tuberculosi pulmonar, seguits de curació. Estadística general dels malalts assistits en aquest Servei». *Analys de l'Hospital Comarcal de Vich* (1932), p. 60-77.

Fonts: 5, 209, 210 i 243.

BENESSAT i FOLCH, Francesc de Paula

Farmacèutic. Nascut a Sabadell a la primera meitat del segle XIX. Estudià farmàcia a Barcelona i aconseguí el grau de doctor. Era membre de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Barcelona, de l'Acadèmia Mèdico-Farmacèutica de Barcelona, de la qual va ser president l'any 1876, i corresponsal de la Real Academia de Medicina y Cirugía de Zaragoza. Va ser, també, vicedirector de l'Escola Industrial i Mercantil de Sabadell i professor d'història natural, biologia i higiene i elements de química. L'any 1877 l'Acadèmia Mèdico-Farmacèutica de Barcelona el va guardonar amb una medalla d'argent per un treball sobre les aigües minerals de Vallfogona de Riucorb. El 1882 va ser nomenat catedràtic interí d'Agricultura de l'Institut de Reus. A l'Exposició General Catalana, celebrada a Barcelona l'any 1872, obtingué menció honorífica pels seus treballs sobre taxidèrmia. Era nebot de Felip Benessat i Bayés,* de Sant Julià de Vilatorrada. Participà en alguns actes del Círcol Literari de Vich i va escriure una memòria sobre les aigües minerals de Vic. Morí a principis del segle XX.

Bibliografia

- Adelantos de la química orgánica en el conocimiento de la nutrición.* Conferència pronunciada al Círcol Literari de Vich el dia 11 d'abril de 1864. [Manuscrit no localitzat.]
- Programa en cuadros sinópticos de física y nociones de química.* Barcelona: R. Tarragó, 1869.

- «El Centro Higiénico de Barcelona». *El Pabellón Médico*. Núm. 683 (1875), p. 381-382. [En col·laboració amb Rafael Rodríguez Méndez.]
- «El Centro Higiénico de Barcelona». *La Independencia Médica*. Vol. X, núm. 31 (1875), p. 372-374. [En col·laboració amb Rafael Rodríguez Méndez.]
- «La calorificación en los articulados». *Boletín del Colegio de Farmacéuticos de Barcelona*. Vol. I (1877), p. 95-96.
- «Teorías físico-químicas de las funciones de nutrición». *Boletín del Colegio de Farmacéuticos de Barcelona*. Vol. I (1877), p. 311-313, 346-348, i vol. II (1878), p. 42-45, 143-145.
- «Introducción al estudio de la análisis química aplicada a las ciencias médicas. Resumen». *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Núm. 18 (1878), p. 142.
- «Análisis de las aguas salino coruradas fría de Vallfogona de Riu-Corp». *Enciclopedia Médico Farmacéutica*. Núm. 25 (1878), p. 193-195, i núm. 26 (1878), p. 201-202.
- «El caldo Cibils». *El Sentido Católico de las Ciencias Médicas*. Núm. 16 (1884), p. 249-251.
- «Datos para la hidrología médica de Cataluña». *El Sentido Católico de las Ciencias Médicas*. Núm. 23 (1884), p. 359-361.
- Aguas sulfohidratadas de Vich*. [Manuscrit no localitzat.]

Fonts: 56, 103, 233, 241, 243 i 292.

BENESSAT i BAYÉS, Felip

Farmacèutic i químic. Nascut a Sant Julià de Vilatorrada el 1815. Va ingressar com a novici a l'orde dels dominics en el convent que aquests tenien a Girona, però abandonà arran dels esdeveniments convulsos de 1835. Va estudiar filosofia i farmàcia, obtenint el títol d'aquesta darrera disciplina el 1841. Va muntar un laboratori químic a Vic i posteriorment es va traslladar a Sabadell on va obrir una farmàcia. Va ser impulsor i promotor de nombroses iniciatives científiques i empresarials. Es va destacar com a expert taxidermista, creant i perfeccionant molts dels procediments d'aquesta tècnica. Va ser un dels primers a l'Estat espanyol a fabricar cloroform a l'engròs. Va ser també un hàbil constructor de màquines, entre les quals destaquen les hidràuliques i les elèctriques. Va establir fàbriques de gas a Sabadell, Manlleu i Vic. Va experimentar mètodes per a la utilització industrial de l'hulla, l'amoníac, les piroleïnes del quitrà, l'àcid píric i la naftalina. Va idear diversos procediments per extreure de les restes de la indústria de la llana alguns productes com carbonat potàsic o gas per a l'enllumenat. El 1863 va ingressar al Seminari Conciliar de Barcelona on es va ordenar sacerdot. Va ser capellà de la Casa de Beneficència de Sabadell, i va morir el 1878 en aquesta mateixa ciutat. Deixà inèdits diversos treballs sobre la fabricació del gas per a enllumenat, l'acció i classificació dels medicaments sota el punt de vista de la terapèutica i sobre diversos punts d'electrodinàmica.

Fonts: 103, 197, 258 i 283.

BRET i BOADA, Tomàs

Matemàtic i clergue. Nascut a Castellterçol el 1819. Va realitzar els primers estudis a Sant Joan de les Abadesses i a Olot. El 1845, després d'haver estudiat al Seminari de Vic, va ser ordenat sacerdot. El vicerector del Seminari, Marià Puigllat, li va encarregar l'estudi de les matemàtiques per tal de proveir el Col·legi de Segon Ensenyament de professor d'aquesta matèria. Bret es va matricular a la Universitat de Barcelona, on va obtenir el batxillerat en arts (1846) i una regència de segona classe que el qualificava per a la docència de matemàtiques. A partir del curs 1848-1849 va començar a impartir les classes de matemàtiques al Seminari de Vic. Seguint la línia d'altres professors del Seminari de dotar els alumnes de manuals de les diferents assignatures, va publicar un manual de matemàtiques: el *Compendio de Matemáticas elementales para uso de los Seminarios Conciliares* (1859), del qual es van fer diverses edicions i que va ser molt utilitzat tant a Vic com en altres establiments d'ensenyament. Segons Bret, havia decidit escriure aquest *Compendio* perquè: «Durante el largo espacio de años que enseñé la asignatura de Matemáticas en este Seminario, no me fue posible vencer del todo una dificultad que impedía instruirse debidamente en esta ciencia á ciertos discípulos de esclarecido talento. Esta dificultad consistía en la falta de un libro de texto acomodado á los cursantes de Seminario, que en gran parte son de la clase pobre; dificultad que debe de ser común á todos los Seminarios de España». Els continguts d'aquesta obra es dividien en tres parts; aritmètica, àlgebra i geometria. A la part d'aritmètica s'explicaven les propietats i les operacions

COMPENDIO
DE
MATEMÁTICAS ELEMENTALES
PARA USO DE LOS
SEMINARIOS CONCILIARES,

COMPUESTO POR
D. TOMÁS BRET, PBRO.
REGENTE DE DICHA ASIGNATURA, Y CANÓNIGO PENITENCIARIO
DE LA SANTA IGLESIA CATEDRAL DE VICH.

TERCERA EDICION,
CORREGIDA Y AUMENTADA.

VICH:
—
IMPRESA Y LIBRERIA DE LUCIANO ANGLADA.
1866.

de les fraccions, els nombres enters i complexos i, per acabar, es presentava l'estudi del sistema mètric decimal. L'àlgebra s'iniciava amb els polinomis i les equacions de primer i segon grau; es continuava amb l'estudi de les raons i proporcions, les progressions aritmètiques i geomètriques i els logaritmes, i s'acabava amb una introducció a la matemàtica combinatòria. La part de geometria contenia dues seccions, una de geometria plana i una altra de geometria esfèrica, que incloïa la trigonometria i les seves aplicacions. Es tractava de donar als alumnes els coneixements bàsics d'unes matemàtiques elementals que havien de donar als seminaristes uns mínims principis aplicables a la resolució de problemes de la vida quotidiana, i havien de permetre als alumnes de segon ensenyament accedir a estudis de grau superior. Tomàs Bret, després d'obtenir una regència en psicologia i lògica a la Universitat de Barcelona (1851-1852) i la llicenciatura en teologia a la Universitat de Saragossa (1852), va compaginar l'ensenyament de matemàtiques amb el de teologia al mateix Seminari. Va ocupar diversos càrrecs eclesiàstics, i arribà a ser canonge penitenciari de la catedral de Vic. Va morir el 1870 a causa d'una greu intoxicació alimentària contraïda a Roma quan assistia a les sessions del Concili Vaticà I com a secretari de visita pastoral i teòleg.

Bibliografia

Compendio de Matemáticas elementales para uso de los Seminarios Conciliares. Vic: Imprenta Anglada, 1859.
Facilitats per ser sant, metodo breu y senzill. Vic: Imprenta Anglada, 1859.

Fonts: 31 i 220.

CALLÍS i MARQUET, Josep

Agrònom. Nasqué a Vic l'any 1879. Estudià peritatge agrícola. Escrigué articles sobre agricultura a *La Veu de Catalunya*, *Gazeta Montanyesa*, *Gazeta de Vich*, *Revista de la Cambra Agrícola Ausetana*, de la qual va ser-ne director, i *Ausona*, amb el pseudònim de «Galerich». Junt amb Lluís B. Nadal fundà Catalunya Vella, on ocupà el càrrec de secretari. Va ser membre del Círcol Literari de Vich. Va pertànyer a l'Associació de la Premsa de Vic. Morí a Vic l'any 1954.

Bibliografia

- Quan era baylet: colecció de recorts*. Vic: Impremta de Sant Joseph, 1906.
- Seguro de cosechas contra el pedrisco*. Barcelona: Bellsoley & Llauger, 1921.
- La Mutualidad Nacional del Seguro Agropecuario*. Vic: Tipografía Balmesiana, 1922.
- El Seguro contra el pedrisco durante el último decenio*. Barcelona: Dirección y Administración, 1923.
- Les Pedragades del any 1925 en la comarca de Vich*. Vic: Tipografía Balmesiana, 1925.
- «Agricultura de la Comarca de Vich». *Ilustración Católica*. Núm. 46 (1935), p. 804-805.
- Les Aportacions al contracte de masoveria en el terme municipal de Vich*. Vic, 1936.
- «La Estación Agropecuaria de Vich». *Calendario del Payés para el año 1952* (1951), p. 71-74.

Fonts: 241 i 243.

CAMPÀ i CARDONA, Climent

Metge. Nascut a Folgueroles el juny de 1811. Fill del metge Esteve Campà, que exercí a Vic. Des del 1836 era soci agregat de l'Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona i subdelegat de Medicina i Cirurgia de Vic, ciutat on exercí. Va ser metge auxiliar de Sanitat Militar. També va ser soci de l'Acadèmia de Bones Lletres. El 1854, atesa la seva actuació davant l'epidèmia de còlera que afectà Vic, va rebre una ploma d'or del municipi de Vic i el seu nom va ser inscrit en una làpida en els edificis de la casa consistorial. Per aquest mateix motiu el govern el va condecorar amb la creu de mèrit d'epidèmies. És autor dels articles corresponents al partit de Vic del *Diccionario geográfico*, publicat per Pascual Madoz. Col·laborà a *La Abeja Médica* i *El Monitor de la Salud*. Va morir a Vic el 12 de març de 1868.

Bibliografia

- Estadística sanitaria del partido de Vich, con datos médico-topográficos*. [Manuscrit no localitzat.]
- Memoria sobre el cólera morbo desarrollado en Vich, en 1834*. Treball premiat per la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona amb el títol de soci corresponsal. [Manuscrit no localitzat.]
- Reseña en que se describe el análisis químico de las aguas sulfurosas, llamadas de la Font Santa, del término de San Pedro de Torelló, y los usos termales que de ellas puede hacerse*. 1846. [Manuscrit no localitzat.]
- «Agua mineral de la Font Santa en el termino de San Pedro de Torelló, partido de Vich». *Abeja Médica*. Vol. I, núm. 5 (1846), p. 135-136. [En col·laboració amb Fortià Feu.]

«Catarrales; neumonias tifólicas, y demás enfermedades observadas en algunos pueblos del partido de Vich durante el segundo trimestre del año 1846». *La Abeja Médica*. 2a época, vol. I, núm. 5 (1847), p. 139-142.

Reseña del cólera morbo asiático observado en 1855 en Calldetenas, Santa Eugenia de Berga y Taradell. [Manuscrit no localitzat.]

Reseña de las enfermedades agudas que se han observado en la ciudad de Vich desde primeros de octubre de 1854 hasta primeros de noviembre de 1855. 1855. [Manuscrit conservat a la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.]

Reseña de las enfermedades agudas que se han observado en la ciudad de Vich en el cuarto trimestre del año 1885 y en los tres primeros de 1856. 1856. [Manuscrit conservat a la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.]

La dirección de las pasiones del niño debe ser la primera base de la educación. Discurs llegit el 31 de novembre de 1862 al Círcol Literari de Vich. [Manuscrit no localitzat.]

Fonts: 57, 81, 103, 233 i 243.

CAMPÀ i PORTA, Francesc de Paula

Metge vigatà, nascut el 3 d'abril de 1838, i que morí a Barcelona el 10 de febrer de 1892. Fill del també metge Climent Campà i Cardona.* Va estudiar la carrera de medicina a Barcelona. Es graduà com a metge el 1861 aconseguint el premi extraordinari de llicenciatura, i es doctorà l'any següent a la Universitat Central (Madrid). Començà l'exercici de la medicina a la seva ciutat nadiua, al costat del seu pare Climent Campà i Cardona.* El 1864 va ser comissionat pel subdelegat de medicina de Vic per ajudar a estroncar l'epidèmia de verola que afectava la vila de Manlleu. Amb la cooperació dels facultatius de la vila i de les seves autoritats locals hi va establir un pla sanitari que va aconseguir la vacunació de totes les criatures no vacunades, i la revacunació de molts adults. Durant l'epidèmia de colèra del 1865 a Vic va treballar gratuïtament assistint la població menys afavorida de la ciutat. El mateix 1865 va tornar a Barcelona on, després de guanyar-ne l'oposició, va ser nomenat professor clínic de la Facultat de

Medicina, on el 1869 va passar a ocupar el càrrec d'auxiliar de la Càtedra d'Obstetrícia. Exercí aquest càrrec fins al 1872, any en el qual va guanyar per oposició la Càtedra d'Obstetrícia i patologia especial de la dona i els nens de la Facultat de Medicina de València. El 1882 va ser elegit degà de la Facultat de Medicina valenciana. El 1889 va passar a la Càtedra d'Obstetrícia de Barcelona, per permuta amb el doctor Marià Sancho. Va ser un assidu col·laborador de les revistes mèdiques del seu temps. Va escriure articles a: *El Compilador Médico* (1865), on des del 27 d'agost de 1866 començà la secció «Higiene especial de las clases obreras»; *La Independencia Médica* (1869); *Gaceta Médica Catalana* (1881), i *Boletín del Ateneo* (1873-1874), on va publicar, entre altres articles sobre la importància social de la dona, «La aclimatación de la especie humana». A València, va fundar i dirigir *La Crónica Médica*, que es publicà durant dotze anys. Soci de número de les acadèmies mèdiques de Barcelona i València, va formar part de la vicepresidència del Congrés Mèdic de Barcelona de l'any 1888. Havia de presidir el Congrés Internacional de Ginecologia i Obstetrícia de Brussel·les de l'any 1892 quan el sorprengué la mort. Va participar activament en la direcció i les activitats del Círcol Literari de Vich, del qual va ser proclamat soci d'honor per aclamació. Va ser soci fundador de l'Ateneu Científic, Literari i Artístic de València, del qual va ser president el 1881 i durant el bienni 1884-1886. Estava en possessió de l'Ordre d'Isabel la Catòlica, de la qual també era comanador de número.

Bibliografía

La Visión: rasgo poético. Vic: Imprenta Valls, 1851.
 ¿Los conocimientos fisiológicos actuales, son bastantes para decidir la cuestión de las generaciones espontáneas? Madrid: J. López Torija, 1862. [Treball amb el qual Campà va obtenir el grau de doctor en medicina.]

«Caso de distocia. Espulsión de un cálculo urinario de grandes proporciones durante los dolores del parto». *Compilador Médico*. Núm. 36 (1866), p. 245-251.
Del herpetismo considerado como un elemento patogénico. Barcelona: Establecimiento Tipográfico de Jaime Jepús, 1867.
 «Hasta qué punto puede admitirse la clasificación de las flegmiasias en verdaderas y falsas». *Compilador Médico*. Núm. 46 (1867), p. 458-462.
Oposiciones a la cátedra de Obstetricia y enfermedades especiales de la mujer y los niños vacante en la Universidad de Valencia. Trabajos literarios. Barcelona: Establecimiento Tipográfico de Jaime Jepús, 1871.
Programa razonado, fuentes de conocimiento y método de enseñanza de las asignaturas de Obstetricia y enfermedades de la mujer y de los niños. Trabajos literarios para la oposición a la cátedra de Obstetricia de Valencia. Barcelona: Imprenta de Jaime Jepús, 1871. [El 1877 se'n va fer una segona edició ampliada i modificada publicada a València per la Librería de Pascual Aguilar.]
Del electicismo racional en la ciencia médica. Discurso académico leído en la solemne apertura del curso de 1873-74 en la Universidad literaria de Valencia. València: Imprenta de J. Rius, 1873.
Cuadros sinóptico-descriptivos de obstetricia. València: Imprenta de Ferrer de Orga, 1873. [Se'n va fer una segona edició augmentada el 1875.] [Traduits al francès pel Dr. Verrier i publicats el mateix 1873 a la *Gazette Obstetricale de París*.]
Calendario de la Preñez e higiene de la mujer en cinta y recién parida ... dedicado a las jóvenes recién casadas. València: Librería de Pascual Aguilar, 1874. [Se'n va fer una segona edició augmentada i corregida el 1881.]
Consideraciones fisiológicas y filosóficas sobre el matrimonio. Discurso leído en el XXXIV aniversario del Instituto Médico valenciano. València: Imprenta de Ferrer de Orga, 1874.
Las dos edades críticas de la vida de la mujer. Discurso pronunciado en la inauguración de las sesiones de la Academia de Medicina de Valencia. València: Imprenta de Ferrer de Orga.
Tratado completo de Obstetricia. València: Librería de Pascual Aguilar, 1878. [Es va fer una segona edició augmentada i corregida el 1885.]

Lecciones de Ginecopatía o enfermedades especiales de la mujer profesadas en la Facultad de Medicina de Valencia. Recogidas taquígráficamente por D. Enrique Almar. València: Imprenta de José M. Blesa, 1881.

«Article notable». *La Veu de Montserrat* (1882), p. 407.

«El monopoli de Madrid». *La Veu de Montserrat* (1883), p. 403.

Programa de Terapéutica y Farmacología, redactado y seguido en el curso de 1882 a 1883. Barcelona: Imprenta de Miret, 1883.

Descripción de un monstruo exencefálico-celosomiano. València: Imprenta y Librería de Ramón Ortega, 1884.

De la antisépsia preventiva en los partos normales. Comunicación presentada al Congreso médico de Barcelona de 1888 leída y discutida en la segunda sesión de la Sección de Cirugía el día 11 de Septiembre de 1888. València: Imprenta de Ortega, 1888.

«Antisepsis puerperal práctica». *Gaceta Médica Catalana*. Núm. 305 (1890), p. 129-133.

«Contribución al estudio de la hemiplegia puerperal». *Gaceta Médica Catalana*. Núm. 312 (1890), p. 358-362, i núm. 313 (1890), p. 387-3900.

«Historia de la infección». A: *Acta de la sesión inaugural.* Barcelona: Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, 1892, p. 31-57.

Fonts: 37, 57, 103, 121, 227, 233, 234, 235, 241 i 243.

CANALDA i CALBÓ, Agustí

Farmacèutic. Visqué a Vic durant el segle XIX. Va ser un dels fundadors del Círcol Literari de Vich, institució en la qual pronuncià diverses conferències amb continguts científics. En aquest sentit, el 16 de març de 1862 llegia una memòria titulada «Consideraciones cosmológicas sobre los terremotos de Mendoza y torre de Grecco», en la qual atribuïa l'origen dels terratrèmols a l'acció de la «calor central cada día más impotente». Després de donar a les erupcions volcàniques el mateix origen i criticar la doctrina neptuniana (que defensava un origen de les roques i de la mateixa escorça terrestre degut a l'acció de l'aigua), conclouia «que esos fenómenos irian siendo cada dia menos violentos y menos frecuentes a causa de ir disipándose cada dia el calor del núcleo terrestre», que la Terra podia arribar a esdevenir una «masa helada inhabitable». Aquestes afirmacions sembla que no van agradar a una part de l'auditori. D'alguna manera, les idees plutonians (que defensaven un origen de les roques i de l'escorça terrestre degut a l'existència d'un foc intern) contradeïen el Diluvi Universal en negar el paper de l'aigua com a força de modelació terrestre i en conseqüència es qüestionaven les Sagrades Escripures. Per calmar els ànims, un cop acabat el discurs del senyor Canalda, Francesc d'Assís Aguilar,* clergue i futur bisbe de Segorb, va intervenir assegurant que «las teorías expuestas por el señor disertante eran solo hipótesis más ó menos fecundas, y que los descubrimientos de las ciencias naturales en nada se oponian á la relacion de la Cosmogonia de Moisés». Va rebatre les teories dels plutonians perquè, segons ell, no podien explicar la formació dels

terrenys sedimentaris, i s'arreglervava així amb els partidaris del neptunisme. Canalda, diplomàtic però sense renunciar a les seves idees, va replicar que «las observaciones juiciosas del Sr. Aguilar en nada se oponían á las teorías por él expuestas por cuanto no era enteramente sistemático, sino ecléctico; que si bien la formación de los terrenos de sedimento no podia esplicarse sino atribuyéndola á la accion de las aguas, dichos terrenos habian sido depositados muy posteriormente a la época en que el globo era una masa enteramente derretida por el fuego», cosa que, segons ell, no refutava el que acabava d'afirmar. Sembla que el debat no va anar més enllà, però aquesta discrepància ens mostra que a Vic també es van produir episodis d'alguns dels debats que marcaven l'actualitat científica de l'època.

Bibliografia

Relación de los depósitos naturales de carbón piedra con el estado físico del globo terráqueo en sus primeras edades. Conferència pronunciada al Círcol Literari de Vich el dia 15 de maig de 1861. [Manuscrit no localitzat.]

Consideraciones cosmológicas sobre los terremotos de Mendoza y torre del Greco. Conferència pronunciada al Círcol Literari de Vich el dia 16 de març de 1862. [Manuscrit no localitzat.]

Fonts: 31, 243 i 292.

CANELLES i CARRERA, Agustí

Astrònom i matemàtic. Va néixer a Alpens el 23 de juny de 1765. Cursà els primers estudis a Vic on va aprovar gramàtica i retòrica. Després es va traslladar a Barcelona on va cursar filosofia al Seminari Tridentí. Tot seguit va estudiar a l'Escola de Nàutica de la Junta de Comerç de Catalunya on va obtenir el títol d'aspirant. Com era preceptiu per a obtenir el títol de pilot, Canelles va haver de fer pràctiques en un viatge transatlàntic. El 1788 es va embarcar cap a la ciutat de Veracruz, situada a la costa del golf de Mèxic. Sembla que les penalitats del viatge van ser determinants per tal que abandonés la carrera nàutica. Decidí canviar del tot el seu rumb vital entrant a l'orde dels trinitaris calçats. En aquesta època va cursar filosofia i sagrada teologia. Va ser nomenat lector en arts (1797) i lector en teologia (1800). El 15 d'abril de 1803 sol·licitava entrar a la direcció d'àlgebra i geometria de l'Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona. Va presentar la memòria *Proyecto de una medida universal*

sacada de la Naturaleza principalmente adecuada para España, on defensava la necessitat d'utilitzar el metre que tot just quatre anys abans s'havia definit a París. En aquesta memòria, Canelles assenyalava els greus perjudicis que ocasionaven les discordances i desigualtats de mesures existents a la Península. Feia referència a diferents temptatives i assajos per tal d'establir una mesura universal basada en la naturalesa i defensava que aquesta mesura havia de ser la deumil·lionèsima part del quadrant meridional terrestre determinat per l'expedició científica dels astrònoms Jean Baptiste Delambre i Pierre André Méchain. Després de ser admès com a soci de l'Acadèmia, l'octubre de 1803 Canelles va proposar un pla d'ensenyament públic de cosmografia i va oferir d'impartir-ne un curs gratuïtament a l'Acadèmia, la qual ho acceptà. En aquest mateix any Canelles va ser designat pel Govern espanyol per col·laborar oficialment amb l'astrònom francès André Méchain, que feia el seu segon viatge a Espanya per dur a terme treballs geodèsics. Agustí Canelles també va dur a terme mesures meteorològiques des del terrat del convent dels trinitaris, i va gaudir del reconeixement dels barcelonins per aquest servei. El 14 de setembre de 1806 va ser nomenat professor de l'Escola de Nàutica de la Junta de Comerç de Catalunya. En el desenvolupament d'aquest càrrec es va proposar elevar el nivell dels estudis, ja que considerava que els alumnes tenien una preparació inadequada. Criticava que a l'Escola de Nàutica s'ensenyés encara la cosmografia segons el sistema ptolemaic, mentre ell sostenia que calia ensenyar-la segons el sistema copernicà. El 1808, amb l'inici de la Guerra del Francès, Canelles va fugir de Barcelona afegint-se a les tropes resistents. Inicialment va servir algun temps al costat del brigadier Rovira, fins que l'any 1809 el va cridar el general Enrique O'Donnell, que va encarregar-li tots els treballs relacionats amb la topografia i les obres de campanya. El 1810 va ascendir al grau de capità de guies, càrrec que va ostentar fins a l'octubre de 1814. A la muntanya de Busa

(Solsonès), Canelles va dirigir les obres de fortificació per convertir-la en una plaça forta, des del 3 de setembre de 1811 fins a finals de 1812, quan es van suspendre les obres per falta de cabals. Dels treballs que Canelles va realitzar en aquest període en destaquen dues memòries. Una, datada a Vic el dia 25 de febrer de 1813, era la *Descripción topográfica de la plaza de Vich y sus contornos, y exposición de las operaciones trigonométricas practicadas sobre el terreno*, amb la qual volia proporcionar als oficials de l'estat major bases exactes per aixecar plànols geomètrics fiables i croquis proporcionals. Conté notícies geogràfiques de Vic i indicacions estratègiques així com consideracions sobre els punts d'atac i defensa. L'altra memòria és el *Diario é itinerario del cuartel general, en el viaje verificado por el general en jefe don Francisco de Copons y Navia, á las villas de Ripoll y Ridaura, con exposición de las circunstancias ocurridas en el mismo*. Canelles va fer el primer projecte conegut en el qual es proposa la realització d'un mapa de Catalunya a partir de mesures geodèsiques (1813). Així, el 1816 va escriure una memòria sobre la utilitat de formar un mapa general de Catalunya amb totes les observacions relatives a la constitució física, història natural, agricultura, indústria, comerç, part històrica i militar del Principat i va proposar que es nomenés una comissió de savis per realitzar-lo. Aquesta memòria titulada *Ideas sobre la verificación del proyecto de un examen científico y operaciones geográficas en el suelo del Principado de Cataluña* constava de dues parts: la primera s'intitulava «Importancia de la empresa» i la segona, «Organización de la Comisión y proyecto de las operaciones». L'any 1816, Canelles va publicar els seus *Elementos de Astronomía Náutica escritos para utilidad de los que se dedican al estudio de la navegación científica*, la primera part d'una ambiciosa obra que va completar l'any següent amb un segon volum, *Astronomía Náutico-Práctica para utilidad de los que se dedican al estudio de la navegación científica*. Canelles, com a professor que

era de l'Escola de Nàutica, va voler fer una obra pròpia. El movia un interès didàctic i pragmàtic. El seu objectiu era el de subministrar una eina rigorosa i assequible per als pilots. També va ser l'inventor d'un instrument per a l'observació astronòmica i geodèsica que ell va anomenar *precisivo*. Amb ell augmentava la precisió en efectuar observacions geodèsiques i astronòmiques. A mitjan any 1817, a instàncies del capità general de Catalunya, va dirigir la verificació de les operacions topogràfiques (trigonomètriques i d'anivellació) per trobar un punt del riu Llobregat suficientment elevat que permetés el reg de tota la plana de Barcelona. Canelles va morir a Alella als 52 anys, el dia 9 d'abril de 1818.

Bibliografia

Diario de Agustín Canellas meritorio de la Escuela gratuita de Navegación, establecida en Barcelona con Real permiso, baxo la dirección del S^r Dⁿ Sinibaldo Mas, Alférez de fragata, y primer Piloto honorario de la Real Armada, 1788-1789. [Exemplar manuscrit conservat a l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.]

Descripción topográfica de la plaza de Vich y sus contornos, y exposición de las operaciones trigonométricas practicadas sobre el terreno, datada a Vic el dia 25 de febrer de 1813. [Memòria citada per Antoni Elias de Molins.]

Diario e itinerario del cuartel general, en el viaje verificado por el general en jefe don Francisco de Copons y Navia, a las villas de Ripoll y Ridaura, con exposición de las circunstancias ocurridas en el mismo. [Memòria citada per Antoni Elias de Molins.]

Elementos de astronomía náutica escritos para utilidad de los que se dedican al estudio de la navegacion científica. Barcelona: Imprenta de Agustín Roca, 1816-1817.

Astronomía Náutico-Práctica para utilidad de los que se dedican al estudio de la navegacion científica. Barcelona: Imprenta de Agustín Roca, 1817.

Fonts: 7, 42, 103, 172, 173, 199, 200, 201, 213 i 270

CAPDEVILA i LLEONA, Joaquim

Farmacèutic. Nascut a Vic l'any 1823. Autor d'una memòria llegida al Círcol Literari de Vich en què es defensa la compatibilitat entre ciència i religió. Obra en què, després de criticar amb contundència el racionalisme, el positivisme i la ciència formulada prescindint de Déu, reclama una actuació decidida dels catòlics per tal que «Restablezcamos la armonía entre lo físico y lo moral, o en otros términos, eslabonemos los adelantos materiales, que cada día llueve sobre nosotros el Dispensador supremo, con verdaderos adelantos en la esfera de la religion, y como por encanto saldrá de nuestras manos la mágica cadena del progreso bien entendido».

Bibliografia

Necesidad de la armonía entre los adelantos físicos y los actos morales tomando éstos por base la religion: discurso que leyó en la sesion celebrada por el círculo literario de Vich el dia 4 de febrero de 1863, el sócio del mismo D. Joaquin Capdevila y Lleona. Vic: Imprenta y Librería de Luciano Anglada, 1863.

Fonts: 243 i 292.

CAPDEVILA i PUJOL, Marian

Enginyer industrial i agrònom. Nascut a Vic el 24 d'agost de 1857 i mort a Barcelona pel desembre de 1905. Va gaudir d'una beca atorgada per la Diputació de Barcelona per tal que ampliés els seus estudis agronòmics a Bèlgica (1883-1885). El 1900 va representar la Diputació barcelonina a l'Exposició Universal de París. Va ser delegat a Espanya i Portugal del *Permanent Nitrate Committee*. L'obra de Capdevila es va inscriure en les coordenades del que ell mateix no s'estava d'anomenar «agricultura científica». Es tractava d'impulsar una pràctica agrícola completament basada en els darrers avenços de la ciència i la tecnologia. Va fer nombroses conferències arreu del país aportant propostes de solució a problemes tan rellevants com la plaga de la fil·loxera, explicant les virtuts dels adobs artificials com el nitrat de Xile o insistint en la introducció de les noves màquines agrícoles a vapor. Mai no va trencar els seus vincles amb Vic, i formà part del Círcol Literari, on va pronunciar algunes conferències.

Bibliografia

- «Comunicación dirigida al Instituto Agrícola Catalán de San Isidro sobre el Congreso Filoxérico de Montpellier del año 1883». *Revista del Instituto Agrícola Catalán de San Isidro*. Vol. XXXII, núm. 5 (18??).
- «Modo de evitar las explosiones de las calderas por medio de la válvula de J. Barbe». *Revista Tecnológico-Industrial*. Vol. VII (1884), p. 1-7.

- Asociacion de ingenieros industriales de Barcelona*. Barcelona: Imprenta de la Viuda e Hijos de D. Antonio Brusi, 1886.
- «Alcohol de cotufa». *Revista Tecnológico-Industrial*. Vol. IX, núm. 9 (1886), p. 261-280; 296-299.
- «En la conferencia pública que la Asociacion de Ingenieros industriales celebró en 1º del corriente, el socio D. Mariano Capdevila y Pujol». *El Correo Catalán* [Barcelona] (1886).
- «Azúcar maltosa y sus derivados». *Industria e Invenciones*. Vol. V (1886), p. 267-268.
- «Azúcar maltosa. Su fabricación y la de los productos derivados». *Revista Tecnológico-Industrial*. Vol. IX, núm. 11 (1886), p. 378-392, i vol. X (1887), p. 1-16.
- «La exportación de nuestros vinos». *El Dia* [Madrid] (9-7-1887).
- «Estado de la agricultura en la provincia de Brabante en 1886». *Revista del Instituto Agrícola Catalán de San Isidro*. Vol. XXXVI (1887), p. 359-360.
- «Agricultura científica». *La Gaceta Industrial*. Vol. XXIII (1887), p. 86-89; 98-101; 114-115; 130-134; 148; 162-164; 177-178; 193-195; 211-213; 230-231; 246-247; 258-260; 290-291; 323-324; 342-343, i vol. XXIV (1888), p. 65-67; 83-85; 100-101; 115-116; 166-167; 228-229; 278-279; 384-386.
- «Gran concurso internacional de Bruselas». *La Gaceta Industrial*. Vol. XXIV (1888), p. 163.
- «Agricultura científica (segunda serie). Instrucciones para las estaciones meteorológicas». *La Gaceta Industrial*. Vol. XXV (1889), p. 228-229; 262-264; 274-275; 290-291; 305-307; 326-327; 337-340; 354-355; 369-370.
- Agricultura científica, química y fisiología aplicadas a la agricultura. Organización e instalación de las instalaciones agronómicas españolas por Mariano Capdevila y Pujol. Memoria leída por su autor en la conferencia pública que dio en el Ateneo Barcelonés el día 1 de Diciembre de 1886*. Barcelona: Bertran y Arts, 1890.
- «Progresos de la semolería y de la fabricación de pastas alimenticias». *Industria e Invenciones*. Vol. XIV (1890), p. 23-24; 33-34; 45.
- «Revista sobre la maquinaria moderna en molinería y en la panificación». *Industria e Invenciones*. Vol. XIV (1890), p. 67-68; 78-79; 90-91; 100-101; 122-123; 143-144.

«Molinería y panificación». *La Gaceta Industrial*. Vol. XXVI (1890), p. 324-326; 340-342; 358; 373-374, i vol. XXVII (1891), p. 8-10; 39-40; 100-101; 146-148.

Aprovechamiento agrícola y desinfección subsiguiente de las aguas inmundas de una red de cloacas. Saneamiento de una población. Barcelona: Henrich y Cia, 1891.

Caracteres de la enfermedad causada por la filoxera. Medios de hacer frente a esta plaga Indicaciones sobre la elaboración de vinos. Fabricación de segundos vinos por adicción de azúcar de orujo. Notas prácticas dedicadas al viticultor. Barcelona: Establecimiento Tipográfico de Francisco Altés, 1891.

«Datos prácticos sobre la exportación de nuestros vinos de pasto a Bélgica y demás mercados del norte de Europa. Conferencia dada el día 9 del actual [noviembre] en la Asociación de Ingenieros Industriales de Barcelona por D. Mariano Capdevila y Pujol». *Revista Tecnológico-Industrial*. Vol. XIV (1891), p. 404-413.

Un apéndice a la conferencia pública dada por el autor en la Asociación de Ingenieros Industriales de Barcelona el día 9 de noviembre de 1891, sobre datos prácticos para la exportación de nuestros vinos y un proyecto de Sociedad para la reconstitución y explotación de nuestros viñedos destruidos por la filoxera. Barcelona: Imprenta de Francisco Altés, 1892.

Elaboración, crianza y conservación de vinos tintos del Medoc. Barcelona: Imprenta Barcelonesa, 1892.

«Elaboración, crianza y conservación de los vinos tintos del Medoc». *Revista del Instituto Agrícola Catalán de San Isidro*. Vol. XLI (1892), p. 88-89; 129-140.

«Agricultura científica. Cultivo al vapor». *Industria e Invenciones*. Vol. XVIII (1892), p. 5-6; 13-14; 25-26; 289-290; 297-298, i vol. XIX (1893), p. 5-6; 13-14; 21-22; 29-30; 45-46; 61-62; 77-78; 85-86; 93-94.

«Agricultura científica. Prácticas agrícolas y cultivos». *Industria e Invenciones*. Vol. XIX (1893), p. 145-146; 161-162; 169-170.

«Explicación de los abonos químicos y del estiércol, así como del verdadero modo de ser empleados». *Revista del Instituto Agrícola Catalán de San Isidro*. Vol. XLIII (1894), p. 73-89; 97-107.

«Instituciones de crédito agrícola». *La Vanguardia*. Núm. 4021 (12 de juliol de 1894), p. 1-2.

«Abonos químicos y estiércol. Modo de emplearlos». *Industria e Invenciones*. Vol. XXI (1894), p. 17-18; 33-34; 41-42; 49-50; 65-66; 73-74; 89-90; 105-106; 113-114; 121-122; 129-130; 145-146; 153-154.

Empleo del nitrato de sosa en los diversos cultivos basado en los trabajos del profesor doctor D. L. Grandeau... / Conferencia pública dada en el salón de ciento de las casas consistoriales de Reus y en el Círculo Literario de Vich por el ingeniero D. Mariano Capdevila y Pujol. Barcelona: Tipografía La Academia de Serra Hermanos y Russell, 1895.

«El Nitrato de sosa (Salitre de Chile). Importancia de Nitrato de sosa en países secos». *Resumen de Agricultura*. Vol. VII (1895), p. 255-256.

Emprego do nitrato de sodio nas diversas culturas fundado nos trabalhos do professor D. L. Grandeau... / Conferencia publica realizada no salão de ciento das casas consistoriaes de Reus e no Circulo Litterario de Vich pelo engenheiro D. Mariano Capdevila y Pujol; Delegado em Hespania e Portugal do «Permanent Nitrate Committee» versao do Hespanhol por Joao Achilles Ripamonti. Lisboa: Typographia da Companhia Nacional Editora, 1896.

«Experiencias verificadas sobre la vid en 1895 empleando el nitrato de sosa». *Resumen de Agricultura*. Vol. VIII (1896), p. 175-177.

El estiércol y los abonos minerales en horticultura. Experiencias verificadas en 1894 en Golden Green, Tombridge, Inglaterra, por el Doctor Don Bernardo Dyer. Barcelona: Balmas, Casamajo y Cia, s.a.

Tablas de la composición media de las principales plantas cultivadas y de las materias fertilizantes del comercio. Barcelona: Instituto Agrícola Catalán de San Isidro.

Traduccions

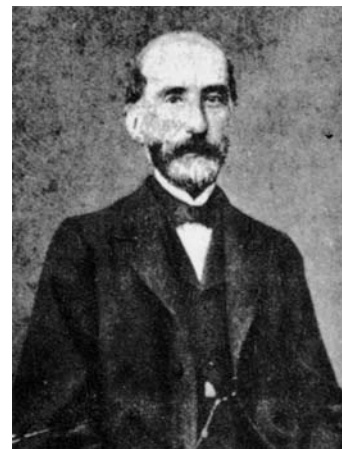
El nitrato de sosa en agricultura, su empleo en el cultivo de la vid. Edición especial para España por el ingeniero D. Mariano Capdevila y Pujol, por Louis Nicolás Grandeau. Barcelona: La Académica, 1895.

GRANDEAU, Louis Nicolás. *Lo nitrat de sosa en agricultura. Son empleo en lo cultiu del cep. Edició especial para Espanya per l'enginyer D. Marià Capdevila y Pujol*. Barcelona: La Pagesia, 1895.

GRANDEAU, L. *Experiencias comparativas en el cultivo de la avena empleando el nitrato de sosa, el sulfato de amoníaco y la sangre desecada: resumen de los resultados obtenidos en veintidós departamentos de Francia empleando simultáneamente el nitrato de sosa y los abonos fosfatados*. Barcelona: Delegación Hispano-Portuguesa del Permanent Nitrate Committee, 1896.

WEITZ, Maximiliano. *¿Qué cantidad de nitrato de sosa necesitan los diferentes cultivos y en qué época del año conviene aplicar este abono? Edición especial para España por el ingeniero D. Mariano Capdevila y Pujol*. Barcelona: Permanent Nitrate Committee, 1897.

Fonts: 31, 64, 233, 243 i 262.

CASANOVA i DE MIR, Ramon

Agrònom. Nascut a Vic l'any 1811 era l'hereu de la casa pairal Casanova del Moianès. Home compromès amb la societat del seu temps, va ostentar diversos càrrecs públics. El 1851 ocupà el càrrec de comissari regi d'agricultura de la província de Barcelona, i també fou tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Barcelona i diputat provincial pel partit judicial de Vilafranca del Penedès (1856). Va ser vicepresident de la Junta d'Agricultura, Indústria i Comerç de Barcelona i de la societat encarregada de la millora del sistema de presons de la mateixa ciutat. La seva preocupació pels temes agrícoles el va dur a ser un dels fundadors de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre i a ocupar la presidència de la Societat d'Amics del País de Barcelona (1865). Conscient de la necessitat d'un enfocament científicotècnic de la pràctica agrícola, va ingressar l'any 1832 a la secció de botànica i agricultura de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, entitat en què ocupà els càrrecs de secretari, bibliotecari i director d'agricultura i en la qual llegí diverses memòries. Preocupat

per la formació professional de la pagesia, va escriure una «Cartilla» agrícola amb instruccions per millorar els conreus i impulsà els ensenyaments tècnics de la Granja Experimental de Barcelona per als majordoms i capatassos agrícoles. Va morir a Barcelona el 18 d'octubre de 1875.

Bibliografia

Abonos y roturación de cosechas. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona el 8 de gener de 1834. [Manuscrit conservat a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.]

Formación del granizo y los medios inventados para resguardar de ellos los campos. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona el 3 de juny de 1835. [Manuscrit conservat a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.]

Sobre varias enfermedades de los animales domésticos. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona el 7 de desembre de 1836. [Manuscrit conservat a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.]

Sobre las especies y cultivo del moral. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona el 7 de novembre de 1838. [Manuscrit conservat a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.]

Necesidad y utilidad de los bosques y arbolados. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona el 9 de juny de 1842. [Manuscrit conservat a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.]

Sobre el guano manifestando la historia y el origen de este avono usado desde tiempos remotos por los indígenas del Perú y haciendo mención de muchos de los ensayos que tanto fuera como dentro de España y particularmente en Cataluña se han verificado. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona el 12 de març de 1846. [Manuscrit conservat a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.]

«Guano del Perú. Su composición y propiedades fertilizantes». *El Bien del País*. Vol. II (1846), p. 2.

Examen y censura de algunas doctrinas emitidas en el Manual de Agricultura de don A. Oliván. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona el 29 de maig de 1850. [Manuscrit conservat a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.]

Cartilla de Agricultura. Figueres: Gregorio Matas de Bodallés, 1852. «Industria pecuaria». *Revista de Agricultura Práctica*. Vol. II (1853), p. 260-262.

«Una visita a la Escuela Imperial de Grignon». *Revista de Agricultura Práctica*. Vol. IV (1855), p. 98-103.

«Escuela Central de Agricultura en el Real Sitio de Aranjuez». *Revista de Agricultura Práctica*. Vol. IV (1855), p. 129, 144 i 182.

Necesidad de plantear las escuelas de agricultura profesional. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona el 19 d'abril de 1855. [Manuscrit conservat a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.]

Origen e historia de la aplicación del barómetro a la medición de alturas. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona el 10 de maig de 1855. [Manuscrit conservat a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.]

«Prados. De las diferentes clases y de su utilidad». *Revista de Agricultura Práctica*. Vol. V (1856), p. 57 i 129, i vol. VI (1857), p. 42, 72, 109 i 131.

Cartilla de Agricultura. Barcelona: Imprenta del Diario de Barcelona, 1857.

Posibilidad de establecer prados artificiales de secano en España. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona l'11 d'abril de 1857. [Manuscrit conservat a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.]

Tratado práctico de la educación del conejo doméstico. Barcelona: Institut Agrícola Català de Sant Isidre, 1858.

«¿Cual de las prácticas es mas beneficiosa al propietario, la aparcería o el arriendo a precio fijo?». *Revista de Agricultura Práctica*. Vol. VII (1858), p. 89-92, 137-140, 212-215.

«Libre introducción de cereales extranjeros». *Revista de Agricultura Práctica*. Vol. VII (1858), p. 281-283.

«Formación de la estadística agrícola y pecuaria». *Revista de Agricultura Práctica*. Vol. VII (1858), p. 9-15, i vol. VIII (1859), p. 5-6.

«Memoria acerca del cultivo de la morera». *Memorias de la Academia de Ciencias y Artes de Barcelona*. Vol. I, p. 79-92.

Traduccions

«Ganadería. Artículos de la Maisón Rustique du xix siecle: traducidos por D. Ramón de Casanova y Mir». *RAP*. Vol. III (1854), p. 133; vol. IV (1855), p. 194, 228, 259, 293 i 324, i vol. V (1856), p. 41.

Tratado práctico de la educación del conejo doméstico según el método seguido en la gran Trapa de Francia, departamento del Orne. Traducido del francés por D. Ramón de Casanova y Mir. Barcelona: Imprenta del Diario de Barcelona, 1858.

Fonts: 6, 60, 64, 103, 113, 160, 211, 241 i 261.

CASTELLS, Isidre

Tècnic. Nascut a Vic, era mecànic rellotger. El 1867 llegí una memòria sobre l'art de la rellotgeria al Círcol Literari de Vich, entitat de la qual era soci. El 1870 inventà una bomba hidràulica de la qual desconexem els detalls.

Bibliografia

Consideraciones sobre el arte de relojería. Memòria llegida en la sessió del 13 de novembre de 1867 del Círcol Literari de Vich. [Manuscrit no localitzat.]

Fonts: 233.

CAZADOR i LÓPEZ, Manuel

Sacerdot, meteoròleg, astrònom i agrònom. Va néixer a Torrent de Cinca el 29 de gener de 1874. Estudià a l'Escola dels Pares Escolapis de Fraga, i amb 14 anys entrà a la congregació religiosa dels fills de la Sagrada Família. El 19 de març de 1889 es va posar l'hàbit religiós i el 30 de juny de 1897 el van destinar al Col·legi d'Orfes de Sant Julià de Vilatorrada. El 1899 el bisbe Torres i Bages el va ordenar sacerdot en el mateix col·legi on va residir quasi tota la seva vida. Va estudiar agronomia a la Granja Experimental de Barcelona amb el professor Hermenegildo Gorria. També va estudiar física i química a la Universitat de Barcelona i astronomia a l'Escola de Nàutica de la mateixa ciutat. L'any 1897 fundà l'Observatori Meteorològic del Col·legi Granja de Vilatorrada. Les dades meteorològiques que s'hi obtenien es telegrafiaven diàriament a l'Observatori Fabra de Barcelona i més endavant es radiaven pel servei meteorològic de Radio Barcelona. Va participar en el treball del Dr. Eduard Fontserè, director del Servei Meteorològic de Catalunya, anomenat *L'anomalia tèrmica*

de la plana de Vic (1937), on s'estudia la inversió tèrmica a la plana de Vic. Junt amb altres observadors, el pare Cazador hi va col·laborar aportant dades de l'observatori de Sant Julià. Amb motiu de l'eclipsi total de Sol de 1905, el pare Ricard Sirera, director de l'Observatori de l'Ebre, després de visitar l'observatori dirigit per Cazador a Sant Julià, s'hi referia en aquests termes: «Entre les observacions rebudes del lloc on l'eclipsi de Sol no fou total, cal destacar les del Pare Cazador O.S.F. del col·legi de Sant Julià. L'esmentat Pare posseeix, al col·legi, un observatori permanent que vàrem tenir el gust de visitar fa alguns anys podent apreciar la cura i dedicació amb què el Pare Cazador verifica les seves observacions. La corba feta amb dades actinomètriques que tenim a la vista, s'assembla molt a l'obtinguda al nostre observatori de l'Ebre. El termòmetre va baixar uns 4°C a l'ombra, una mica més que a Tortosa, potser per estar situat en un punt més elevat. Les observacions estan molt ben presentades i podem estudiar-les i comparar-les amb les nostres. És per això que estem agraïts d'una manera especial al Pare Cazador». Va construir un aparell receptor de ràdio, i va esdevenir així, juntament amb Josep Pratdesaba,* un dels primers a Espanya a captar els senyals horaris que la Torre Eiffel transmetia radiotelegràficament cada dia a les 23:45 h. Cazador va fer experiments agrònomicos per millorar l'agricultura d'Osona. Va fer proves amb diversos fertilitzants per tal d'incrementar la productivitat dels conreus; va introduir la patata anomenada «de Burgos» a la comarca; hi introduí també les gallines de la raça del Prat i els conills de la raça Normandia, i va experimentar amb les incubadores pels pollets, canviant el carbó pel gas acetilè. Impartí classes de matemàtiques, ciències naturals, francès i alemany al Col·legi d'Orfes de Sant Julià, on va bastir un museu on s'exhibien, a banda de col·leccions naturalistes, un gran conjunt d'objectes curiosos. Va morir a Sant Julià de Vilatorrada el 17 de febrer de 1956.

Fonts: 2, 24, 39, 44, 50, 51, 111, 159 i 256.

COLL i DORCA, Josep

Metge. Nascut a Torelló el 1764. Va fer els seus primers estudis a Torelló mateix i al Seminari de Vic. Va estudiar medicina a la Universitat de Cervera, on s'hi doctorà el 1787. Es traslladà a Barcelona per exercir la medicina, però de seguida un agreujament de la seva sempre delicada salut l'obligà a retornar a la seva vila nadiua. Els rumors escampats per un metge local acusant-lo d'ignorant i incompetent en tot allò que fes referència a la medicina el van enutjar enormement. Sentint-se ofès pels seus propis convilatans, va decidir abandonar Torelló i retornar a la capital catalana, on el 1788 va ingressar a l'Acadèmia Mèdico Pràctica, de la qual va arribar a ser-ne secretari. El 8 de desembre de 1794, en el context de la guerra contra la França revolucionària, insertà en el *Diario de Barcelona* una exhortació al poble català per a la defensa de la «pàtria i la religió». Aquest escrit es va publicar en una edició traduïda al català i va fer que el capità general de Catalunya li donés les gràcies públicament per l'encert de les seves paraules. Va ser metge honorari de la família reial. Va morir a Barcelona el 1800.

Bibliografia

- «Disuria histérico febrinosa». A: *Memorias de la Real Academia Médico Práctica de Barcelona*. Madrid: Imprenta Real, 1798, p. 224-240.
- «Reflexiones sobre la observación antecedente». A: *Memorias de la Real Academia Médico Práctica de Barcelona*. Madrid: Imprenta Real, 1798, p. 195-210.

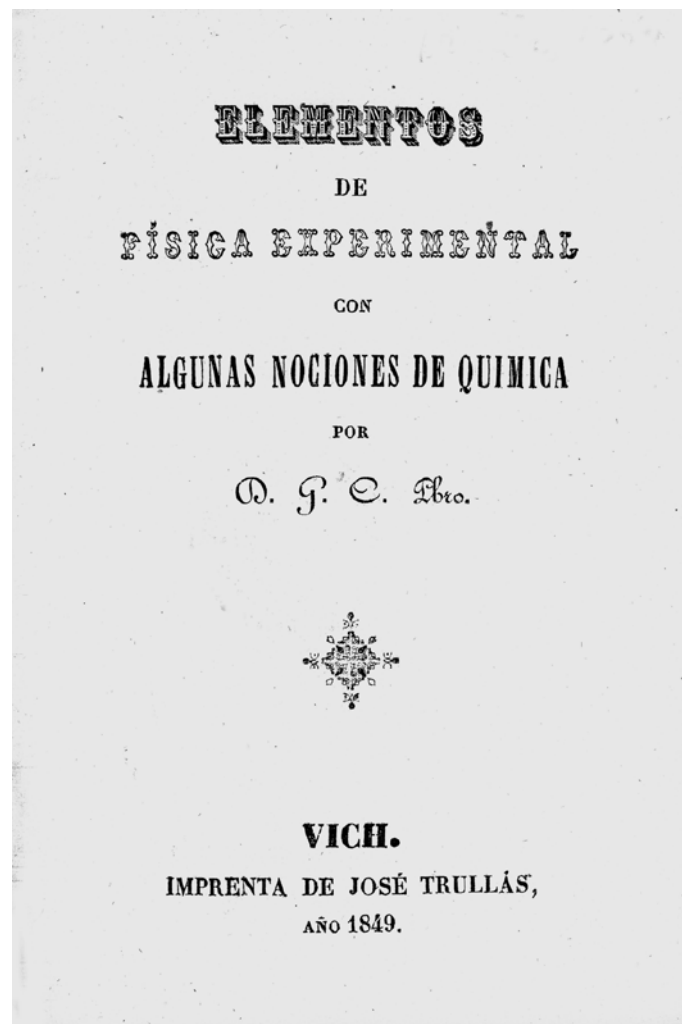
Física del cuerpo humano, o rudimentos fisiológicos acomodados a toda clase de literatos. Barcelona: Matheo Barceló, 1801. [Traducció del llatí.]

Apéndice a la Física del cuerpo humano, o rudimentos fisiológicos sobre las funciones sexuales. Barcelona: Matheo Barceló, 1801. [Traducció del llatí.]

Fonts: 57, 276, 260 i 277.

COSTA i LLOBATERAS, Gervasi

Divulgador científic i sacerdot. Nasqué a Moià el 27 de novembre de 1810. Va estudiar al Seminari de Vic on es va ordenar sacerdot l'any 1833. El 1845 va obtenir el títol de batxillerat en filosofia a la Universitat de Barcelona i el 1846 la llicenciatura en teologia al Seminari de Barcelona. Aquell mateix any també va aconseguir les regències necessàries per impartir psicologia i lògica i religió i moral. Va ensenyar aquestes matèries al Seminari de Vic i al Col·legi de Segon Ensenyament de la mateixa ciutat. L'any 1847 va ser professor de psicologia i lògica a la Universitat de Barcelona. Morí a Vic l'any 1851. Va ser autor d'uns elements de filosofia que van ser objecte de diverses edicions. També va redactar un manual de física i química i un altre d'història natural per a l'ensenyament secundari. En el manual de física i química, Costa divideix l'estudi de la física en dues parts, la dels cossos ponderables (aquells que es poden pesar) i la dels imponderables (o fluids). A l'estudi de la química hi dedica una sola part, centrada en la química inorgànica. Pel que fa al manual d'història natural, abordava la disciplina dividint el text en tres seccions: zoologia, botànica i geologia i mineralogia. En les dues primeres seccions es comença estudiant la morfologia i la fisiologia dels animals i de les plantes per continuar amb els sistemes de classificació. En aquest darrer sentit, malgrat que en el text s'exposen sistemes taxonòmics ja superats, Costa es mostra partidari dels més seguits a l'època: el de Cuvier per als animals i el de Jussieu per a les plantes. Després de fer un repàs als principals grups zoològics i botànics, s'acaben aquestes dues seccions amb

l'estudi de la distribució geogràfica de plantes i animals, una matèria que tot just començava a consolidar-se en aquells temps. La part dedicada a la mineralogia i la geologia comença amb l'estudi de les propietats físiques i químiques dels minerals i la seva classificació. Dedicava els darrers capítols als principals fenòmens geològics que s'esdevenen a la Terra (volcans, terratrèmols, orogènia...), així com a tractar el tema de la història del planeta.

Bibliografia

Elementa Philosophiae ad adolescentium usibus accomodata ab D. G. C. P. 2 vols. Vic: Felip Tolosa, 1849. [2a edició del primer volum per L. Anglada del 1856; i del segon volum, també per L. Anglada, del 1854. Existeix una adaptació-traducció castellana del primer volum amb el títol *Elementos de Psicología y lógica*. Vic: Felip Tolosa, 1849.]

Elementos de Física Experimental con algunas nociones de Química por D. G. C. Pbro. Vic: Impremta de Josep Trullàs, 1849. [2a edició, de 1859.]

Elementos de Historia Natural, arreglados según el programa publicado por la Dirección General de Instrucción Pública en 1.º de agosto de 1846 por D. G. C. Pbro. Vic: Impremta de Josep Trullàs, 1850.

Fonts: 41, 219, 220 i 243.

DUCH i BASILS, Josep

Metge. Nascut a Vic el 1817. Fill de metge, va fer els seus primers estudis a la capital vigatana. El 1835 va iniciar la carrera de medicina a la Universitat de Barcelona. Una vegada llicenciat es va traslladar a la vila de Centelles, on exercí la seva professió durant 28 anys. Aquesta condició de metge rural, però, no el va mantenir aïllat de l'activitat científicomedica del seu temps. Va publicar diversos treballs a les revistes *La España Médica*, *El Compilador Médico* (1865), *La Independencia Médica* (1869), *Revista de Ciencias Médicas* (1875) i *Enciclopedia Médico Farmacéutica* (1877). El 1861 va publicar un manual obstètric titulat *De la versión podálica y de los casos de distocia que reclaman dicha operación*. En la introducció del llibre, l'autor es plany de la poca importància que es dona a l'obstetrícia, de la manca d'especialització dels qui la practiquen, de l'escassetat de centres dedicats a l'hospitalització de les parteres o de l'absència absoluta de temes obstètrics en el qüestionari d'oposicions a dues places de metge de la Maternitat de Barcelona, en els dies de la seva creació. Segons ell, en bona part la responsabilitat de tota aquesta situació és deguda a l'escassetat d'obres i manuals obstètrics espanyols, cosa que fa recórrer a les obres estrangeres per documentar-se degudament. L'obra està dividida en dues parts. La primera està dedicada a la descripció de la tècnica, definició, història, condicions que requereix la seva pràctica, regles generals i incidències segons la posició fetal. En la segona estudia els accidents que reclamen aquesta intervenció, per part de la mare i per part del fetus. La Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona el va admetre

entre els seus socis corresponents, considerant el mèrit del seu manual obstètric, amb data de 15 de novembre de 1867. El 1870 va abandonar Centelles per instal·lar-se a Barcelona, on continuà l'exercici de la medicina en una consulta particular. A la capital catalana es va destacar per una participació activa en els debats mèdics de l'Acadèmia. Va dedicar els últims anys de la seva vida a la redacció d'un *Tratado practico para las comadronas*, que no va arribar a acabar. Va morir als 60 anys, a conseqüència d'un ràpid procés catarral, el dia 14 de desembre de 1877.

Bibliografia

De la versión podálica y de los casos de distocia que reclaman dicha operación. Barcelona: Librería Plus Ultra, 1861.

«Paraplegia ascendente progresiva, con parálisis de la vejiga y recto, curación por la estricnina». *Compilador Médico*. Núm. 70 (1868), p. 16-520.

«Paraplegia ascendente progresiva, con parálisis de la vejiga y recto; curación por la estrignina». *El Genio Médico Quirúrgico*. Núm. 618 (1868), p. 327-329.

«Estudios tocólogo-ginecológicos. De la eclampsia puerperal». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona* (1875), p. 102-109, 205-214, 255-258, i (1876), p. 104-107, 153-156, 201-210.

«Ventajas y perjuicios de la intervencion ó no intervencion del arte, en el alumbramiento». *La Independencia Médica*. Vol. XIII, núm. 3 (1877), p. 30-32.

Fonts: 86, 57, 237, 241 i 243.

DURAN i BACH, Manuel

Metge. Va néixer l'any 1890. Exercí la medicina a Roda de Ter del 1924 al 1930. El 18 d'octubre de 1930 va ser nomenat metge interí supernumerari de l'Hospital de Vic on va col·laborar amb el doctor Joaquim Salarich i Torrents.* Era un bon coneixedor de les malalties infantils. Va ser un dels fundadors de l'agrupació vigatana d'Esquerra Republicana. Compromès en la lluita política, l'octubre del 1934 va ser un dels caps de la resistència a l'exèrcit, i fou empresonat a causa d'aquests fets. Va morir als 48 anys, l'abril de 1938, víctima d'una malaltia.

Bibliografia

«El sifonatge en el tractament de les pleuritis supurades». *Anals de l'Hospital Comarcal de Vich* (1932), p. 53-55.

«Nota clínica a propòsit del cranc de cicatriu». *Anals de l'Hospital Comarcal de Vich* (1932), p. 50-52. [En col·laboració amb el doctor Joaquim Salarich i Torrents.*]

Fonts: 96 i 284.

ESPONA i DE NUIX, Joaquim

Agrònom. Nascut a Vic el 18 de desembre de 1852. Després de fer els primers estudis a Vic es traslladà a Madrid on estudià la carrera d'enginyer agrònom. L'any 1877 va ser nomenat catedràtic interí d'Agricultura de l'Institut de Girona i cap de la Secció d'Agricultura, i el 1881 guanyà per oposició la mateixa Càtedra de l'Institut de Toledo. L'any següent tornà a Girona per ocupar, ja com a titular, l'esmentada càtedra, que regentaria fins a la jubilació. En aquest mateix Institut va exercir de director des de 1882 fins a 1922. L'any 1881 va dirigir els treballs que van establir els límits de les zones de la invasió fil·loxèrica que en aquell temps afectava la vinya de bona part de la Península. Va ser membre de l'Esbart de Vic i del Círcol Literari de Vich. Formà part de l'Associació Literària de Girona, i en presidí el certamen de l'any 1886. D'idees conservadores, va ser elegit regidor a l'Ajuntament de Girona, i fou l'alcalde entre 1895 i 1897. El 1909 tornà a ser elegit regidor, però aleshores les autoritats consideraren que no reunia els requisits legals. Va ser un dels signants del Missatge a la Reina Regent (1888) i participà com a delegat a l'Assemblea de Manresa (1892). Morí a Girona el 10 de maig de 1925. La seva obra cabdal va ser *Ensayo de un curso de agricultura elemental*, guardonat amb una medalla de plata a l'Exposició Universal de Barcelona del 1888, que era un manual complet d'agricultura per a l'ensenyament secundari. Els continguts es dividien en dues parts. La primera, de caràcter teòric, tractava els temes més estrictament agronòmics com ara la fisiologia de les plantes, els adobs, els sòls agrícoles, els sistemes de reg o les tipologies de plantes

agrícoles i el seu conreu. La segona part tractava de les disciplines auxiliars o complementàries que podien resultar útils en la formació d'un agricultor, com ara les tècniques industrials amb productes agraris, la zootècnia o els rudiments de comptabilitat indispensables per a la gestió econòmica d'una explotació agrícola. Es tractava d'una obra ambiciosa que pretenia proveir d'un coneixement bàsic però integral, de tot el que un jove estudiant amb projecció universitària havia de conèixer sobre l'agricultura, un sector econòmic primordial en aquella època.

Bibliografia

- «Assistència mútua entre els agricultors». *La Veu del Montserrat*. Núm. I (1878), p. 113 i 121.
- Pròleg a l'obra *La Electricidad: explicada sucintamente según las teorías más modernas de la física*, de Vicente Piera Tossetti. Girona: Establecimiento Tipográfico del Hospicio Provincial, 1878.
- «Informe de Joaquín Espoña de Nuix, de 15 de mayo de 1879». *Anales de Agricultura* (1879), p. 231.
- Programa de Agricultura elemental*. Girona: Imprenta de Llach, 1884.
- Ensayo de un curso de agricultura elemental*. Girona: Tipografía del Hospicio Provincial, 1886.
- Discurso que en el acto de la solemne distribución de premios del certamen celebrado en 1886, por la Asociación Literaria de Gerona / leyó D. Joaquín de Espoña y de Nuix presidente de la misma*. Girona: Imprenta y Librería de Paciano Torres, 1887.
- Ensayo de un curso de agricultura elemental*. Girona: Imprenta y Librería de Paciano Torres, 1892.

Fonts: 9, 31, 64, 103, 185, 189, 233, 241 i 243.

la conviccion de que la eficacia de las aguas minerales recibe un auxilio muy poderoso del cambio en las condiciones higiénicas de los enfermos.»

FEU i MARTORELL, Fortià

Farmacèutic. Morí a Vic l'any 1892. Va ser un dels fundadors del Círcol Literari de Vich. Efectuà una anàlisi de les aigües de la Font Santa de Sant Pere de Torelló juntament amb el doctor Climent Campà i Cardona.* Segons aquests dos facultatius, les aigües de la Font Santa: «... producen excelentes resultados en los afectos herpéticos y en varias enfermedades cutáneas crónicas, siendo tambien muy útiles en el vicio escrofuloso por la marcada influencia que ejercen sobre el sistema linfático. Tambien hemos visto buenos efectos de su uso en el asma húmedo, las congestiones linfáticas, las supresiones menstruales atónicas, las obstrucciones de las visceras abdominales con tal que no estuviesen sostenidas por una flegmasia crónica, y generalmente en todas aquellas enfermedades dependientes de un vicio cutáneo repulso. No aprovechan sino que casi siempre dañan en la tisis tanto pulmonar cómo laríngea, mayormente si está un poco adelantada, pero son útiles en los simples catarros pulmonares crónicos, cuya enfermedad se modifica generalmente con estas aguas disminuyendo notablemente la escitacion fluxionaria del pulmon; y todos los años vemos personas afectadas de esta enfermedad que encuentran en las aguas de Torelló, cuando menos la curacion temporal de sus dolencias. Pero cómo la virtud medicatriz de estas aguas sea debida principalmente al ácido sulfhídrico libre, y *atendida* la facilidad con que este se evapora á poco tiempo de estraidas del manantial, creemos que para conseguir de su uso todo el efecto posible, es preciso beberlas en la misma fuente, y tanto mas, cuando abrigamos

Bibliografia

«Agua mineral de la Font Santa en el termino de San Pedro de Torelló, partido de Vich». *Abeja Médica*. Vol. I, núm. 5 (1846), p. 135-136. [En col·laboració amb Climent Campà i Cardona.]

Fonts: 243, 260 i 277.

FIVALLER DE VÉLEZ, Josep Maria

Agrònom. Nascut durant el primer terç del segle XIX, estudià la carrera d'enginyer de monts i es llicencià l'any 1854. Va ser membre de la Societat Econòmica d'Amics del País de Barcelona i president de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre. El 1873 entrà a la secció d'història natural de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, llegint-li com a discurs d'ingrés una memòria sobre la importància econòmica i social dels boscos. Preocupat per la gestió i l'explotació de les masses forestals, va ser autor de diversos treballs de silvicultura i arboricultura. Va ser president de la junta gestora del ferrocarril de Granollers a Sant Joan de les Abadesses, cosa que el portà a establir vincles amb Osona. En aquest sentit, va estar vinculat al Círcol Literari de Vich, on va participar en algunes sessions, i l'entitat el va nomenar soci honorari en reconeixement per les seves aportacions a la millora de l'agricultura de la comarca. Morí a Barcelona el 26 de juny de 1876.

Bibliografia

Colección de maderas formada y dedicada a S.M. el emperador de los franceses. Barcelona: Litografía de Roig, 1864.

Memoria sobre el olivo y su cultivo, elaboración del aceite; medios que deben emplearse para que los aceites de España rivalicen con los de Italia. Dedicada a los propietarios de Cataluña e islas Baleares y publicada en la Revista del Instituto Agrícola Catalán de San Isidro. Barcelona: Litografía de Roig, [s.a.].

Memoria sobre el olivo y su cultivo, elaboración del aceite; medios que deben emplearse para que los aceites de España rivalicen con los de Italia. Dedicada a los propietarios de Cataluña e islas Baleares y publicada en la Revista del Instituto Agrícola Catalán de San Isidro. Palma de Mallorca: Colomar, 1864.

«¿Deben venderse los montes del Estado?». *Revista Forestal, Económica y Agrícola.* Vol. I (1868), p. 234.

«Selvicultura. Métodos de beneficio». *Revista del Instituto Agrícola Catalán de San Isidro.* Vol. XXI (1872), p. 77, 112, 142 i 179.

Necesidad del monte arbolado tanto desde el punto de vista económico, como lpor os grandes fines sociales a los que su existencia responde. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona el 2 de febrer de 1875. [Manuscrit conservat a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.]

Fonts: 60, 64, 65, 103, 107, 114 i 233.

FORCADA i SORS, Carles

Farmacèutic. Nascut a Vic el 31 d'agost de 1870 i mort el 7 de desembre de 1954. Va ser un dels capdavanters a Vic de les aplicacions terapèutiques físiques i creà un laboratori amb aparells de corrents i instal·là un aparell de raigs X en el seu propi domicili. Dirigí el Laboratori Municipal i formà part de les juntes de diverses cases benèfiques, de la Càmera de la Propietat i del Museu Episcopal. Va ser, també, membre del Círcol Literari de Vich, on llegí algunes memòries. L'any 1919 era director d'una escola d'arts, d'indústria i agricultura a Vic. Militant de la Unión Patriótica, va ser diputat per Vic durant el Directori fins a 1931. Presidí l'assemblea local de la Creu Roja fins a la seva mort.

Bibliografia

Falsificaciones de pan, vino y leche. Memòria llegida al Círcol Literari de Vich en la sessió del 28 de març de 1898. [Manuscrit no localitzat.]

Química General. Experiments pràctics. Conjuntament amb Josep Bayés i Coch. Memòria llegida al Círcol Literari de Vich en la sessió del 22 de gener de 1899. [Manuscrit no localitzat.]

Fonts: 75, 125, 233, 243 i 292.

GENÍS i BAYÉS, Ramon

Tecnòleg de la pell. Va néixer a Vic l'any 1905 en el si d'una família amb llarga tradició en la indústria de la pell. Després de la mort del pare i per motiu dels estudis dels fills, l'any 1918 la família es va traslladar a Barcelona. En aquesta ciutat Ramon Genís va completar els seus estudis i aconseguí graduar-se en direcció d'indústries tèxtils a l'Escola Industrial. El 1928 va començar a treballar com a tècnic a l'empresa Materias Colorantes S.A., que més endavant quedaria absorbida per la multinacional química Sandoz. En aquesta empresa es va especialitzar en el ram dels colorants i el tintatge treballant sobretot en la secció comercial. L'experiència aconseguida en la pràctica laboral i l'estudi continuat van fer que l'any 1935 aconseguís l'especialització en tècniques d'aplicació de productes químics en la indústria de la pell. D'aquesta manera Genís es retrobava amb la seva tradició familiar, una tradició que en ell va prendre la categoria de vocació i a la qual dedicaria bona part de la seva vida professional i privada. Durant la dècada de 1930 la feina el va portar a relacionar-se amb adobers, blanquers o pellaires del país. En les

seves visites va tenir l'oportunitat de conèixer de primera mà els problemes tècnics del sector, aconsellant i assessorant les empreses en els processos tècnics i en l'ús dels materials més adequats per millorar l'elaboració i la qualitat dels productes de la pell. L'any 1944 va ser nomenat apoderat de l'empresa Sandoz, càrrec que en aquella època estava reservat per als tècnics d'origen suís i que posa de manifest la vàlua professional de Genís. Durant aquests anys va col·laborar en revistes tècniques del ram de la pell, en especial en el *Boletín de la Asociación Química Española de la Industria del Cuero*. La seva curiositat per conèixer els orígens de l'ofici tradicional de la família i de la que va ser durant segles la indústria capdavantera de Vic, el va dur a interessar-se per la història de tot el que es referia a l'art de la pell. Fruit de les seves recerques foren diversos articles publicats a la revista *Ausa* editada pel Patronat d'Estudis Osonencs, institució a la qual Genís es va vincular des dels seus orígens. L'obra cabdal de Ramon Genís va ser el llibre *El ram de la pell a Vic*, que va merèixer el premi Joaquim Salarich i Verdaguer dotat pel Gremi dels Pellaires de Vic (1958). Aquest treball, àmpliament documentat, no era només una monografia dedicada a l'adoberia vigatana, sinó que incloïa interessants aportacions històriques sobre les tècniques pelletteres de tots els temps i de totes les cultures. Així, el lector hi troba referències a l'antic Egipte, a la Bíblia, a l'època clàssica grecoromana, carolíngia i medieval fins a enllaçar amb les notícies més antigues dels arxius de Vic, que les recerques de Genís situen a l'any 1204. S'hi descriuen les tècniques adoberes i la seva evolució fins als temps moderns. També s'hi fa un estudi detallat dels gremis de pellaires analitzant la seva organització, govern i reglamentacions. El treball inclou un inventari d'eines utilitzades en els diversos treballs de la pell i una llista de membres dels gremis que arriba fins al segle XIX. El llibre s'acaba amb un interessant apèndix documental en el qual s'apleguen trenta-quatre transcripcions de documents rela-

cionats amb els oficis de la pell. Aquesta faceta d'historiador el va portar a interessar-se també pels antics productes de la pell i a formar una col·lecció d'alt valor històric i artístic. Expert com era, va participar en la fundació del Museu de la Pell d'Igualada, institució amb la qual va col·laborar estretament. L'any 1953 va organitzar a Barcelona una exposició de pells artístiques amb motiu del III Congrés Internacional dels Químics del Cuiro, en la qual es van exposar peces de la seva col·lecció, del Museu d'Igualada, del Museu Episcopal de Vic i altres de particulars. Ramon Genís i Bayés va morir sobtadament el dia 9 d'abril de 1959 quan participava en una reunió de la indústria del cuir.

Bibliografia

- «Guadamaciles y cordovanes». *Ausa*. Vol. 1, núm. 6 (1953), p. 246-256.
- «El gremio de aluderos y guanteros de Vich». *Ausa*. Vol. 2, núm. 13 (1955), p. 110-120.
- «Los curtidores y zurradores de Vich». *Ausa*. Vol. 2, núm. 17 (1956), p. 293-300.
- «Una Cofradía de mancebos zapateros y costureros en la Barcelona del siglo XIV». *Portavoz del Gremio del Calzado de Barcelona* (1956), p. 31-36.
- «El Gremio de curtidores y zurradores de Vich en la Edad Moderna». *Ausa*. Vol. 2, núm. 19 (1957), p. 397-409.
- «La Protección del cuero en la Barcelona de antaño». *Boletín de la Asociación Química Española de la Industria del Cuero*. Any VIII, núm. 50 (1957), p. 51-58.
- El Ram de la pell a Vich*. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 1959.

Fonts: 31, 83, 241, 243 i 291.

GIOL, Joan

Mestre d'escola. Nasqué a Moià l'any 1807. El 1837 començà a exercir com a mestre d'escola a Vic, i arribà a esdevenir director de l'Escola de Jesús i Maria i professor a l'Escola de Sant Felip. El mes de juny de l'any 1857 va presentar a l'Ajuntament de Vic la renúncia formal de la seva plaça. Va ser autor d'una geografia per a infants, d'un opuscle sobre pesos i mesures i d'un tractat pràctic d'aritmètica. En una nota preliminar a aquesta darrera obra, titulada *Idea de este tratado*, sostenia que: «Siempre me he concretado á lo mas facil, sencillo y comprensible, por lo que no se deben buscar en él la elegancia ni las frases ó rodeos tan incompatibles y que siempre perturban la corta compresion de los niños. Los pocos problemas que en cada uno de los diversos tratados se contienen son la verdadera causa de que tal vez á primera vista aparezca incompleto este tratado, pero en realidad no lo es tanto si se atiende al método que se observa de no hacer resolver ninguno de ellos, sin que antes esté la clase ó seccion lo bastante práctica en ejecutarlo en la pizarra: á este medio he apelado tambien para hacer comprender algunos de aquellos casos complicados y de larga extension, por haberme la experiencia demostrado ser lo mas á propósito para la débil comprension de la juventud. La ganancia que de esta especulacion me prometo es mucha, pero no consiste en la de los avaros que pretenden saciarse con dinero; pues ya quedo del todo satisfecho considerando haber legado un bien á las escuelas y al público que las sostiene». El també professor Joan Rogés,* que redactà un pla d'instrucció per a Vic el 1845, escriu de Giol el següent: «Las raras dotes que

CURSO PRÁCTICO
DE
ARITMÉTICA MERCANTIL.

PARA USO DE LOS ALUMNOS DE LAS ESCUELAS

DE
PRIMERA EDUCACION.

POR

D. JUAN GIOL.

DIRECTOR DEL ESTABLECIMIENTO PÚBLICO DE INSTRUCCION PRIMARIA
DE JESUS Y MARIA DE LA CIUDAD DE VICH.

VICH:

EN LA IMPRENTA DE JOSÉ TRULLAS,

1846.

incurren en dicho Profesor, el buen orden y organización de esta escuela [es refereix a Sant Felip], y el pie brillante en el que ha colocado al establecimiento de su cargo, revelan cierta marcada disposición á la enseñanza...y un grado de conocimientos nada comunes que le hacen muy digno de ponerle al frente de la instrucción primaria elemental de esta Ciudad...».

Bibliografia

Elementos de geografía para niños. Vic: Imprenta y Librería de Felipe Tolosa, 1843.

Curso práctico de aritmética mercantil: para uso de los alumnos de las escuelas de primera educacion. Vic: Imprenta de José Trullas, 1846.

Reducciones de las pesas y medidas usadas actualment en el antiguo principado de Cataluña: á las mandadas establecer en todo el reino por la ley de 19 de julio de 1849, y con arreglo á las equivalencias recíprocas manifestadas en la real órden de 9 de Diciembre de 1852, inserta en la gaceta de Madrid de 28 del mismo mes. Vic: Imprenta y Librería de Valls, 1853.

Fonts: 125.

GIRÓ i TORÀ, Josep

Farmacèutic i naturalista. Va néixer a Vic el dia 15 de febrer de 1813. Estudià al Seminari de Vic, on el 1828 va defensar les conclusions de filosofia, estudis que va acabar el 1830. La necessitat de fer-se càrrec de la farmàcia familiar el va obligar a deixar el Seminari per traslladar-se a Barcelona per tal de cursar els estudis de farmàcia al Col·legi de Sant Victorià. En el registre d'ingrés en aquesta institució podem llegir aquesta descripció: «José Giró y Torá. Natural de Vich. Diòcesi de la misma. Estatura regular. Color blanco. Pelo castaño claro. Nariz regular. Ojos azules». Després d'obtenir el batxillerat en farmàcia el 1834 i la llicenciatura el 1836, va sol·licitar el grau de doctor que li va ser concedit el 1844. Amb la creació del Col·legi de Segon Ensenyament del Seminari de Vic, se li va presentar l'oportunitat de dedicar-se professionalment a l'ensenyament. Amb aquesta finalitat el 1846 va obtenir una regència de segona classe d'història natural a la Universitat de Barcelona que li permetia de ser reconegut com a professor d'aquesta assignatura. Giró va ser un home estretament lligat a l'evolució ciutadana i cultural de Vic. Va participar en la primera Guerra Carlina, arribant al grau de capità de la Milícia Nacional. El 1837, amb només vint-i-quatre anys, va ser nomenat alcalde segon de Vic, càrrec que tornaria a ostentar el 1854 per passar a ser alcalde entre el 1863 i el 1865. Va ser fundador del Círcol Literari de Vich i el seu interès per les lletres el va portar a ser membre corresponent de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i estret col·laborador de Manuel Milà i Fontanals en la recollida de cançons populars osonenques per a la confecció del seu *Romancerillo Catalán*.

Va ser també membre corresponent de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona i subdelegat de Farmàcia al partit de Vic. Josep Giró va rebre una sòlida formació com a naturalista al Col·legi de Sant Victorià de Barcelona, on va ser deixeble del prestigiós naturalista Agustí Yañez i Girona (1789-1857), autor de les *Lecciones de Historia Natural*, obra amb nombroses reedicions i que va esdevenir un referent bàsic de l'ensenyament de les ciències naturals a l'Espanya del segle XIX. De ben segur que aquests coneixements van ser els que van decidir les autoritats educatives del Seminari a comptar amb ell com a professor d'història natural al Col·legi de Segon Ensenyament, càrrec que va exercir durant trenta-set anys (1845-1881). La història natural s'impartia a l'últim any dels estudis de secundària i Giró va utilitzar com a llibre de text els *Elementos de historia Natural* que Gervasi Costa* havia redactat expressament per als alumnes del Seminari. Les classes de Giró, tanmateix, no es limitaven a l'estricta seguiment del llibre de text, sinó que les explicacions es complementaven amb la demostració pràctica que permetien els materials del Museu d'Història Natural del mateix Seminari. Giró era l'encarregat d'aquest Museu. Durant els anys que s'estigué al capdavant de la Càtedra d'Història Natural no va deixar de tenir-ne cura i d'incrementar-ne els fons amb mostres que arribaven a Vic des de tot el món. Giró dissecava les aus i la resta d'animals quan morien després de ser estudiats, i procurava obtenir tota mena de minerals, plantes i animals dissecats per engruixir el Museu. Amb vista a això, el curs 1845-1846 el Seminari compra «una porción de aves americanas disecadas compradas en Barcelona para la historia natural». El curs següent, «un ave Buytre que envió de Gombren el Rndo. Puigcarbó, una Aguila imperial viva venida de los Pirineos i una colección en grande de mariscos muy hermosos de la China y de Filipinas». El curs 1847-1848, «un corderito monstruo venido de la Vall de Andorra, un esqueleto humano para la historia natural, un lobezno de seis meses». El curs

següent, «un herbario de unas siete cientos plantas». Durant el curs 1858-1859, «el ave del paraiso y dirección y montura del grande javah para el museo». I el curs 1859-1860: «una ave grande resplandeciente llamada Cucuzú». De totes les col·leccions que posseïa el Museu d'Història Natural del Seminari n'hem de destacar l'herbari, avui encara conservat en part. Aquesta col·lecció botànica va ser elaborada entre 1845 i 1879 i recull prop de cinc-cents exemplars provinents majoritàriament d'Osona però amb força referències de diversos indrets de la Península. La seva finalitat era la d'esdevenir un instrument pedagògic més per a l'ensenyament de les ciències naturals. Es va anar confeccionant amb el pas dels anys i tenim la certesa que al darrere hi estava Josep Giró, que en tenia cura i l'utilitzava en les seves classes. Tanmateix, en els inicis de la col·lecció també hi van participar Francesc d'Assís Aguilar* i Joaquim Salarich. L'herbari se'ns presenta en plec rel·ligats en volums on les plantes estan ordenades per famílies d'espècies. A cada plec, a banda d'haver-hi l'exemplar assecat i premsat, hi trobem una fitxa informativa que ens subministra el nom científic de l'espècie, els noms vulgars en castellà i català, la localitat i data de recol·lecció i, en alguns casos, els noms d'Aguilar o de Salarich com a supervisors de la recol·lecció. Actualment se'n conserven setze volums, un dels quals conté plantes repetides, usat possiblement per fer intercanvis amb altres herbaris o simplement per reunir exemplars classificats sense adonar-se que ja constaven en la col·lecció. Actualment aquest herbari resta oblidat en una fosca dependència de l'antic edifici del Seminari. És una llàstima que un testimoni tan important de l'activitat científica i docent de la ciutat de Vic estigui tan oblidat. Seria convenient rehabilitar-lo per fer un just homenatge a la institució i als homes que el van fer possible. Amb aquests recursos i amb la disponibilitat del professor, les classes d'història natural del Seminari sembla que gaudien de la requesta dels seus alumnes, almenys així ens ho testimonia un dels antics alumnes,

el canonge Jaume Collell, quan en les seves *Memòries d'un noi de Vic* ens diu: «Vaig tenir la sort un vespre de trobar-m'hi amb Don Josep Giró i Torà, apotecari, catedràtic d'Història Natural al Seminari. Los qui poden recordar-se de dit senyor, per haver assistit a sa classe (ara ja serem poquíssims a Vic) saben que el senyor Giró, (en Torà, com deia la gent) tenia una gran facilitat de paraula, s'expressava ab molta correcció, i fins en la conversa familiar prenia fàcilment lo to oratori». La carrera docent de Josep Giró es va completar ocupant la Càtedra de Matemàtiques de l'Ajuntament de Vic de 1847 a 1851. Va deixar diverses obres sobre ciències naturals inèdites. En destaquem unes *Observaciones acerca de la naturaleza física y mineralógica de la Comarca y Partido de Vich*, els treballs sobre geologia *Aspecto físico y geológico de los terrenos de la comarca de Vich* i les *Notas geológicas*; sobre química, el *Fosfato básico de cal gelatinoso*, i sobre botànica, *Coníferas gigantescas y consideraciones sobre su distribución*. També va quedar inèdita l'obra *Museo Universal (Triquina, Lengua semítica, Templos cristianos)*.

Bibliografia

Observaciones acerca de la naturaleza física y mineralógica de la Comarca y Partido de Vich. [Inèdit.]
Aspecto físico y geológico de los terrenos de la comarca de Vich. [Inèdit.]
Notas geológicas. [Inèdit.]
Fosfato básico de cal gelatinoso. [Inèdit.]
Coníferas gigantescas y consideraciones sobre su distribución. [Inèdit.]
Museo Universal (Triquina, Lengua semítica, Templos cristianos). [Inèdit.]

Fonts: 1, 31, 35, 220, 230 i 231.

GOLOBARDAS, Joan Baptista

Tècnic forestal. Va néixer a Tortosa durant la segona meitat del segle XVIII. Va ser oficial honorari de marina i tinent visitador de boscos als corregiments de Vic i Manresa. Escrigué un interessant compendi de silvicultura. Aquesta obra es compon d'una primera part en la qual es tracten els fonaments botànics de l'arboricultura i on es descriuen les diverses tasques de sembra, poda i trasplantament dels arbres, així com les principals malalties que els afecten. Gairebé la resta de l'obra es dedica a tractar de les principals espècies d'arbres que es poden trobar al territori peninsular. El tractat acaba amb una extensa llista dels noms castellans, catalans i llatins dels arbres que s'hi esmenten. En aquest treball Golobardas feia una defensa integral del bosc. Per a ell, el bosc no era només una font de recursos econòmics, sinó que deixava ben clar que també era un factor ecològic i mediambiental decisiu. Aquestes conviccions el duïen a discrepar obertament dels nombrosos tractadistes que a l'època provaven de justificar l'expansió agrícola en detriment de les superfícies arbrades. Amb l'ànim del qui vol solucions consensuades, advocava per la conciliació entre agricultura i bosc proposant un aprofitament ponderat del sòl. Una proposta, però, en la qual els arbres fruiters eren considerats en la mateixa categoria que les espècies pròpiament forestals, cosa que deixa clara la visió del que enteniien els funcionaris de Marina sobre la promoció de superfícies arbrades i que òbviament mitigava el xoc entre interessos agrícoles i forestals, facilitant-ne la seva conciliació. Golobardas, en la seva defensa del bosc com a agent conservador de l'equilibri mediambiental, concretava

COMPENDIO,

SOBRE EL MODO DE SEMBRAR,

PLANTAR, CRIAR, PODAR Y CORTAR TODA ESPECIE DE ÁRBOLES,
CON SU DESCRIPCION Y PROPIEDADES,
PARA LA CONSERVACION Y AUMENTO
DE LOS MONTES Y ARBOLADOS;

Y

UTILIDAD DE LOS EMPLEADOS EN ESTE RAMO,
Y DE LOS LABRADORES Y HACENDADOS.

POR D. JUAN BAUTISTA GOLOBARDAS,
*Oficial quinto Honorario del Ministerio de Marina,
y Teniente Visitador de montes del Corregimiento de
Vich, Provincia de marina de Mataró del
Departamento de Cartagena.*

BARCELONA: EN LA OFICINA DE BRUSI
AÑO DE 1817.

quina era la influència del bosc en el cicle de l'aigua. Se-gons ell, els boscos eren, al mateix temps, font i receptacle dels recursos hídrics perquè: «Atraen las aguas del mar, de los ríos y lagunas, las cuales reducidas a vapores, con el auxilio de los rayos del sol, y manteniéndose en las regiones inmediatas a la tierra por la acción de los vientos, causan nieblas, rocíos, y lluvias menudas que se propagan a las hojas de los árboles, de donde gotean hacia el suelo alimentando con esto los manantiales de los arroyos, ríos y estanques, como lo comprueba la experiencia constante de observarse que sólo hay aguas abundantes donde hay grandes bosques, según se echa de ver en los Pirineos, en los Alpes, y cuantos otros montes estan provistos de arbolados». En aquest mateix sentit, el bosc tenia un paper decisiu en la regulació del clima, ja que «Ningún filósofo ignora que los árboles templan el rigor del frío y del calor, deteniendo con sus ramas el ímpetu de los aires; en el invierno; y en el verano impidiendo con las mismas los rayos del sol». Calia afegir-hi l'acció salutífera que les superfícies arbrades proporcionaven, ja que «Purifican en todos tiempos el fluido de la atmósfera, o el aire ambiente de la región que habitamos, absorbiendo con su vegetación, cuanto se halla en él de mefítico o infecto y convirtiéndole en vital, puro y saludable». Golobardas acabava la seva apologia del bosc atorgant-li també virtuts medicinals i terapèutiques, perquè: «Los bosques y arbolados, no sólo son útiles a sus dueños particulares, y al Monarca, sino también a todos los hombres en general; a los hacendados, y al Príncipe les regalan de sus frutos, ramas y madera; y al resto de los hombres de las virtudes naturales, o calidades medicinales que tienen, para curar sus enfermedades, precaverles de ellas, conservarles la salud, dar vigor a sus fuerzas, cuando se hallen quebrantadas, y acarrearles mil géneros de conveniencias, que por lo común son tan desconocidas como verdaderas».

Bibliografia

Compendio sobre el modo de sembrar, plantar, criar, podar y cortar toda especie de árboles, con su descripción y propiedades, para la conservación y aumento de los montes y arbolados; y utilidad de los empleados en este ramo, y de los labradores y hacendados. Barcelona: Imprenta de Brusi, 1817.

Las 5 provincias marítimas de Cataluña. Barcelona, 1828.

Cataluña en la mano. Barcelona: Imprenta de los Hermanos Torras, 1831.

Fonts: 30, 32, 33 i 103.

GRANOLLACHS, Bernat

Astrònom i metge. Tradicionalment s'ha considerat Bernat Granollachs, autor d'un llunari durant el segle xv, com a natural de Vic. Fèlix Torres Amat, en el seu treball *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes*, li atribueix ascendència vigatana i Eduard Junyent, en la seva obra *La ciutat de Vic i la seva història*, el confon amb Bernardí de Granollachs, personatge implicat en successos de la Guerra dels Segadors durant les primeres dècades del segle xvii. Aquests errors historiogràfics expliquen l'equivocada ubicació vigatana d'aquest personatge històric. Les recerques de la historiadora Carme Batlle i Gallart han documentat l'ascendència barcelonina d'aquest metge i astrònom.

Vegeu BATLLE I GALLART, Carme. «Els Granollachs, una família de metges de Barcelona (segle xv)». *Actes del Tercer Congrés d'Història de la Medicina Catalana*. Vol. IV (1981), p. 55-77.

GRAVALOSA, Josep

Metge. Nascut a Vilanova de Sau durant la primera meitat del segle XVIII, es va graduar en medicina a Osca l'any 1758. Exercí a Sant Hilari Sacalm durant la segona meitat del segle XVIII. Se li atribueix el fet de ser el primer facultatiu que va aconsellar les aigües d'aquesta població per a la terapèutica d'algunes malalties.

Fonts: 57, 164 i 194.

HOMS, Marcia

Metge. Nascut a Vic, va viure entre la segona meitat del segle XVII i el principi del XVIII. S'oposà, com va fer el metge també vigatà Ignasi Moreta,* a les idees del metge Fèlix Osona* sobre l'epidèmia de febre maligna que afectà Vic i la seva comarca l'any 1684. En aquest sentit, escrigué un opuscle en què exposava les seves idees sobre l'epidèmia i criticava els criteris d'Osona, sobretot pel que feia als tractaments basats en les sagnies.

Bibliografia

Dilucidatio veritatis solidioris circa sanguinis missionem in privatis febribus malignis. Barcelona, 1699.

Fonts: 120, 128, 243 i 270.

HOMS i SALGOT, Josep

Sacerdot i professor d'ensenyament primari. Va néixer a Centelles l'any 1821 i morí a Vic l'any 1896. Estudià la carrera eclesiàstica al Seminari de Vic. Després de ser ordenat sacerdot anà de vicari a Oristà, i poc temps després es féu missioner del Sagrat Cor de Maria, tasca que no pogué dur a terme a causa de problemes de salut. Llavors entrà al Seminari de Vic per fer de professor de primera instrucció. Esdevingué secretari de cambra dels bisbes Palau, Castanyer i Jordà. Aquest últim el nomenà canonge-arxiprest de la catedral (1866) i dos anys després va ser escollit degà del Capítol. Va ser autor de diverses obres de text per a l'ensenyament de l'aritmètica i de la geografia. El butlletí eclesiàstic de Vic es referia a les seves *Nociones de Geografía* en aquests termes: «Obrita muy recomendable por la sencillez, orden claridad y precisión con que está escrita, cualidades necesarias para la fácil inteligencia, que ayudan mucho a la memoria y que no siempre se hallan en las de su clase». Les seves obres van ser utilitzades com a llibre de text en diverses escoles.

Bibliografia

Nociones de Aritmética con la explicación del sistema métrico decimal para uso de las HH Terciarias de Ntra. Sra. del Carmen y de las alumnas. Vic: Impremta Anglada, 1855.

Nociones de Geografía para uso de las escuelas elementales de ambos sexos. Vic: Impremta Anglada, 1861.

Sistema métrico decimal, su explicación precedida de unas tablas de las medidas usuales. Vic: Impremta Anglada, 1863.

Fonts: 79, 220 i 243.

HORTET i PAULO, Marcel

Metge. Visqué entre la segona meitat del segle XVIII i el primer terç del segle XIX. Va ser metge de l'exèrcit i capità de miquelets del Terç de Vic. Exercí a Planoles i a Toses. Va ser un dels introductors a Catalunya de la vacunació antiverdèlica. Ell mateix obtingué de les vaques el «cow-pox» necessari per dur a terme les inoculacions pertinents. Escrigué una monografia en què explica les característiques de la vacuna de Jenner i la seva aplicació a les poblacions de la vall de Ribes. Aquest treball va acompanyat d'un apèndix amb diversos testimonis que certifiquen l'acció de la vacuna que ell mateix preparava. Entre aquestes certificacions hi figura la del cirurgià vigatà Ramon Vila.*

Bibliografia

Reflexiones sobre la vacunación y descubrimiento de la vacuna en los valles de Rivas y Tosas en Cataluña. Vic: Impremta de Joan Dorca, 1804.

Carta escrita por Don Marcelo Hortét ... á ciertos sugetos de la Ciudad de Valencia, comunicandoles algunos elementos de la vacuna: reducidos a setenta y tres preguntas con sus respuestas. Vic: Impremta de Tolosa, 1805.

Fonts: 57.

JOHAN, Micer

Metge, Va viure al segle xv. Autor del manuscrit en català *Libre de Receptes*, iniciat l'any 1466 i que va ser trobat a principis del segle xx a Vic. El manuscrit s'estructura en tres parts: el text anomenat «Disputa de les orines», de caràcter teòric; el «Tractat de les orines de Isaach», i un conjunt addicional de receptes farmacològiques. En total s'hi exposen 374 receptes, algunes d'elles amb continguts de caràcter mágicoreligiós. La major part de les receptes es basen en components d'origen vegetal, encara que també se'n prescriuen de naturalesa animal o mineral. S'indiquen formes d'administració a través d'emplastres, pólvores, xarops, lavatives, supositoris, infusions i decoccions. Les malalties a les quals van destinades aquestes receptes corresponen bàsicament a afeccions del sistema digestiu, la pell i l'aparell urogenital. També hi ha una bona part de receptes dedicades a combatre els símptomes que presenten les malalties, com el dolor o la febre. A «Disputa de les orines» s'explica que l'orina és el resultat de la combinació dels quatre humors que constitueixen l'organisme. Si en l'orina es troba un excés o una manca d'un humor determinat, això indica un estat patològic, mentre que si s'hi troba una presència equilibrada dels humors, estem davant d'un estat de salut normal. Aquest manuscrit és un dels primers formularis mèdics escrits en català, i obeeix, probablement, als mandats de les ordinacions fetes sobre especiers i apotecaris donades per Alfons V l'any 1433, segons les quals les receptes havien d'estar escrites en llengua catalana i en vocables comprensibles per a les persones no familiaritzades amb els termes mèdics específics.

Bibliografia

Libre de Receptes de Micer Johan. [Manuscrit no localitzat. N' existeix una transcripció a MOLINÉ I BRASÉS, Ernest. «Receptari de Micer Johan». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*. Any XIV, núm. 54 (1914), p. 322- 439.]

Fonts: 40, 105 i 170.

MALATS i CODINA, Segimon

Veterinari. Nascut a Santa Eugènia de Berga entre els anys 1746 i 1748, era fill de Pau Malats, escloper, i de Rosa Codina, tots dos naturals de Vic. L'any 1775 ingressà com a manescal al Regiment de Dragons de Louisiana de l'exèrcit espanyol per tenir cura de les cavalleries, i l'any 1781 aconseguia el nomenament de mariscal major o veterinari militar d'aquest mateix cos castrense. El 1784, amb la finalitat d'adquirir la formació necessària per implantar a Espanya els coneixements veterinaris més innovadors, va ser comissionat per fer estudis a l'Escola Veterinària d'Alfort, París, i posteriorment a Alemanya, Dinamarca i Gran Bretanya. En retornar l'any 1789 se li encarregà el projecte per establir a Madrid una escola de veterinària, i en fou nomenat primer director. L'any següent va aconseguir el títol de mariscal major de les cavalleries de l'exèrcit reial. Per Reial ordre de 23 de febrer de 1792 s'aprovà la creació de l'Escola de Veterinària. Segimon Malats en llegí el discurs inaugural el 18 d'octubre de 1793. Amb l'esclat de la Guerra del Francès va prestar els seus serveis com a veterinari als rengles de l'exèrcit resistent. En acabar el conflicte, l'any 1814, va tornar a la direcció de l'Escola de Veterinària, càrrec que va mantenir fins al curs 1821-1822. Va crear un fàrmac per guarir els èquids que va ser conegut amb el nom de «bàlsam Malats» i que va tenir una gran requesta entre els criadors de l'època, i fins i tot va arribar a ser utilitzat encara a principis del segle xx. Morí a Madrid el 24 de desembre de 1826.

Bibliografia

- Oración que el dia 18 de Octubre de 1793 en que se abrió la Real Escuela de veterinaria de Madrid, leyó con este motivo don Segismundo Malats...: [Tema: Utilidades y ventajas que acarrea el estudio de Veterinaria].* Pie imprenta, Madrid: Imp. Benito Cano, 1793.
- Elementos de veterinaria, que se han de enseñar á los alumnos del Real Colegio de Veterinaria de Madrid.* Madrid: Benito Cano, 1793-1794. [D'aquesta obra se'n van fer dues edicions més: una segona els anys 1795-1796 i una tercera els anys 1797-1798, totes dues editades pel mateix Benito Cano.]
- Nuevas observaciones físicas, concernientes a la economía rural, cría, conservacion y aumento del ganado caballar, con varios puntos interesantes á la salud pública.* Madrid: M. Gonzalez, 1793.
- Por el excelentísimo señor secretario de Estado de Gracia y Justicia que fue comunicado en doce de mayo del corriente año mil ochocientos diez y nueve un soberano decreto por el que sirvió el rey n.s. manda que vendiese mi bálsamo ...* . Madrid, 1819.

Traduccions

- Anatomia y patologia veterinarias, materia médica y economia rural. Obra escrita en frances por Mr. Bourgelat, fundador de las escuelas de veterinaria en Francia. Traducida por D. Segismundo Malats.* Madrid, 1793-1795.

Fonts: 6, 52, 89, 90, 103, 193, 236, 243, 246, 247, 248 i 270.

MASFERRER i ARQUIMBAU, Ramon

Botànic i metge. Va néixer a Vic el 15 de maig de 1850. Va ser el tercer de quatre germans, tots amb dedicació intel·lectual. Josep va ser doctor en teologia i professor del Seminari de Vic; Francesc d'Assís va treballar en el camp de la filosofia, i Francesc de Paula va destacar en el dret i en la política). Va fer els estudis de primer i segon ensenyament al Seminari de Vic, i a la Universitat de Barcelona va cursar les carreres de medicina i ciències naturals. Acabats aquests estudis va decidir emprendre la carrera militar, en la qual va ingressar com a metge del Cos Sanitari, i arribà al grau de metge primer. El primer destí que va tenir va ser Vic, però de seguida va haver de marxar a les illes Canàries on residí durant dos anys. Després de tornar a Vic, el 1883 va marxar a petició pròpia a les Filipines, atret per la possibilitat d'explorar l'aleshores encara desconeguda vegetació de l'arxipèlag i alhora per millorar la seva situació en l'escalafó militar. Va ser precisament en aquesta darrera destinació on, víctima del còlera, el va sorprendre la mort el 1884, quan només tenia 34 anys. Deixeble d'Antoni Cebrià Costa, catedràtic de botànica de la Universitat de Barcelona, va formar part de la generació de botànics que va renovar la botànica catalana del segle XIX. Botànic vocacional, com ell mateix confessava, es va caracteritzar per una gran capacitat de treball que el va portar a desenvolupar una intensa activitat científica. El 1877 va publicar als *Anales de la Sociedad Española de Historia Natural* els «Recuerdos botánicos de Vich, o sea Apuntes para el estudio de la comarca de Cataluña, llamada Plana de Vich». En el pròleg d'aquest treball Masferrer indicava que els materials

que conformaven el treball eren insuficients, ja que a causa de la seva professió i als canvis de destinació que comportava havia hagut de recopilar les dades en diferents períodes i no sempre en les condicions que ell hauria desitjat. Malgrat tot, creia que pagava la pena de donar a conèixer la feina feta fins aleshores, esperant que el que ell publicava fos el nucli de futurs treballs més desenvolupats. El treball s'inicia amb un bloc introductor amb interessants observacions geogràfiques, geològiques i climàtiques. També s'hi fa una descripció general de la flora de la Plana, comparant-la amb la d'altres comarques veïnes. El catàleg contenia 620 espècies, 180 de les quals corresponien a plantes cultivades. L'autor assenyalava cada espècie com a rara o comuna, però oblidava esmentar la localitat, cosa que desllueix el treball ja que en redueix la seva utilitat. Amb tot, aquest treball va representar un important avenç en el coneixement florístic del nostre país. La flora de la plana de Vic esdevenia la primera monografia florística amb rigor de la comarca d'Osona. L'estada de Masferrer a les illes Canàries va representar la seva entrada en contacte amb una realitat botànica desconeguda. De seguida es va abocar al seu estudi col·laborant estretament amb el personal del Jardí d'Acclimatació de l'Orotava (Tenerife). Fruit d'aquest interès va ser la publicació de diversos treballs, tots els quals ressalten la singularitats florístiques de l'arxipèlag. En aquest sentit, el treball més ambiciós de Masferrer va ser els «Recuerdos botánicos de Tenerife o sea Datos para el estudio de la Flora Canaria» (1880). En aquest treball, a diferència del que havia fet amb la flora de la plana de Vic, a més d'incloure-hi les plantes que ell mateix havia recollit, hi va reunir també les dades publicades per altres autors, i l'obra esdevingué així un veritable compendi de la flora de les Canàries. Hi afegia també referències de les plantes de les illes Madeira, Açores i del Cap Verd, cosa que convertia l'obra en un referent per a l'estudi dels arxipèlags atlàntics. L'obra, però, va quedar incompleta. Se'n van arribar a publicar tres fascicles amb un

total de 246 pàgines. El destí a les Filipines i la seva mort sobtada van impedir que el quart i últim volum veiés la llum. A banda d'aquesta important flora de Canàries, Masferrer va escriure moltes monografies sobre la vegetació d'aquestes illes. En destaquem una descripció molt detallada de la flora del Teide i un treball molt documentat i de gran erudició científica sobre els llorers de les Canàries. Masferrer va estar molt vinculat amb els botànics que aleshores treballaven en aquelles illes. Com ja hem dit anteriorment, va establir una estreta relació amb el Jardí d'Acclimatació de l'Orotava, del qual fins i tot va escriure'n la història. En aquesta institució va conèixer el botànic alemany Hillebrand, que en descobrir una nova espècie vegetal pròpia de les illes li donà el nom de *Sempervivum Masferreri*, com a reconeixement a l'amistat que havia establert amb el nostre home.

Bibliografia

- «Miscelánea científica popular. Artículo 1º. Que trata del objeto y plan de estas revistas científico-populares y algunas noticias sobre los cometas». *Diario de Vich*. Núm. 49 (1877), p. 405-407.
- «Miscelánea científica popular. Artículo 2º. En el que se prosigue el asunto en el anterior empezado sobre los cometas, dando a conocer algunas teorías sobre la constitución o naturaleza de los mismos y se termina anunciando el objeto de la próxima revista». *Diario de Vich*. Núm. 64 (1877), p. 528-530.
- «Recuerdos botánicos de Vich; o sea, Apuntes para el estudio de la Flora de la comarca de Cataluña llamada Plana de Vich». *Anales de la Sociedad Española de Historia Natural*. Tom VI (1877), p. 359-398.
- «Suscinta noticia de una excursión al pico de Teyde». *Anales de la Sociedad Española de Historia Natural*. Tom VIII (1879), p. 27-34.
- «Recuerdos botánicos de Tenerife; o sea datos para el estudio de la flora canaria». *Anales de la Sociedad Española de Historia Natural*. Tom IX (1880), p. 309-370; tom X (1881), p. 139-230, i tom XI (1882), p. 307-398.

Noticia histórica y descriptiva del Jardín Botánico de la Orotava, con un proyecto de reforma. Santa Cruz de Tenerife: Imprenta de Francisco C.H., 1881.

«Descripción de la flor y del fruto del *Lotus Berthelotti* (*Peliorhincus Berthelotti*)». *Anales de la Sociedad Española de Historia Natural*. Tom X (1881), p. 429-432.

Gabinete científico de Santa Cruz de Tenerife. Noticia histórica y descripción del Jardín botánico de la Orotava con un proyecto de su reforma. Primera parte. Santa Cruz de Tenerife, 1881.

Catálogo razonado de la flora de Tenerife y notas sobre la flora de todo el Archipiélago canario, Madera y demás islas de aquella región botánica. [Sense lloc, sense data.]

«El Jardín Botánico de la Orotava». *Crónica Científica*. Núm 112 (1882), p. 361-369; núm. 113 (1882), p. 392-399; núm. 114 (1882), p. 414-417; núm. 115 (1882), p. 335-342; núm. 116 (1882), p. 460-467, i núm. 117 (1882), p. 491-497.

«Los laureles de las islas Canarias». *Crónica Científica* (1882).

«Segundo ramillete de plantas Canarias. Ortigas, Ortigones y yerbas ratoneras». *Crónica Científica*. Núm. 133 (1883), p. 268-274; núm. 134 (1883), p. 293-298; núm. 135 (1883), p. 318-324; núm. 136 (1883), p. 345-348; núm. 137 (1883), p. 364-367, i núm. 139 (1883), p. 407-413.

«Plantas espontáneas de los alrededores de Caldetas». *Crónica Científica*. Núm, 147 (1884), p. 17-19.

Fonts: 22, 31, 35, 57, 95, 103, 178 i 243.

MASFERRER i RIEROLA, Marià

Naturalista. Nascut al Mas Barnils de Sant Quirze de Safaja el 10 d'abril de 1856, era cosí segon del botànic Ramon Masferrer i Arquimbau.* Inicià estudis de medicina a la Universitat de Barcelona, encara que els abandonà aviat. Va ser un naturalista apassionat, interessat en especial per les plantes, els ocells i els crustacis, però també pels mol·luscs, els himenòpters, els rèptils i gairebé per qualsevol element de la natura. Destacà com a expert recol·lector professional d'objectes naturals, Dotat d'una especial habilitat manual, excel·lí en l'art de la taxidèrmia, cosa que el dugué a col·laborar amb el Museu de Ciències Naturals Martorell de Barcelona. Malgrat que no va deixar cap obra escrita, esdevingué un naturalista de camp remarcable, relacionat amb altres naturalistes del món universitari i acadèmic. Una gran amistat l'uní a Ramon Vilarrúbia, propietari del Mas Torrellebreia de Malla i pare dels naturalistes Joaquim i Lluís Vilarrúbia i Garet,* amb qui compartí coneixements i intercanvià exemplars faunístics i florístics. Bastí un interessant jardí a la casa pairal Masjoan d'Espinelves, on aconseguí aclimatar espècies com el pi de l'Himàlaia o avets procedents de Suïssa i els Pirineus. Morí a Espinelves el 13 de desembre de 1923.

Fonts: 49, 116, 117, 118, 156 i 243.

MICÓ, Francesc

Metge i botànic. Nascut a Vic el 28 de maig de 1528. Després dels primers anys d'aprenentatge a l'Estudi General de Vic, passà a estudiar medicina a Salamanca, on va ser deixeble de Cosme de Medina, catedràtic d'Anatomia i seguidor de les doctrines renovadores d'Andreas Vesal. Després d'haver-se graduat, a les acaballes de la dècada de 1550, es va traslladar als hospitals del Monasterio de Guadalupe (Extremadura), que eren en aquell moment un centre de perfeccionament per a metges que ja havien obtingut el títol universitari. Allà va treballar amb el metge i naturalista Francisco Hernández, que en aquelles dates hi treballava com a metge i que més tard, en una de les seves obres, destacava les disseccions que feia «con mucha destreza el Dr. Micón, que a la sazón practicaba conmigo medicina». També anunciava que Micó l'acompanyà en les seves excursions per diferents zones d'Extremadura. La influència d'aquests dos mestres li atorgà la doble condició de botànic expert i anatomista avesat a les noves tècniques i doctrines difoses per Vesal i els seus deixebles. En deixar Guadalupe, Micó es va establir com a metge a Barcelona, on apareix com a membre del Col·legi de Doctors a partir de 1564. Va ser rebutjat pel Consell de Cent de Barcelona com a opositor a diverses càtedres de Medicina de l'Estudi General a causa d'un plet que sostenia el Col·legi de Doctors contra les autoritats de la ciutat i al refús de Micó de retirar-lo. Això ens el mostra com una personalitat influent a la vida ciutadana i, en particular, al si del Col·legi de Metges. El 1576 va publicar *Alivio de los sedientos*, obra en la qual preconitzava l'ús de la beguda freda, refrescada amb la neu, perquè segons

ell, «el beber cálido antes enflaquece y debilita, que no aprovecha, y yo tengo por averiguado y creo, que la buena y sana bebida, ha de ser fría, para conservar la sanidad». Afirmava que la beguda freda ha sigut sempre la beguda natural i que només «... la Gula gran compañera de madama Venus, lo ha corrompido inventando así en comer, como en beber, muchas y varias preparaciones y modos, para hacer lo contrario». Per altra banda, en aquesta obra s'inclouïa una defensa de la idea de progrés científic i de l'experiència sensorial com a criteri en termes gens habituals en aquella època: «El hombre y su varia composición, hasta nuestros tiempos no del todo bien entendida, según se ve por los que se ejercitan en buscar, considerar y esquadrynar, y con sus propias manos palpar y con los ojos ver su naturaleza y composición. Porque cada día descubren cosas nuevas y advierten partes y usos dellas no conocidos, ni de antiguos o modernos autores escritos». Com a botànic, Micó va herboritzar per les muntanyes catalanes, en particular a Montserrat, i pel pla de Barcelona i el litoral pròxim. Si bé no va publicar cap obra de botànica, la seva activitat ha quedat parcialment reflectida a la *Historia generalis plantarum* (1587), del seu corresponsal, el metge i botànic francès Jacques Daléchamps. En aquesta darrera obra hi apareixen trenta espècies aportades per Micó. Entre elles cal destacar-ne l'herba morena o orella d'ós, considerada eficaç contra la tos, i que Daléchamps va anomenar *Aurícula ursi miconii* en reconeixement a la persona del botànic vigatà, i que és representada a l'obra amb un excel·lent gravat. Més tard Carl von Linné va anomenar aquesta planta *Verbascum miconii*, i actualment la coneixem com a *Ramonda Myconi Reichenbach*.

Bibliografia

Alivio de los sedientos: en el qual se trata la necesidad que tenemos de beber frio y refrescado con nieve y las condiciones que para esto son menester y quales cuerpos lo pueden libremente suportar. Barcelona: Casa de Diego Galuan, 1576. [Se'n va fer una segona impressió el 1792 a Barcelona, a la impremta de Matheo Barceló.]

Fonts: 22, 57, 73, 74, 78, 97, 120,122, 128, 139, 153, 238, 243 i 270.

MICÓ, Josep

Astrònom. Nascut a Vic, va viure durant el segle XVI. Era cosí de Francesc Micó.* Va ser catedràtic de Teologia i professor de matemàtiques a la Universitat de Barcelona. No sembla, però, que les seves ocupacions el satisfessin del tot, ja que afirmava que «la astrologia y philosophia apenas sean artes como las otras para ganar de comer». Va escriure un tractat sobre el cometa observat el 1577. El llibre estava dedicat a Felip II, i segons explica en la dedicatòria, Micó s'havia decidit a escriure'l perquè «oyendo el temor que a los muchos les ponía (el cometa), me ha obligado a rebolver los libros y ver lo que de ellos estava escrito, para avisar a V. M. para que se prevenga [...]». L'obra consta de cinquanta capítols, a través dels quals Micó presenta les diverses doctrines sobre la gènesi i la natura dels cometes, diu quina li sembla més encertada i per què, presenta les seves observacions i tracta extensament sobre les prediccions astrològiques associades al fenomen. Un dels autors més citats és Sèneca, encara que no comparteix les idees d'aquest autor, segons el qual els cometes eren cossos celestials, és a dir, astres. Contra aquesta doctrina, Micó hi oposa la seva convicció que el cel dels astres es compon d'orbes contigus, que es trencarien si el cometa es moguéssim per ells. Micó explica que el dia 8 de novembre va observar el cometa sense aparells i que llavors estava «en los primeros grados de la primera cara de Capricornio», amb uns 24 minuts de latitud. Després ens diu que el dia 16 el va observar amb un astrolabi, un radi astronòmic, un torquetuni i un globus celeste. Per fixar amb exactitud l'hora de l'observació i la posició del cometa, donava les altures de

diversos estels (Altair, Vega i Aldebaran) amb prou exactitud, la distància angular del cometa a alguna d'aquestes estrelles (Altair) i la seva altura sobre l'horitzó. També informava que el cometa avançava cada dia tres graus. Per a Micó, els cometes tenien el seu origen en un lloc que anomenava «Heroico y Ethérco», situat entre l'esfera de foc i l'orb lunar, que no és ni elemental del tot ni celeste. Segons Micó el cometa no era un cos inflammat, sinó il·luminat. Es mostrava partidari d'una teoria òptica segons la qual els cometes serien com lents i que la cua del cometa sempre apuntava en direcció contrària al Sol. Pel que fa als possibles pronòstics del cometa, afirmava que era difícil fer un judici encertat, ja que la gran quantitat de cometes que es podien observar ho dificultaven. Assegurava que aquests fenòmens no sempre presagiaven tragèdies o fets horribles. Explicava l'origen astrològic dels cometes atribuint-lo a la confluència dels aspectes dels planetes superiors, els eclipsis de Lluna i els planetes dominants. Micó va arribar a fer pronòstics astrològics, ja que explicava que el mateix dia 8, quan va veure per primera vegada el cometa, es dirigia a la residència del duc de Cardona a donar-li un pronòstic. També mencionava un pronòstic que va fer sobre la nova de 1572, sobre la qual pensava que no es tractava ni d'una estrella ni d'un cometa, sinó d'un àngel o de l'esperit del mateix Déu.

Bibliografia

Diario y Inicio del grande cometa que nuevamente nos ha aparezido hazia Occidente a las cinco y media de la tarde a los 8. Dias de Noviembre año de 1577, en el qual se apunta con varia doctrina a la naturaleza, lugar, y otras qualidades del y de los otros. Y como no son cuerpos inflamados como siente la común opinión sino iluminados por el Sol. Barcelona, 1578.

Fonts: 72, 120, 243 i 270.

MILLET i SANTASUSANNA, Antoni

Metge. Va néixer a l'Arboç del Penedès cap a mitjan segle XVIII. Estudià medicina a Cervera, on es va graduar el 1770. Va començar a exercir a Barcelona i el 1774 es va traslladar a Vic, en ser nomenat primer metge de l'Hospital de la Santa Creu d'aquesta ciutat. El 1784 va firmar en nom dels seus companys una detallada exposició dirigida a l'administració de l'hospital, relativa a la utilitat que els malalts «obstruidos y de reumatismo que vienen a él experimentarían con el uso de las aguas minerales y baños thermales». En aquesta memòria s'aconsellava, per tal de millorar la qualitat de vida dels malalts i evitar despeses al mateix hospital, tractar els reumàtics amb els banys termals de la vila de Caldes de Montbui, i els obstruïts, amb «las aguas minerales de Ribas i San Hilario que son comunmente las que transfieren a esta ciudad para (su) curación». A la primavera de 1790 va ser comissionat pel comte de Lacy —aleshores capità general de Catalunya— per inspeccionar i combatre una epidèmia de febres pútrides malignes que assolava la vila de Ripoll des del setembre de l'any anterior. El 1793 va abandonar Vic per incorporar-se a l'exèrcit a causa de l'esclat de la guerra amb França. Durant el conflicte serví com a metge de número amb un sou de 80 escuts de billó als hospitals castrens de Girona. En acabar la guerra Millet ja no va tornar a la seva plaça de metge de l'Hospital de Vic i es va traslladar a Barcelona, on el 1796 va ser admès com a soci agregat a la Reial Acadèmia de Medicina de la ciutat comtal. El 1797 es va traslladar a Madrid, on aquell mateix any va ser nomenat metge de família del rei. Per prendre possessió d'aquesta plaça era necessari com-

plir una formalitat prèvia: el candidat havia de ser acceptat com a membre del Col·legi de Metges de Madrid, cosa que al seu torn exigia l'elaboració per part de l'aspirant d'un treball científic en llatí sobre un tema proposat per la junta directiva d'aquest Col·legi. En compliment d'aquest requisit, i aprofitant l'experiència com a metge a la capital vigatana, Millet va escriure una topografia mèdica de Vic, document en el qual es fa una descripció exhaustiva de la capital osonenca i de les malalties més comunes que afectaven els seus habitants. Aquest treball va ser aprovat per la junta directiva del Col·legi i el març de 1798 Millet era admès en aquesta institució, i així pogué prendre possessió de la plaça de metge de la família del rei. El mateix 1798 va convertir-se en soci numerari de la Real Academia de Medicina de Madrid després de la lectura d'una memòria sobre l'epidèmia de febres pútrides de Ripoll de l'any 1790. El 1800 una greu malaltia li provocava una hemiplegia que probablement li causà la mort aquell mateix any.

Bibliografia

*Topografia Medica Ausonensis Collegio Regio Médico Matritensi sub-
jecta a Doctore Antonio Millet et Santa-Susanna*, 1798. [Manuscrit
conservat a la Real Academia de Medicina de Madrid.]

*Memoria instructiva sobre la Epidemia acaecida en la villa de Ripoll
en el Principado de Cataluña el año 1790 a que asistió por comi-
sión del Excmo. Señor Conde de Lacy, entonces Capn. General del
referido principado, y presentada a la RI Academia de Medicina de
Madrid*, 1798. [Manuscrit conservat a la Real Academia de Medi-
cina de Madrid.]

Fonts: 57, 149 i 252.

MIRAMBELL i GIOL, Francesc

Agrònom, naturalista i sacerdot. Va néixer al Mas Mirambell de Santa Coloma de Sessera el primer d'abril de 1761. Va estudiar llatí i retòrica a les Escoles Pies de la propera població de Moià. Posteriorment va ingressar a la Universitat de Cervera on va estudiar tres cursos a la Facultat de Filosofia. Tanmateix va abandonar aquests estudis per decantar-se cap als de teologia, aquesta vegada al Seminari Conciliar de Vic, on va ingressar el 1778. En aquesta institució va realitzar tres cursos de teologia escolàstica i cinc de teologia moral. El jove Mirambell va aprofitar bé les classes, i destacà en llengua llatina, matèria de l'ensenyament de la qual va arribar a fer substitucions i va oposar a la seva càtedra, si bé sense èxit. El 1785 es va ordenar sacerdot. Després d'exercir de vicari a les parròquies de Campdevànol i Sant Hipòlit de Voltregà, va esdevenir rector de les parròquies de Sant Martí Seseu (1789) i Prats de Lluçanès (1804). El 1798 la Universitat de

Cervera li publicava el *Mapa de San Martín de Sesgleyoles y sus contornos*, que ell mateix havia dibuixat i gravat en fusta després d'haver mesurat pertinentment la superfície representada. El mapa anava acompanyat d'una memòria en la qual de forma resumida es descrivia Sant Martí i se n'explicava la història. Durant aquests anys també va col·laborar amb Joan Francesc de Masdeu i de Montero en l'elaboració de la seva *Historia crítica de España y de la cultura española* (1785-1805), aportant-hi diversos documents paleogràfics referents a la comarca de la Segarra. A Prats de Lluçanès va convocar, el 1806, un concurs d'idees per millorar el torn i la llançadora, dos ginyes tèxtils bàsics aleshores. Animava a tots els paraires de la vila a participar-hi «electrizándolos con los continuados alicientes de premios». El resultat d'aquesta «electrització» de mossèn Mirambell sembla que va fer que el certamen fos prou concorregut. Els premis, que no sabem en què van consistir, van ser guanyats per Antoni Coromines, en la modalitat del torn, i per Ignasi Heuras en la de llançadora. Aquestes innovacions van tenir ressò més enllà del Lluçanès i fins i tot foren recollides a la *Gazeta de Barcelona*. Una de les empreses intel·lectuals més ambicioses de Mirambell va ser la divulgació d'un nou alfabet de la seva pròpia invenció i que va anomenar *Anocujeni*, mot del qual no hem trobat el significat, però que Mirambell definia com «alphabeto reformado, simplicísimo y universal, para todas las lenguas y naciones, conforme los principios analíticos de la naturaleza». Aquesta iniciativa es va concretar amb la publicació de quatre treballs: *Parte primera de la ortographia universal* (1813), *l'Anocujeni compendiado* (1814), el *Petit alphabet catalá segons los principis del Anocujeni* (1815) i *Alphabeto de comparación hebreo-catalán-castellano: o correspondencia entre los signos hebraicos, catalanes según los principios del anacujeni o alphabeto reformado universal* (1817). Pel que fa a l'activitat agronòmica i científica, Mirambell va ser un dels primers

introdactors de la patata en el nostre país, fent-ne bandera durant les seves estades a Sant Martí Sesgueioles i Prats de Lluçanès. No va ser, però, fins al 1815, en la col·laboració amb l'Escola d'Agricultura i Botànica de la Junta de Comerç de Barcelona, que l'obra agronòmica de Francesc Mirambell no va assolir la seva màxima esplendor. Aquesta col·laboració es va concretar a través de la publicació de diversos articles a la revista de la Junta de Comerç, *Memorias de Agricultura y Artes*. En total hi va publicar sis treballs entre 1815 i 1819. Els temes que va tractar s'inscrivien totalment en les línies principals de les preocupacions agronòmiques del moment. S'hi abordaven punts agronòmics tan punyents com la lluita contra els paràsits dels conreus, com ara el frare o el corcó dels llegums; els adobs, com l'ús de la marga com a fertilitzant; l'estudi de les variants del blat o la introducció de nous conreus, com noves plantes oleíferes. El 1817 va ser admès a la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona. Mirambell va donar al Museu d'Història Natural d'aquesta institució diverses col·leccions del que ell anomenava «rars producciones de la naturaleza», tota una sèrie de minerals, fòssils i fragments d'animals i plantes que, per les seves formes insòlites o el seu aspecte capriciosos, esdevenien objectes singulars. També hi va donar notícia de diversos descobriments de jaciments de ferro i de carbó realitzats per ell mateix. Tots aquests treballs i aportacions van comportar una alta valoració de Mirambell entre els membres dels cercles acadèmics i científics del país. El millor exemple d'aquest reconeixement ens l'ofereix el professor de l'Escola d'Agricultura i Botànica de la Junta de Comerç de Barcelona Joan Francesc Bahí quan manifestava que: «Si este Sr. Ministro del Altar hubiese cuando joven estudiado las ciencias naturales con la afición y entusiasmo que ha desplegado después por ellas, hubiera hecho progresos agigantados en beneficio y honra de España». Per a Bahí Mirambell era el model de rector rural a

seguir. I en aquest sentit afirmava: «Ojalá en España para su felicidad moral y política tuviese en cada parroquia un pastor celoso como nuestro Mirambell, que a la ciencia del dogma reuniese la de la economía fundada en los conocimientos y adelantamientos de la agricultura y de las artes». Francesc Mirambell morí a Prats de Lluçanès el 24 de desembre de 1822.

Bibliografia

Mapa de San Martín de Sesgleyoles y sus contornos. Cervera: Imprenta de la Pontificia y Real Universidad, 1798.

Parte primera de la ortographia universal. Manresa: Imprenta de Martín Trullás, 1813.

Anocujeni compendiado. Manresa: Imprenta de Martín Trullás, 1814.

Petit alphabet catalá segons los principis del Anocujeni. Manresa: Imprenta de Martín Trullás, 1815.

«Carta y noticias que me ha dirigido el señor cura párroco de Prats de Llusanés, sobre la yerba Tora llamada vulgarmente en Cataluña fra-re». *Memorias de Agricultura y Artes*. Tom 1 (setembre de 1815), p. 101-108.

«Noticias sobre agricultura por el Dr. D. Francisco Mirambell». *Memorias de Agricultura y Artes*. Tom 2 (abril de 1816), p. 155-160.

«Concluyen las noticias sobre varios puntos de agricultura por el Sr. Cura Párraco de Prats de Llusanés. Descripción del gorgojo, especie de carcoma llamada corcó o corch por los catalanes y curcullo por los latinos; legumbres que nos infesta; como se cría en ellas; y clima en las que las legumbres estan más expuestas a tal insecto». *Memorias de Agricultura y Artes*. Tom 2 (maig de 1816), p. 193-198.

«Carta del cura párroco de Prats de Llusanés. Descripción de la marga y puestos donde suele encontrarse». *Memorias de Agricultura y Artes*. Tom 3 (setembre de 1816), p. 104-112.

«Carta del Señor cura párroco de Prats de Llusanés sobre las mariposas». *Memorias de Agricultura y Artes*. Tom 3 (desembre de 1816), p. 241-251.

«Discurso sobre la siembra del mezcladizo; nombrado mestall en catalán, muy interesante a los labradores y cosecheros practicada conforme a los sólidos principios de la ciencia natural la agricultura (por el cura párroco de Prats de Llusanés)». *Memorias de Agricultura y Artes*. Tom 5 (juliol de 1817), p. 1-20.

«Concluye el discurso sobre la siembra del mezcladizo, nombrado mestall en catalán, muy interesante á los labradores y cosecheros practicada conforme á los sólidos principios de la ciencia natural la agricultura (por el cura párroco de Prats de Llusanés)». *Memorias de Agricultura y Artes*. Tom 5 (agost de 1817), p. 49-56.

Alphabete de comparación hebreo-catalán-castellano: o correspondencia entre los signos hebraicos, catalanes según los principios del anacugeni o alphabete reformado universal. Madrid: Imprenta de Leonardo Muñoz, 1817.

«Idea del alto grado de opulencia a que puede ascender la Cataluña con las cosechas de aceites, cuando se cultivan los muchos vegetales oleíferos propios y adaptables a su país, y se benefician sus frutos, en especial el hayuco o fruto del haya. Por Francisco Miranbell y Giol». *Memorias de Agricultura y Artes*. Tom 8 (abril de 1819), p. 149-160.

«Concluye el discurso del Dr. Don Francisco Miranbell y Giol, cura párroco de Prats de Lluçanes sobre los aceites que podrían cogerse en Cataluña con el cultivo de varias plantas oleíferas, además del olivo». *Memorias de Agricultura y Artes*. Tom 8 (maig de 1819), p. 195-208.

Fonts: 29, 30, 32, 33, 35, 102, 103, 195, 204, 220 i 270.

MOLERA i BROS, Eusebi

Enginyer, urbanista i arquitecte. Va néixer a Vic el 13 de novembre de 1847. Acabats els estudis al Seminari de Vic i per indicació del seu pare (Andreu, brigadier de l'exèrcit) i aconsellat pel general Prim, amic de la família, l'any 1863 va entrar a l'Acadèmia d'Enginyers Militars, amb seus a Madrid i Guadalajara, on va cursar estudis superiors d'enginyeria. L'any 1868 va tornar a Vic i s'incorporà al grup de l'Esbart de Vic i al Círcol Literari de la mateixa ciutat. A finals de 1869, després d'abandonar l'exèrcit i acompanyat del seu amic Joan Cebrián, enginyer com ell i que havia conegut mentre feia estudis militars, va marxar cap als Estats Units on, després d'una estada a Nova York, es va instal·lar a la ciutat de San Francisco. En aquesta ciutat californiana va començar a desenvolupar la seva activitat laboral. Va ingressar en el cos d'enginyers militars dels Estats Units, ocupant una plaça en el departament que s'encarregava de la millora dels rius i ports. Durant el temps que va treballar en aquest departament va cartografiar els cursos de diversos rius i de la xarxa

hidrogràfica de la badia de San Francisco. El 1873 va passar al departament de fars de la costa del Pacífic, i s'encarregà de les instal·lacions del sector nord d'aquesta costa. Va treballar durant cinc anys en aquest departament triant els llocs més adequats per edificar fars i dirigint-ne les obres de construcció. Amb el seu inseparable company Joan Cebrián, amb qui compartia despatx, van inventar i patentar nombrosos aparells, estris i procediments útils per a la indústria extractiva, la il·luminació pública i privada, objectes de consum com una càmera fotogràfica de butxaca, bombes d'extracció d'aigua, motors accionats per fluids, sistemes de refrigeració, etc. Van arribar a competir amb el mateix Tomas Alva Edison (1847-1931) quan van inventar un aparell molt semblant al megàfon i un barògraf. El 1879 van aconseguir el seu celebrat sistema òptic d'il·luminació avançant-se a la bombeta d'Edison. Aquest sistema consistia a produir llum procedent d'un arc elèctric i després conduir-la en canonades de parets reflectores de la llum fins a trobar un mirall o un prisma òptic capaç de treure un feix de raigs de llum del tub conductor. Amb aquest sistema es podia dividir una llum, no importava quin fos el seu poder, en qualsevol nombre de llums més petites amb una pèrdua de potència mínima i que podien ser utilitzades per il·luminar carrers, cases, comerços o indústries. En el seu número de setembre de 1879 *La llumanera de Nova York*, revista mensual il·lustrada publicada en català a Nova York, es feia ressò de l'invent proclamant en titulars: «Divisió pràctica de la llum elèctrica!», «Edison eclipsat!», «El gran problema resolt per dos catalans». Es ressaltava la superioritat de la nova invenció sobre la làmpada incandescent d'Edison com a sistema d'il·luminació afirmant que: «La divisió de la llum elèctrica és ja un fet pràctic, i la solució del problema és deguda a dos catalans, els Srs. Molera i Cebrián, enginyers residents a San Francisco de Califòrnia. Mentre el famós Edison està estudiant encara la manera de dividir el corrent elèctric; ells, més pràctics i més científics, han resolt la ma-

nera de dividir la mateixa llum, i agafant els raigs de llum elèctrica els divideixen, els encaixonen i els envien en totes direccions, convertint una sola llum en cinquanta, en cent, en totes les que es vulguin». Tanmateix, aquell mateix any, el perfeccionament de la làmpada d'incandescència desplaçaria el sistema Molera/Cebrián en mostrar-se com un convertidor d'energia més eficient, segur, d'instal·lació més pràctica i d'ús més fàcil. Arran de la catàstrofe del terratrèmol i el posterior incendi de San Francisco de l'any 1906, Molera va participar activament i amb gran èxit en la reconstrucció de la ciutat, posant de manifest les seves habilitats com a urbanista i arquitecte. Eusebi Molera morí a San Francisco l'any 1932.

Bibliografia

- «La Divisibilitat de la llum elèctrica». *Revista Europea*. Vol. 14, núm. 291 (1879), p. 353-360. [Conjuntament amb Joan Cebrián.]
- «The Pyramids of Teotihuacan». *The Californian Architect* (1883). *Mexican Calendar or Solar Stone*. San Francisco: Academy of Sciences, 1883.
- «37th Annual Report of the President of the Mercantil Library». *The Mercantil Library*. San Francisco, 1889.
- «El Terratrèmol de San Francisco». *Il·lustració Catalana*. Núm. 4 (1906), p. 341-346.
- The March of Portolà and The Log of the San Carlos*. San Francisco: The California Promotion Committee, 1909.
- «Edward Robeson Taylor». *Quarterly of the California Historical Society*. Vol. 2, núm. 3 (1924), p. 263.

Fonts: 31, 168, 169, 218, 233, 241, 243 i 263.

MOLERA, Gaspar

Metge i astrònom. Nascut a Vic, va viure durant el segle XVI. Va exercir com a professor a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona, on arribà a ocupar la Càtedra de Pràctica. Va ser l'autor d'un «Pronòstich» per a 1533. Aquesta obra, que té una primera part escrita en llatí i una segona part escrita en català, consta de deu capítols que, segons l'autor: «Per servir la costuma dels anys passats en los meus pronostichs y seguint lo mateix orde sera partit en los capitols següents: Lo primer de la figura del Cel y del senyor del any: lo según dels quatre temps del any: lo tercer de les coses de la santa fe catholica: lo quart dels prelats y ecclesiastichs: lo cinque dels Reys y prínceps y gent de estat: lo sise del poble commu: lo sete de les malalties per dit any: lo vuite de pau e guerra per dit any: lo nove dels fruys de la terra: lo deze dels dotze mesos del any». En el capítol tercer es pronostica la mort de Martí Luter: «Lo Luter ha perseverat en praves opinions contra sancta mare Sglesia [...] e abans del estiu del any MDXXXVI canviara la vida ab la mort. Y si no serà smenat la sua mort serà turpíssinia y de sos adherents. Açó se mostre per las grans conjuncions passades e per los eclipsis passats y sdevenidors». Molera, però, es va equivocar de deu anys, ja que Luter no va morir fins al 1546. Al capítol desè es donen les dates de tres eclipsis: 1533, eclipsi de Lluna, 4 d'agost, a les 12 h; 1534, eclipsi de Sol, 14 de gener, a les 1:43 h, i 1534, eclipsi de Lluna, 28 de gener, a les 14:26 h. Sembla, però, que aquestes dates són copiades d'una obra força popular al segle XVI, escrita per Johann Stöffler i titulada *Calendarium*

**Pronostich per l'any 1533
compost per lo Reuerent
mestre Gaspar B. Molera
z estapat a Barcelona
per Carles Amoros
a .xx. de Febrer
del dit any.**

Edició fac/similó l'exemplar pertanyent a d'Íçer Francesch Car/
reras z Candi/ Eduocat/ z Conceller de Barcelona/ feta a despeses
de Lluís Dezany/ Bibliotè/ a la estampa dels germans Serra z d'en
Russell/ quan lo Cometa de Halleu qui fou mortiu d'aquest Pronos/
tich retoina al nostre cel astronòmic a les derrerries del any 1909.

Romanum Magnum (1518). Segons el mateix Molera, de la seva ploma havien sortit altres pronòstics anuals, però només es té notícia del publicat el 1533.

Bibliografia

Pronostich per l'any MDXXXIII: e durara en part fins çerca del any MDXXXVI. Barcelona: Carles Amorós Provençal, el 20 de febrer de 1533. [N' existeix una edició facsímil, a partir de l'exemplar propietat de Francesc Carreras Candi, impresa a Barcelona: Lluís Dezany, Estampa dels Germans Serra d'en Russell, 1909.]

Fonts: 57, 71, 74, 120, 128, 243 i 270.

MONTSERRAT, Antoni

Jesuïta, viatger i cartògraf. Nascut a Vic l'any 1536, es va traslladar a Barcelona per fer estudis; allà establí amistat amb diversos jesuïtes i, segons sembla, féu coneixença amb el mateix Ignasi de Loiola. El 1558 va ingressar a la Companyia de Jesús, i l'any 1561 es traslladà a Portugal per ser ordenat sacerdot. Féu estudis a la Universitat de Coïmbra, i més tard passà a Lisboa, on va ser prefecte de Sant Roc, vicerector del col·legi de Sant Antoni i preceptor del rei Sebastià I de Portugal. L'any 1574 va ser destinat a la missió de la colònia portuguesa de Goa, a l'Índia, des d'on va iniciar un viatge per bona part de l'Àsia Central i la península Aràbiga. Va escriure la crònica dels seus viatges en quatre manuscrits, dels quals només es conserva l'anomenat *Mongolicae Legationis Commentarius*, referent a la seva estada a la cort del gran mogol. Aquest text és acompanyat per un mapa que, encara que és conegut com el «mapa de l'Himàlaia», abasta, també, àmplies regions de l'Índia, Afganistan i Paquistan. Hi apareixen més de dos-cents topònims i hi incorpora anotacions marginals. Els accidents geogràfics que s'hi remarquen apareixen en una gradació de colors que va des del vermell fins al marró fosc. Les coordenades geogràfiques que s'hi consignen són molt encertades per l'època en què va ser dibuixat. Es pren com a referència la línia de l'Equador, i s'hi dibuixa amb precisió la línia del tròpic de Càncer. A més de la serralada de l'Himàlaia, en la part nord s'hi consignen altres cadenes muntanyoses que per la seva disposició semblarien representar el Karakorum, l'Hindu Kush, el Pamir i les muntanyes

Sulaiman. El 1589, quan empenia un nou viatge cap a Etiòpia, va caure pres al Iemen i no va ser alliberat fins set anys més tard. No va poder recuperar-se dels estralls del captiveri, i morí a l'illa de Salsette el març de l'any 1600.

Bibliografia

- The Commentary of Father Monserrate, J. S., on his journey to the court of Akbar.* Oxford: Oxford University Press, 1922. [Traduït del llatí per J. S. Hoyland, comentat per S. N. Banerjee.]
- Ambaixador a la cort del Gran Mogol. Viatges d'un jesuïta català del segle XVI a l'Índia, Pakistan, Afganistan i Himàlaia.* Lleida: Pagès Editors, 2002. [Traducció i comentaris de Josep Lluís Alay i Ramón Sala.]
- Embajador en la Corte del Gran Mongol: Viajes de un Jesuita Catalán del siglo XVI por la India, Paquistán, Afganistán y El Himalaya.* Lleida: Editorial Milenio, 2006. [Traducció i comentaris de Josep Lluís Alay i Ramón Sala.]

Fonts: 3, 38, 132, 133, 134 i 135.

MORETA, Ignasi

Metge. Nascut a Vic, era doctor en filosofia i medicina. Va viure entre les darreries del segle XVII i el començament del XVIII. Escrigué un opuscle en què atacava les idees propugnades pel metge també vigatà Fèlix Osona* sobre l'epidèmia de febre maligna, probablement tifoïda, que afectà Vic i comarca l'any 1684.

Bibliografia

Mercurius compitalitius verioris medicinae viam commonstrans philotheoro medico peregrino. Barcelona: Figueró, 1699.

Fonts: 57, 120, 128, 243 i 270.

NOGUÉ i ROCA, Josep

Metge i escriptor. Nascut a Vic l'any 1851. Quan tenia només dos anys la seva família es va traslladar a Barcelona, ciutat on va estudiar medicina, es llicencià l'any 1873. A causa de problemes de salut va haver de fer, per prescripció mèdica, una estada curativa a Sant Cugat Sesgarrigues (Alt Penedès). En retornar a Barcelona va entrar en contacte amb el doctor Ramon Roig, antic company de facultat, qui l'inicià en la pràctica de la medicina homeopàtica. L'exercici d'aquesta doctrina mèdica el va dur a ser-ne un dels principals promotors a Catalunya, i arribà a esdevenir, primer, vicepresident i, més tard, president de l'Acadèmia Homeopàtica de Barcelona. Dirigí la *Revista de Medicina Homeopàtica* i participà en la fundació i la direcció de la *Revista de Homeopatia Catalana*. També va ser un dels redactors de *El Consultor Homeopàtico*. A més de l'activitat científica, també va conrear la literatura, i fou autor de diverses peces teatrals en català i castellà. Morí l'any 1908.

Bibliografia

«El reumatismo y la corea». *Archivos de la Medicina Homeopática*. Núm. 6 (1882), p. 111-115.

«Al Dr. Andreu Serra». *Archivos de la Medicina Homeopática*. Núm. 10 (1882), p. 192-197.

«Un triunfo del Similia al Dr. Segura de Méjico». *Archivos de la Medicina Homeopática*. Núm. 23 (1882), p. 441-449.

«Necrología. D. Pedro Rino y Hurtado». *Archivos de la Medicina Homeopática*. Núm. 24 (1882), p. 461-463.

- «Metrorragia climática». *Archivos de la Medicina Homeopática* (1882), p. 226-228.
- «Las dosis infinitesimales y la Neuro-análisis». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 3 (1883), p. 41-49.
- «La viruela: su profilaxis». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 4 (1883), p. 61-66.
- «Los sucedáneos de la vacunación». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 5 (1883), p. 81-87.
- «Necrología. El Dr. D. Joaquin de Hysern y Molleras». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 7 (1883), p. 121-124.
- «Los límites de la ley homeopática». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 9 (1883), p. 162-169.
- «La tisis y su tratamiento». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 13 (1883), p. 241-249.
- «La terapéutica homicida». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 14 (1883), p. 261-265.
- «Un caso de menogenia». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 20 (1883), p. 321-323.
- «El tratamiento de la fiebre tifoidea, por el D. Jousset». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 1 (1884), p. 5-12.
- «Individualización y generalización». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 2 (1884), p. 49-55, i núm. 3 (1884), p. 97-100.
- «El sarampión». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 4 (1884), p. 145-151 i núm. 5 (1884), p. 193-201.
- «Un error fatal a propósito de la difteria». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 6 (1884), p. 341-346.
- «El cólera y su tratamiento». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 7 (1884), p. 389-415 i 437-475.
- «El cólera». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 10 (1884), p. 533-546 i núm. 11 (1884), p. 581-606.
- «Sobre la clínica homeopática en el Hospital de Sta. Cruz». *El Consultor Homeopático*. Núm. 3 (1887), p. 65-68.
- «La ruina de la terapéutica oficial». *El Consultor Homeopático*. Núm. 9 (1888), p. 249-252.
- «El Dengue». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. I (1890), p. 6-16.
- «Las creencias en medicina homeopática. Apuntes». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. I (1890), p. 97-106, 129-138, 169-177, 193-201, 225-231, 260-266, 294-300, i vol. II (1891), p. 34-43.
- «Nefritis post escarlatinosa». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. I (1890), p. 107-114.
- «Apuntes clínicos». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. I (1890), p. 155-156.
- «Koch y la tisis». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. I (1890), p. 353-358.
- «Más sobre Koch». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. II (1891), p. 5-13.
- «Apuntes clínicos». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. II (1891), p. 52-53, 127-128, 221-224.
- «El Baccillinum». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. II (1891), p. 65-69.
- «Trebenthina en la nefritis albuminosa post escarlatinosa». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. II (1891), p. 121-127.
- «La buena doctrina». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. II (1891), p. 193-195.
- «Progresos de la Homeopatía». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. II (1891), p. 225-243.
- «Posología homeopática». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. II (1891), p. 257-263.
- «Individualización y generalización». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. II (1891), p. 289-297.
- «La influenza». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. II (1891), p. 321-329.
- «Casos prácticos. Thuja occidentalis en la sicosis». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. II (1891), p. 371-376.
- «Errores fatales. Un caso de influenza». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. III (1892), p. 17-29.
- «Carta abierta al Sr. Dr. D. José Ricart». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. III (1892), p. 65-80.
- «El cólera y la teoría microbiana». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. III (1892), p. 286-291.
- «La Homeopatía en los Estados Unidos de América». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. III (1892), p. 56-58.
- «La Homeopatía». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. III (1892), p. 177-188.
- «La Sábina como profiláctica del aborto. Iritis sifilítica». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. III (1892), p. 228-237.
- Hahnemann. Su tiempo y su doctrina. Discurso leído ante la Academia Homeopática de Barcelona*. Barcelona: Tipografía de Luis Tasso, 1893.

Deliri de grandesas: drama en tres actes en prosa. Barcelona: Tipografia de Francisco Badia, 1897.

Angela: drama en tres actes y en prosa. Barcelona: Imprenta de la Vda e hijo de J. Martin, 1898.

Los Desheredados: drama en tres actos y un epílogo. Barcelona: Estampa «La Catalana» d'en Jaume Puigventós, 1901.

Un Marit modelo ó el pá de casa: comedia en un acte y en prosa. Barcelona: Estampa «La Catalana» d'en Jaume Puigventós, 1902.

«El Instituto homeópata». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. III, núm. 1 (1904), p. 2-3.

«Discurso en honor de Samuel Hahnemann». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. III, núm. 2 (1904), p. 43-47.

«Remachando el clavo». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. III, núm. 3 (1904), p. 65-66.

«Nuestra Tarea». *Revista Homeopática Catalana*. Vol. VI, núm. 16 (1907), p. 2-3.

Traduccions

JOUSSET, P. «Tratamiento de la diabetes». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 8 (1883), p. 141-147.

JOUSSET, P. «Raquitismo». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 9 (1883), p. 169-172.

POPE. «Acción fisiológica y usos terapéuticos de Ledum palustre». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 2 (1884), p. 66-79.

HAHNEMANN, Samuel. «La Homeopatía en el tratamiento del cólera espasmódico o asiático». *Revista Homeopática Catalana*. Núm. 9 (1884), p. 485-492.

JOUSSET, P. *Tratado elemental de materia médica experimental y de terapéutica positiva*. Barcelona: Administración de la Revista Homeopática Catalana, 1885-1886.

Fonts: 55, 57, 103, 192, 243 i 286.

NOGUER i MOLINS, Lluís

Metge. Nascut a Oristà l'11 de maig de 1886. Es va llicenciar en medicina a Barcelona el 1910, i es doctorà a Madrid el 1913. Aquell mateix any va ser nomenat professor auxiliar a la Càtedra de Patologia Mèdica de Barcelona. El 1920 va aconseguir el nomenament de professor ajudant de les classes pràctiques de la Càtedra de Patologia General i dels curssets d'exploració clínica i diagnòstic. Des de 1926 fins a 1943 treballà com a cap del dispensari de medicina general de la clínica de patologia mèdica de l'Hospital Clínic de Barcelona. De 1944 al 1956 treballà a la Càtedra de Semiologia de la Universitat de Los Andes (Mèrida, Veneçuela). El 1958 es va incorporar a la Càtedra de Patologia General de la Universitat de Barcelona, fent-se càrrec de les pràctiques d'exploració clínica, tasca que desenvolupà fins al 1968. Al llarg de la seva carrera va escriure nombrosos articles a revistes mèdiques especialitzades, i és autor del manual *Exploración Clínica Práctica* (1916), obra de la qual es van fer nombroses edicions i que pel seu contingut sinòptic i pràctic va esdevenir un referent indispensable per a diverses generacions d'estudiants de medicina. L'any 1961 la comunitat mèdica de Barcelona li va retre un sentit homenatge en reconeixement a la seva trajectòria professional. Noguer i Molins va morir a Barcelona el 19 de maig de 1972, a l'edat de vuitanta-sis anys.

Bibliografia

- Lourdes y la sugestión.* Barcelona: Hospitalidad Diocesana de la Inmaculada Concepción, 1914.
- Exploración clínica.* Barcelona: Librería de Vicente F. Perelló, 1916.
- Regímenes alimenticios. El alimento como estímulo.* Barcelona: Editorial Científico-Médica, 1920.
- Diagnóstico médico. Patología interna.* Barcelona: Librería de Vicente F. Perelló, 1920.
- Nuevos fundamentos para la prescripción de regímenes alimenticios.* Barcelona: Editorial Científico-Médica, 1921.
- Inmunidad e Inmunoterapia. Normas fisiopatológicas y clínicas para el tratamiento de las infecciones con vacunas, sueros y proteínas.* Barcelona: Editorial Científico-Médica, 1924.
- Gases vesicantes: síntomas, acción sobre el organismo, atenciones de urgencia.* Barcelona: Junta de Defensa Pasiva de Cataluña / Instituto Catalán de Defensa Pasiva, 1937.
- Semiología especial: síntomas clínicos y su orientación diagnóstica.* Barcelona: Editorial Noguer, 1958.
- Endocrinología funcional clínica.* Barcelona: Editorial Noguer, 1963. [Amb la col·laboració de J. R. Alloza.]

Fonts: 166 i 181.

NOVELLAS i ALAVAU, Onofre Jaume

Matemàtic i astrònom. Va néixer a Torelló el 15 d'abril de 1787 en el si d'una família de menestrals dedicats a la fabricació de pintes. Va estudiar les primeres lletres amb el mestre Agustí Recorda i llatí amb el prevere Fortià Bertrams. En no poder continuar els estudis a Torelló, els seus pares van decidir enviar-lo als escolapis de Moià per estudiar retòrica. En aquest centre va rebre els ensenyaments del P. Tomàs Boixeras que n'era el catedràtic d'aquesta disciplina. El 1803 va fer estudis de filosofia al Seminari de Vic. L'any 1806, després de refusar de seguir la carrera eclesiàstica, va començar a estudiar jurisprudència a la Universitat de Cervera, estudis que va abandonar abans d'acabar el primer curs. Es va traslladar a Barcelona amb la intenció d'estudiar nàutica, però les pressions familiars el van obligar a tornar a Torelló. En esclatar la Guerra del Francès, el 1808, va incorporar-se a una companyia de reserva, alhora que feia tasques d'escrivent tant per a l'Ajuntament de Torelló com per l'escrivà Josep Masmitjà. En acabar la contesa, va decidir de tornar a Barcelona per treballar d'amanuense amb l'escrivà Jaume Just. Va ser aleshores, als 28 anys, que va recuperar la seva antiga vocació per la nàutica i gràcies al seu oncle Fortià Alavau, monjo trinitari, va aconseguir d'ésser admès a l'Escola de Nàutica de la Junta de Comerç de Barcelona, que dirigia un altre trinitari i osonenc, Agustí Canellas.* A l'Escola de Nàutica va adquirir una formació matemàtica bàsica consistent en aritmètica, geometria i trigonometria i la seva aplicació a l'astronomia nàutica. En morir Canellas, el 1818, va ser nomenat segon professor de matemàtiques de l'Escola, encara que no havia acabat tots els estudis de nàutica ni havia realitzat les pràctiques de navega-

ció. El 1819 la Junta de Comerç va nomenar Novellas titular de la recent creada Càtedra de Matemàtiques, cosa que l'obligà a compatibilitzar els horaris de nàutica i de matemàtiques i a compaginar els llibres de text utilitzats. A nàutica s'usava el *Curso de estudios elementales de Marina*, de Gabriel Ciscar, i a matemàtiques el llibre de Juan Justo García *Elementos de Aritmética, Álgebra y Geometría*. No obstant això, des de 1821 Novellas va escollir per a matemàtiques un altre text, el *Compendio de Matemáticas* de José Mariano Vallejo.

Per donar relleu i anomenada a les classes d'aquelles escoles se solien realitzar en acabar el curs uns exàmens públics. Novellas va realitzar el seu primer examen públic com a professor el 1824. Aquest esdeveniment va constituir una fita de l'ensenyament del càlcul infinitesimal a Barcelona, ja que els alumnes examinats van defensar únicament continguts relatius al càlcul diferencial i integral. Se superava així la situació que des de feia seixanta anys aturava el progrés de les matemàtiques, atès que aquests continguts no s'havien tornat a explicar des de les classes que havia impartit el jesuïta Tomàs Cerdà al Col·legi de Cordelles en el segle anterior.

L'any 1845 Novellas va ser nomenat catedràtic interí de les classes de matemàtiques sublimes de la Universitat Literària de Barcelona. Uns mesos abans havia demanat que li convalidessin els cursos de filosofia que havia realitzat a Vic entre 1802 i 1805 per tal d'obtenir el grau de Batxiller de la Universitat. Per obtenir aquest grau, que aleshores possibilitava per a la docència, va haver de fer un examen, els membres del tribunal del qual eren antics deixebles seus. En aquesta nova ocupació només va fer classes durant dos cursos, de 1845 a 1847, i com a interí. Quan el 1846 es van convocar les oposicions a la càtedra, ell no s'hi va presentar, cedint la plaça a un dels seus deixebles: Llorenç Presas. L'obra matemàtica de Novellas va estar força influïda per la filosofia de les matemàtiques de Wronski. Aquest matemàtic polonès, prenent com a base els plantejaments filosòfics de Kant, va tractar de classi-

ficar totes les matemàtiques en un únic esquema. La publicació del *Dictionnaire de Sciences mathématiques* de Montferrier va permetre la difusió de l'obra de Wronski. Novellas va consultar aquesta obra ja que en la seva biblioteca particular n'hi havia un exemplar. Els resultats d'aquesta consulta van consistir en l'elaboració d'un apartat en una obra inèdita que preparava els darrers anys de la seva vida. En aquesta obra manuscrita hi ha un capítol dedicat a l'algorísmia, un terme eminentment wronskià utilitzat per denominar el tractament conjunt de l'àlgebra i l'aritmètica, i en el qual Novellas va utilitzar conceptes clarament wronskians com la generació i la comparació o els noms dels algorismes elementals: juxtaposició, reproducció i graduació. A més de les matemàtiques, Novellas també es va dedicar al conreu de l'astronomia. Va treballar en el camp l'astronomia nàutica, i en particular en l'etern problema de la navegació conegut com «el problema del punt», que consistia a saber en cada moment la posició del vaixell en el mar. Aquesta qüestió va fer que elaborés una memòria que va presentar en ser proposat com a acadèmic de la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona el 1819. En aquesta memòria, titulada «Sobre la necesidad de la Óptica y la Cosmografía para el acierto en la dirección de las naves», Novellas presentava un procediment per determinar la longitud pel mètode de les distàncies lunars quan només hi havia un sol observador, cosa bastant habitual en les naus a causa dels escassos coneixements d'astronomia que tenien els navegants. A l'Acadèmia va formar part de les direccions d'Òptica i Cosmografia i de Ciències Físico-matemàtiques, i n'arribà a ser comptador, tresorer i, el 1847, vicepresident. En aquesta mateixa institució va impartir classes d'astronomia durant deu anys (1836-1846). També hi va llegir el 1820 una memòria titulada «Sobre los eclipses», en la qual detallava un mètode, que ell afirmava de la seva autoria, per a la determinació d'aquest fenomen astronòmic. El 1835 hi llegia una altra memòria titulada «Sobre los resultados de la obser-

vación y cálculo del eclipse de Sol ocurrido la tarde del 15 de mayo de 1836». Posteriorment hi va presentar els càlculs dels eclipsis de Lluna del 13 i 14 d'octubre de 1837 i de Sol del 6 de maig de 1845. El 2 d'agost de 1849 Onofre Jaume Novellas moria a Barcelona d'una tisi pulmonar. El *Diari de Barcelona* del dia 5 donava la notícia en aquests termes: «Ayer falleció en esta ciudad el distinguido y acreditado profesor de matemáticas en la casa Lonja, el Sr. D. Onofre Jaime Novellas. Su muerte es una pérdida irreparable para las ciencias, y no podrá dejar de ser muy sentida de sus numerosos alumnos, entre quienes deben contarse la mayor parte de los Profesores de Matemáticas que hacen honor á su maestro en las cátedras que desempeñan en la Universidad y demás establecimientos literarios». Probablement pot semblar exagerada aquesta valoració que feia el *Diari de Barcelona*, però si tenim en compte que Novellas havia exercit la docència de les matemàtiques durant trenta anys, amb prop de tres mil alumnes, i que a la Barcelona d'aquella època només s'ensenyava matemàtiques a la Junta de Comerç i a l'Acadèmia de Ciències, es fa evident la importància de la seva tasca pedagògica en la formació de les generacions de científics i tècnics del nostre país durant les dècades centrals del segle XIX.

Bibliografia

- «Explicación del mecanismo, cálculo y descripción del preciso instrumento matemático inventado por Fr. D. Agustín Canellas (...) construido por Cayetano Feralt (...)». *Memorias de Agricultura y Artes* (maig 1820), p. 195-229.
- «Reducción de las distancias geométricas para la exacta formación del mapa de un país». *Boletín de la Academia de Ciencias Naturales y Artes de Barcelona*. Núm. 6 (setembre de 1840), p. 9-13.
- «Observaciones hechas en la primera sesión pública de cálculo mental que dio el Sr. Vito Mangiamele en la tarde del día 17 de los corrientes en la sala de juntas de la Academia de Ciencias Naturales y Artes de esta ciudad con autorización de la misma». *Boletín de la Academia de Ciencias Naturales y Artes de Barcelona*. Núm. 12 (1841), p. 81, núm. 13 (1842), p. 109-112, i núm. 14 (1842), p. 118-123.

- Discurso sobre la utilidad de las matemáticas*. Examen públic de 1824. [Manuscrit perdut.]
- Discurso sobre la importancia del cálculo sublime*. Examen públic de 1827. [Manuscrit perdut.]
- Discurso sobre el origen de las cantidades, sus dos maneras de generación y sus incrementos y decrementos*. Examen públic de 1830. [Manuscrit perdut.]
- Discurso sobre la cantidad y sus clasificaciones*. Examen públic de 1833. [Existeix el manuscrit a l'Arxiu Presas de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.]
- Discurso sobre el origen y progreso del cálculo infinitesimal*. Examen públic de 1837. [Existeix el manuscrit en el Fons Esteve Terradas de l'Institut d'Estudis Catalans.]
- Discurso sobre el origen de los logaritmos*. Examen públic de 1841. [Existeix el manuscrit en el Fons Esteve Terradas de l'Institut d'Estudis Catalans.]
- Compendio de Matemáticas*. [Existeix el manuscrit en el Fons Esteve Terradas de l'Institut d'Estudis Catalans.]
- Sobre la necesidad de la Óptica y la Cosmografía para el acierto en la dirección de las naves*. 1819. [Existeix el manuscrit a l'Arxiu Presas de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.]
- Sobre los eclipses*. 1820. [Existeix el manuscrit a l'Arxiu Presas de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.]
- Sobre el eclipse de 1827*. 1827. [Existeix el manuscrit a l'Arxiu de la Junta de Comerç de la Biblioteca de Catalunya.]
- Sobre la posición geográfica de los lugares en la superficie de la Tierra (utilidad del primer meridiano fijo y la imposibilidad de determinar-lo)* 1833. [Manuscrit perdut.]
- Sobre los resultados de la observación y cálculo del eclipse parcial de Sol de 15 de mayo de 1836*. [Manuscrit perdut.]
- Observaciones sobre el eclipse de Luna que tuvo lugar en la noche del 13 al 14 de octubre de 1837*. [Existeix el manuscrit a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.]
- Sobre el eclipse de 6 de mayo 1845*. [Existeix el manuscrit en el Fons Esteve Terradas de l'Institut d'Estudis Catalans.]

Fonts: 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 103, 186 i 243.

OSONA, Fèlix

Metge. Nascut a Vic, va viure entre els segles xvii i xviii. Escrigué un tractat sobre la «febre maligna», probablement febre tifoidea, que suscità la polèmica entre la comunitat mèdica local. Ignasi Moreta* i Marcià Homs,* tots dos metges vigatans, van escriure sengles refutacions de les idees mèdiques que s'hi expressaven, sobretot les que es referien a la pràctica de la sagnia. Osona respongué amb un nou escrit en què es refermava en les seves afirmacions.

Bibliografia

Anathomes novi tractatus de febre maligna vicensi famosa; a doctore Felice osona in lucem editi; Dilucidatio veritatis solidioris circa sanguinis missionem in praefatis febrivus malignis, non frivolis et chimericis fundamentis stabilita sed Herculis hyppocraticis et galenicis columnis fundata. Barcelona: Figuerò, 1699.

Appendix tractatus de febre maligna vicensi famosa. Girona: Geroni, 1700.

Fonts: 57, 74, 120, 128, 154, 241, 243, 270 i 285.

PARCET i FÀBREGA, Joan Baptista

Metge. Nascut a Manlleu el 28 de juliol de 1814. Estudià a la Universitat de Cervera, on aconseguí la llicenciatura en medicina i cirurgia el 1837, i de seguida es presentà davant el Tribunal del Protomedicat per a la Revàlida, condició obligatòria durant l'època per poder exercir. El 1839, juntament amb el seu pare, Pere Parcet,* va abandonar Manlleu per començar a exercir a Sant Genís de Vilassar, on anà a residir. Va ser autor de nombroses comunicacions i treballs científics publicats en diverses revistes mèdiques de l'època. Va contribuir a l'edició del *Boletín Médico-Farmacéutico del Litoral*, aparegut el 1879 i que durant dos anys es va publicar a Mataró. Va ser soci corresponsal de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, institució a la qual va presentar diverses comunicacions científiques. Participà en el primer Congrés de Ciències Mèdiques de Barcelona, celebrat com un acte extraordinari dins de l'Exposició Universal de Barcelona de 1888. Parcet morí a Sant Genís de Vilassar el 15 de novembre de 1891.

Bibliografia

Manuscrits

«Observación de una gastro-enteritis de diez años de fecha curada à beneficio del método antiflogístico y seguida de algunas reflexiones sobre el diagnóstico de la expresada enfermedad». *Memòries Manuscrites de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya*. Vol. XI, núm. 7 (1848).

- «Reseña del cólera morbo asiático padecido el año 1854 en San Ginés de Vilasar». *Memòries Manuscrites de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya*. Vol. XVII, núm. 11 (1856).
- «Memoria sobre una regeneración de la rama derecha del maxilar inferior». *Memòries Manuscrites de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya*. Vol. XXIV, núm. 15 (1866).
- «Noticia de una fuente de agua acídula carbónica nuevamente descubierta en el término de Cabrera, partido de Mataró». *Memòries Manuscrites de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya*. Vol. XXIV, núm. 16 (1869).
- «Breves apuntes sobre la rara enfermedad que años hace está sufriendo una joven de San Ginés de Vilasar». *Memòries Manuscrites de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya*. Vol. XLV, núm. 7 (1887).

Obra impresa

- «Observación de un cuerpo extraño que permaneció en las vías respiratorias por espacio de tres meses». *La Abeja Médica*. Tom II (1848), p. 190-192.
- «Memoria sobre una regeneración de la rama derecha del maxilar inferior». *El Compilador Médico*. Núm. 46 (1867), p. 453-458.
- «Absceso en las paredes del pecho. Error de diagnóstico». *La Independencia Médica* (noviembre de 1871), p. 18-20.
- «Memoria sobre un tumor abdominal. Error de diagnóstico». *La Independencia Médica* (maig de 1872), p. 178-180.
- «Observación sobre una parálisis pseudo-hipertrófica o myo-esclerósica». *La Independencia Médica* (març de 1873), p. 177-179.
- Observaciones clínicas. Recogidas y presentadas a la Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona por el Socio Corresponsal Dr. D. Juan Bautista Parcet. Dadas a luz por acuerdo de la misma Academia*. Barcelona: Establecimiento Tipográfico de Jaime Jepús, 1874.
- «Contribución a la medicación hipodérmica sobre el empleo de la aconitina». *La Independencia Médica* (febrer de 1875), p. 186-191.
- «Sucinta reseña de la epidemia de calentura tifoidea que reinó en San Ginés de Vilasar en 1876». *Revista de Ciencias Médicas* (gener de 1878), p. 10-14; (febrer de 1878), p. 49-53 i (març de 1878) p. 97-102.
- «Atresia incompleta de la vagina, Embarazo sin cópula, Parto feliz». *Revista de Ciencias Médicas* (abril de 1878), p. 161-166.

- «Retención de ménstruos por oclusión de vagina. Error de diagnóstico». *Revista de Ciencias Médicas* (maig de 1878), p. 219-222.
- «De la Pelagra». *Revista de Ciencias Médicas* (juliol de 1878), p. 305-312.
- «Mas sobre la Pelagra». *Revista de Ciencias Médicas* (març de 1878), p. 116-117.
- «Sanguiuela sobre la epiglotis por espacio de 24 dias». *Revista de Ciencias Médicas* (maig de 1884), p. 289-291.
- «Caso clínico de difícil diagnostico y muy raro». A: *Exposición Universal de Barcelona de 1888. Congresos de Ciencias Médicas, II. Congreso Médico*. Barcelona: Imprenta de J. Balmas Planas, 1889, p. 689-692.

Fonts: 57 i 273.

PARCET i VIÑUALES, Pere

Metge i cirurgià. Nascut a Manlleu el 6 de març de 1783 en el si d'una família de cirurgians. Va fer els seus primers estudis a Vic, i després es traslladà a Barcelona on obtingué primer el títol de cirurgià i més tard el de cirurgià major. Seguidament, va estudiar medicina a les universitats de Cervera, Osca i Montpeller, on va obtenir el grau de doctor l'any 1807 amb una tesi sobre el mètode d'Antoni Gimbernat per operar les hèrnies crurals. En retornar a Manlleu el va sorprendre l'esclat de la Guerra del Francès, i fou mobilitzat i destinat a diverses comissions. El 1809 era encarregat d'un hospital militar establert a la Torre del Bisbe, en els Masos de Bitem, prop de Tortosa, on va haver d'enfrontar-se als estralls causats per una epidèmia de febre maligna. Acabada la guerra va retornar a Manlleu on exercí la medicina. Durant la Primera Guerra Carlina va atendre els ferits de la guarnició de Manlleu i els dels exèrcits que operaven per la zona. Durant el conflicte va ser segrestat tres vegades per les tropes carlines, i va haver de pagar un fort rescat per ser alliberat. Aquesta circumstància sembla que li va fer prendre la decisió d'exiliar-se de la seva vila nadiua, i el 1839 es traslladà a Mataró. Finalment s'establí a Arenys de Mar on exercí la medicina fins que, en sentir-se malalt, es traslladà a casa del seu fill, a Sant Genís de Vilassar, on va morir el 17 de maig de 1854. Pel que fa a la tesi doctoral de Parcet, cal remarcar que es tractava de la difusió del mètode quirúrgic d'Antoni Gimbernat per primera vegada a França. A Montpeller no es coneixia la nova tècnica, que va ser rebuda amb gran aprovació. El treball de Parcet comença amb la història dels mètodes més coneguts,

usats pels diversos cirurgians de més renom a Europa, fins a l'aparició del de Gimbernat. Tots ells eren molt perillosos i comportaven una gran quantitat de complicacions que Parcet descriu amb detall. Tot seguit s'exposen les dificultats diagnòstiques de l'hèrnia crural fent un extens diagnòstic diferencial i una anatomia de la regió inguinal. El text s'acaba amb la descripció del mètode, usant moltes vegades les mateixes paraules de Gimbernat.

Bibliografia

- Exposition d'une méthode nouvelle pour l'opération de l'hernie crurale avec quelques réflexions sur le diagnostic de cette maladie; présentée et soutenue publiquement à l'École de Médecine de Montpellier le 5 de juin de 1807.* Montpellier: Imprimerie d'Auguste Ricard, 1807.
- Observaciones sobre un tripospadias reputado por el vulgo como un caso de hermafroditismo.* Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona el 1834 i publicada de nou a instàncies de Joan Baptista Parcet el 1881.
- Peritonitis con ascitis consecutiva después de una punción. Curación completa.* Aquest text va ser escrit el 1837 i Joan Baptista Parcet el féu imprimir el 1867 en homenatge al seu pare ja traspasat.
- Accidentes producidos por la ingestión del fósforo y su tratamiento oportuno.* Una memòria sobre les fonts ascendents (*Diario de Barcelona* (febrer de 1840), p. 711).
- Observaciones sobre la vacuna* (Saragossa, 1831).

Traduccions

- DEBREYNE, Pierre Jean Corneille. *Estudio de la muerte o iniciación del sacerdocio en el conocimiento práctico de las enfermedades graves y mortales, de todo cuanto bajo este concepto, puede tener relación con el difícil ejercicio del santo ministerio. Traducida por Pedro Parcet y Juan Cascante.* Barcelona: Imprenta y Librería Politécnica de Tomás Gorchs, 1851.

DEBREYNE, Pierre Jean Corneille. *Ensayo sobre la teología moral: considerada en sus relaciones con la fisiología y la medicina: obra destinada especialmente al clero; traducida de la cuarta edición francesa por D. P. P. y D. J. C. B.* Barcelona: Imprenta de Pons y C^a, 1851.

DEBREYNE, Pierre Jean Corneille. *Ensayo analítico y sintético sobre la doctrina de los elementos morbíficos considerados en su aplicación terapéutica; traducido de la edición de 1849 por el Dr. Pedro Parcet y Juan Cascante.* Barcelona: Imprenta y Librería Politécnica de Tomás Gorchs, 1852.

DEBREYNE, Pierre Jean Corneille. *Moehialogía: tratado de los pecados contra el sexto [sic] y noveno mandamientos del Decalogo: y de todas las cuestiones matrimoniales que con ellos se rozan directa ó indirectamente: seguido de un compendio de embriología sagrada.* Barcelona: Imprenta de Pons y Ca., 1854. [Segons Palau Dolcet, els traductors són Pere Parcet i J. Cascante.]

DEBREYNE, Pierre Jean Corneille. *Teoría bíblica de la cosmogonía y de la geología: nueva doctrina fundada sobre un principio único y universal sacado de la Biblia Obra destinada especialmente al clero y á los seminarios; traducida del francés por el Dr. D. Pedro Parcet y D. Juan Cascante. seguida de un tratado titulado: Moisés y los geólogos modernos, por Mr. Victor de Bonald.* Barcelona: Librería religiosa, 1854.

DEBREYNE, Pierre Jean Corneille. *Compendio de fisiología humana: para servir de introduccion á los estudios de la filosofía y de la teología moral; seguido de un breve Tratado de higiene práctica; traducida de la segunda edicion francesa por el Dr. D.P.P. y J.C.* Barcelona: Imprenta de Pons y C^a, 1856).

Fonts: 57, 101, 103, 191, 273 i 274.

PASQUAL i CAMPO, Antoni

Metge. Nascut a mitjan segle XVIII i mort en les primeres dècades del XIX. Germà de Josep Pasqual i Campo,* va exercir la medicina a Vic. Va ser un dels precursors de la inoculació contra la verola a Catalunya. Conjuntament amb el seu germà va escriure una memòria a favor dels usos terapèutics de la música. També va participar, juntament amb altres metges vigatans, en la redacció de dos informes sobre malalties epidèmiques i el seu tractament i prevenció en els anys 1803 i 1810.

Bibliografia

«Memorial sobre la colocación de un órgano en una de las salas del Hospital de Vic». A: *Memorias de la Real Academia Médico-Práctica de la Ciudad de Barcelona*. Madrid: Imprenta Real, 1798, p. 173-178.

L'epidèmia de 1803. Vic, 1803. [Manuscrit conservat a l'Arxiu de l'Hospital de la Santa Creu de Vic.]

La epidemia de Gerona. Vic, 1810. [Manuscrit conservat a l'Arxiu Municipal de Vic, Llibre 46 d'Acords.]

Fonts: 57 i 252.

PASQUAL i CAMPO, Josep

Metge. Nascut a Sallent a mitjan segle XVIII i mort a Vic en la segona dècada del XIX, va aconseguir el grau de doctor en medicina a la Universitat de Cervera el dia 4 d'abril de 1766. El 1770 era metge de Gurb. A finals de l'any 1771 va sol·licitar la plaça de metge de l'Hospital General de Pobres Malalts de Vic, aleshores vacant per la mort del metge Francesc Masnou. Per obtenir la plaça Pasqual va haver d'opositar competint amb els metges Josep Toner i Josep Oms. Va tenir un paper destacat en la creació de l'Academia Médico Práctica de Barcelona. En aquest sentit, va ser el primer metge forani que sol·licità la seva incorporació a aquesta institució (1770). Durant gairebé trenta anys, Pasqual hi va adreçar les taules meteorologicomèdiques, una sèrie d'escrits on recollia nombroses observacions sobre les epidèmies de la comarca de Vic, comentaris i reflexions sobre les seves experiències personals i altres dades relacionades amb factors ambientals que podien influir en l'estat sanitari de la població. Va tenir un contacte molt intens amb la resta d'acadèmics, i fou remarcable la seva actuació el 1779, quan l'Acadèmia estava en hores baixes i Pasqual esdevingué un dels principals promotors de la seva reactivació. El 1785 va formar part de la comissió acadèmica que dictaminà sobre l'augment d'apoplexies i de morts sobtades a la ciutat de Barcelona. Un dels principals problemes mèdics amb què Pasqual es va enfrontar va ser el guariment de la sífilis. Entre les nombroses fórmules magistrals ideades durant l'època per combatre aquesta malaltia destacava el sublimat corrosiu, un compost mercurial recomanat pel metge vienès Van Swieten. Pasqual,

assabentat dels bons resultats obtinguts pels seus col·legues barcelonins, va decidir receptor el sublimat corrosiu als malalts de sífilis que visitava a l'Hospital de Vic. Però, tan bon punt anuncià el seu propòsit, la iniciativa va ser rebutjada per l'apotecari de l'Hospital, al·legant la seva toxicitat. La difusió d'aquest fet va provocar la controvèrsia entre la classe mèdica vigatana. Es van formar dos bàndols: els defensors de les virtuts terapèutiques del preparat i els que el consideraven com a verí. Gaspar Armengol,* metge militar destinat a Vic i detractor del sublimat corrosiu, va publicar la memòria titulada *Historia Médico Práctica que por diálogos manifiesta algunas medicinas que baxo el apellido de específico remedio obtienen en si un poderoso veneno* en la qual, sense anomenar en cap moment a Pasqual, carregava contra els preparats mercurials com a medicaments d'ús intern. Tanmateix, Pasqual, sentint-se plenament al·ludit, va respondre amb la *Respuesta crítico Apologetica del Dr. Josef Pasqual a la Historia medicopractica del Dr. Dn. Gaspar Armengol*. Aquesta memòria consta de dues parts ben diferenciades. En la primera, Pasqual dedica tota l'atenció a desmuntar i rebatre les afirmacions d'Armengol. Així, després d'un pròleg explicatiu, en el qual relata la història dels esdeveniments que el van dur a redactar una rèplica vindicativa, Pasqual respon metòdicament a cadascun dels tres diàlegs de l'obra de l'adversari. També inclou unes puntualitzacions referents als casos clínics comentats pel seu detractor. Pasqual, en la segona part de l'obra, i amb l'aval de les experiències dels companys acadèmics de Barcelona, explicita el conjunt de prevencions i de raons científiques que justifiquen l'ús terapèutic del sublimat corrosiu. Atribueix l'eficàcia del mercuri a la seva capacitat per penetrar en els humors corporals, valorant també la seva solubilitat en alguns líquids, cosa que fa disminuir el seu poder tòxic. L'any 1783 Pasqual publicava el seu *Discurso sobre el saludable y seguro método de hacer levantar los enfermos de la cama*. L'obra, que Pasqual dedi-

cava als metges novells, sostenia la tesi que d'acord amb el mecanisme de la circulació sanguínia i el conjunt de lleis físiques que regulen el fluid hemàtic, el fet d'aixecar els malalts del llit reportava canvis beneficiosos en la distribució de l'humor sanguini. Amb aquesta acció es «tallaven els efectes perniciosos de l'ímpetu de la sang vers el cap». A més, el fet d'abandonar el llit airejava els malalts enfebrats ajudant-los a rebaixar la temperatura corporal. Pasqual, per tal de vèncer les nombroses objeccions que aquesta pràctica havia suscitat, citava en aquesta obra nombroses autoritats mèdiques que avalaven el mètode proposat. També hi afegia una llista de casos experimentats per ell mateix que corroboraven els èxits d'aquesta mesura terapèutica. Pasqual va ser un dels precursors de la pràctica de la inoculació preventiva contra la verola a Catalunya. Delerós de comprovar els efectes positius de la inoculació, primer la va assajar entre els seus familiars i seguidament començà a divulgar aquesta pràctica per tota la comarca. En aquest sentit, el 1775 Pasqual afirmava que «...Díez y ocho años hace que empecé el primero de estas tierras a inocular, lo he continuado felizmente, y lo han seguido un hermano, y cuñado míos en sus respectivos hijos, en testimonio de la seguridad de esta practica. La gente lo ha observado con gusto, lo han admirado muchos, lo han deseado algunos, y con todo estan sufriendo que se les arrebatan de sus ojos, y corazones los hijos, y amigos, fluctuando perpetuamente entre el deseo frio, y el temor infundado». Juntament amb el seu germà Antoni és l'autor del *Memorial sobre la colocación de un órgano en una de las salas del Hospital de Vic*. En aquest treball es defensen els avantatges de la música com a reconfortadora dels neguits i angoixes dels malalts. Fins i tot se suggereix la interpretació d'una peça musical per tal d'acompanyar els últims moments dels malalts quan eren a punt de morir. També es remarcaven els beneficis i repercussions favorables de la música sobre els infermers encarregats de l'assistència directa dels desnonats i mori-

bunds. Sembla que Pasqual va estar al capdavant del grup de metges que va redactar l'escrit *Interes de todo el mundo: la formación de los hombres, la perfeccion de los médicos*. Aquesta obra és un recull de consells i recomanacions dirigits als metges joves. S'adverteix als nous professionals que el coneixement mèdic es basa en l'observació, neix de la pràctica, i no s'ha d'amagar darrere d'especulacions teòriques. En aquesta direcció, Josep Pasqual, entusiasta defensor de l'observació clínica, es mostrava molt escèptic de la ciència que es pot aprendre en els llibres. Suggestia que «cada 25 o 50 años se hiciese un expurgatorio de libros de medicina, y se prohibiesen rigurosamente los inútiles o los malos; pues estos matan aun desde la sepultura de sus Autores». També va participar, juntament amb altres metges vigatans, en la redacció de dos informes sobre malalties epidèmiques i el seu tractament i prevenció en els anys 1803 i 1810.

Bibliografia

- Respuesta critico Apologetica del Dr. Josef Pasqual a la Historia medicopractica del Dr. Dn. Gaspar Armengol*. Vic: Impremta de Tolosa, s.d.
- Discurso sobre el saludable y seguro método de hacer levantar a los enfermos de la cama, para uso de los médicos principiantes*. Barcelona: Eulàlia Piferrer, 1783.
- «Memorial sobre la colocación de un órgano en una de las salas del Hospital de Vic». A: *Memorias de la Real Academia Médico-Práctica de la Ciudad de Barcelona*. Madrid: Impremta Real, 1798, p. 173-178.
- Interés de todo el mundo: la formación de los hombres, la perfección de los médicos*. Vic: J. Dorca, 1803.
- L'epidèmia de 1803*. Vic: 1803. [Manuscrit conservat a l'Arxiu de l'Hospital de la Santa Creu de Vic.]
- La epidemia de Gerona*. Vic: 1810. [Manuscrit conservat a l'Arxiu Municipal de Vic, Llibre 46 d'Acords.]

Fonts: 10, 57, 103, 127, 130, 195, 223, 224, 243, 251 i 252

PERICAS i MORROS, Joaquim

Astrònom i sacerdot. Nascut a Manlleu el 4 d'octubre de 1868, va fer els seus primers estudis a Vic i el batxillerat al Col·legi de Sant Ignasi de Manresa. Estudià enginyeria industrial a Barcelona. El 1896, quan tenia 28 anys, va entrar a la Companyia de Jesús i va ser ordenat sacerdot l'any 1908. Va estar destinat a l'Observatori de l'Ebre en qualitat de cap responsable de la secció solar del centre fins al 1916, quan va traslladar-se al Col·legi del Sagrat Cor de Barcelona com a titular de la Càtedra de Física. Col·laborà a la revista *Ibérica*, impulsada pel mateix Observatori de l'Ebre, escrivint diversos articles d'astronomia i de tecnologia. El 1931, quan tenia 63 anys, va cursar la llicenciatura de ciències per tal d'obtenir el títol que li permetés dedicar-se a la docència. Joaquim Pericas va morir a Barcelona l'any 1942 a l'edat de 74 anys.

Bibliografia

- «Heliofísica». *Boletín Mensual del Observatorio del Ebro*. Vol. 1, núm. 1 (1910), p. 17-26.
- «Résumé des observations faites sur la comète de Halley, a l'Observatoire de l'Ebre (Espagne)». *Comptes Rendus des Séances de l'Académie des Sciences*. Tom. 150, núm. 24 (1910), p. 1.576-1.578. [En col·laboració amb Ricard Cirera.]
- «III Geofísica. 3. Sismología». *Boletín Mensual del Observatorio del Ebro*. Vol. 1, núm. 1 (1910), p. 55-57.
- «Observaciones. Eclipse lunar del 1º de Abril de 1912». *Boletín de la Sociedad Astronómica de Barcelona*. Núm. 20 (1912), p. 524-525.
- «Algunas instrucciones para medir la posición de las manchas y fáculas solares por medio de gráficas». *Boletín de la Sociedad Astronómica de Barcelona*. Núm. 23 (1912), p. 5-9.
- Tres ábacos para las mediciones heliográficas*. Tortosa: Imprenta Moderna del Ebro de Algueró y Baiges, 1914.
- «El giro-compás». *Ibérica*. Núm. 95 (1915), p. 268-271.
- «El eclipse de 3 de febrero de España». *Ibérica*. Núm. 108 (1916), p. 61-62.
- «Pirómetros modernos». *Ibérica*. Núm. 112 (1916), p. 123-125.
- «Fabricación de bolas para los ejes giratorios». *Ibérica*. Núm. 125 (1916), p. 331-332.
- «El eclipse de 3 de febrero de España». *Ibérica*. Núm. 108 (1916), p. 61-62.
- «La lámpara de mercurio en fotografía cinematográfica». *Ibérica*. Núm. 134 (1916), p. 61-62.
- «Nota astronómica para Agosto». *Ibérica*. Núm. 135 (1916), p. 78-79.
- «Enfriamiento del agua de los condensadores». *Ibérica*. Núm. 151 (1916), p. 329-330.
- «Nota astronómica para Enero». *Ibérica*. Núm. 157 (1917), p. 14.
- «La transmisión eléctrica en las fabricas». *Ibérica*. Núm. 162 (1917), p. 90-91.
- «La fabricación de un objetivo fotográfico». *Ibérica*. Núm. 188 (1917), p. 91-96.
- «Sobre televisión». *Ibérica*. Núm. 543 (1924), p. 157-160.

Fonts: 104, 216 i 243.

POUDEVIDA, Francesc de Paula

Metge. Nasqué a Vic l'any 1812. Exercí com a metge titular a Sant Hilari Sacalm, on morí l'any 1896. Va ser un dels capdavanters a ressaltar les virtuts medicinals de les aigües de Sant Hilari Sacalm.

Bibliografia

Tratado o descripción del agua mineral de San Hilario Sacalm, acompañada de las observaciones y advertencias necesarias. Barcelona: Imprenta de A. Albert, 1846.

Agua mineral de San Hilario Sacalm. Memoria sobre las propiedades y eficacia de la misma. Barcelona: Joan Oliveres, 1859.

Fons: 40, 57 i 103.

PRATDESABA i PORTABELLA, Josep

Astrònom. Va néixer a Vic el 6 d'agost de 1870. Després dels seus primers estudis, quan tenia entre deu i dotze anys, va assistir a classes de dibuix, i més tard va estudiar francès i comptabilitat. Als catorze anys els seus pares el van enviar a Barcelona per tal que fes d'aprenent en una botiga de la capital, ja que desitjaven que el seu fill s'encarregués en el futur de la botiga de quincalleria i merceria de la família. Va completar la seva formació aprenent de rellotger a Olot, assistint com a oient a classes de física al Seminari i fent estudis d'enginyeria a Barcelona, que abandonà per exigències del negoci familiar. El seu interès per l'astronomia sembla iniciar-se arran de la pluja d'estrelles de 1885, fenomen que l'impressionà fortament. Va ser en aquell moment quan va realitzar les seves primeres lectures astronòmiques, llegint els textos de l'astrònom i divulgador científic Camille Flammarion. Són també d'aquesta època les primeres observacions astronòmiques,

realitzades amb uns prismàtics senzills. L'any 1909 va construir el seu propi observatori, al terrat mateix de casa seva. Es tractava d'una instal·lació amb un espai de cabuda per a l'observador molt reduït. De planta hexagonal, aquesta estança estava coronada per una cúpula giratòria, també de base hexagonal, feta de fusta i recoberta de zenc. Proveït amb un telescopi equatorial doble amb diversos accessoris, Pratdesaba va treure força profit d'aquesta instal·lació. En destaquem alguns dels treballs més notables: el maig de 1910 va obtenir una fotografia del cèlebre cometa Halley; pel març de 1912, una fotografia de la nova estrella *D.N. Nova Geminarum*; per l'abril següent, feia fotografies de l'eclipsi parcial de la Lluna, i durant l'oposició del planeta Mart de 1914 va obtenir, en diferents dies d'observació, una sèrie de dibuixos de molta qualitat sobre diferents regions del planeta. L'any 1916 substituïa aquest observatori per un altre situat al seu nou domicili del carrer de l'Escola. La nova instal·lació es va construir al terrat, amb dues estances en plantes superposades. La cúpula, de 4,5 metres de diàmetre i feta de ferro, va ser dissenyada pel mateix Pratdesaba. Hi va pintar en cadascun dels dotze fusos horaris un signe del zodíac i a l'anell inferior hi afegí la inscripció «Contemplant les meravelles del cel es veu resplendir l'infinita sabiduria de Déu i l'esperit s'enlaira acostant-se a son Criador». Un dels treballs més destacats que Pratdesaba va realitzar amb aquest nou equipament va ser l'observació i el dibuix de la taca solar apareguda l'estiu de 1918. També participà en campanyes d'observació com les realitzades sobre Mart el 1939, el 1950 i el 1954. Els seus contactes amb astrònoms aficionats d'arreu el van portar a ser un dels socis fundadors de la Societat Astronòmica Barcelonesa i a formar part de la Sociedad Astronómica de España i de la Société Astronomique de France. El 1957, en reconeixement a la seva tasca científica, la International Lunar Society va donar el nom de Pratdesaba a un dels cràters de la Lluna. També es va mostrar interessat per la meteorologia. El 1913 va muntar

una estació meteorològica al col·legi dels germans maristes de Vic, que a partir de 1914 es va incorporar a la Xarxa Pluviomètrica de Catalunya. Amb aquesta estació també va subministrar dades a la Cambra Agrícola Ausetana fins al 1936. El 1917 Josep Pratdesaba va muntar una estació receptora de radiotelegrafia amb la qual captava els senyals horaris transmesos per la Torre Eiffel, així com els butlletins meteorològics que des de diferents punts de la Terra es transmetien per al pronòstic del temps. Amb les dades d'aquests butlletins i les que ell i el pare Cazador* recollien en les seves respectives estacions es va arribar a intuir que el comportament tèrmic de la Plana de vegades, sobretot a l'hivern, presentava alguna raresa. Això va fer que els dos científics osonencs es posessin en contacte amb el Dr. Eduard Fontserè (1870-1970), de Barcelona, que realitzà un estudi amb globus sonda confirmant el que avui coneixem com a «anomia tèrmica de la plana de Vic». Una altra de les facetes de l'activitat de Pratdesaba va ser la de divulgador científic. Va escriure prop de dos-cents articles publicats en nombrosos mitjans; molts d'ells, com els escrits en les sèries «Notes Científiques» o «Mirant al cel», a la premsa comarcal. El seu interès per la comunicació científica també el va dur a pronunciar moltes conferències i fins i tot, durant els anys 1935 i 1936, va participar en un programa setmanal sobre astronomia a l'emissora Ràdio Associació de Catalunya. Com a reconeixement públic de la tasca científica duta a terme, el juny del 1948 l'Ajuntament de Vic li va imposar la Medalla de Plata de la Ciutat. Josep Pratdesaba va morir a Vic el vint de gener de 1967, als 96 anys d'edat.

Bibliografia

- «Lo toch de “llamada”». *La Veu del Montserrat*. Vol. XVI, núm. 47 (1893), p. 375-376.
- «Somni». *La Veu del Montserrat*. Vol. XVI, núm. 50 (1893), p. 400-401.
- «L'ivern!». *La Veu del Montserrat*. Vol. XVII, núm. 6 (1894), p. 40-41.

«Diumente de Rams». *La Veu del Montserrat*. Vol. XVII, núm. 12 (1894), p. 88-89.

Historia de otro mago de Oriente, per Henry Van. Dyke. Vic, 1897. [Traducció.]

«La felicitat (de La Fontaine)». *La Veu del Montserrat*. Vol. XXI, núm. 20 (1898), p. 156-157. [Traducció.]

«Notes científiques: Noves teories sobre la matèria: el Ràdiu». *Gazeta Vigatana*. Núm. 7 (23-1-1904).

«Notes científiques. Son habitats els planetes?». *Gazeta Vigatana*. Núm. 18 (2-11-1904).

«Els arbres y la pluja». *Gazeta Vigatana*. Núm. 46 (8-VI-1904).

«El Sol». *Gazeta Vigatana*. Núm. 60 (27-VII-1904).

«Notes científiques. El Sol». *Gazeta Vigatana*. Núm. 79 (1-X-1904).

«Maria». *Gazeta Vigatana*. Núm. 98 (8-XII-1904).

«L'Eclipsi». *Gazeta Vigatana*. Núm. 174 (30-VIII-1905).

«Notes científiques. Mirant al cel». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 240 (28-III-1908).

«Secció Bibliogràfica. Memoria del Observatori del Ebro. La Observació Solar por el P. Mariano Balcells S.J.». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 288 (9-IX-1908).

«Notes científiques. El cometa 1908 c.». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 308 (18-XI-1908).

«Notes científiques. El planeta Júpiter». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 358 (15-V-1909).

«Notes científiques. Eclipse total de Lluna del 3 al 4 de Juny». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 363 (2-VI-1909).

«Notes científiques». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 385 (21-VIII-1909).

«El V Congrés Internacional d'Esperanto». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 391 (11-IX-1909).

«Notes científiques. El Cometa de Halley». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 427 (15-II-1910).

«Notes científiques. El Cometa Drake». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 431 (29-I-1910).

«El gran cometa. Una rectificació». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 433 (5-II-1910).

«Notes científiques. El Cometa d'Halley». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 457 (30-IV-1910).

«Secció Bibliogràfica. Memorias del Observatorio del Ebro. La secció magnética, escrita por el P. Juan García Mollàs, S.J.». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 478 (13-VII-1910).

«Notes científiques». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 511 (5-XI-1910).

«Notes científiques. L'eclipse total de Lluna». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 514 (16-XI-1910).

«Notes científiques. Observació del eclipse total de Lluna del 16 al 17 de novembre de 1910». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 516 (23-XI-1910).

«Excursió a Sant Sebastià». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 593 (3-VI-1911).

«Notes científiques. El cometa 1911 c.». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 641 (23-IX-1911).

«Cometa Brooks. Un bon exemple». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 654 (24-X-1911).

«Notes científiques». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 671 (2-XII-1911) i núm. 673 (7-XII-1911).

«Notes científiques, 1912». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 694 (27-I-1912).

«Sobre la nomenclatura dels dies de la setmana i dels mesos. Notes bibliogràfiques». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 711 (7-III-1912).

«Notes científiques. Pasqua». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 725 (9-IV-1912).

«Notes científiques. L'eclipse de Sol de demà». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 728 (16-IV-1912).

«Com observar l'eclipsi amb un vidre fumat, fent-lo doble. L'exposició general d'estudis llunars». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 756 (20-VI-1912).

«Al Centre Excursionista de Vich». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 792 (12-IX-1912) i núm. 793 (14-IX-1912).

«Notes científiques». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 953 (27-IX-1913).

«Observatori de l'Ebre. Notes bibliogràfiques». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 974 (15-XI-1913).

«Notes científiques. L'eclipse de Sol del dia 21 d'Agost». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 1.094 (20-VIII-1914).

«Notes científiques. El Cometa Delavan». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 1.115 (8-X-1914).

«L'Esperanto i la Guerra». *Gazeta de Vich*. Núm. 9 (3-XI-1914).

«Per la Ciència». *Gazeta de Vich*. Núm. 60 (6-II-1915).

«Notes científiques». *Gazeta de Vich* (1-II-1916), (22-II-1916).

«Notes científiques. L'horari d'estiu». *Gazeta de Vich*. Núm. 265 (27-VI-1916).

«No anem a l'hora». *Gazeta de Vich*. Núm. 507 (19-I-1918).

«L'Horari d'Estiu». *Gazeta de Vich*. Núm. 543 (13-IV-1918).

«L'estrella nova». *Gazeta de Vich*. Núm. 569 (13-VI-1918).

«Un nou Observatori a Barcelona». *Gazeta de Vich*. Núm. 583 (16-VII-1918).

«Enigmes siderals». *Gazeta de Vich*. Núm. 1.967 (24-XII-1918).

«Recort». *Gazeta de Vich*. Núm. 2.014 (15-IV-1919).

«Centre Excursionista». *Gazeta de Vich*. Núm. 2.099 (6-XI-1919).

«Sobre els pronòstichs d'un Astrònom argentí». *Gazeta de Vich*. Núm. 2.105 (20-XI-1919).

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 3.821 (1-I-1931). Sobre les classes d'anys astronòmics.

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 3.836 (5-II-1931). Sobre el calendari (Kalendas).

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 3.859 (31-III-1931). Sobre la festa de la Pasqua.

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 3.875 (5-V-1931). Sobre l'eclipsi de Lluna del dia 2 d'abril.

«Notes científiques». *Gazeta de Vich*. Núm. 2269 (18-I-1921). Sobre el planeta Venus.

«Notes científiques. Quelcom sobre el Calendari». *Gazeta de Vich*. Núm. 2.294 (17-III-1921).

«Notes científiques. L'eclipse de Sol del 8 d'Abril». *Gazeta de Vich*. Núm. 2.299 (29-III-1921).

«Hipnotisme y Espiritisme I». *Gazeta de Vich*. Núm. 2.664 (31-VII-1923).

«Hipnotisme y Espiritisme II». *Gazeta de Vich*. Núm. 2.665 (2-VIII-1923).

«Beneficis que la Radio-telefonía pot aportar a la Agricultura». *Gazeta de Vich*. Núm. 3.226 (10-III-1927).

«El 25è aniversari de la fundació de l'Observatori de l'Ebre». *Gazeta de Vich*. Núm. 3.795 (30-X-1930).

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 3.893 (16-VI-1931). Sobre la predicció dels eclipsis per mitjà del període anomenat «Saros».

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 3.903 (11-VII-1931). Sobre Saturn, els seus satèl·lits i eclipsis.

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 3.915 (8-VIII-1931). Sobre la Lluna.

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 3.927 (5-IX-1931). Sobre els malalts «llunàtics».

«Mirant al cel. Eclipsi total de Lluna». *Gazeta de Vich*. Núm. 3.935 (24-IX-1931).

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 3.947 (22-X-1931). Sobre l'eclipsi del dia 26 de setembre.

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 3.961 (24-XI-1931). Sobre les suposades influències de la Lluna sobre fenòmens terrestres.

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 3.978 (5-I-1932). L'estrella dels Reis.

«Mirant al cel. El planeta Venus». *Gazeta de Vich*. Núm. 3.990 (1-II-1932).

«Notes científiques». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.009 (15-III-1932). Sobre ràdio.

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.018 (5-IV-1932). Els asteroïdes.

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.031 (4-V-1932). El planeta Júpiter.

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.045 (7-VI-1932). El planeta Saturn.

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.068 (30-VII-1932). El planeta Saturn.

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.083 (3-IX-1932). Urà i Neptú.

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.092 (24-IX-1932). Sobre l'eclipsi de Lluna del 14 de setembre.

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.109 (3-XI-1932). Descriu els passos donats pels tres personatges que descobriren el planeta Neptú: el francès Aleix Bouvard el 1844, l'anglès Adams de Cambridge el 1845 i el francès Le Verrier el 1846-1847.

«Mirant al cel. El nou planeta Plutó». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.124 (6-XII-1932).

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.136 (3-I-1933). Sobre els moviments de la Terra.

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.155 (16-II-1933). Sobre l'engrandiment dels astres a l'horitzó, explicat per mitjà d'un dibuix en què apareix la volta del cel projectada i aparentment abaixada sobre la Terra.

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.163 (7-III-1933). Els planetes Júpiter i Mart.

«Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.175 (4-IV-1933). Mart.

- «Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.188 (4-V-1933). Sobre l'observació del cel a través del telescopi i amb la fotografia; avantatges i inconvenients.
- «Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.202 (6-VI-1933). Conjunció de Mart i Júpiter el 4 de juny.
- «Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.215 (8-VII-1933). La visió d'un bòlid el 15 de maig.
- «Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.225 (1-VIII-1933). Sobre Saturn.
- «Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.254 (7-X-1933). Sobre les Plèiades.
- «Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.256 (12-X-1933). Una gran pluja d'estrelles el 9 d'octubre.
- «Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.266 (4-XI-1933). Sobre la mateixa pluja d'estrelles.
- «Mirant al cel. Venus». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.278 (2-XII-1933).
- «Varietats». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.281 (9-XII-1933).
- «Mirant al cel. 1934». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.291 (2-I-1934).
- «Varietats». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.292 (5-I-1934). Sobre la ràdio, mitjà per fer anar els rellotges a l'hora.
- «El triomf de la Ràdio a Catalunya». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.301 (27-I-1934).
- «Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.303 (1-II-1934). Significat de les sis primeres lletres de l'alfabet hebreu.
- «Varietats». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.312 (22-II-1934). Sobre l'orientació dels coloms.
- «Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.315 (1-III-1934). Sobre la constel·lació d'Orió.
- «Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.330 (5-IV-1934). Mercuri i Venus, astres del matí.
- «Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.383 (7-VIII-1934). Sobre Saturn.
- «Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.396 (6-IX-1934). Sobre Saturn.
- «Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.407 (2-X-1934). Visió del cel de tardor.
- «Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.424 (10-XI-1934). Les constel·lacions del Nord.
- «Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.434 (4-XII-1934). Constel·lacions d'hivern.
- «Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.462 (7-II-1935). Venus i algunes constel·lacions.
- «Varietats». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.335 (17-IV-1934). Parla de Servière, aficionat a recollir andròmines científiques i d'utilitat pràctica.
- «Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.344 (8-V-1934). Planetes visibles ara: Venus i Júpiter.
- «Varietats». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.355 (2-VI-1934). Sobre el túnel entre l'Àfrica i la península Ibèrica.
- «Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.359 (12-VI-1934). Descripció d'algunes constel·lacions.
- «Varietats». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.368 (3-VII-1934). Desintegració del ràdio en plom.
- «Clima de Vic». *Revista de Vic* (5-VII-1934).
- «Mirant al cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.374 (17-VII-1934). Sobre les constel·lacions que es veuen a l'hivern i a l'estiu.
- «Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.473 (5-III-1935). Sobre la Lluna.
- «Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.486 (4-IV-1935). Sobre Mart.
- «Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.498 (2-V-1935). Sobre Júpiter.
- «Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.513 (6-VI-1935). La Lluna i el temps.
- Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.526 (9-VII-1935). Planetes visibles: Venus, Mart i Júpiter. Un eclipsi i una pluja d'estrelles el dia 7.
- «Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.539 (8-VIII-1935). El planeta Saturn.
- «Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.551 (5-IX-1935). Constel·lacions que inclouen estrelles variables.
- «Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.563 (3-X-1935). Estrelles volants i constel·lacions d'hivern.
- «Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.578 (7-XI-1935). Sobre l'activitat solar, les estrelles volants i constel·lacions.
- «Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.590 (5-XII-1935). Algunes constel·lacions, com «Gèminis», bessons.
- «Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.603 (7-I-1936). Eclipsi de Lluna del 8 de gener.
- «Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.615 (4-II-1936). Constel·lacions.
- «Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.627 (3-III-1936). Constel·lacions del mes de març.

«Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.642 (7-IV-1936). Constel·lacions del mes d'abril.

«Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.651 (30-IV-1936). Constel·lacions del mes de maig.

«Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.665 (2-VI-1936). El cel al mes de juny.

«Mirant el cel». *Gazeta de Vich*. Núm. 4.678 (2-VII-1936). El cel al mes de juliol.

«L'eclipse de Sol del 19 de juny de 1936». *Urania*. Vol. 3 (1937).

«La observación solar: las manchas». *Urania*. Vol. 6 (1937).

«La observación a través del Màximo». *Urania*. Vol. 7 (1937).

«Observaciones de Marte en 1939». *Urania*. Vol. 10 (1944).

«Mirando al cielo». *Urania*. Vol. 10 (1944).

«La observación solar y protuberancias en 1940 y 1941». *Urania*. Vol. 1-3 (1945).

«Eclipse parcial de Sol (10 septiembre 1942)». *Urania* (1945).

«Observaciones del eclipse parcial de Sol (9 julio 1945)». *Urania* (1945).

«El astrónomo aficionado». *Urania* (1948).

«Protuberancias solares en 1946». *Urania* (1948).

«La reforma del calendario». *Ibérica* (15-XII-1948).

«El tiempo y el espacio». *Ibérica* (1-XI-1949).

«A 1 de Enero Radio Vich inaugura su servicio meteorológico». *Revista Zodiaco* (1-II-1950).

«Las manchas solares». *Vich* (5-VII-1951).

«El eclipse de Sol del pasado sábado». *Ausona* (8-IX-1951).

«Hombres de ciencia vicenses». *Ausa*. Vol. 1, núm. 1 (1952), p. 25-27.

«El Homo Sapiens Ausonensis». *Ausa*. Vol. 1, núm. 3 (1953), p. 113-117.

«Cosmogonías antiguas». *Ausa*. Vol. 1, núm. 4 (1953), p. 167-174.

«El árbol de la vida». *Ausa*. Vol. 1, núm. 6 (1953), p. 243-245.

«¿Astronomía? ¿Astrología?». *Ausa*. Vol. 1, núm. 8 (1954), p. 360-363.

«La Astronomía del aficionado». *Vich* (5-VII-1954).

«Marte y los martianos». *Ausa*. Vol. 1, núm. 10 (1954), p. 460-463.

«¿Dónde está mi casa?». *Ausa*. Vol. 2, núm. 11 (1955), p. 34-36.

«La Creación representada en el claustro de la catedral de Vich». *Ausa*. Vol. 2, núm. 14 (1955), p. 173-176.

«Nótuas a un libro». *Ausa*. Vol. 2, núm. 19 (1957), p. 423.

«La Astronomía entre los hebreos». *Ausa*. Vol. 2, núm. 20 (1957), p. 459-460.

«El Carbono 14». *Ausa*. Vol. 2, núm. 21 (1957), p. 510-513.

«Un belén en el cielo». *Ausa*. Vol. 3, núm. 26 (1958), p. 121-122.

«La fuente de Santa Ana. Puda de Vich». *Ausa*. Vol. 3, núm. 30 (1959), p. 315-316.

«Los signos del Zodíaco en el arte cristiano». *Ausa*. Vol. 3, núm. 32 (1960), p. 392-393.

«Origen de la palabra "Plevna" en San Julián de Vilatorrada». *Ausa*. Vol. 4, núm. 37 (1961), p. 110-112.

«El Juicio del Año». *Ausa*. Vol. 4, núm. 38 (1961), p. 155-156.

«La reforma del calendario». *Ausa*. Vol. 4, núm. 40 (1962), p. 229-234.

«Exégesis». *Ausa*. Vol. 4, núm. 46 (1963), p. 465-467, i Vol. 5, núm. 47 (1964), p. 30-31.

«El astrónomo vicense D. José Pratdesaba, medalla de la ciudad, comenta el próximo eclipse total de Luna». *Ausona* (20-VI-1964).

«Sugerencias». *Ausona* (24-VII-1964).

«Sugerencias». *Ausona* (28-XI-1964).

«Los Mercats del Ram a finales del siglo XIX». *Mercat del Ram* (10-IV-1965).

«El correbou de finals del segle XIX». *Vich* (5-VII-1965).

«Els dos observatoris: diàleg». *Ausa*. Vol. 9, núm. 100 (1981), p. 437. Article escrit l'any 1945 i publicat en el núm. 100 d'*Ausa* com a homenatge a l'autor.

Fonts: 24, 31, 34, 36, 48, 77, 84, 94, 98, 106, 137, 140, 141, 143, 146, 184, 190, 198, 214, 232, 243, 244, 250, 253, 254, 255, 263, 267, 271 i 287.

PRIM i CODINA, Joan

Metge. Nascut a Sant Quirze de Besora el 7 de desembre de 1882 i mort el 1964. Exercí a Sant Feliu de Guíxols. L'any 1933 l'Acadèmia de Medicina de Barcelona li va premiar un treball titulat «El cólera de 1911 en el valle del Freser».

Bibliografia

El cólera de 1911 en el valle del Freser. [Manuscrit no localitzat.]

Fonts: 57.

PUIG, Andreu

Matemàtic. Nascut a Vic durant el segle XVII, va treballar com a professor de matemàtiques a Barcelona. Va ser autor d'una *Aritmètica especulativa* que va gaudir de molta requesta a l'època. Aquesta obra, escrita amb un llenguatge retòric més propi de les aritmètiques del segle XVI que no pas de les del XVII, es divideix en sis llibres. Al primer hi trobem un recull de definicions i proposicions que formen part dels llibres VII, VIII i IX dels *Elements* d'Euclides; al segon s'aborden les qüestions relacionades amb el canvi de moneda; al tercer es tracta la regla de tres (simple i composta) i es resolen problemes de regla de companyia, arrendaments, testaments, al·ligacions, barates, etc.; al quart s'expliquen les progressions, es resolen problemes amb la regla de falsa posició i es donen les regles per calcular arrels quadrades i cúbiques; el cinquè llibre s'anomena «Álgebra racional», i s'hi ensenya a sumar i multiplicar polinomis, es resolen problemes de proporcionalitat entre nombres i es dóna un algorisme per trobar arrels aproximades d'equacions polinòmiques, i, per acabar, en el sisè llibre s'expliquen algunes de les proposicions del llibre X dels *Elements* d'Euclides —cosa poc habitual a les aritmètiques espanyoles del segle XVII— que tracten de la quantitat irracional.

23

ARITHMETICA

ESPECULATIVA, Y PRACTICA, Y ARTE DE ALGEBRA.

EN LA QUAL SE CONTIENE TODO LO QUE
pertenece al Arte menor, ò mercantil, y à las dos
Algebras, Racional, è Irracional; con la explicacion
de todas las Proposiciones, y Problemas de los Libros
quinto, septimo, octavo, nono, y decimo
del Principe de la Matematica
Euclides.

COMPUESTA, Y ORDENADA

POR EL MAESTRO ANDRES PUIG,
*natural de la Ciudad de Vique, de este Principado
de Cathaluña, y Ciudadano de la de
Barcelona.*

Esta tercera Impression sale enriquecida con Addicio-
nes posthúmas del mismo Autor, las quales van
notadas con este señal ☞

CON LICENCIA.

BARCELONA: Por JUAN JOLIS Impreffor, en la calle
de los Algodoneros.

Vendese en su misma Casa.

Bibliografia

Aritmetica especulativa, y practica y arte de algebra: en la qual se contiene todo lo que pertenece al arte menor, ò mercantil, y à las dos algebras, racional è irracional, con la explicación de todas las proposiciones, y problemas de los libros quinto, septimo, octavo, nono y dezimo del principe de la mathematica Euclides. N'existeixen diverses edicions, totes fetes a Barcelona, per Antoni Lacavalleria (1672), Rafel Figueró (1711 i 1715), Josep Giralt (1715) i Joan Jolis (1745). També n'existeix una edició facsímil editada per Maxtor a Valladolid (2001).

Fonts: 176, 241, 243 i 270.

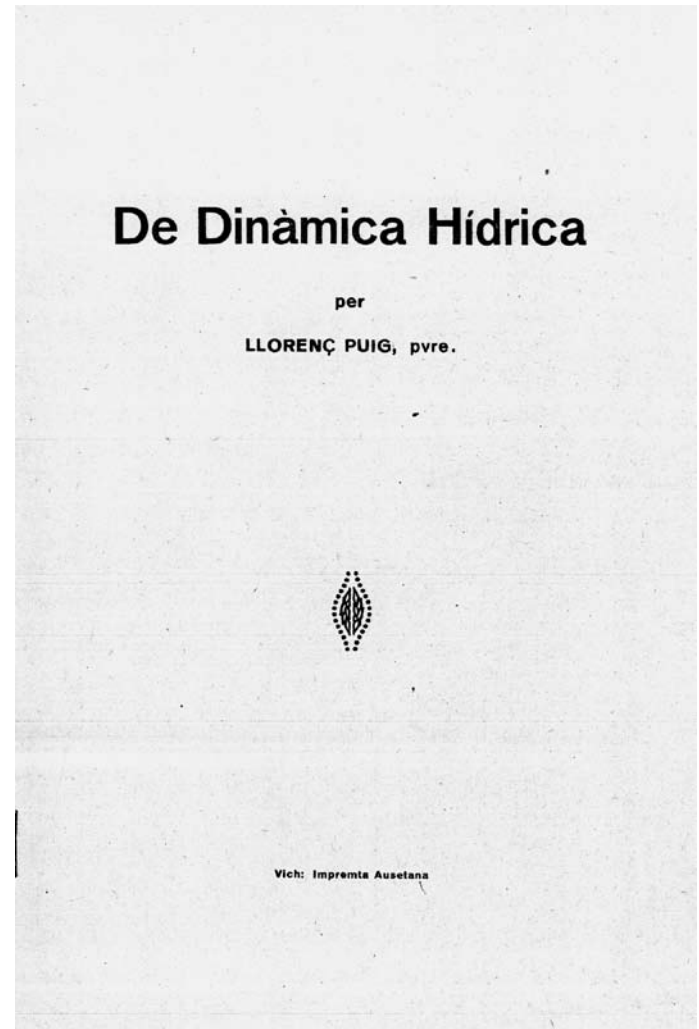
PUIG i PUIGNERÓ, Llorenç

Geòleg i sacerdot. Nascut a Vic el 14 de novembre de 1888, va estudiar al Seminari de Vic i fou ordenat sacerdot el setembre de 1915. Va morir a Vic el 26 de març de 1971. Escrigué un petit tractat sobre la recerca i la identificació de deus i aigües subterrànies titulat *De dinàmica hídrica*. En aquesta obra es tracta sobre quines són les condicions geològiques que propicien la formació de brolladors, i s'hi donen una sèrie de preceptes i regles sobre la recerca i l'aprofitament de les deus naturals. També s'hi aborden les qüestions relatives als pous artesianes o ascendents i a les condicions que han de reunir els terrenys per a les aigües artesianes.

Bibliografia

De dinàmica hídrica. Vic: Impremta Ausetana, 1931-1936.

Fonts: 46.

PUIGREFAGUT i PARÉ, Ramon

Clergue i filòsof de la ciència. Nascut a Vic l'any 1895, va estudiar ciències exactes a la Universitat de Barcelona. Després d'ingressar a la Companyia de Jesús, es doctorà en filosofia a Valkenburg (Holanda) i en teologia a Barcelona. Féu estudis d'astronomia a Alemanya, i treballà als observatoris de l'Ebre i del Vaticà. Són remarcables els seus treballs sobre filosofia de la ciència, particularment els dedicats a les implicacions ètiques i religioses dels progressos de les ciències físiques durant la primera meitat del segle xx. Morí a Sant Cugat del Vallès l'any 1964.

Bibliografia

La següent bibliografia s'ha extret de l'obra *Escriptors jesuïtes a Catalunya. Bibliografia 1931-1976*, d'Antoni Borràs, Francesc de P. Solà i Josep M. Torelló, editada per la Facultat de Filosofia i Teologia Sant Francesc de Borja (Sant Cugat del Vallès, 1979).

- «Una visita del papa a Castelgandolfo». *Juventus*. Núm. 13 (1934), p. 303-305.
- «La religiosidad de Descartes». *Razón y Fe*. Núm. 112 (1937), p. 488-509.
- «El mecanicismo en la obra científica de Descartes». *Revista di Filosofia Neo-Scholastica*. Suplemento, núm. 19 (1937), p. 695-709.
- «El cosmos en los escritos de Sto. Tomás». *Revista Javeriana*. Núm. 10 (1938) p. 166-175 i 288-297.
- «Al margen de un libro ("Introducción a una Filosofía de lo temporal", de J. Pemartín)». *Razón y Fe*. Núm. 115 (1938), p. 352-363, i núm. 116 (1939), p. 38-61.

- «Una fecha memorable en la historia de la ciencia: El descubrimiento del radio (1898)». *Razón y Fe*. Núm. 118 (1939), p. 246-260 i 343-353.
- «A propósito de las leyes estadísticas de la naturaleza. Su existencia. Sus caracteres». *Razón y Fe*. Núm. 124 (1941), p. 297-313.
- «Problema interno. Extensión. Valor objetivo». *Razón y Fe*. Núm. 124 (1942), p. 25-46.
- «¿Son los cuerpos naturalmente penetrables? Acotaciones a la tesis escolástica de la imposibilidad de la compenetración local». *Estudios Eclesiásticos*. Núm. 17 (1943), p. 547-559 i núm. 18 (1944), p. 63-99.
- «Valor apologético del segundo principio fundamental de la termodinámica. El argumento entropológico de la existencia de Dios». *Estudios Eclesiásticos*. Núm. 18 (1944), p. 443-500.
- «Que cumplamos fielmente nuestra obligación de reparar los Corazones de Jesús y María (Intención del Apostolado de la Oración)». *Persev*. (1944), p. 173-175.
- «Del determinismo clásico a la indeterminación cuantista». *Pensamiento*. Núm. 1 (1945), p. 413-446.
- Plática pronunciada en el acto del domingo 9 de Febrero de 1947*. Barcelona: Ed. Hermandad de S. José y la Sagrada Familia, 1947, 89 p.
- «Una nueva filosofía de la ciencia física». *Pensamiento*. Núm. 3 (1947), p. 427-443, i núm. 4 (1948), p. 27-38.
- «B. Antonio Mª Claret, Arzobispo y Fundador» (Panegírico pronunciado en el Santuario del Corazón de María el 23 oct. 1947). *IluCle*. Núm. 41 (1948), p. 196-204.
- «De la física a la biología». *Razón y Fe*. Núm. 137 (1948), p. 156-162.
- «¿Crisis del determinismo en la física contemporánea? Diversidad y oposición de actitudes». *Pensamiento*. Núm. 5 (1949), p. 435-453.
- «Solución del problema». *Pensamiento*. Núm. 6 (1950), p. 63-77.
- «Max Plank y el descubrimiento del cuanto elemental de acción. 1. El autor. 2. La obra». *Ibérica*. Núm. 12 (1950), p. 377-382 i 416-422.
- «En el cincuentenario de la introducción de los "Quanta"». *Razón y Fe*. Núm. 142 (1950), p. 471-484.
- «La causalidad en los escritos de Max Plank». *Pensamiento*. Núm. 7 (1951), p. 321-354.
- «Las pruebas de la existencia de Dios a la luz de la ciencia natural moderna». Discurso de S.S. Pío XII a la Pont. Academia de las Ciencias (22 nov. 1951). *Pensamiento*. Núm. 8 (1952), p. 215-219.

- «A la constitución de la materia por el “Eter Cósmico”». *Pensamiento*. Núm. 8 (1952), p. 493-508.
- «La ciencia moderna y el problema de la creación». Lección inaugural del curso 1953-1954. Colegio Máximo San Francisco de Borja. San Cugat del Vallés (Barcelona). *Pensamiento*. Núm. 10 (1954), p. 35-51 i 169-188.
- «En el cincuentenario de la relatividad restringida (1905-1955)». Homenaje a la memoria de A. Einstein. *Razón y Fe*. Núm. 151 (1955), p. 565-580.
- «Alberto Einstein y su relatividad restringida. 1. El hombre. 2. La obra». *Ibérica*. Núm. 22 (1955), p. 179-185 i 226-232.
- «Implicaciones filosóficas de la relatividad especial Einsteiniana». *Pensamiento*. Núm. 12 (1956), p. 411-430.
- «Limitación del cosmos en el espacio» (Discurso en Balmesiana, 15 mar. 1956). *Espiritu*. Núm. 6 (1957), p. 181-189.
- «El humanismo científico ante la causalidad». A: *San Ignacio de Loyola ayer y hoy. Congreso Nacional Ignaciano* (Barcelona, 1956). Actas Casulleras. Barcelona, 1958, p. 217-223.
- «La relatividad restringida y los sistemas filosóficos». *Pensamiento*. Núm. 14 (1958), p. 135-158.
- «Un principio básico del liberalismo científico: El postulado de la causalidad cerrada de la naturaleza». *Espiritu*. Núm. 8 (1959), p. 67-80.
- «¿Unicidad substancial del mundo anorgánico?». *Pensamiento*. Núm. 16 (1960), p. 59-68 i núm. 17 (1961), p. 435-470.
- «La filosofía soviética frente a Dios». *Espiritu*. Núm. 10 (1961), p. 4-23.
- «Ideología e investigación en la ciencia soviética». *Razón y Fe*. Núm. 163 (1961), p. 117-130 i 265-280.
- «Los rasgos fundamentales del materialismo dialéctico en la formulación de Stalin». *Espiritu*. Núm. 12 (1963), p. 52-75.
- «El materialismo dialéctico frente al universo». *Pensamiento*. Núm. 20 (1964), p. 123-154.
- «El materialismo filosófico del astrónomo Fred Hoyle». *Razón y Fe*. Núm. 169 (1964), p. 383-396.

Fonts: 241 i 243.

PUJADAS i SERRATOSA, Ramon

Metge. Nascut a Vic a mitjan segle XIX, va ser membre de l'Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, institució que l'any 1888 li premià una topografia mèdica sobre Sentmenat. L'any 1891 va ser nomenat metge auxiliar dels romeus de la peregrinació de Sant Lluís de Gonçaga. Va ser un dels iniciadors del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona, i l'any 1894 n'ocupà una vicesecretaria primera. Es doctorà a Madrid l'any 1896 amb una tesi sobre el «miserere», afecció de tipus intestinal.

Bibliografia

- «Cuerpo extraño introducido en la tráquea». *La Independencia Médica*. Vol. XVIII, núm. 25 (1883), p. 305-306.
- Recopilación de algunos apuntes para una memoria médico-topográfica de Sentmanat. Precedida de un prólogo del Dr. D. Rafael Rodríguez Méndez*. Barcelona: J. Balmas Planas, 1889. [N' existeix una edició facsímil feta per la Societat Coral La Glòria Sentmenatenca l'any 1986.]
- «Caso notable de lipoma». *Gaceta Médica Catalana*. Núm. 317 (1890), p. 513-515.
- Estudio clínico y terapéutico del miserere u obstrucción intestinal. Tesis del doctorado, 5 de Octubre de 1896. Facultad de Medicina, Universidad Central*. Barcelona: Casa Provincial de Caridad, 1896.

Fonts: 58 i 243.

PUJOL, Benet

Metge. Nascut a Centelles i graduat a Cervera l'any 1770. Aquell mateix any va ser nomenat «metge de casa» de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona, i n'esdevingué metge principal l'any 1781. En no gaudir d'una bona salut, va ser autoritzat des del 1791 a passar només les visites matinals. Va ser professor substitut al Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona, i en fou nomenat catedràtic de Medicina Teòrico-Pràctica l'any 1793. Com a membre de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona, va llegir diverses memòries en les Juntes Literàries d'aquesta institució, entre les quals cal destacar les que fan referència al valor terapèutic de la quina. L'1 d'octubre de 1799 hi va fer el discurs inaugural de curs amb una dissertació titulada: «Plan de estudios en la enseñanza de la Medicina».

Bibliografia

- Dolor reumático-artrítico universal syfilitico curado a beneficio del alcanfor y vexigatorios* (1796). [Manuscrit conservat a la biblioteca de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.]
- La corteza del Perú* (1797). [Manuscrit conservat a la biblioteca de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.]
- Virtud febrífuga de la quina* (1798) [Manuscrit conservat a la biblioteca de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.]
- La corteza del Perú* (1799). [Manuscrit conservat a la biblioteca de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.]
- Sobre la formación de las historias de las enfermedades gráficas o naturales...* (1800). [Manuscrit conservat a la biblioteca de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.]

Sobre el diagnóstico y pronóstico relativamente a la edad, sexo y constitución (1801). [Manuscrit conservat a la biblioteca de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.]

Emético (1802). [Manuscrit conservat a la biblioteca de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.]

Calentura, cuio proceso fue más bien feliz por razón de un emético administrado desde el principio (1803). [Manuscrit conservat a la biblioteca de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.]

Fonts: 57, 61, 91, 92, 162, 177 i 272.

REPARAZ i RUIZ, Gonçal de

Geògraf. Va néixer a Sèvres (París) el 15 de gener de 1901. Fill de diplomàtic va viure durant la infantesa i la joventut en nombrosos països. Residí a Barcelona entre 1921 i 1939, fent de professor de l'Escola de Ciències Socials i de l'Escola de Nàutica. Va ser un dels introductors de la geografia moderna a Catalunya, des del Centre Excursionista de Catalunya, on exercí funcions directives, i la Societat Catalana de Geografia, que contribuí a fundar el 1935. Després de la Guerra Civil s'exilià passant a França, on es doctorà a Tolosa de Llenguadoc el 1940 amb la tesi «Histoire de la géographie d'Espagne» i treballant com a professor associat a la Universitat de Bordeus. El 1948 es va traslladar a París, on passà a dirigir el Departament de Publicacions de la UNESCO. L'any 1951 va instal·lar-se al Perú, com a cap d'una missió d'assistència tècnica d'aquest organisme. Hi residí fins a la seva mort, esdevinguda l'any 1984. El seu interès per la geografia catalana el va portar a realitzar una monografia sobre la plana de Vic (1928) que constitueix un dels primers estudis moderns de geografia comarcal. El treball segueix, com havia fet Pau Vila amb la Cerdanya, un ordre semblant als estudis geogràfics regionalistes de l'escola francesa. L'estudi s'inicia amb els aspectes de geografia física (característiques geològiques, climàtiques, de relleu, hidrogràfiques i de vegetació). Reparaz sintetitza tots aquests elements dins d'unes petites «regions naturals», que reflecteixen les unitats de relleu: el fons de la Plana, el Collsacabra o Cabrerès, la vall del Ges i la serralada del Lluçanès. Pel que fa a la geografia humana, estudia la història

GONÇAL DE REPARAZ (FILL)

LA PLANA DE VIC

Capítols I i II

per Mn. J. R. BATALLER, pvre.

EDITORIAL BARCINO

BARCELONA - 1928

de l'ocupació del sòl, la població, el poblament i els trets que presenten les diferents activitats econòmiques (agricultura, ramaderia, indústria i comerç). El treball acaba amb un darrer capítol que presenta un cert caràcter global, i estudia els transports i les vies de comunicació. La informació que s'hi exposa es completa amb un apèndix de monografies locals dels nuclis urbans i dels principals agrupaments rurals. Segons el mateix Reparaz, la preparació d'aquesta monografia va ser el resultat d'un intensiu treball de camp: «em vaig dedicar a la preparació del meu estudi sobre la Plana de Vic, recorrent amb la motxilla a l'esquena tota la regió, de poble en poble, examinant, estudiant, qüestionant».

Bibliografia

La producció bibliogràfica de Gonçal de Reparaz és molt extensa i diversa. Aquí només recollirem aquells textos que tenen un clar contingut científic.

Història dels descobriments geogràfics. Barcelona: Barcino, 1927-1928.

«Els mapes catalans de la Bibliothèque Nationale de Paris». *Estudis Universitaris Catalans*, 1928.

«Els Primers, cartògrafs catalans dels segles XVI i XVII». *Estudis Universitaris Catalans*, 1928.

«El Ter i el seu règim: qüestions geogràfiques». *Bulletí Excursionista de Catalunya*. Núm. 398 (1928), p. 269-272.

La Plana de Vic. Barcelona: Barcino, 1928 [Edicions facsímils a Eumo (1982) i Barcino (1988).]

Catalunya a les mars: navegants, mercaders i cartògrafs catalans de l'Edat Mitjana i del Renaixement: contribució a l'estudi de la història del comerç i de la navegació de la Mediterrània. 1a ed. Barcelona: Mentora, 1930, p. 63-103.

«Mestre Jacome de Malhorca, cartografo do Infante: contribuição para o estudio da origem da cartografia portuguesa». *Biblos*. Vol. VI (1930).

«La Plaine de Vich: étude d'une région naturelle de la Catalogne». *Annales de Géographie*. Vol. XXXIX (1930).

La época de los grandes descubridores españoles y portugueses. Barcelona-Buenos Aires, Labor, 1931.

«La zona più arida d'Europa». *Bollettino della Società Geografica Italiana*. Serie VI, vol. X, núm. 11 (1933), p. 157-162.

«Essai sur l'hydrologie des cours d'eau catalans». *Revue Géographique des Pyrénées et du Sud-Ouest*. Vol. 9 (1938).

«L'Histoire de la géographie de l'Espagne de l'antiquité au xve siècle». *Annales du Midi*. Núms. 206, 207 i 208 (1940).

«La cartographie terrestre dans la Péninsule Ibérique au xvie et au xviii siècle et l'oeuvre des cartographes portugais en Espagne». *Revue Géographique des Pyrénées et du Sud-Oest*. Vol. XI, núm. 3 (1940), p. 167-202.

«Les études scientifiques et la géographie en Espagne au xviii siècle». *Bulletin Hispanique*. Vol. XLV, núm. 1 (1943).

«L'Activité maritime et commerciale du royaume d'Aragon au XIIe siècle et son influence sur le développement de l'École cartographique de Majorque». *Bulletin Hispanique*. Vol. XLIX, núm. 3-4, (1947).

«Les Sciences géographiques et astronomiques au XIVE Siècle dans le Nord-est de la Péninsule Ibérique et leur origine». *Archives Internationales d'Histoire des Sciences*. Núm. 3 (1948), p. 434-465.

Atlas de las cuencas fluviales de la zona arida peruana. Lima, 195?.

«Une Carte topographique du Portugal au seizième siècle». *Mélanges d'Études Portugaises*, p. 271-315.

Fonts: 180, 187, 188 i 207.

RIBOT i FONTSERÈ, Antoni

Metge, literat i polític. Va néixer a Vic el dia 14 de juny de 1813. Fill del també metge Joan de Déu Ribot i Mas.* Va estudiar humanitats i retòrica a les Escoles Pies de Barcelona i tres anys de filosofia al Seminari Conciliar. Assistí entre els anys 1826 i 1828 als cursos de física de l'Escola de Física de la Junta de Comerç de Barcelona, sota el professorat de Pere Vieta, i de botànica i agricultura a l'Escola de Botànica d'aquesta mateixa institució, sota la direcció de Joan Francesc Bahí. També estudià matemàtiques a la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts sota el mestratge d'Isidor Gallardo. Va estudiar medicina i cirurgia a Barcelona. Dirigí el Col·legi de Medicina i Cirurgia de Barcelona. Va ser membre del Cercle Medical de Montpel·lier i de l'Academia de San Carlos de Madrid. De ben jove es va interessar per la literatura i participà activament en la política. Milità en el Partit Progressista, i això motivà que fos objecte de diverses persecucions. El 1837 va ser deportat a Cuba. Després de seixanta dies de viatge, va ser tancat amb set companys a la presó pública de l'Havana. Després d'estar allí disset dies incomunicat el van transportar a l'illa de Pinos. Malgrat la vigilància i les tortures a què el va sotmetre el capità general de Cuba, Miguel Tacón, es va poder evadir del penal de Pinos. Una vegada retornat a la Península va desenvolupar una intensa activitat literària i política. Va escriure nombroses poesies i obres de teatre, així com col·laboracions a la premsa de l'època. Va fer tasques de traductor, i en destaquen les traduccions al castellà d'autors francesos com Jules Verne i Victor Hugo.

La seva única aportació escrita a la ciència va ser la traducció del tractat sobre els signes de la mort del metge francès G. Bonchut. Va morir a Madrid el 1871.

Bibliografia

Atès el caràcter literari i polític de l'extensa bibliografia d'Antoni Ribot i Fontserè, i per raons d'espai, només referenciarem en aquest apartat l'única obra amb caràcter científic que li és atribuïda. De tota manera, remetem el lector interessat a conèixer l'obra completa de Ribot i Fontserè a la consulta de les referències citades en l'apartat de Fonts d'aquest diccionari.

BONCHUT, G. *Tratado de los signos de la muerte y de los medios de evitar los enterramientos en vida. Traducido por D. Antonio Ribot y Fontserè, médico cirujano, miembro del círculo medical de Montpellier; director que fué en el colegio de medicina y cirugía de Barcelona, académico de la de San Carlos.* Madrid: Imprenta de A. Santa Coloma y Villetti, 1849.

Fonts: 57, 103 i 243.

RIBOT i MAS, Joan de Déu

Metge i cirurgià. Va néixer a Borrassà (Alt Empordà). Estudià cirurgia, especialitat de la qual es llicencià el 2 de novembre de 1807 i es doctorà el 18 de maig de 1816. Posteriorment va estudiar medicina, i n'obtingué la titulació el 7 de maig de 1824. Va exercir a Vic i després a Barcelona. Durant la seva estada a Vic hi va néixer el seu fill, Antoni Ribot i Fontserè,* també metge i cirurgià. Va ser catedràtic de Fisiologia, Higiene, Patologia General i Anatomia Patològica en el Reial Col·legi de Medicina i Cirurgia de Barcelona. Publicà diversos llibres de medicina que esdevingueren manuals per a la docència. En l'obra *Lecciones de Fisiología* va procurar reunir totes les teories més generalment admeses, i totes les que en la seva època es trobaven d'acord amb el seu propi parer. En el pròleg d'aquest text afirmava que «Mis opiniones no pueden admitirse sin examen, como yo sin examen no admito las de los demás; la fisiología no cierra con artículos de fé las puertas de la discusión, todo lo somete al martillo y al yunque de la controversia, sin que nadie pueda presentarse a la lucha con solo la fuerza de su autoridad». Va morir a Barcelona el mes de novembre de 1851.

Bibliografia

Elementos de patología general. Arreglados principalmente según la doctrina de Chomel. Barcelona: Imprenta Nacional del Gobierno, per Dorca, 1820.

Elementos susintos de fisiología: arreglados para los discípulos de la escuela especial del arte de curar de Barcelona en el año 1822.

Barcelona: Imprenta de Ignacio Estivil, 1822.

Elementos de higiene (1829). [Manuscrit de 122 pàgines que segons Antoni Elias de Molins era en possessió del metge barceloní Josep Narcís Roca i Farreras.]

Compendio de lecciones de patología general dadas por el catedrático D. Juan Ribot. Barcelona: Imprenta de Ignacio Estivil, 1834.

De la educación considerada en sus relaciones con la salud y con la sociedad. Discurso leído en la Academia de Medicina y cirugía de Barcelona en la sesión pública celebrada el día 3 de enero de 1848. Barcelona: Imprenta de Antonio Brusi, 1848.

Fonts: 57, 103 i 270.

RIERA i DE GIRONELLA, Marian

Enginyer. Nascut a Vic el 1854 i mort el 2 de febrer de 1924. Va ser regidor municipal i membre del Círcol Literari de Vich, on l'any 1879 va presentar un fonògraf construït per ell mateix.

Bibliografia

Origen e historia del Fonógrafo. Conferència pronunciada al Círcol Literari de Vich el 2 de gener de 1879. [Manuscrit no localitzat.]

Fonts: 233, 243 i 293.

RIERA i REFART, Antoni

Metge. Nascut a Vic a la segona meitat del segle XVIII. Va ser metge titular d'Arbúcies. Va intervenir en la polèmica que enfrontava els metges partidaris de l'ús del mercuri com a medicina i els que consideraven aquest element com un potent verí. Amb el seu *Dictamen apologético a la Ilustración de la Historia Médico-práctica, que escribió el Dr. Don Gaspar Armengol, médico y cirujano, en respuesta a la crítica del Dr. Josef Pasqual, médico del Hospital de Vich* es posicionava a favor de les tesis antimercurials i feia una defensa abrandada dels arguments de Gaspar Armengol,* que a través d'un altre escrit havia criticat les idees de Josep Pasqual* favorables a l'ús intern del mercuri. Riera coincidia amb Armengol en considerar el soliman corrosiu, un preparat mercurial ideat pel metge vienès Van Swieten i utilitzat per combatre la sífilis, com un veritable verí, i, per tant, desaconsellable per a qualsevol tractament terapèutic. Sense citar en cap moment el seu nom, criticava Pasqual per basar els seus arguments en les referències d'autors estrangers i no en experiències pròpies. En aquest sentit, Riera es referia indirectament a Pasqual amb aquestes paraules: «...a los famosos epítetos de alucinado, terco, poco reflexivo, sabiondo; ya que quiso defender el erre, que erre, su trece, que trece, solo porque los Autores lo dicen, por más que propias observaciones lo desengañasen: ni debía poner sólo su estudio en verlo que sienten los Autores abrazando tan apasionadamente el sistema en la práctica de Médicos extranjeros, si no quería se le dijese que estaba hecho mejor Médico para Londres, y Alemania, que para Vich, y

Cataluña». Riera desafiava Pasqual a què li presentés un sol cas clínic produït al país que certifiqués l'èxit terapèutic del mercuri. Tothora pensava, ben al contrari, que aquest element no feia res més que agreujar l'estat de salut dels pacients que s'hi sotmetien. En aquest mateix escrit, Riera també criticava la proposta de Pasqual d'aixecar els malalts del llit. En aquest punt, Riera es referia als autors mèdics més predicats de l'època per rebatre els arguments de Pasqual. Considerava aquesta pràctica com a temerària, si bé acceptava, però, la seva aplicació en casos molt especials, extremant les precaucions: calia asseure el malalt en una cadira, i mantenir-lo ben abrigat.

Bibliografia

Dictamen apologético a la Ilustración de la Historia Médico-práctica, que escribió el Dr. Don Gaspar Armengol, médico y cirujano, en respuesta a la crítica del Dr. Josef Pasqual, médico del Hospital de Vich. Girona: Joseph Bro, sense data.

Fonts: 40, 57 i 243.

RIERA i REFART, Josep

Metge i naturalista. Nascut a Vic durant la segona meitat del segle XVIII. Es graduà en medicina a la Universitat de Cervera l'any 1794, i esdevingué metge per oposició de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona. El 25 de gener de 1804 va ser admès a la Direcció d'Història Natural de la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona, on ostentà els càrrecs de revisor (1806-1807) i director (1815). Entre els anys 1816 i 1821 va ser director de la Secció de Zoologia i Mineralogia de la mateixa Acadèmia. En aquesta institució va llegir diverses memòries sobre temes relacionats amb les ciències de la vida. Morí a Barcelona el mes de novembre de 1821, víctima de l'epidèmia de febre groga que aleshores afectava la capital catalana.

Bibliografia

Ensayo para el hallazgo de las verdades físicas. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona el 18 d'abril de 1804. [Manuscrit conservat a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències de Barcelona.]

Memoria sobre la historia físico-química del hombre. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona el 27 de març i el 3 de juliol de 1805. [Manuscrit no localitzat.]

Memoria sobre un plan metódico de clasificación en Historia Natural. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona el 18 de maig de 1808. [Manuscrit conservat a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències de Barcelona.]

Memoria sobre los seres organizados. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona el 14 de juny de 1815. [Manuscrit no localitzat.]

Disertación sobre la reproducción de los animales. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona el 20 de gener de 1816. [Manuscrit conservat a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències de Barcelona.]

Discurso sobre el origen y causa de los monstruos. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona el 4 de juny de 1817. [Manuscrit conservat a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències de Barcelona.]

Fonts: 57, 103 i 109.

ROGÉS i MORAGAS, Joan

Matemàtic. Va néixer a Barcelona el 27 de juny de 1806. Estudià al Seminari Conciliar de Barcelona i a la Universitat d'aquesta mateixa ciutat. L'any 1829 va obtenir el títol de mestre de primeres lletres. En aquest mateix any es va traslladar a Girona, on va crear una escola de primer ensenyament que, segons l'acadèmic Francesc Presas, es regia «según los modernos adelantos pedagógicos, pero con notables ventajas sobre sus contemporáneos», ja que «desarrolló en grande escala el plan de enseñanza que concibiera. Por una parte hermanaba la memoria con el raciocinio y por otra el atractivo con el deber». El 1831, per requeriments familiars, va retornar a Barcelona, on es va dedicar a l'ensenyament en diverses escoles de primeres lletres. L'any 1836 va ingressar a la Direcció de Matemàtiques i Mecànica de la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona. La memòria d'ingrés va versar sobre les quantitats positives i negatives, amb la següent valoració de l'aleshores director de Matemàtiques i Mecànica, Pere Màrtir Armet: «La sola eleccion de la materia manifiesta la inteligencia del interesado en las matemáticas, pues la que ha elegido, le ha dado campo para internarse en los varios ramos de que trata, para poder dar una idea de sus conocimientos». En aquesta mateixa institució va llegir diverses memòries sobre matemàtiques; el 1839 en fou nomenat catedràtic de Matemàtiques Pures i el 1855, director de la Secció de Ciències Fisicomatemàtiques. L'any 1840, amb la finalitat d'assistir les seves classes, va publicar uns *Elementos de matemáticas puras*. El 1842 va ser nomenat membre de la Societat Filomàtica de Barcelona. Aquell mateix

any es va traslladar a Vic per substituir Jaume Balmes* com a professor de la Càtedra de Matemàtiques d'aquesta ciutat. Va exercir aquesta docència fins al 1847. Durant aquest període va entrar a ensenyar matemàtiques al Seminari de Vic, però sense la titulació requerida per les autoritats administratives. Juntament amb altres professors, que es trobaven en la mateixa situació administrativa, les autoritats del Seminari el van enviar a estudiar a la Universitat de Barcelona per obtenir una regència en matemàtiques que li permetés complir els requisits legals per impartir aquesta disciplina. El 1846 va obtenir en aquesta universitat el grau de batxillerat en filosofia i una regència per ensenyar matemàtiques. A Vic, va provar d'establir un col·legi de segon ensenyament. En no sortir-se'n va retornar a Barcelona, on es va dedicar de nou a l'ensenyament. Si hem de fer cas a l'acadèmic Francesc Presas, l'experiència vigatana de Rogés va ser força reeixida, ja que segons ell: «Muchos y buenos discípulos sacó en aquella población, de suerte que, aun en nuestros días, es alabado su recuerdo por las personas ilustradas que hoy ocupan los primeros puestos en dicha ciudad y que en su mayor parte fueron sus discípulos queridos». Joan Rogés va morir a Barcelona el 24 d'abril de 1859.

Bibliografia

- Memoria sobre algunas dificultades que pueden ocurrir en algunos casos con la aplicación del teorema 8.*», párrafo 267 del tomo 1 de Vallejo. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona el 4 de maig de 1836.
- Acerca del modo de enseñar la Geometría á los artesanos.* Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona el 18 de gener de 1839.
- Sobre el modo de sintetizar y amenizar la enseñanza de las Matemáticas.* Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona el 23 d'octubre de 1839.

Elementos de matemáticas puras. Barcelona: Imprenta de Francisco Garriga, 1840.

Sobre el cálculo de las cantidades imaginarias. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona el 15 de desembre de 1853.

Sobre el «Manual de Algebra» de don José Oriol y Bernadet. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona el 10 de desembre de 1857.

Fonts: 110 i 220.

SADURNÍ i VILARDEBÒ, Albert

Metge. Va néixer a Vic l'any 1884. Estudià medicina a la Universitat de Barcelona, on es llicencià l'any 1909. S'especialitzà en oftalmologia. Exercí a Barcelona, Tona i Vic. Morí a Vic l'any 1960. Segons el testimoni del doctor Miquel Conill i Santies, recollit per Josep Vilaseca i Llobet, el doctor Sadurní era «un bon home, el Dr. Sadurní, oftalmòleg, era un home molt llest, era intel·ligentíssim, del més intel·ligent que he vist a la meua vida, que, pobre home, s'havia d'escalfar a l'hivern amb els llibres de la seva biblioteca... Cremava els llibres, jo us en puc donar part perquè ho vaig veure, no m'ho van explicar, ho vaig veure».

Bibliografia

«Crup prolongado, gripal. Asfixia inminente. Curación sin operación». *Medicina de los Niños*. Núm. 98 (1908), p. 59-63.
Balmes: apuntaments biogràfics seguits d'un esboç de iconografia y bibliografia. Vic: Imprenta y llibrería. de Ll. Anglada, 1910. [Conjuntament amb Joaquim Vilaplana.]

Fonts: 243 i 284.

SALARICH i GIMÉNEZ, Josep

Metge i agrònom. Nascut a Vic el 29 de novembre de 1849. Fill del també metge Joaquim Salarich i Verdaguer,* estudià medicina a Barcelona. Desenvolupà la seva carrera professional a Vic, i l'any 1871 assumí el càrrec de director del seu hospital. Va ser autor de diversos treballs mèdics, alguns d'ells publicats en revistes especialitzades de l'època. Destaquen els seus escrits sobre les anàlisis d'aigües i la higiene i salut pública en general. Durant l'epidèmia de còlera de 1885 a Vic la seva actuació va merèixer el reconeixement de les autoritats locals i dels seus conciutadans. S'interessà, també, pels temes agrícoles, fent propostes renovadores sobre els cultius que convenien a la comarca, d'acord amb la nova situació que representava l'arribada del ferrocarril a Vic. Nomenat membre corresponent de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, va ser condecorat amb la Creu del mèrit militar. A banda de la tasca científica, va tenir un paper destacat en la vida social i cultural de Vic. Va ser regidor de l'Ajuntament de Vic (1893) i arribà a ser tinent

d'alcalde (1895). Participà en la fundació de l'Esbart de Vic i va ser un soci actiu del Círcol Literari de Vich, entitat on va impartir diverses conferències. També formà part d'algunes de les juntes directives de l'entitat i en fou nomenat soci honorari el 1870. Interessat, també, en els temes de caràcter històric, va pertànyer a la Societat Arqueològica i actuà com a tresorer de la junta del Museu Episcopal. Prenent el relleu del seu pare, va exercir durant més de cinquanta anys la tasca de corresponsal a Vic del *Diario de Barcelona*. Escrigué, també, en periòdics d'àmbit local, i fou president de l'Associació de la Premsa de Vic. Morí a Vic el 5 de desembre de 1930.

Bibliografia

- Estudio agrícola del llano de Vich*. Vic, 1873.
- Aguas salinas-sulfuro-yodo-bromuradas, de Segalés de Tona; y su proyectado establecimiento balneario*. Vic: Establecimiento Tipográfico de Ramón Anglada y Pujals, 1877.
- «Falta completa de la bóveda palatina». *La Independencia Médica*. Núm. 5 (1877), p. 57-58.
- El cultivo alterno (Influencia que tendrá para (...) la comarca de Vich (...) la explotación del Ferrocarril para decidir el cambio conveniente en el sistema de cultivo*. Vic, 1877.
- Memoria del Secretario del Circulo Literario José Salarich y Gimenez en Certamen con que celebró esta Sociedad el primer aniversario de la inauguración del ferrocarril el día 8 de julio de 1876*. Vic: Establecimiento Tipográfico de Ramon Anglada, 1877.
- «Higiene rural». *La Veu del Montserrat*. Any I (1878), p. 78, 86, 102 i 137.
- Memoria médico-topográfica del agua sulfuródica-sulfhidratada de Santa Ana o Puda de Vich*. 1881.
- Examen comparativo de los Manantiales de Segalés y de Ullastres*. Barcelona: Establecimiento Tipográfico de los Sucesores de N. Ramírez y C^a, 1883.
- «Cuadro metereológico demográfico de las observaciones verificadas en la ciudad de Vich durante la epidemia cólerica de 1885». *Gaceta Médica Catalana*. Núm. 223 (1886), p. 589.

- «Aclaracions sobre la salut pública de Vich». *La Veu del Montserrat*. Any VIII (1885), p. 134.
- «Vich. Estat Demogràfic en 1886». *La Veu del Montserrat*. Any X (1887), p. 23.
- «Revista crítica bibliogràfica». *Gaceta Médica Catalana*. Núm. 274 (1888), p. 699-701.
- «Revista crítica bibliogràfica». *Gaceta Médica Catalana*. Núm. 275 (1888), p. 730-732.
- «Sobre el empleo del agua fría. Carta abierta al Dr. D Jaime Queraltó». *Gaceta Médica Catalana*. Núm. 375 (1893), p. 67-70.
- «Sobre l'ús de l'aigua freda. Carta oberta al Dr. Jaume Queraltó». *La Veu del Montserrat*. Any XVI (1893), p. 51.
- «Tornem-hi (sobre els pobres de muntanya)». *La Veu del Montserrat*. Any XVII (1894), p. 39.
- «Marian Aguiló. Record». *La Veu del Montserrat*. Any XX (1897), p. 307.
- Sant Julià de Vilatorrada: Guia del foraster*. Vic: Estampa de Ramon Anglada, 1898.
- «Doble amputación con motivo de un accidente ferroviario: utilidad de la pronta intervención». *Gaceta Médica Catalana*. Núm. 832 (1912).

Fonts: 25, 57, 64, 103, 174, 175, 209, 210, 233, 241 i 243.

SALARICH i TORRENTS, Joaquim

Metge. Nascut a Vic el 8 de setembre de 1895, era fill de Josep Salarich i Giménez* i nét de Joaquim Salarich i Verdaguer.* Després de fer els primers estudis a Vic es traslladà a Barcelona a estudiar medicina, i aconseguí la llicenciatura l'any 1918. Posteriorment, l'any 1961, es va doctorar amb una tesi sobre la perforació intestinal tífica. Entre els anys 1918 i 1922 va col·laborar amb el professor Ramon Torres i Casanova a la Càtedra de Cirurgia de la Facultat de Medicina barcelonina. Va contribuir a la fundació de la Societat Catalana de Cirurgia, especialitat mèdica a la qual va consagrar la seva activitat professional, exercint a l'Hospital Comarcal de Vic i a l'Hospital d'Infecciosos de Barcelona. En esclatar la Guerra Civil serví com a metge militar en l'exèrcit del govern de Burgos, i ascendí a capità el 13 de març de 1938. Treballà als hospitals militars de Villarobledo, de Pamplona i de Cestona. Després va exercir, com a comandant metge, a l'Hospital Militar de Barcelona. El 1954 va ingressar a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, amb un discurs sobre «La perforación intestinal. Nuestra experiencia en 71 enfermos operados», que va ser contestat pel doctor García Tornel. En aquesta institució va formar part de diverses juntes directives, i l'any 1963 n'esdevingué bibliotecari i arxiver. Va ser un dels fundadors de la revista *Ars Medica* i va participar activament en els congressos de metges de llengua catalana, així com en el Primer Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana (1970). Tingué una actuació molt destacada a la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears, essent-ne president de 1956 a 1976. Al llarg de la seva vida va col·

laborar en revistes mèdiques com *La Medicina Catalana*, *Anals dels Hospitals Comarcals*, que va dirigir, *Publicaciones del Hospital Municipal de Infecciosos*, *Anales de Medicina y Cirugía* i altres. Morí a Barcelona el 7 de juliol de 1978.

Bibliografia

- «Traumatología». A: *La Medicina en el último bienio*. Barcelona, 1925, p. 271-300. [En col·laboració amb Elias Ondiviela.]
- «Una observacio d'osteomielitis aguda del pubis». A: *VI Congrés de Metges de Llengua Catalana*. Barcelona, 1930, p. 473-478.
- «Un cas d'aneurisme de l'artèria poplità». *Annals de l'Hospital Comarcal de Vich* (1932), p. 46-49.
- «Nota clínica a propòsit del cranc de cicatriu». *Annals de l'Hospital Comarcal de Vich* (1932), p. 50-52. [En col·laboració amb Manuel Duran.]
- «Bibliografía. La osteosíntesis... Dr. Manuel Bastos Ansart». *Ars Medica* (1933), p. 37.
- «XLIII Congreso de la Asociación Francesa de Cirugía». *Ars Medica*. Núm 98 (1933), p. 373-376.
- «La estenosis hipertròfica del píloro en l'infant». *Annals de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau*. Núm. 41 (1933), p. 271-276.
- «La Reforma Universitaria». *Ars Medica*. Núm. 97 (1933), p. III-VII.
- «Algunes consideracions sobre les fractures de crani en els infants». A: *VIII Congrés de Metges de Llengua Catalana*. Barcelona, 1934, p. 144-145. [En col·laboració amb C. Olivé i Gumà.]
- «El Sanatorio de Puig d'Olena». *Ars Medica*. Núm. 101 (1934), p. XXVII-XXXIII.
- «La Federació de Prensa Médica Latina». *Ars Medica*. Núm 107 (1934), p. III-IV.
- «Un cas de fractura de la primera costella d'ambdós costats». *Medicina Catalana*. Núm. 6 (1934), p. 343-349.
- «Lluís Barraquer i Roviralta». *Medicina Catalana*. Núm. 11 (1934), p. 129-130.
- «Al margen de un Congreso». *Ars Medica*. Núm. 119 (1935), III-IV.
- «El Primer Congreso Internacional de Gastroenterología. Bruselas». *Ars Medica*. Núm. 120 (1935), p. 390-393.

«Un cas de quist seròs retroperitoneal». *Annals dels Hospitals Comarcals* (1935), p. 37-41.

«Consideracions a propòsit de les fractures de crani en els infants». *Annals de l'Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau*. Núm. 55 (1935), p. 660-669. [En col·laboració amb C. Olivé i Gumà.]

«Un cas d'aneurisma de la ilíaca externa». *Actes de l'Institut Mèdic Farmacèutic* (1934-1935), p. 221-227.

«Hospital Comarcal de Vic. Servei de Cirurgia. Malalts ingressats a l'Hospital de Santa Creu durant els anys 1932, 1933, i 1934». *Annals dels Hospitals Comarcals* (1935), p. 21-26.

«Nueva técnica de protección de la sutura arterio-aneurismática en la endoaneurismorrafia restauradora». *Annals de l'Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau*. Núm. 56 (1936), 15-22.

El Primer quinquenni de l'Hospital Comarcal. Vic, 1936.

«Aneurisma de la ilíaca externa». *Medicina Catalana*. Núm. 31 (1936), p. 421-426.

Trabajos de la clínica quirúrgica. Barcelona: Hospital Municipal de Infecciosos, 1946.

«Una Nueva vía de Acceso Quirúrgico a los Organos del Abdomen superior por a la Maniobra de Gomez y Gomez». *Journal International de Chirurgie*. Tom XIII, núm. 5 (1953), p. 527-539.

La Perforación intestinal tífica: nuestra experiencia en 71 enfermos operados: Discurso de recepción en la Real Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona para ser leído por el Académico electo Dr. D. Joaquín Salarich Torrents; Discursos de contestación del Dr. D. Lorenzo García-Tornel Carrós. Barcelona: Real Academia de Medicina de Barcelona, 1954.

«La teoria d'un metge vigatà». *Ausa*. Vol. 3, núm. 26 (1958), p. 135-140.

«Lateoriad'unmetge vigatà. (II)». *Ausa*. Vol. 3, núm. 27 (1959), p. 174-184.

«La Psicósomática y las infecciones». *Informaciones Psiquiátricas*. Vol. IV, núm. 14-15 (1959), p. 20-33.

Estudio nosográfico, pronóstico y terapéutico de la perforación intestinal tífica antes y después del empleo terapéutico de la cloromicetina / [director: R. Arandes Adan]. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona. Departament de Patologia, 1961.

Mutual Médica de Cataluña y Baleares. 50 Aniversario de su Fundación 1920-1970. Barcelona, 1970. [En col·laboració amb Leopoldo López Teijeiro.]

«Biografía del doctor don Francisco Salameró Castellón». *Anales de Medicina y Cirugía*. Núm. 220 (1970), p. 291-296.

La Contribució de la cirurgia al procés de la ciència mèdica: discurs llegit per l'Acadèmic d'Honor Electe Dr. Josep Trueta i Raspall... discurs de resposta de l'Acadèmic Numerari Dr. Joaquim Salarich i Torrents. Barcelona: Real Academia de Medicina de Barcelona, 1970.

«La gran valua clínica del mestre Prof. Ramon Torres i Casanovas». *Anales de Medicina y Cirugía*. Núm. 221 (1970), p. 355-360.

«Notas sobre los hospitales comarcales de la Diputación de Barcelona». A: *Actes del I Congrés d'Història de la Medicina Catalana*. Barcelona, 1970, vol. IV, p. 167-172.

«Nota biogràfica del Doctor Don Manuel Bastos Ansart». *Anales de Medicina y Cirugía*. Núm. 232 (1973), p. 187-194.

«Evocación histórica de la anestesiología». *Anales de Medicina y Cirugía*. Núm. 235 (1974).

«Pere Piulachs i Oliva (1908-1976)». *Anales de Medicina y Cirugía*. Núm. 246 (1976), p. 290-296.

Libro dedicado al Doctor Belarmino Rodríguez Arias en su 80º aniversario. Barcelona: Real Academia de Medicina de Barcelona, 1976.

«El Professor Josep Trueta i Raspall». *Anales de Medicina y Cirugía*. Núm. 250 (1977), p. 264-274.

Carta sobre les processos de Corpus, 1978. [Manuscrit conservat a la Biblioteca i Arxiu Episcopal de Vic.]

Recull de fets que m'han passat en la meua vida. [Manuscrit conservat a la Biblioteca i Arxiu Episcopal de Vic.]

«Antonio Mendoza Rueda». *Boletín del Colegio de Médicos de Gerona*. Núm. 74 (1978), p. 12-14.

Fonts: 179, 208, 217, 225, 243, 265 i 284.

SALARICH i TORRENTS, Miquel dels Sants

Metge. Va néixer a Vic el dia 28 d'octubre de 1904. Fill de Josep Salarich i Giménez,* nét de Joaquim Salarich i Verdaguer* i germà de Joaquim Salarich i Torrents,* tots ells metges, va seguir la carrera familiar afegint al seu exercici professional una intensa activitat literària. Estudià les primeres lletres als col·legis de Sant Felip i de Sant Miquel de Vic, centre (aquest darrer) on també estudià el batxillerat. Va cursar els estudis de medicina a la Universitat de Barcelona, i aconseguí llicenciar-s'hi el mes de setembre de 1928. Aquell mateix any ingressà al Servei de Tocologia de l'Institut de Santa Madrona, a Barcelona, càrrec que va mantenir durant més de cinquanta anys, i els darrers anys fou cap de la Secció d'Obstetrícia de la Clínica Maternal. En aquesta institució va col·laborar estretament amb el doctor Santiago Dexeus, amb qui va escriure nombrosos articles relacionats amb temes ginecològics. Entre els anys 1928 i 1930 va exercir com a professor auxiliar de classes pràcti-

ques de la Facultat de Medicina de Barcelona en l'assignatura d'histologia i anatomia patològica. L'any 1930 tornà a Vic on, com a especialista en ginecologia, exercí com a metge tocòleg de l'Hospital de la Santa Creu. El 1938, en plena Guerra Civil, va ser mobilitzat i, amb el càrrec de tinent metge, va ser destinat a la clínica de la Guàrdia d'Assalt de Barcelona, per passar posteriorment al servei de l'estat major del mateix cos armat de Tarragona, on va restar fins a l'ocupació de la ciutat per les tropes franquistes. El 1952 va participar en la fundació del Patronat d'Estudis Osonencs, i en fou nomenat director de la Secció de Literatura, càrrec que ostentà durant vint-i-set anys (1952-1979). En aquesta mateixa institució va ser elegit president l'any 1967, càrrec que exercí fins al 1982, i a partir d'aleshores en fou president honorari. Entre 1968 i 1975 també va ocupar el càrrec de bibliotecari de l'Ateneu Barcelonès. En reconeixement a la seva trajectòria cívica i cultural, l'Ajuntament de Vic li va atorgar l'any 1978 la Medalla de la Ciutat. A banda de la seva activitat científica, cal destacar tant la seva activitat literària, àmpliament reconeguda i guardonada, com la seva tasca historiogràfica, sobretot la relacionada amb els temes de l'Esbart de Vic i del Círcol Literari de Vic, i, en conjunt, a tot allò que fa referència a la Renaixença vigatana. Morí a Barcelona el 10 de desembre de 1996.

Bibliografia

La producció bibliogràfica de Miquel dels Sants Salarich és molt extensa. Per raons òbvies d'espai només citarem les principals obres i n'exclourem aquelles que, pels seus continguts i la seva transcendència, considerem menors, recollint, això sí, tota la producció científica. De tota manera, remetem el lector interessat a conèixer l'obra completa de Salarich a la consulta de les referències citades en l'apartat de Fonts d'aquest diccionari.

«Lues i estats gravídics». *Monografies Mèdiques*. Núm. 26 (1929). [En col·laboració amb S. Dexeus i Font.]

«Una observació de absceso ovàric». *Ars Medica* (1929). [En col·laboració amb S. Dexeus i Font.]

- «Inyección transabdominal uterina de hipofisina como tratamiento de la hemorragia atónica post-partum». *Ars Medica* (maig de 1930).
- «Comentario estadístico de la obra maternal del Instituto de la Mujer que Trabaja (Trienio 1927-28-29)». *Ars Medica* (1931). [En col-laboració amb S. Dexeus i Font i M. Paré i Ferran.]
- «Comentarios acerca de un caso de rotura uterina». *Revista Médica de Barcelona* (1933).
- «Un caso de cesàrea por antigua coxalgia». *Ars Medica* (1933).
- «Estudio de una serie de 722 fórceps». *Archivos de Medicina, Cirugía y Especialidades*. Núm. 644 (1933). [En col-laboració amb S. Dexeus i Font.]
- «Estudio estadístico de la obra maternal en el año 1930». *La Medicina Ibera*. Núm. 845 (1934). [En col-laboració amb S. Dexeus i Font, P. Torruella i M. Paré.]
- «Indicación de cesàrea por cardiopatía descompensada». *Ars Medica* (març de 1935). [En col-laboració amb F. Viscasillas.]
- «Consideracions sobre la conservació obstètrica de l'integritat peri-neal». *La Medicina Catalana* (1935).
- «Resum toco-ginecològic estadístic. Bieni 1933-1934». *Annals dels Hospitals Comarcals* (1935), p. 51-58.
- «Distocia por atresia vaginal». *Annals dels Hospitals Comarcals* (1936).
- Resumen comentado de los trabajos ginecológicos efectuados en el Hospital de la Santa Cruz de Vich durante el año 1940*. Vic: Tipografía Balmesiana, 1941.
- «Relaciones entre el tipo constitucional y la evolución del parto». *Anales de la Academia de Ciencias Médicas* (1944), p. 349-356.
- «Embarazo tubárico bilateral». *Revista Española de Obstetricia y Ginecología* (1947).
- Don Joaquín Salarich y Verdguer: proyección familiar del abuelo*. Vic: Ajuntament de Vic, 1949.
- «Deducciones estadísticas de mi experiencia sobre la sinfisiotomía de complemento». *Revista Española de Obstetricia y Ginecología* (1949).
- «Francisco de Paula Campà y Porta (1838-1892)». *Ausa*. Vol. 5 (1953), p. 215-220.
- «De la sinfisiotomía complementaria de recurso o de emergencia en el curso de la extracción fetal por vías naturales». *Revista Española de Obstetricia y Ginecología* (1954). [En col-laboració amb S. Dexeus i Font.]
- «El Dr. D. Cándido Bayés y Coch (1867-1955)». *Ausa*. Vol. 2, núm. 15 (1956), p. 218-221.
- «Josep Giró i Torà (1813-1881)». *Ausa*. Vol. 3, núm. 24 i 25 (1958), p. 65-69 i 98-101.
- «Medicina vigatana: la vacunació antiverolosa, a Vich, a principis del segle passat». *Ausa*. Vol. 3, núm. 32 (1960), p. 387-391.
- «Don José Pratdesaba, visto a los noventa años». *Ausona*. Núm. 974 (1960), p. 1 i 4.
- «Antoni Ribot i Fontserè (1813-1871)». *Ausa*. Vol. 4, núm. 35 (1961), p. 26-29.
- Història del Círcol Literari de Vich*. Vic: Patronat d'Estudis Ausonencs, 1962.
- «Dades sobre el còlera de l'any 1854». *Ausa*. Vol. 5, núm. 52 (1965), p. 228-237.
- «El hospital de Vich, símbolo de tradición médica». *Diario de Barcelona* (12 de novembre de 1965).
- «Una figura eminente de la obstetricia catalana: el doctor Francisco de Paula Campà y Porta». *Boletín de la Asociación de Obstetricia y Ginecología de la Academia de Ciencias Médicas*. Núm. 1 (1966); *Avales de Medicina*. Vol. 52 (1966).
- «Siluetas vicenses: Segismundo Malats». *Ausona*. Núm. 1.356 (1967), p. 1 i 13.
- «El Dr. Santiago Dexeus i Font, maestro en ciencia y humanidades». *Progresos de Obstetricia y Ginecología*. Vol. 11, fasc. 1 (1968).
- «La figura obstètrica desconeguda de Josep Duch (1817-1877)». A: *Actes del I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana*. Vol. 2. Barcelona, 1970.
- «Francesc Micó i la tradició botànica vigatana». Vic (5 de juliol de 1971).
- Cronologia bio-bibliogràfica de Joaquim Salarich y Verdguer (1816-1884)*. Vic: Impremta Anglada, 1971.
- «El Dr. Santiago Dexeus i Font i l'obra maternal de Santa Madrona». *Boletín de la Asociación del Personal de la C.P.V.A.* Núm. 95 (1973), p. 35-37.
- «Ara fa cent anys: plaga de papallones a la comarca». *El 9 Nou* (9 de juny de 1978).
- «El fonògraf a Vic». *El 9 Nou* (2 de març de 1979).
- Vigatans il·lustres*. Vic: Patronat d'Estudis Ausonencs, 1983. [En col-laboració amb M. S. Ylla-Català.]
- La poesia vuitcentista a Osona*. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 1989.
- La Veu del Montserrat (1878-1902)*. Edició a cura de Maria-Mercè Miró. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 1993.

Fonts: 4, 138, 167, 196, 243, 259, 269 i 284.

SALARICH i VERDAGUER, Joaquim

Metge, naturalista i agrònom. Va néixer a Vic el 17 de setembre de 1816 en el si d'una família humil. El 1826 va començar els estudis eclesiàstics al Seminari de Vic, mentre donava lliçons a d'altres seminaristes per tal de costejar-se les despeses de la carrera. Des de ben jove manifestà el seu desig d'ingressar a l'orde mercedari, cosa de la qual es va desdir més endavant, arran dels avalots anticlericals de l'any 1835. El 1837 es va traslladar a Barcelona per iniciar els estudis de medicina. Per sufragar els costos de la carrera donà lliçons de matemàtiques, francès i d'altres disciplines, a més de dedicar-se a dissecar ocells i confeccionar flors de cera, tècniques en les quals es va mostrar molt destre. L'any 1840 va guanyar per oposició una plaça de practicant de l'Hospital Militar de Barcelona. L'any següent obtingué el títol de batxiller en filosofia expedit per la Facultat de Medicina de Barcelona, i el 1844 aconseguí el grau de batxiller en medicina. Aquell

mateix any va abandonar l'Hospital Militar per traslladar-se a Sant Boi de Lluçanès, on exercí de metge. El 1847 assolí la llicenciatura en medicina i traslladà la seva residència a Vic. El 1849 va ser nomenat vocal de la Junta de Sanitat de Vic, institució de la qual va arribar a ser vicepresident. L'any 1853 la Societat Barcelonesa d'Amics del País el va guardonar amb una medalla d'or i el títol de soci honorari pel treball *El censo de Vich*. Arran de la seva actuació durant l'epidèmia de còlera que patí Vic l'any 1854, l'Ajuntament de la ciutat, com a reconeixement, va inserir el seu nom en una làpida commemorativa en el saló de sessions de la casa consistorial. L'any 1855 ingressava com a soci corresponsal a la Reial Acadèmia de les Bones Lletres de Barcelona i la Reial Acadèmia de Medicina de la mateixa ciutat li premiava un treball sobre l'epidèmia de còlera de Vic i el nomenava soci corresponsal. En aquest mateix any inicià la seva tasca de corresponsal vigatà del *Diari de Barcelona*. El 1857 l'Acadèmia de Medicina de Barcelona li torna a premiar un treball, aquesta vegada el que dedicà a la higiene dels teixidors, obra que és considerada pels historiadors actuals com a precursora de la medicina del treball a Espanya. Una de les seves principals activitats científiques va ser l'estudi de l'agricultura, d'aquí la nombrosa literatura agronòmica que va arribar a publicar. En aquest sentit, l'obra més reeixida va ser la *Cartilla rústica* (1859), un veritable tractat d'agronomia que va ser guardonat amb la medalla de coure de l'Institut Català Agrícola de Sant Isidre. En aquest treball Salarich descrivia les tècniques més modernes de la pràctica agrícola i ramadera i proposava la seva adopció al nostre país per tal d'adaptar l'agricultura a les noves exigències d'un mercat canviant i cada cop més competitiu. Apostava per un model d'agricultura intensiva en el qual els cereals havien de deixar pas al conreu de plantes farratgeres —per tal de sostenir una ramaderia que havia d'incrementar necessàriament els seus

efectius— i nous conreus de plantes industrials com fibres tèxtils i espècies tintòries per satisfer la demanda creixent de la indústria. Seguint aquesta mateixa línia, els escrits de Salarich en publicacions com *El Calendari del pagès*, *La Revista de Agricultura* o a la premsa local van tractar de temes innovadors com la introducció de noves espècies vegetals com l'eucaliptus o de noves formes de producció com l'elaboració de seda a partir de les cuques del roure. Una altra faceta de la seva activitat científica va ser la de botànic. La màxima realització d'aquesta seva dedicació científica van ser els inèdits *Apuntes para escribir la flora de la Plana de Vich*. Segons el mateix Salarich, el motiu que l'havia conduït a la realització d'aquest treball era el de dotar la comarca d'una nova eina de coneixement, una obra que estudiés la flora comarcal, com ja s'havia fet amb la història, l'agricultura o les topografies mèdiques. Per a l'elaboració d'aquests *Apuntes* Salarich va fer un extraordinari treball de documentació. Les plantes ressenyades, 957 espècies espontànies i 130 de cultivades, procedien en molt curt nombre de les seves pròpies recol·leccions. La majoria de les referències provenien de cites d'altres botànics i aficionats que havien herboritzat a la comarca amb anterioritat. De la mateixa manera, els preliminars del treball, dedicats a la situació, el clima, la geologia i la composició edàfica de la comarca, es van elaborar amb les dades de treballs previs que Salarich citava explícitament. Així, per exemple, l'estudi del clima el va realitzar a partir de les dades que el metge vigatà Climent Campà* havia recollit i publicat en diversos periòdics locals, o quan es referia a la composició dels sòls ho feia esmentant els resultats de les anàlisis fetes a laboratoris de Vic o Barcelona. Aquest esforç documentatiu es trasllada també a la ressenya de cada exemplar del catàleg. Així al costat del nom de cada planta hi trobem els noms vulgars en castellà i català, la localització, si es tracta d'una espècie rara o comuna i, quan escau, se citen les propietats medicinals de l'exemplar. Tanmateix, aquest treball no va ar-

ribar a veure la llum pública. Atesa la reputació de Salarich i l'experiència que havia tingut amb la publicació d'estudis similars, sembla estrany que una obra del calibre dels *Apuntes* restés inèdita. I és que quan ja tenia molt avançat el treball i estava a punt de publicar-lo, apareixien els *Recuerdos botánicos* de Ramon Masferrer,* un treball amb gran rigor científic i que seguia els canons acadèmics establerts. Salarich era conscient que el seu treball era incomplet i, d'alguna manera, es curava en salut quan en l'advertència preliminar del treball afirmava: «Que este mi trabajo es incompleto, defectuoso y poco meditado en el fondo, y desaliñado, descuidado e incorrecto en la forma, lo sé antes de que la severa crítica lo diga». El 1859 va ser nomenat soci corresponsal de l'Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Palma de Mallorca. L'any 1860 va participar en la fundació del Círcol Literari de Vich, institució en la qual, amb Francesc Aguilar, creà una Acadèmia de la Llengua Catalana. L'any 1861 participà en la fundació de *El Ausonense*, publicació que dirigí fins a la seva extinció l'any 1863. El 1862 va ser nomenat metge forense del partit de Vic, càrrec que va ocupar fins a l'any 1876. Junt amb Francesc X. Calderó Vila, fundà i dirigí el periòdic vigatà *Eco de la Montaña*, que va sortir fins al 1868. L'any 1871 l'Acadèmia de Medicina de Barcelona li atorgà una Medalla d'Or per una topografia mèdica de la plana de Vic i fou nomenat subdelegat de medicina del partit judicial de Vic. En reconeixement a la seva tasca com a historiador local, l'Ajuntament de la ciutat l'any 1878 el nomenà «cronista de Vic». A causa del deteriorament de la seva salut, l'any 1880 trasllada la seva residència a Caldes d'Estrac, població en la qual va continuar exercint la medicina, i on s'interessà també per la història local. El dia 4 de març de 1884 va morir a Caldes, i el seu cadàver fou traslladat a Vic, on va ser enterrat amb tots els honors. Joaquim Salarich va ser un intel·lectual polifacètic. Al seu exercici professional de la medicina hi va afegir, fruit d'una curiositat innata, una intensa activitat cultural que

va abastar altres camps de la ciència com l'agronomia o la botànica, i que va tenir en les manifestacions literàries o en l'erudició històrica les seves màximes expressions. Va ser un treballador infatigable. Col·laborà amb nombroses publicacions periòdiques i donà a la impremta nombrosos treballs, tant científics, com literaris o històrics, i deixà també nombrosos escrits inèdits.

Bibliografia

La producció bibliogràfica de Joaquim Salarich és molt extensa. Per raons òbvies d'espai només citarem les principals obres i n'exclourem aquelles que, pels seus continguts i la seva transcendència, considerem menors, recollint, això sí, tota la producció científica. De tota manera, remetem el lector interessat a conèixer l'obra completa de Salarich a la consulta de les referències citades en l'apartat de Fonts d'aquest diccionari.

«El sistema planetario». *Boletín del Guardia Nacional*. Barcelona (1838).
«Remedio contra la mordedura de la víbora». *La Abeja Médica*. Núm. 7 (1848).

«Hidrofobia, curación». *La Abeja Médica*. Núm. 10 (1851).

Prevensions pera la assistencia als atacats del cólera-morbo en ausencia de metjes, adaptadas á la comprensió y recursos del poble en general. Vic: Impremta de Soler Germans, 1854.

Hospital de coléricos de la ciudad de Vich en el año 1854. Relación nominal de los enfermos que han entrado en dicho establecimiento y resultado que han tenido. Vic, 1854. [Manuscrit citat per Miquel dels Sants Salarich i Torrents en la seva bio-bibliografia de Joaquim Salarich.]

Vich: su historia, sus monumentos, sus hijos y sus glorias. Vic: Impremta de Soler Hermanos, 1854. [N'existeix un facsímil de l'any 2005 editat pel *Diari de Vic*.]

Memoria acerca el Cólera morbo epidémico observado en la Ciudad de Vich, en el año 1854. Vic, 1855. [Manuscrit conservat a la Biblioteca Arxipiscopal de Vic.]

Censo de Vich: memoria premiada con una medalla de oro y el título de Socio de mérito, segun el programa publicado en 1852 por la Sociedad Económica Barcelonesa de Amigos del País. Barcelona:

Impremta de Joaquín Bosch, 1857.

«Higiene del Campo». Col·lecció de 20 articles a la *Revista de Agricultura del Instituto de San Isidro*. Tom VI (1857), p. 107, 129, 153, 177, 205, 233, 239, 285 i 313; tom VII (1858), p. 16, 35, 92, 143, 243, 264 i 288; tom VIII (1959), p. 187, 209, i 263, i tom IX (1860), p. 59.

Higiene del tejedor, ó sean, medios físicos y morales para evitar las enfermedades y procurar el bienestar de los obreros ocupados en hilar y tejer el algodón. Vic: Impremta y Librería de Soler Hermanos, 1858. [N'existeix un facsímil de 1957.]

«Consells Higienics». Col·lecció de 10 articles publicats en el *Calendari del Pagès* entre els anys 1858 i 1868.

Cartilla rústica, o sean, Principios de agricultura práctica: sacados de las obras mas recientes que se han publicado sobre este arte y de las prácticas de algunos países mas adelantados en ella, obra escrita para obstar al premio ofrecido por el Instituto Agrícola Catalán de San Isidro. Barcelona: Impremta del Diario de Barcelona á cargo de Francisco Gabañach, 1859.

Compendio de la historia de Vich. Vic: Impremta y Librería de Soler Hermanos, 1860.

Epítome de la Historia de Vich, para uso de las Escuelas de Párvulos de la misma ciudad. Vic: Impremta y Librería de Soler Hermanos, 1860. [N'existeix un facsímil editat per l'Ajuntament de Vic l'any 1980.]

Manresa jamás ha sido cabeza de Obispado. Vic: Impremta y Librería de Soler Hermanos, 1861.

«Importancia suma de las fundaciones médico-forense». *Revista Médico Forense*. Núm. 12 (1863).

«Efectos maravillosos del rayo». *Eco de la Montaña*. Núm. 25 i 32 (1863).

Desgracias de Vich ó breve historia de las que causó la avenida del Meder en la madrugada del dia 8 de octubre de 1863. Vic: Impremta y Librería de Soler Hermanos, 1863. (Amb la col·laboració de Francesc d'Assís Aguilar i Serrat.) [N'existeix un facsímil editat pel *Diari de Vic* l'any 2006.]

Reducción de las varias medidas superficiales de terreno usadas eb todas las provincias de España a la métrico decimal: con arreglo á la ley de 19 de julio de 1849 y á las equivalencias publicadas de real orden. Vic: Impremta y Librería de Luciano Anglada, 1863.

Calendari del Principat de Catalunya i Guia de Vich. Vic: Impremta

Anglada, 1965.

«Eucalyptus globulos. Utilidad de este precioso árbol de la Australia para lo que respecta a la higiene y la terapéutica». *Revista de Agricultura del Instituto Agrícola Catalán de San Isidro*. Tom VI (1866), p. 80.

Apuntes o sea Pequeño tratado de la cría del gusano de seda de robe Yama-Mai. Barcelona: Imprenta del Diario de Barcelona, 1867. [N' existeix una altra edició publicada a Vic per Ramon Anglada l'any 1874.]

«Higiene Municipal». Col·lecció de vuit articles a l'*Eco de la Montaña*, núm. 572, 576, 577, 585, 588, 592, 606 i 610 de 1868.

Cuadro demostratiu de la relació que hi ha entre els pesos i mides posats fins ara a la província de Barcelona, i els decimals que han d'usar-se. Vic: Imprenta de Ramon Anglada, 1868.

El Salchichón de Vich. Vic: Imprenta y Librería de Ramón Anglada, 1870.

El medicato español salvo contadas excepciones es eminentemente católico. Vic, 1870.

«Cucas de seda de roure». *El Calendari del Pagès* (1870).

Estudio topográfico médico del Llano de Vich. Vic, 1871. [Manuscrit conservat a l'Arxiu Biblioteca Episcopal de Vic.]

«La Mestressa». Col·lecció de tretze articles publicats al *Calendari del pagès* entre els anys 1872 i 1884.

«Lo Yama-mai». *La Renaixensa*. Any IV, núm. 21 i 24 (1874).

Flora del Llano de Vich. Vic, 1874 [Manuscrit conservat a l'Arxiu Biblioteca Episcopal de Vic.]

«Ferrocarri de Vich». *La Renaixensa*. Any V (1875), p. 229.

Ferrocarril del Norte. Guía Cicerone de Barcelona Vich. Vic: Ramon Anglada, 1876.

«Conservación de los cereales». *Diario de Vich*. Núm. 104, 107, 113 i 119 (1877).

«Agricultura». *La Veu del Montserrat*. Any I (1878), p. 18.

«La Phyllosera». *La Veu del Montserrat*. Any I (1878), p. 20.

«Les papallones». *La Veu del Montserrat*. Any I (1878), p. 57

«Aigües industrials». *La Veu del Montserrat*. Any I (1878), p. 80.

«Banys de cera». *La Veu del Montserrat*. Any I (1878), p. 98.

«Alguns efectes maravillosos del llamp». *La Veu del Montserrat*. Any II (1879), p. 113, 116 i 121.

«Sobre els bolets». *La Veu del Montserrat*. Any II (1879), p. 138.

«Calendaris i Almanacs». *La Veu del Montserrat*. Any II (1879), p. 147,

159, 163, 167, 171 i 176.

Apuntes para escribir la Flora de la Plana de Vich. Vic, 1880. [Manuscrit conservat a l'Arxiu Biblioteca Episcopal de Vic.]

Caldetas: apuntes sobre sus antiguos baños y sus celebradas aguas minerales. Barcelona: Imprenta de J. Sala, 1881.

Efemèrides vigatanes. Vic: Imprenta i Estampa de Ramon Anglada, 1882.

Los Baños de mar y el balneario de Caldetas (Baños Colón): preceptos higiénicos y consejos útiles a los bañistas que concurran e este establecimiento. Barcelona: Tipografía Hispano-Americana, 1882.

Apuntes para la historia de Caldas de Estrach, (vulgo) Caldetas. Barcelona: Imprenta La Renaixença, 1882.

Fonts: 23, 31, 35, 45, 57, 64, 76, 87, 88, 100, 103, 124, 131, 142, 144, 145, 163, 165, 175, 183, 209, 210, 226, 228, 233, 239, 242, 243, 257, 263, 278, 279, 280, 281, 288, 289 i 290.

SAN i RICART, Ramon

Metge. Nascut a Vic el 2 de febrer de 1882 i mort a Barcelona el 22 de maig de 1955. Estudià medicina a la Universitat de Barcelona, on obtingué el premi extraordinari de llicenciatura. Pensionat per la Junta de Ampliación de Estudios, viatjà per diversos països d'Europa i Àsia, fent estades també als Estats Units, on va estudiar les tècniques de trasplantament de teixits i òrgans al College of Physicians and Surgeons de Nova York i del cultiu de teixits *in vitro* a la Fundació Rockefeller, tema de la seva tesi doctoral, també guardonada amb premi extraordinari. Treballà amb els doctors Valentí Carulla i Salvador Cardenal, i esdevingué professor auxiliar a la Càtedra de Terapèutica Física de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona. El 1909 va participar en la fundació de la revista *Therapia*, de la qual esdevingué secretari de redacció. Va ser un dels capdavanters en la introducció al nostre país de les noves tècniques de cirurgia ortopèdica, i l'any 1929 participà en la fundació de la Société Internationale

de Chirurgie Orthopédique et de Traumatologie (SICOT). Treballà a l'hospital benèfic infantil de Natzaret, on dirigí la secció de cirurgia. Va ser membre de la Reial Acadèmia de Barcelona, on ingressà l'any 1936 amb un discurs sobre «Empelts lliures de fàscia. Estudis experimentals i clínics», treball en què exposa les seves experiències sobre aquest tipus d'empelts realitzades amb gossos i que va ser contestat pel pare Jaume Pujiula.

Bibliografia

- Apuntes de higiene pública y privada*. Barcelona, 1907.
- «Caso de esclerodermia en placas, curado con la alta frecuencia». *Therapia*. Núm. 1 (1909), p. 24-29. [En col·laboració amb Jaume Peyri.]
- «El tratamiento de las tuberculosis quirúrgicas por las inyecciones de Calot». *Therapia*. Núm. 2 (1909), p. 89-94.
- «La fulguración en el tratamiento del cáncer». *Therapia*. Núm. 3 (1909), p. 161-170, i núm. 4 (1909), p. 246-254.
- «La electroagulación en el tratamiento de las neoplasias». *Therapia* (1910).
- «Tratamiento de los pies varus equino-congénitos». *Therapia* (1910).
- «Cultivo de tejidos in vitro». *Laboratorio*. Núm. 90 (1924), p. 2.482.
- Cultivo de tejidos in vitro*. Tesi doctoral (març de 1925).
- «Condiciones en el tratamiento de los pies zambos». *Congreso de Cirugía*. Madrid, 1926.
- «Parlament en l'acte de l'homenatge que l'Institut Municipal de Barcelona va dedicar al doctor Cardenal». *Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya*. Núm. 68 (1926), p. 26-31.
- «Caso clínico de meningoencefalocele operado». *Ars Medica, Revista de Medicina Cirugía y Especialidades* (març de 1929).
- «Resultats del nostre tractament en els peus varus-equins». *Congrés de Metges de Llengua Catalana*. Palma de Mallorca, 1932.
- «Tratamiento de las secuelas de las parálisis infantiles mediante tendones artificiales de seda». *Primer Congreso Internacional de Cirugía Ortopédica*. Londres, 1933.
- «Dos casos de artrorisis». *Revista Médica de Barcelona*. Núm. 31-32 (1933), p. 63-64, i núm. 116 (1933), p. 172-173.

«Les apendicitis: quan i com deuen ser operades». *Societat Catalana de Pediatria* (abril de 1933).

Empelts lliures de fàscia: estudis experimentals i clínics: treball de recepció en l'Acadèmia de Medicina de Barcelona llegit per l'acadèmic electe Dr. Ramon San Ricart el dia 24 de maig de 1936: parlament de resposta de l'acadèmic numerari Dr. P. Jaume Pujiula. Barcelona: Gràficas Ramón Sopena, 1936.

«Últimos avances en cirugía ortopédica». A: *Sesiones Científicas*. Barcelona: Academia de Ciencias Médicas, 1953, p. 212-214.

Traduccions

GARRE, Karl; KRAUSE, Paul. *Tratado de terapéutica general y aplicada*. Barcelona: Manuel Marín, 1914. [Traduït de l'alemany conjuntament amb Francesc Tous Biaggi i Josep Ruiz Contreras.]

Fonts: 57, 212 i 243.

SASTRE i PUIG, Joan

Metge. Va néixer a Taradell a mitjan segle XVIII. Estudià medicina a la Universitat de Cervera, on es graduà l'any 1784. Exercí com a metge titular a Taradell, vila de la qual va escriure una topografia mèdica. L'any 1790 es va traslladar a Barcelona, on va formar part de l'Acadèmia de Medicina d'aquesta ciutat. Col·laborà amb el metge empordanès Josep Masdevall escrivint dos opuscles sobre l'«opiata», medicina elaborada per Masdevall a base d'opi i utilitzada per combatre les anomenades a l'època «calentures pútrides». En aquestes obres Sastre, després de relatar els episodis epidèmics que van afectar Catalunya i Aragó a principis dels anys vuitanta del segle XVIII, certifica, a partir de diversos casos clínics, l'eficàcia de l'opiata i la seva mixtura antimonial.

Bibliografia

Reflexiones instructivo-apologéticas, sobre el eficaz y seguro método de curar las calenturas pútridas y malignas. Inventado por el ill^o Sr. Dr. D. Josef de Masdevall, médico de Cámara con ejercicio de S. M. Católica. Cervera: Imprenta de la Universidad de Cervera, 1787-1788.

Observaciones médico-prácticas que en confirmación de las Reflexiones instructivo-apologéticas que anteceden da a luz el mismo doctor. Cervera: Imprenta de la Universidad de Cervera, 1788.

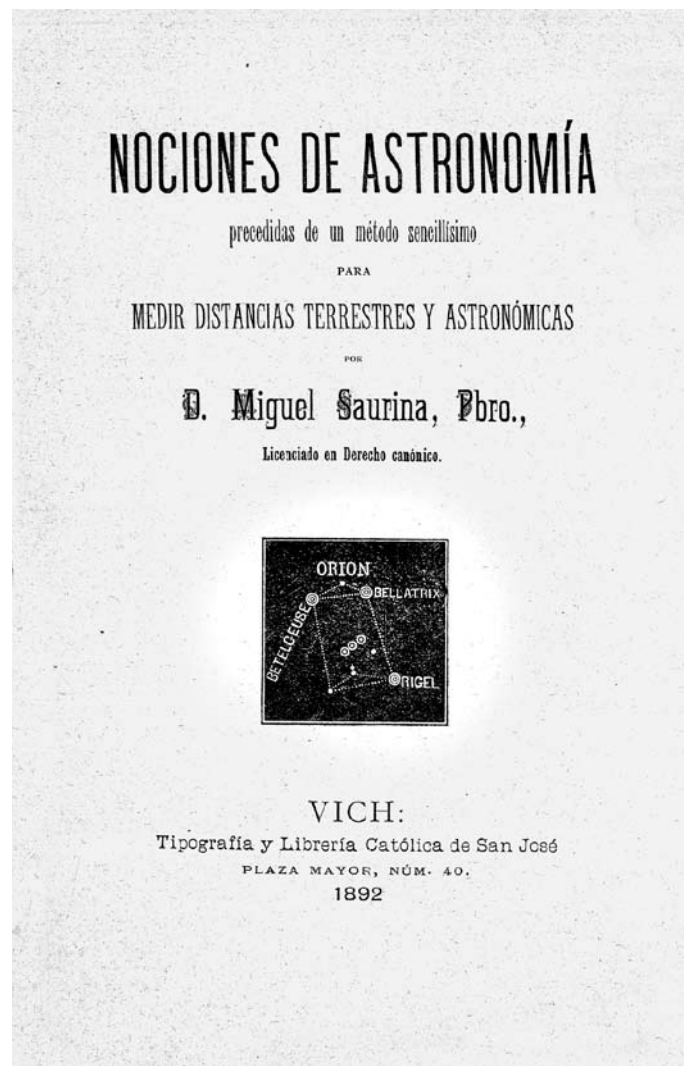
Topografía médica de Taradell. Presentada a l'Acadèmia de Medicina de Barcelona el 1790. [Manuscrit no localitzat.]

Algunas reflexiones de los señores de la Comisión de la constitución militar sobre la reunión del ejercicio de la Medicina y Cirugía, 1813.

Fonts: 57, 103, 128, 149, 202, 215 i 266.

SAURINA i BOIXADER, Miquel

Astrònom i sacerdot. Va néixer a Taradell el 25 de maig de 1847. Estudià al Seminari de Vic, i s'ordenà sacerdot l'any 1872. Es llicencià en Sagrats Cànons el 1886. Va ser l'autor d'un manual d'astronomia adreçat al públic no expert, ja que, segons ell mateix, amb aquest treball: «Nada nuevo venimos á añadir á la ciencia astronómica, ni es nuestro intento escribir de ella un tratado, ni siquiera un compendio, sino solamente las nociones más principales que tengan relación con las distancias; pero creemos que con el método que ofrecemos, con nuestro estilo llano, si bien que á veces difuso, y con evitar en lo posible el tecnicismo científico, contribuiremos á que se forme una idea exacta de las leyes que rigen el universo, y á que se propague el estudio de la ciencia que más revela la sabiduría y poder de Dios, nuestro Señor, Criador». El llibre va proveït d'unes taules a partir de les quals s'exposa un senzill mètode de càlcul de distàncies terrestres i astronòmiques amb la pretensió de facilitar «... a los que no tengan conocimientos trigonométricos, el estudio y resolución de los más importantes problemas de astronomía», per tal que «El que solamente sepa multiplicar y dividir, extraer la raíz cuadrada y tenga los rudimentarios principios del triángulo y de la circunferencia, podrá con ayuda de nuestras tablas, resolver muchísimos de los problemas que tengan relación con las distancias así terrestres como astronómicas». Miquel Saurina va morir l'u de juny de 1906.

Bibliografia

Nociones de astronomía precedidas de un método sencillo para medir distancias terrestres y astronómicas. Vic: Tipografía y Librería Católica de San José, 1892.

Sant Genís: drama en tres actes y en vers. Vic: Impremta de J. Soler, 1882

Los pastorets en Betlem. Vic: Imprenta Católica, 1887.

Fonts: 46 i 103.

SERDÀ i PRAT, Bernat

Metge. Nascut a Vic l'any 1913, va estudiar el batxillerat a l'Institut de Segon Ensenyament de Figueres i la carrera de medicina a la Universitat de Barcelona, on aconseguí la llicenciatura l'any 1940. Va ser metge de Taradell i membre de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona, institució que l'any 1961 el guardonà amb un premi pel treball *Topografia de Taradell*, estudi que conté un interessant document sobre la història de les epidèmies esdevingudes a Taradell. També va pertànyer al Patronat d'Estudis Osonencs. Va morir el dia 1 de desembre de 1988.

Bibliografia

Topografia de Taradell, 1961. [Text mecanografiat. Se'n conserven dues còpies a l'Arxiu de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona.]

Fonts: 275.

SERINANELL i MIR, Manuel

Astrònom i sacerdot. Va néixer a Vic el 9 d'abril de 1909. Féu estudis amb els «Hermanos» Maristes i als deu anys va ingressar al Seminari de Vic. L'observatori de Josep Pratdesaba,* al carrer de l'Escola, era molt a prop de la casa de Serinanell. El nostre jove protagonista podia observar-ne la cúpula amb facilitat. Aquesta circumstància sembla que el va encuriosir des de molt petit. Sabia que en aquell lloc hi havia un gran telescopi amb el qual podia contemplar-se l'immens firmament. Als tretze anys, juntament amb altres companys de curs i acompanyats pel professor de geografia, va fer una visita a aquell observatori, i va poder veure la Lluna, Júpiter i Saturn. El que hi va veure el va impressionar de tal forma que des d'aleshores l'astronomia es va convertir en una veritable vocació. A partir d'aleshores el nostre home va començar a llegir llibres de geografia i qualsevol publicació que li arribés a les mans sobre astronomia, fins i tot repassava els calendaris. Assabentat que pel 3 de març de 1924 s'anunciava un eclipsi parcial de Sol va demanar a Pratdesaba de poder observar l'eclipsi des de l'observatori. A partir d'aquella observació compartida es va iniciar una gran amistat i col·laboració. Pratdesaba va orientar i ajudar el jove en els seus inicis en la ciència astronòmica. Li va facilitar el llibre de Josep Comas i Solà *Astronomia*, amb el qual va començar a adquirir els coneixements generals d'aquesta ciència. Aprofitant la descripció que en aquest llibre es feia d'una ullera de lents simples de 40 mm d'obertura, Serinanell, assessorat per Pratdesaba, va construir-se un telescopi similar. Amb aquesta ullera es va iniciar com a observador amb

instrument propi. L'any 1925 Manuel Serinanell ingressava a la Sociedad Astronómica de España y América i el 1929, amb el núm. 11.889, a la Société Astronomique de France, entitat de la qual va rebre, l'any 1989, la medalla de bronze Camille Flammarion. També va ser membre de la International Lunar Society mentre aquesta va funcionar. El 1932 va ser ordenat sacerdot i tot seguit exercí de vicari a Sora, Perafita, l'Esquirol i Tona, on el va sorprendre l'esclat de la Guerra Civil. Durant la guerra va estar a Vic i a Barcelona. Van ser anys difícils que Serinanell aprofità per ampliar coneixements estudiant música, òpera i astronomia. El 1939 va tornar a Tona i el 1943 va ser destinat a la parròquia de la Pietat de Vic. El 1948 va començar a donar classes de cosmografia i astronomia al Seminari de Vic, iniciant d'aquesta manera la seva faceta com a pedagog. El seu interès per l'estudi del Sol el va dur a començar el 1954 les observacions de les taques d'aquest astre. Aquesta tasca el va ocupar fins poc abans de la seva mort, i n'esdevingué un dels observadors més regulars del món, segons la valoració de l'Astronomische Sternwarte de Zuric (l'organisme que coordina les observacions solars). Aquesta dedicació féu que l'any 1959 li arribés el primer reconeixement oficial: el Consejo de Investigaciones Científicas el nomenava vocal de la Comisión Nacional de Astronomía, tot representant els astrònoms aficionats. El seu interès per les matemàtiques el va portar a realitzar diversos treballs de càlcul, sobretot d'efemèrides de fenòmens i, entre moltes altres coses, també va establir les coordenades geogràfiques de l'observatori Pratdesaba. Com és habitual en molts astrònoms aficionats, mossèn Serinanell també es va dedicar al conreu de la meteorologia. Cap a la dècada de 1970 va començar a col·laborar amb Llucà Riubrogent a Ràdio Vic, i l'agost de 1976 l'Institut Nacional de Meteorologia de Barcelona (INM) li va proposar fer-se càrrec de l'estació meteorològica núm. 347-D de Vic, responsabilitat que va acceptar i que va mantenir fins al final de la seva vida. Des del juny

de 1985 s'encarregà de donar diàriament les dades del seu observatori per tal d'inserir-les al tauler d'anuncis de l'Ajuntament de Vic. Formà part del Consell Editorial de la revista de meteorologia *Penell* i va ser l'autor dels resums meteorològics anuals editats pel Patronat d'Estudis Osonencs. Com a reconeixement de la seva tasca meteorològica, l'any 1993 el Centre Meteorològic Territorial de Catalunya, depenent de l'INM, li va concedir un diploma pels anys de servei. D'altra banda l'Associació Catalana d'Observadors Meteorològics (ACOM) també va voler reconèixer la seva constància en les tasques meteorològiques lliurant-li una placa i un diploma. L'1 de març de 1986 Manuel Serinanell va iniciar la publicació al setmanari *Ausona* d'una sèrie d'articles amb el títol genèric de «Amics del Cometa Halley», ja que després de 76 anys aquest cometa tornaria a ser visible. En el primer d'aquests articles es feia una crida al públic en general per constituir un grup de persones interessades per tot allò que s'esdevenia a la volta celeste. La resposta no es va fer esperar i de seguida van començar a fer-se trobades d'una sèrie d'aficionats de Vic i comarca que van culminar amb la convocatòria d'una reunió que va tenir lloc el 13 de gener de 1986 a la Casa de Cultura «Galadies», en la qual una quarantena de persones van expressar la intenció de fundar una societat astronòmica. En el decurs dels següents mesos es va anar madurant la idea fins que el 13 de maig de 1987 es va constituir oficialment com a associació l'Agrupació Astronòmica d'Osona. Poc després, davant del notari, mossèn Serinanell va llegir els seus llibres d'astronomia, l'arxiu i els aparells astronòmics a l'Agrupació. Mossèn Manuel Serinanell va poder gaudir en vida del reconeixement dels seus conciutadans. El 1986 va ser proclamat «Osonenc de l'Any» pel setmanari comarcal *Ausona*. El 1990 va ser pregoner de les festes de tardor, i el 30 de desembre d'aquest mateix any l'Ajuntament de Vic va acordar donar el seu nom a un carrer de la ciutat com a homenatge i testimoni de la seva dedicació científica.

El 1992, coincidint amb el 40è aniversari del Patronat d'Estudis Osonencs, del qual va ser soci fundador, Serinanell va ser nomenat soci d'honor d'aquesta entitat; també en aquest any el Grup d'Art de Vic, Associació d'Amics del Pessebre, li lliurà la distinció Camins de Molsa'92. Mossèn Serinanell ens deixà el 5 de març de 2001.

Bibliografia

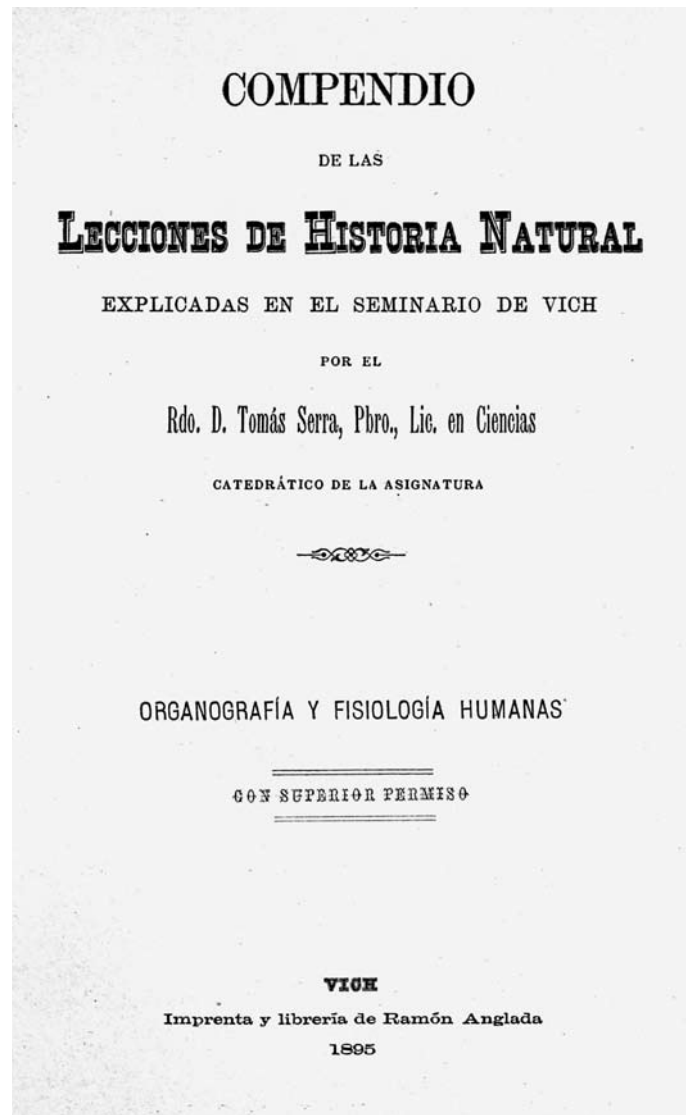
- «Nuevos progresos en la ciencia astronómica». *Ausa*. Vol. 1, núm. 2 (1952), p. 66-71.
- «El próximo paso de Mercurio delante del Sol, desde Vich». *Ausa*. Vol. 1, núm. 5 (1953), p. 90-92.
- «Contribución de Vich al próximo pasado tránsito de Mercurio». *Ausa*. Vol. 1, núm. 7 (1954), p. 321-322.
- Els Noranta anys de l'il·lustre vigatà Josep Pratdesaba*. Vic, 1960. [En col·laboració amb Miquel S. Salarich, P. Vinyoles i Vivet, i altres.]
- «Les gràfiques de les temperatures mínimes i de les pluges a Vic i a Sant Julià de Vilatorrada». *Ausa*. Vol. 11, núm. 106-107 (1983), p. 65-76.
- Resum dels esculls que trobem per portar a terme l'activació de l'Observatori Pratdesaba*. Vic, 1983. [Manuscrit conservat a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic.]
- Pinzellades sobre la història i orígens de l'astronomia fins al nostre mil·lenari*. Sabadell: AUSA, 1989.
- L'Observatori Pratdesaba de Vic: gènesi i perfil històric*. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 1992.
- Fonaments de l'obra del Rev. P. Manuel Cazador i López, sda. Família*. Vic, 1994. [Text mecanografiat conservat a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic.]
- «Llum». *Ausa*. Vol. 19, núm. 145 (2000), p. 109-131.

Fonts: 36, 222 i 243.

SERRA i GÜELL, Tomàs

Clergue i naturalista. Va néixer a Vic el 1855. El 1871 va obtenir a Figueres el grau de batxillerat. Ordenat sacerdot el 1879, va ostentar al llarg de la seva vida diversos càrrecs de responsabilitat en la institució eclesial, arribant a ser xantre i canonge de la catedral de Vic. Va estudiar ciències naturals a la Universitat de Barcelona per obtenir l'habilitació com a professor d'aquesta assignatura. El 1883 va ocupar la Càtedra d'Història Natural del Seminari de Vic, vacant des de la mort de Josep Giró,* on va romandre fins al 1918. En el mateix Seminari, institució de la qual va arribar a ser vicerector, va impartir també classes de metafísica, teologia moral i institucions teològiques. El 1893 va obtenir el batxillerat i la llicenciatura en teologia al Seminari de València. Va morir a Vic el 1927. A banda d'exercir com a professor d'història natural, la figura de Tomàs Serra com a home de ciència ens interessa perquè va ser l'autor de dues obres d'història natural que van tenir una gran difusió com a llibres de text. La primera d'aquestes obres va ser *Nociones de zoología, anatomía, botánica y fitografía expuestas en cuadros sinópticos*. Es tracta, com el seu nom indica, d'un recull de quadres sinòptics en els quals d'una forma ordenada i sintètica s'exposaven els continguts de les lliçons que s'explicaven a l'aula. Segons Serra, aquestes *Nociones* havien d'ajudar els alumnes, que per primera vegada cursaven la història natural, a vèncer les dificultats que representava retenir les característiques que distingien els grups zoològics i vegetals. Per aconseguir-ho, a banda de la disposició ordenada i esquemàtica dels continguts, cada terme específic

s'acompanyava de la seva etimologia, i els noms científics de cada espècie citada tenien el seu corresponent en castellà. La segona obra a la qual ens volem referir és el *Compendio de las lecciones de Historia Natural explicadas en el Seminario de Vich*. Es tractava d'un manual de biologia humana amb uns plantejaments ambiciosos. Es pretenia dotar l'alumne d'un coneixement ampli dels aspectes físics de l'home. A través de cinquanta lliçons es descrivien l'anatomia i la fisiologia abordant amb detall l'estudi de cadascun dels sistemes, aparells i òrgans que constitueixen els éssers humans. Sense entrar en el debat evolucionista, tan viu en aquella època, el text dedicava dues lliçons a parlar de l'origen de l'home. I ho feia per rebatre les teories poligenistes que consideraven que l'origen dels éssers humans no era únic, sinó que s'havia produït de forma independent en diversos punts del planeta. Serra, que no estava d'acord amb aquesta teoria, la rebutjava amb arguments documentats, titllant-la d'acientífica i acusant els seus partidaris d'obeir interessos mesquins com ara la supremacia de la raça blanca o l'esclavisme. Tomàs Serra, que explicava amb una florida eloqüència les estructures i funcions del cos humà, interpretava la biologia humana com a resultat de la interacció entre l'esperit i la matèria. Atorgava a l'ànima humana la preponderància sobre la matèria i els seus mecanismes i la feia responsable absoluta de tot el que s'esdevenia en la complexa estructura humana. El cos era indissociable de l'ànima i aquesta darrera era la que el regia, la matèria viva sense el concurs de l'ànima esdevenia inerta i es descomponia.

Bibliografia

Nociones de zoología, anatomía, botánica y fitografía expuestas en cuadros sinópticos. Vic: Impremta de Ramón Anglada, 1889.

Compendio de las lecciones de Historia Natural explicadas en el Seminario de Vich. Vic: Imprenta y Literaria de Ramón Anglada, 1895.

Synopsis Sacramentorum Novae Legis. Vic: Impremta Anglada, (s.d.).

Fonts: 31, 35, 220 i 243.

SOLER, Guillem

Cirurgià. Ciutadà de Vic de la meitat del segle XIV. Participà a les expedicions militars de Pere el Cerimoniós. L'any 1344 era cirurgià de la casa reial catalana. Per recomanació del rei català, assistí el rei de Bohèmia. Va ser nomenat inspector de les peritacions sobre les lesions produïdes en les baralles.

Fonts: 57, 62, 63 i 241.

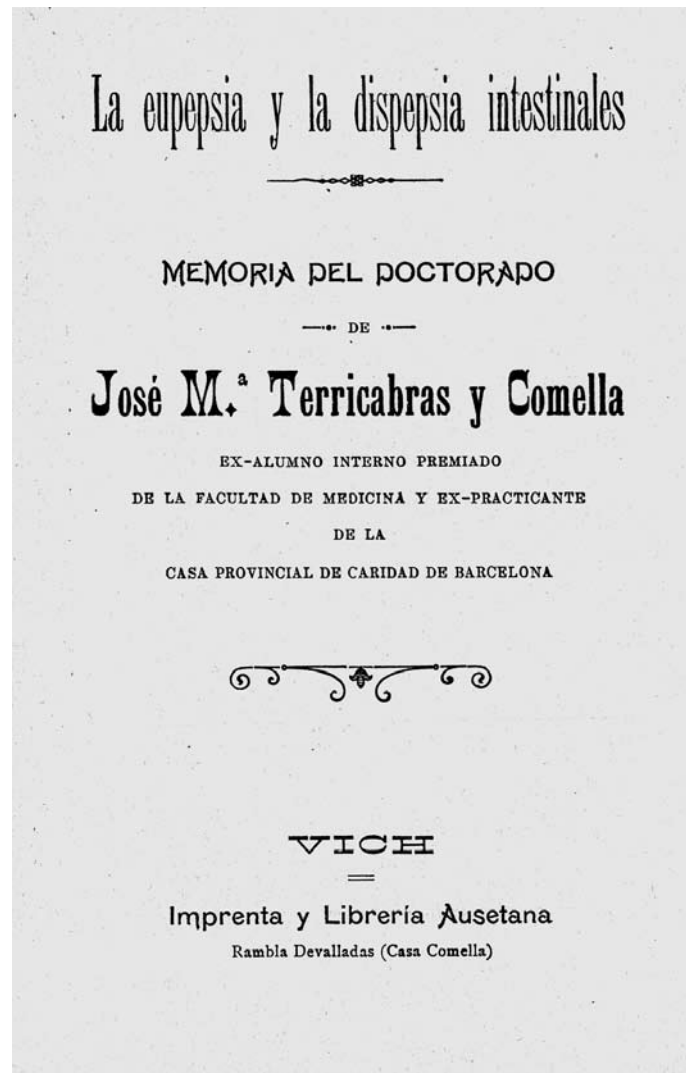
TERRICABRAS i COMELLA, Josep Maria

Metge. Va néixer a Vic l'any 1879. Estudià la carrera de medicina a la Universitat de Barcelona on va ser alumne premiat. Treballà com a practicant a la Casa Provincial de Caritat de Barcelona. Actuà com a regidor a l'Ajuntament de Vic i va ser un dels últims presidents del Círcol Literari de Vich, l'any 1911. Impulsà la difusió de l'esperanto a Vic, i esdevingué president de l'associació esperantista Vika Esperantistaro. L'any 1901 va publicar una memòria de la seva tesi doctoral titulada *La eupepsia y la dispepsia intestinales*, on abordava, des del punt de vista fisiològic, el procés de digestió humana i les patologies associades. Morí a Vic el 9 de gener de 1928.

Bibliografia

La eupepsia y la dispepsia intestinales. Vic: Imprenta y Librería Ausetana, 1901.

Fonts: 233 i 243.

THOMASA DE SUBIRÀ, Lluís Gonzaga

Metge. Va néixer a Manresa el 3 de novembre de 1885. Cursà la carrera de Medicina a Barcelona on es llicencià el 16 de novembre de 1907. Tres anys més tard, el 1910, obtingué el títol en l'especialitat de medicina interna. Entre 1908 i 1918 residí a Sant Hipòlit de Voltregà, on va ser metge titular. L'any 1919 va obrir consulta a Torelló, després de cessar com a metge titular de Sant Hipòlit. L'any 1923 va entrar com a metge suplent a la Junta Municipal de Sanitat de Torelló, i esdevingué metge titular d'aquest municipi l'any 1926, càrrec que ocupà fins a l'any 1942. Llavors va traslladar-se a Manresa per exercir d'inspector de sanitat i posteriorment (1945) a Barcelona per ocupar el càrrec de subdirector de la Residència Francisco Franco de la Seguretat Social, que ostentà fins al moment de la seva jubilació, l'any 1956. La seva consulta a Torelló va estar dotada d'aparells de radiodiagnosi moderns i hi practicava teràpies innovadores com ara l'ozonoteràpia. Com a metge de la junta de sanitat local va desenvolupar una destacada activitat en el control i la inspecció dels afers sa-

nitaris de Torelló (vacunacions, safareigs per rentar roba de malalts infecciosos, sanejament de clavegueres i pous, etc). L'any 1949, l'Acadèmia de Medicina de Barcelona guardonava amb premi *cum laude* la seva *Topografia mèdica de la Vall de Torelló*, i tots els ajuntaments de la Vall li concediren una medalla d'or. Va ser membre del Sindicat de Metges de Catalunya, membre de la Unió Patriòtica durant la dictadura de Primo de Rivera, simpatitzant del catalanisme durant la Segona República i membre del primer ajuntament franquista de Torelló. Va participar activament en la vida cultural de Torelló. Col·laborà amb la redacció de *La Veu del Ter*, va ser soci d'honor de l'Associació d'Estudis Torellonencs i el seu llibre de divulgació *La Vall de Torelló* va guanyar el Premi Maspons i Camarasa de l'any 1962, dotat amb 15.000 ptes. Deixà inèdit el treball *La casa comte-ducal de Cardona, de la fabulosa dinastia Folciana*. Morí a Barcelona el 31 de juliol de 1973 als 88 anys d'edat.

Bibliografia

- «La troballa del doctor Asuero». *Bulletí del Sindicat de Metges de Catalunya*. Núm. 108 (1929), p. 8-10.
- «Els ineptes». *Bulletí del Sindicat de Metges de Catalunya*. Núm. 157 (1933), p. 21-23.
- «La discreció en el periodisme». *Bulletí del Sindicat de Metges de Catalunya*. Núm. 111 (1929), p. 24-25.
- Topografia Mèdica il·lustrada de la Vall de Torelló*. Barcelona, 1949 [Text mecanografiat conservat a l'Arxiu Municipal de Torelló.]
- La Vall de Torelló*. Barcelona: Selecta, 1963.

Fonts: 57, 205, 206, 275 i 277.

VERGÉS i CODINACH, Francesc Xavier

Farmacèutic. Va néixer a Torelló l'any 1881. Estudià el batxillerat a Vic i la carrera de farmàcia a Barcelona. Cap a l'any 1904, a la farmàcia familiar de Torelló, començà a treballar en els preparats que farien famosa la farmàcia Vergés. L'«Emulsió Vergés» (1906) es preparava a base d'oli de fetge de bacallà, bàlsam de tolu i lactofosfat de calç, era utilitzada per al tractament de la tuberculosi, i distribuïda arreu pel representant Dalmau Oliveras. L'any 1916 comercialitzava el «Cafeïinol Vergés», un antineuràlgic que també gaudí d'una gran requesta. Va ser un gran amant de les arts. Impulsà les festes verdaguerianes i mantingué una viva relació amb l'arquitecte Josep Maria Pericas i Morros i un bon nombre de personalitats de la política, sobretot els diputats a corts per la comarca Ròmul Bosch i Lluís Pericas, i Enric Prat de la Riba. També va ser alcalde de Torelló, el 1912, i impulsor de la Lliga del Bon Mot amb la prohibició de la blasfèmia. Va

fer restaurar les fonts de Rocaprevera i Puig-roví. Presidí la societat La Barretina Torellonenca, l'any 1908, i va ser soci del casino La Constància. Morí l'any 1927.

Fonts: 277.

VICH, Joan

Frare i tecnòleg. Va néixer a Vic a la segona meitat del segle XVI, i morí l'any 1631. Era frare caputxí a Barcelona. Va ser autor d'un text on es donaven instruccions per trobar i extreure les aigües subterrànies.

Bibliografia

Geometria y perspectiva en ejemplo y figuras y muchas maneras para buscar y hallar las aguas subterráneas y sacarlas.

Fonts: 243 i 270.

VILA, Ramon

Cirurgià. Sabem molt poca cosa de la biografia de Ramon Vila. Era llicenciat en cirurgia i exercia a Vic a principis del segle XIX. Va ser un dels introductors de la vacunació antiverolosa a la Península. I autor d'una memòria en la qual defensava aferrissadament la inoculació com a mètode eficaç per prevenir la verola; va dur a terme gran nombre de vacunacions a Vic i la seva rodalia. En aquesta memòria atribuïa la resistència a la vacunació a la ignorància, i per convèncer els incrèduls exposava un seguit de casos clínics en els quals, segons ell, la vacuna havia esdevingut el millor antídote per evitar la infecció. Sobretot creia que havien de ser els infants, els més vulnerables, els primers a ser vacunats. Potser per això acabava el seu discurs amb aquest consell: «... vosotros padres, en cuyos hijos no han prendido todavia las viruelas, haced invacunar a vuestros hijos; escarmentad en cabeza agena, no sea que venga dia que os arrepentais de no haberlo hecho, creed a los sabios Profesores de toda la Europa, y creed a un buen Patricio, que en todo desea promover el bien de la Patria, y de toda la humanidad».

Bibliografia

Relación del estado actual de la vacuna en la ciudad de Vich, para satisfacion y desengaño del público / que publica el licenciado Ramon Vila cirujano. Vic: Oficina de Juan Dorca, [s.a.].

Fonts: 40, 57, 195 i 243.

VILA i D'ABADAL, Lluís

Metge. Va néixer a Vic l'any 1889 i morí a Barcelona el 10 de setembre de 1937. Estudià medicina a la Universitat de Barcelona, on es llicencià l'any 1913, i s'especialitzà en otorinolaringologia. Des de ben jove va mantenir un compromís polític i social que va caracteritzar la seva trajectòria vital. Milità en el carlisme, si bé abandonà aquesta ideologia decepcionat per la manca de consciència nacional. El 1922 va assistir a la Conferència Nacional Catalana, i s'adherí a la formació política que en sorgí: Acció Catalana. El 1931, un cop proclamada la Segona República, participà en la fundació d'Unió Democràtica de Catalunya. Col·laborà, com a articulista, en els diaris *La Nau* i *El Matí* i en el setmanari *El Temps*. Durant la Guerra Civil va romandre fidel a la República, col·laborant en la formació de la columna Pau Claris i ajudant al salvament de persones amenaçades. Mai no va perdre els seus vincles amb Osona, i l'any 1930 contribuí a la fundació i al manteniment de *El Diari de Vic* i esdevingué president del Casal de la Plana de Vic a Barcelona. Després

de doctorar-se a Madrid, desenvolupà la seva professió en les especialitats de medicina general i otorinolaringologia a la ciutat de Barcelona. De seguida va adquirir un gran prestigi com a otorinolaringòleg, i la seva consulta comptà amb pacients il·lustres com el cardenal Vidal i Barraquer, Jaume Carner i Francesc Cambó, a qui acompanyà a Londres quan va ser intervingut d'un càncer de laringe. El 1920 participà en la fundació del Sindicat de Metges de Catalunya i dins d'aquest va ser un dels impulsors de la Mutual Mèdica. El 1928 va ingressar a la Policlínica Plató, de la qual va ser director. Col·laborà en la redacció dels estatuts del Casal del Metge i en els Congressos de Metges de Llengua Catalana de la seva època. Va ser autor de molts treballs mèdics, sobretot dedicats a l'especialitat otorinolaringològica.

Bibliografia

- «Contusión cerebral y fractura del peroné izquierdo por contragolpe de un arbol desgajado. Punción lumbar, negativa. Curación». *Medicina de los Niños*. Núm. 149 (1912), p. 153-154.
- «Un cas de trombo-flebitis cronica del sinus lateral». *III Congrés de Metges de Llengua Catalana*. Tarragona, 1919, p. 479-484.
- «El perquè del fracàs en moltes estirpacions d'amígdales». *III Congrés de Metges de Llengua Catalana*. Tarragona, 1919, p. 492-497.
- «Complicacions intracraneals de les mastoiditis croniques». *IV Congrés de Metges de Llengua Catalana*. Girona, 1921, p. 465-480.
- «Conducta a seguir en cas de cos estrany en les altes vies respiratòries i digestives». *IV Congrés de Metges de Llengua Catalana*. Girona, 1921, p. 481-485.
- «La grossa cirurgia de coll». *IV Congrés de Metges de Llengua Catalana*. Girona, 1921, p. 487-501.
- «Col·legi Sindicat». *Bulletí Sindicat Metges Catalunya*. Núm. 22 (1922), p. 1.
- «Otorrinolaringología. Impresiones y estudios recogidos en el Congreso de Bradford». *Laboratorio*. Núm. 90 (1924), p. 2.495-2.497.
- «La nostra casa». *Bulletí del Sindicat de Metges de Catalunya*. Núm. 59 (1925), p. 2-3.

- «Diagnóstico diferencial de las complicaciones endocraneanas de las otitis medias supuradas». *Revista Médica de Barcelona*. Núm. 31 (1926), p. 18-31.
- «La fòbia del Càncer». *Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya*. Núm. 67 (1926), p. 10-11.
- «La nostra casa». *Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya*. Núm. 75 (1926), p. 1-2.
- La Casa dels Metges*. Barcelona: Casa Edit. d'Art Catòlic d'en Josep Vilamala, 1928.
- «Guariment de la neuralgia del trigeminat per la neurolisi del gangli Gasser». *Annals de Medicina*. Núm. 10 (1928), p. 625-631.
- «Casal del Metge. El caliu de la llar». *Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya*. Núm. 89 (1928), p. 8-9.
- «Buscant l'ànima». *Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya*. Núm. 93 (1928), p. 9.
- «Ictus laringi». *Treballs de l'Institut Policlínic*. Núm. 1 (1929), p. 23-27.
- «Complicaciones flebíticas de la otitis media supurada Septicemias. Casos clínicos». *Treballs de l'Institut Policlínic*. Núm. 1 (1929), p. 31-46.
- «Els cabals de la Mutual». *Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya*. Núm. 102 (1929), p. 4-5.
- «El bon camí». *Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya*. Núm. 108 (1929), p. 11-12.
- «Malalties de l'orella». *Monografies Mèdiques*. Vols. 42-43 (1930).
- «Estat actual del tractament del càncer de la laringe». *Annals de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona*. Vol. XV (1933), p. 75-82.
- «Otitis esclerosante». *Revista Médica de Barcelona*. Vol. XX, núm. 115 (1933), p. 82.
- «Càncer del bronqui». *Revista Médica de Barcelona*. Vol. XX, núm. 115 (1933), p. 83.
- «Descapsulació amigdal·lar i hemorràgia postoperatòria». *Revista Médica de Barcelona*. Vol. XXI, núm. 121 (1934), p. 80-81.
- «Diàtesi atròfica i reumatisme». *IX Congrés de Metges de Llengua Catalana, Comunicacions*. Perpinyà, 1936, p. 127-128.

Fonts: 57, 126, 147 i 282.

VILAR i FONTCUBERTA, Marià

Metge. Nasqué a Vic el 16 d'octubre de 1846. Estudià el batxillerat a l'institut provincial de segon ensenyament de Lleida, i començà els estudis de medicina a la Universitat de Barcelona l'any 1869. Juntament amb altres quatre companys de facultat, entre els quals es trobava Joaquim Barraquer i Roviralta, va fundar, el 15 de gener de 1872, el grup anomenat «El laboratorio», que intentava suplir la manca d'ensenyaments pràctics de la Facultat de Medicina procurant-se ells mateixos les experiències que trobaven a faltar. Més tard, aquesta institució va donar lloc a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya. Es va llicenciar en medicina i cirurgia l'any 1881. Col·laborà amb el doctor Salvador Cardenal Fernández en les intervencions quirúrgiques que aquest practicava a l'Hospital del Sagrat Cor de Barcelona. Vilar actuava com a metge anestesista, i gaudia dels elogis de Cardenal, que en un dels seus escrits afirmava: «En todas, o en la mayor parte de mis operaciones administra siempre el anestésico, desde hace muchos años, mi excelente colaborador y amigo el doctor Vilar y Fontcuberta, y tal vez a esta circunstancia se debe la escasez de accidentes graves en la serie ya considerable de cloroformizaciones que llevamos practicadas». De fet, va ser el primer metge català que va utilitzar la qualificació de «metge anestesista» com a presentació professional. Davant la reticència d'alguns metges de l'època a utilitzar el cloroform com a substància anestèsica, va promoure la idea de la poca perillositat d'aquest narcotitzant, explicant que calia subministrar-lo en el seu estat més pur i que resultava imprescindible examinar prèviament el pols, la respiració i la

pupil·la del pacient, dades que permetien posteriorment guiar la narcosi. Si bé no hem trobat les dades que ens permetin situar la data de la seva mort, sabem que la darrera vegada que apareix citat el seu nom va ser l'any 1916.

Bibliografia

- «Sociedad Médica El Laboratorio». *La Independencia Médica*. Vol. X, núm. 27 (1875), p. 321-323.
- «Contribución al estudio del método antiséptico de Lister». *Revista de Ciencias Médicas* (1880), p. 164-170; 205-212.
- «Contribución al estudio de el cloroformo en la anestesia quirúrgica». *Revista de Ciencias Médicas*. Núm. 7 (1881), p. 105-112.
- «Reglas para la cura antiséptica». *Revista de Ciencias Médicas*. Núm. 3 (1883), p. 67-72.
- «Clínica quirúrgica del doctor Cardenal en el Hospital del Sagrado Corazón: julio, agosto y setiembre de 1883». *Revista de Ciencias Médicas*. Núm. 9 (1883), p. 547-550.
- «Notas clínicas (Hospital Sagrado Corazón)». *Revista de Ciencias Médicas*. Núm. 22 (1883), p. 675-676.

Fonts: 53, 57, 93 i 129.

VILARRÚBIA i GARET, Antoni

Naturalista. Va néixer l'11 d'abril de 1901 a Torrellebreta, al municipi de Malla. Estudià el batxillerat a Vic. Expert entomòleg i especialista en himenòpters, té dedicades algunes espècies d'insectes d'aquest ordre. Des de l'any 1932 col·laborà com a recol·lector amb el Departament de Zoologia del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, i n'esdevingué conservador de la secció d'artròpodes. El 1945 va ser nomenat professor de l'Escola Superior d'Agricultura de la Diputació de Barcelona, institució en la qual va fundar i dirigir un apiari. Al llarg de la seva vida va mantenir una intensa correspondència i intercanvi d'exemplars amb un gran nombre d'entomòlegs peninsulars i estrangers. Autor de nombrosos treballs científics, entre els quals destaquen els dedicats als zooecidis (les cassanelles), va ser també un gran divulgador dels temes entomològics a través de cursos i conferències. Morí el 31 de març de 1957.

Bibliografia

- «Carabids de la comarca de Vich i Montseny capturats en març i abril de 1929». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*. Vol. 29, núm. 6 (1929), p. 116-117.
- «Recull de zoocecidies vigatanes». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*. Vol. 33, núm. 4-5 (1933), p. 232-242. [Amb la col·laboració de Lluís Vilarrubia i Garet.]
- «Entomologia de Menorí». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*. Vol. 33, núm. 6-7 (1933), p. 306-315. [Amb la col·laboració de Francesc Español i Coll.]
- «Notes himenopterològiques II: Comentaris sobre alguns "Odynerus" de Catalunya». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*. Vol. 34, núm. 1-5 (1934), p. 27-29.
- «Notes himenopterològiques III: Dos "Tentredínids" nous per a Catalunya». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*. Vol. 34, núm. 6-7 (1934), p. 191-192.
- «Aspectes himenopterològics: *Vespa austriaca* Latr, espècie nova per a la Península Ibèrica». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*. Vol. 34, núm. 8-9 (1934), p. 210-211.
- «Notes himenopterològiques: Nou *Sirex* per a la fauna ibèrica». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*. Vol. 33, núm. 8-9 (1934), p. 358.
- «Notes himenopterològiques: Himenopters nous o poc coneguts a Catalunya». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*. Vol. 35 (1935), p. 81.
- Les Zoocecidies de les plantes de Catalunya*. Barcelona: Junta de Ciències Naturals de Catalunya, 1936.
- «El apiario municipal de Barcelona». *Ibérica*. Núm. 32 (1945).
- «Hallazgo de las *Maculines alcon* y *M. arcas* Rott. en la provincia de Soria». *Trabajos del Museo de Ciencias Naturales de Barcelona. Nueva Serie Zoológica*. Vol. II, núm. 2 (1948), p. 5-10.
- «La polilla de la cera (*Galleria melonella*, L.)». *Boletín de la Cámara Oficial Sindical Agraria de Barcelona* (maig de 1950).
- «La *Vespa austriaca*, Panz. Nueva para la fauna ibérica en 1935, y Origen y evolución de las agallas o cecidias». *Ausa*. Vol. 1, núm. 2 (1952), p. 72-74. [Amb la col·laboració de Lluís Vilarrubia i Garet.]
- «Nuevas aportaciones al estudio de la cecidología ibérica». *Anales de la Escuela de Peritos Agrícolas y de Especialidades Agropecuarias y de los Servicios Técnicos de Agricultura*. Vol. XIII, Barcelona, 1955.

Zoocecidias de la Península Ibérica: Cynipidae (Gen. Neuroterus).
Barcelona: Impremta Elzeviriana, 1956

«Exploración de la cueva *Vora-Fosca* de Tavertet». *Ausa*. Vol. 3, núm. 25 (1958), p. 102-109.

Fonts: 43 i 47.

VILARRÚBIA i GARET, Conrad

Zoòleg. Nascut a Torrellebreta l'any 1912. Germà d'Antoni,* Lluís* i Joaquim.* Recollí i col·leccionà insectes, amfibis i rèptils. Va ser membre de la Institució Catalana d'Història Natural. Aficionat a l'estudi de la meteorologia, instal·là una estació meteorològica a la seva casa de Taradell on recollí nombroses dades per al coneixement de la meteorologia de la comarca. Morí a Taradell l'any 1973.

Bibliografia

- «Aportacions herpetològiques». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*. Vol. 36 (1936), p. 131-133.
- «Climatologia Fisiològica». *Ausa*. Vol. 1, núm. 5 (1953), p. 213-214.
- «La Història Natural i el Folklore». *Ausa*. Vol. 1, núm. 6 (1953), p. 269.

Fonts: 43 i 243.

VILARRÚBIA i GARET, Joaquim

Entomòleg. Nascut a Torrellebreta, Malla, l'any 1902, on també va morir l'any 1987. Residí a la masia pairal que esdevingué el seu principal centre de treball i observació. Especialitzat en lepidòpters, sobretot en licènids (blavetes), dels quals va descriure algunes formes noves per a la ciència, li han estat dedicades diverses subespècies. Juntament amb els seus germans va reunir una important col·lecció d'insectes, sobretot de lepidòpters (40.000 exemplars, principalment procedents de Catalunya), coleòpters (35.000 exemplars, ibèrics) i himenòpters (5.000 exemplars, ibèrics). Va ser soci d'honor de la Societat Hispanolusoamericana de Lepidopterologia, fundador i president de la Societat Catalana de Lepidopterologia i membre de la Institució Catalana d'Història Natural. Va ser l'autor de *Els nostres insectes. Converses de divulgació entomològica*, un veritable tractat d'entomologia que ha esdevingut un referent indispensable en la bibliografia zoològica catalana.

Bibliografia

- «Dos Lasiocampidae nous per a Catalunya». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*. Vol. 32, núm. 1-2-3 (1932), p. 41-49.
- «Entomologia». *Ausa*. Vol. 1, núm. 3 (1953), p. 18-19.
- «La mariposa *Iolana iolas* Ochs. en la comarca de Vich». *Ausa*. Vol. 1, núm. 10 (1954), p. 464-465.
- «La mariposita *Polyommatus icarus* Rott. y sus variaciones». *Ausa*. Vol. 2, núm. 11 (1955), p. 40-42.

- «Entomología. Consideraciones sobre los licénidos del género *Maculinea*, Van Eecke». *Ausa*. Vol. 2, núm. 15 (1956), p. 222-225.
- «La representación ausonense en el grupo *Heodes* Dalmy». *Ausa*. Vol. 2, núm. 17 (1956), p. 320-324.
- «Los *Esfinges* de la Comarca de Vich». *Ausa*. Vol. 2, núm. 19 (1957), p. 412-421.
- «La variabilitat de les papallones a través de l'Aforística Entomològica». *Ausa*. Vol. 3, núm. 23 (1958), p. 32-37.
- «Aforismes i comentaris sobre la biologia de les papallones». *Ausa*. Vol. 3, núm. 24 (1958), p. 59-64.
- «Les beceroles de l'Entomologia, en aforismes comentats». *Ausa*. Vol. 3, núm. 27 (1959), p. 191-195.
- «Els insectes en la lluita per l'existència». *Ausa*. Vol. 3, núm. 31 (1960), p. 350-355.
- «Les nostres *Blavetes* Argiades i Alcetas, i llur separació específica». *Ausa*. Vol. 4, núm. 35 (1961), p. 30-33.
- «Comentari sobre la papalloneta *Philotes baton*». *Ausa*. Vol. 4, núm. 37 (1961), p. 113-114.
- Els nostres insectes: converses de divulgació entomològica*. Barcelona: Barcino, 1961-1962.
- «Los *notodontidae* de la comarca de Vich». *Ausa*. Vol. 5, núm. 48-49 (1964), p. 105-115.

Fonts: 43.

VILARRÚBIA i GARET, Lluís

Entomòleg i sacerdot. Va néixer a Torrellebreta, Malla, l'any 1904. Seguí la carrera sacerdotal, i fou capellà de l'Hospital Comarcal de Vic. Com els seus germans Antoni,* Joaquim* i Conrad* va dedicar bona part de la seva activitat a estudiar la fauna osonenca. Va ser membre de la Institució Catalana d'Història Natural. Recollí més de cinc mil exemplars d'himenòpters, conservats al Museu de Torrellebreta. Ajudà a engrandir la col·lecció familiar de lepidòpters amb exemplars procedents de països exòtics. En reconeixement a la seva tasca, la comunitat científica ha denominat algunes subespècies de cinipidocecidies amb el seu nom. Va morir a Torrellebreta l'any 1993.

Bibliografia

- «Cynipidocecidies vigatanes». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*. Vol. 30, núm. 1-2 (gener-febrer de 1930), p. 28-32.
- «De Colèopterolegia: El *Poecilnota festiva* L. no és rar a Catalunya». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*. Vol. 30, núm. 7 (octubre de 1930), p. 108-110.
- «Fauna himenopterològica de la comarca de Vic: Fam. Vespidae». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*. Vol. 30, núm. 8 (novembre 1930), p. 143-148.
- «Recull de zoocecidies vigatanes». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*. Vol. 33, núm. 4-5 (1933), p. 232-242. [Amb la col·laboració d'Antoni Vilarrubia i Garet.]
- «La "Vespa austriaca", Panz. Nueva para la fauna ibérica en 1935, y origen y evolución de las agallas o cecidias». *Ausa*. Vol. 1, núm. 2 (1952), p. 72-74. [Amb la col·laboració d'Antoni Vilarrubia i Garet.]

- «Presencia en nuestro río Ter del *Unui tumidus* Philipsson». *Ausa*. Vol. 1, núm. 7 (1954), p. 323.
- «Dos plagas forestales en la comarca de Vich». *Ausa*. Vol. 5, núm. 50 (1964), p. 141-143.
- «En el cinquè centenari de la mort de Tomàs de Kempis». *Ausa*. Vol. 6, núm. 68 (1971), p. 286-291.
- «En el Vè. centenari de la mort de Tomàs de Kempis (II)». *Ausa*. Vol. 7, núm. 71-72 (1972), p. 43-47.
- «Capsetes de rapè». *Ausa*. Vol. 7, núm. 77 (1974), p. 233-236.

Fonts: 43.

VIÑETA i BELLASERRA, Josep

Metge. Nascut a l'Havana (Cuba) el 14 d'octubre de 1857, va estar vinculat a Sant Pere de Torelló atès que els seus pares eren originaris d'aquesta vila. Estudià el batxillerat a Barcelona i la carrera de medicina a la Universitat d'aquesta ciutat, on es llicencià l'any 1877. Va fer el doctorat a Madrid, estudiant l'especialitat de dermatologia sota el mestratge del doctor José Eugenio Olavide. Amplià estudis a París treballant als hospitals de Saint Louis, Midi i Lourine. Finalment, cap al 1882, s'instal·là a Barcelona dedicant-se al tractament de les malalties de la pell. Introduí el naftol a Espanya per tractar afeccions cutànies com la tinya. Va ser un dels capdavanters en la utilització de la bacterioteràpia dermatològica a través de l'ús del *Barterium termo* en aplicacions tòpiques. Treballà en el tractament i la prevenció de la siífilis, malaltia que considerava causa de la degeneració de la «raça humana». Es mostrà favorable a lliutar contra la prostitució, el principal agent transmissor de les malalties venèries, encara que es mantingué contrari a les reglamentacions prohibicionistes de la prostitució perquè, segons ell: «Todo sistema de organización de la prostitución es una excitación a la lujuria, aumenta el núm. de los nacimientos ilegítimos, fomenta la prostitución clandestina y rebaja el nivel de la moralidad pública y privada». Defensava com a mesures per abolir la prostitució la repressió judicial dels delictes contra els costums conviencials, la creació d'assils, la regeneració de la moral pública, particularment de la moralitat dels homes, i el desenvolupament de polítiques preventives en el domini de l'educació domèstica i de la instrucció pública. A més de la bibliografia

ressenyada, i segons Antoni Elias de Molins, el doctor Viñeta tenia prevista la publicació dels treballs: *Los asilos terrestres y marítimos para niños pobres y abandonados, estudiados bajo el punto de vista de la higiene y de la moral, El libertinaje en París i Terapéutica cutánea*. Josep Viñeta va morir a Barcelona a principis de la segona dècada del segle XX.

Bibliografia

- «Observacion de la Clínica quirúrgica, á cargo del Dr. D. Juan Giné, curso de 1876 á 1877. Cáncer encefaloide de la region frontal, penetracion en la cavidad craniana, infiltracion de la dura-madre. Autopsia». *La Independencia Médica*. Vol. XII, núm. 6 (1876), p. 71-72.
- «Inflamación de la glándula vulvo-vaginal». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona* (1880), p. 539-546.
- «Liquen planus y liquen ruber». *La Independencia Médica*. Vol. XVI, núm. 15 (1881), p. 178-180.
- «Estado del sudor en las enfermedades de la piel». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona* (1881), p. 352-353.
- «El naftol. Su uso en las enfermedades de la piel». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona* (1881), p. 385-388; 565-567.
- «La dermatología y la sifilografía en el Congreso Médico Internacional de Londres». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona* (1881), p. 395-400; 446-500; 481-484; 505-509; 536-539.
- La difteria en la piel*. Barcelona: Sucesores de Ramirez, 1882.
- «La difteria de la piel». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona* (1882), p. 65-70; 97-102, 131-136, 166-171, 199-204, 230-235, 321-330.
- «Las neuralgias y su tratamiento». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 10 (1882), p. 390-391.
- «La linfademia cutánea ó micosis fungóides de Alibert». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 2 (1883), p. 35-39.
- «Etiología general en las enfermedades de la piel». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 13 (1883), p. 387-390.
- «El cólera morbo asiático». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 15 (1883), p. 492-497 i núm. 17 (1883), p. 527-529.
- «La sífilis como una de las causas de degeneración de la raza humana». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 21 (1883), p. 647-552, núm. 22 (1883), p. 682-687 i núm. 23 (1883), p. 707-711.

- La Sífilis como una de las causas de degeneracion de la raza humana*. Barcelona: Tipografía La Academia de E. Ullastres, 1884.
- «La espermatorrea. Tratado de las pérdidas seminales por el Dr. Puoillet». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 6 (1884), p. 197-198.
- «Etiología de los tumores gomosos de la lengua». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 16 (1884), p. 523-524.
- «Reglamento de higiene especial. La prostitucion». *La Independencia Médica*. Vol. XIX, núm. 17 (1884), p. 196-200 i núm. 18 (1884), p. 210-213.
- «Nuevo antiséptico: el aseptol ó ácido ortoxyfenilsulfuroso». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 20 (1884), p. 686-689 i núm. 23 (1884), p. 750-753.
- «El tanato de protoxido de mercurio en el tratamiento de la sífilis». *El Siglo Médico*. Núm. 1.573 (1884), p. 103-104.
- «Nuevos estudios de terapéutica. El naftol». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 2 (1885), p. 41-44.
- «Estudio clínico y anatomo-patológico del goma-lingual sifilítico ó de la hibridez cancero-esclero-gomosa, tratamiento». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 22 (1885), p. 701-704 i núm. 23 (1885), p. 741-745.
- «La sífilis como hecho punible y como una de las causas de la degeneración de la raza humana». *La Independencia Médica*. Vol. XXII, núm. 8 (1886), p. 88-89.
- «Ensayo del tratamiento de la escrofulodermia (lupus vulgar o tuberculoso) por las aplicaciones tópicas del bacterium termo». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 9 (1886), p. 259-260.
- «Naturaleza parasitaria de la escrofulodermia y su identidad en el tuberculo anatomico». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 11 (1886), p. 325-328 i núm. 12 (1886), p. 360-363.
- «La sífilis como hecho social punible y como una de las causas de la degeneración de la raza humana». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 22 (1886), p. 688-689.
- La Sífilis como hecho social punible y como una de las causas de degeneración de la raza humana / discurso pronunciado en la Sociedad Económica Graciense de Amigos del País en la sesión del 8 de marzo de 1885 por J. Viñeta-Bellaserra*. Barcelona: Establecimiento Tipográfico Editorial La Academia, 1886.

- «Bacterioterapia. Ensayos del tratamiento de la escrofulodermia (lupus vulgar o tuberculoso) por las aplicaciones topicas del bacterium termo». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 24 (1886), p. 743-746.
- «Las nuevas sales de ácido peptónico. Amónico-férrico y amónico-mercurio. Sus caracteres físicos y químicos. Su estudio fisiológico, terapéutico y clínico». *El Siglo Médico*. Núm. 1.683 (1886), p. 198-199 i núm. 1.684 (1886), p. 217-218.
- «Profilaxia de la sífilis en el niño y en la nodriza por medio de la lactancia animal, particularmente en las maternidades y casas de expósitos». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 5 (1887), p. 129-133.
- «Las nuevas sales de ácido peptónico». *El Siglo Médico*. Núm. 1.739 (1887), p. 267.
- «El eritema de los recién nacidos». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 13 (1888), p. 391-393.
- Profilaxia de la sífilis en el niño y en la nodriza por medio de la lactancia animal, particularmente en las Maternidades y Casas de Expósitos*. Barcelona: Casa Provincial de Caridad, 1889.
- «El péñfco epidémico de los recién nacidos (Pemphigus neo-nathorum)». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 2 (1889), p. 33-34.
- «Estudios dermatológico-clínicos. Dysidrosis – Pompholix». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 15 (1889), p. 449-450.
- Argentona y sus aguas minero-medicinales*. Barcelona: Tipo-Litografía de Luis Tasso, 1890.
- «¿Se elimina el azúcar por el sudor y por la saliva?». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 6 (1890), p. 169-170.
- «La sífilis en las prostitutas». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 9 (1890), p. 260-264, núm. 11 (1890), p. 324-327 i núm. 12 (1890), p. 357-359.
- Le Naphtol dans les maladies de la peau*. Barcelona: Imprenta de Henrich y C.^a, 1892.
- «Tractement de la teigne faveuse et de la pelade par le naphthol». *Actes del Congrès de Medicina de Viena*, 1892.
- «Indicaciones y tratamiento de la sífilis en el embarazo». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 8 (1892), p. 169-170.
- «Tratamiento de la tiña favosa y de la pelada por el naftol». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 19 (1892), p. 438-439.
- «La leprodermia». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 3 (1893), p. 49-51.
- «Los epitelomas cutáneos». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 17 (1893), p. 385-387 i núm. 18 (1893), p. 411-415.
- «El edema agudo circunscrito de la piel. El edema de los recién nacidos. Y el edema mucoso de Ord». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 10 (1894), p. 221-222.
- «Excursión al Establecimiento de Baños Rius en Caldas de Montbuy». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. «Sección Azul» (1894), p. 93-95.
- «Excursión al Establecimiento Martín, en San Hilario Sacalm». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. «Sección Azul» (1895), p. 112.
- «La terapéutica dermatológica». *Revista de Ciencias Médicas de Barcelona*. Núm. 12 (1895), p. 265-268, núm.15 (1895), p. 343-344, núm. 17 (1895), p. 387-391, núm. 19 (1895), p. 437-438, núm. 20 (1895), p. 457-460 i núm. 22 (1895), p. 508-511.
- La Higiene en la primavera y sus relaciones con el funcionalismo cutáneo*. Barcelona: Hijos de Jaime Jepús, 1900.
- La Chique ou puce pénétrante, nigua des espagnols*. Barcelona: Tipografía de la Casa Provincial de Caridad, 1904.
- La leprodermia*. Barcelona: Tipografía de la Casa Provincial de Caridad, 1904.
- Bosquejo social de un albergue nocturno / por José Viñeta-Bellaserra*. Barcelona: Imprenta de la Casa Provincial de Caridad, 1906.

Fonts: 57, 68, 103 i 115.

1. AGUILAR I GENÍS, Martí; FEBRÉS, Francesc. *Biografia del Dr. D. José Giró y Torá*. Vic: Imprenta de Ramon Anglada i Pujals (1882).
2. AGUIRRE I SÁENZ DE TEJADA, J. M. *Cent anys d'escola: Del Col·legi d'Orfes al Col·legi del Roser. Fundació Puig i Cuñer. Sant Julià de Vilatorrada 1897-1997*. Sant Julià de Vilatorrada: Agrupació d'Antics Alumnes del Col·legi de Sant Julià de Vilatorrada, 2007.
3. ALAY, Josep Lluís. *El Secret del Tibet: desvelant la civilització del sostre del món, en el quatre-cents aniversari de la mort d'Antoni de Montserrat*. Barcelona: Fundació Arqueològica Clos, 2000.
4. «A la memòria de Miquel S. Salarich i Torrents (1904-1996)». *Ausa*. Vol. 17, núm. 137 (1996), p. 93-95.
5. ALTÉS I PINEDA, Anicet. «Metges de després de la Guerra Civil a Vic». *Gimbernat*. Vol. 43 (2005), p. 259-264.
6. ANTÓN RAMÍREZ, Braulio. *Diccionario de bibliografía agronómica de toda clase de escritos relacionados con la agricultura; seguido de un índice de autores y traductores con algunos apuntes biográficos*. Madrid: Ribadeneyra, 1865. [N' existeix una versió facsímil editada pel Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación el 1988.]
7. ARTÉS I LLOBET, Salvador. «Agustí Canelles i Carreres, ¿un sabio allelense?». *Alella*. Núm. 219 (1993).
8. AUTONELL REIG, Jaume. «Comentari a la topografia mèdica de Viladrau (Montseny)». *Gimbernat*. Vol. 38 (2002), p. 177-184.
9. AZCÁRATE LUXÁN, Isabel. *Plagas agrícolas y forestales en España (siglos XVIII y XIX)*. Madrid: Ministerio de Agricultura, 1996.

10. BALASCH CORTINA, Joan. «Algunos aspectos de la Medicina en el Vic barroco». A: *Actes del II Congrés d'Història de la Medicina Catalana*. Barcelona, 1975, p. 67-90.
11. BARCA SALOM, F. X. «Onofre J. Novellas y el Compendio de Matemáticas», *Llull*. Vol. 14 (1991), p. 449-477.
12. BARCA SALOM, F. X. «La visita de Vito Mangiamele a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona el 1841». A: PUIG-PLA, C.; CAMÓS, A.; ARRIZABALAGA, J.; BERNAT P. (coord.). *Actes de les II Trobades d'Història de la Ciència i de la Tècnica als Països Catalans*. Barcelona: Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, 1995, p. 275-285.
13. BARCA SALOM, F. X. «Aspectes de l'obra manuscrita d'Onofre J. Novellas (1787-1849)». *Butlletí de la Societat Catalana de Matemàtiques*. Vol. 11, núm. 1 (1996), p. 19-31.
14. BARCA SALOM, F. X. «L'Escola de Matemàtiques de la Junta de Comerç 1819-1850». *Quaderns d'Història de l'Enginyeria*. Vol. I (1996), p. 83-126.
15. BARCA SALOM, F. X. «La longitud, una coordenada conflictiva». A: ACHÚTEGUI, J. J. et. al. (coord.). *I Simposio de Historia de las Técnicas. La construcción naval y la navegación*. Santander: Universidad de Cantabria, 1996, p. 267-277.
16. BARCA SALOM, F. X. «Les matemàtiques i la navegació: una estreta col·laboració». A: BATLLÓ, Josep; BERNAT, Pasqual; PUIG, Roser (coords.). *Actes de les V Trobades d'Història de la Ciència i de la Tècnica*. Barcelona: Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, 2002, p. 121-132.
17. BARCA SALOM, F. X. «Dels càlculs d'estima a l'astronomia nàutica. L'ensenyament de les ciències nàutiques a l'Escola de Nàutica de Barcelona». A: BATLLÓ, Josep; BERNAT, Pasqual; PUIG, Roser (coords.). *Actes de les VII Trobades d'Història de la Ciència i de la Tècnica*. Barcelona: Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, 2003, p. 43-63.
18. BARCA SALOM, F. X. *Onofre Jaume Novellas i Alavau (Torelló 1787 - Barcelona, 1849). Matemàtiques i astronomia durant la revolució liberal*. Barcelona: Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, 2005.
19. BARCA SALOM, F. X. «Una baula entre la nàutica i l'astronomia: Onofre Jaume Novellas i Alavau (Torelló, 1787 - Barcelona, 1849)». A: BERNAT, Pasqual (coord.). *Actes de la Primera Jornada d'Història de l'Astronomia i de la Meteorologia*. Vic: Agrupació Astronòmica d'Osona i Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, 2006, p. 27-38.
20. BARCA SALOM, F. X. «Un matemàtic i astrònom torellonenc: Onofre Jaume Novellas i Alavau (1787-1849)». *Ausa*. Vol. 24, núm. 163 (2009), p. 127-149.
21. BARCA, F.; BERNAT, P.; CASTANYER, F.; ESPUNES, F.; FARGAS, M.; PUIG, C.; TORRAS, M. «La invenció del gasogen d'aspiració. Jaume Arbós i Tor. Un científic oblidat». A: *Actes de les II Trobades d'Història de la Ciència i de la Tècnica* (Peníscola, 5-8 desembre 1992). Barcelona: Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, 1993, p. 123-130.
22. BARRAU I ANDREU, Josep. «Flora de la plana de Vic i els botànics que l'han estudiada». *Ausa*. Vol. 8, núm. 89-90 (1979), p. 312-320.
23. BASELGA MONTE, Manuel. *Salarich Verdaguer, precursor de la medicina social y del trabajo*. Conferència a la Real Academia de Medicina i Cirurgia de Barcelona. Barcelona, 1970.
24. BATLLÓ, Josep. «L'anomalia tèrmica de la plana de Vic: un projecte comú». *Ausa*. Vol. 24, núm. 163 (2009), p. 217-235.
25. BAYES COCH, Candi. «El Dr. Josep Salarich Giménez». *Annals de l'Hospital Comarcal de Vich*, 1932, p. 78-79.
26. BENAVENT, Javier. *Necrología del Dr. Don Salvio Almató y Rivera: leída en la sesión pública-extraordinaria celebrada por la Academia Médico-Homeopática de Barcelona la noche del 26 de octubre de 1902 por el socio de núm. Javier de Benavent*. Barcelona: Tip. Sucesor F. Sánchez, 1902.

27. BENESSAT, F. «La Il·luminació Pública Y'l Doctor Arbós». *Il·lustració Catalana*. Any II (1904), p. 27-29.
28. BERNAT, Pasqual. «Jaume Arbós i Tor, científic i tecnòleg osonenc del segle XIX». *Ausa*. Vol. 21, núm. 151 (2003), p. 51-74.
29. BERNAT, Pasqual. *Mossèn Francesc Mirambell i Giol (1761-1822), naturalista i erudit del Lluçanès*. Prats de Lluçanès: Centre d'Estudis del Lluçanès, 2005.
30. BERNAT, Pasqual. *Agrònoms i agronomia a la Catalunya de la Il·lustració (1766-1821)*. Tesi doctoral. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 2006.
31. BERNAT, Pasqual. «Científics». *Vicgrafies. Revista de Biografies Vigatanes*. Núm. 4 (2006).
32. BERNAT, Pasqual. «Les visions del bosc a la Catalunya de la Il·lustració». *Actes d'Història de la Ciència i de la Tècnica*. Núm 1 (2008), p. 467-477.
33. BERNAT, Pasqual. *Ciència, tècnica i agricultura a la Catalunya de la Il·lustració (1766-1821)*. Girona: Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines / Centre de Recerca d'Història Rural Secció Vicens Vives de la Universitat de Girona, 2008.
34. BERNAT, Pasqual. «Josep Pratdesaba i Portabella: un record en el quarantè aniversari de la seva mort». *Actes d'Història de la Ciència i de la Tècnica*. Vol. 2, núm. 1 (2009), p. 51-56.
35. BERNAT, Pasqual. «Naturalistes osonencs del segle XIX». *Ausa*. Vol. 24, núm. 163 (2009), p. 85-112.
36. BERNAT, Pasqual; TORRENTS, Antoni. «La tradició astronòmica a Vic durant el segle XX». *Ausa*. Vol. 24, núm. 163 (2009), p. 203-215.
37. BERTRAN RUBIO, E. *Apuntaciones para una biografía del doctor D. Francisco de P. Campá y Porta*. Barcelona: Establecimiento Tipográfico de Jaime Jepús, 1892.
38. BEVERIDGE, H. «Notes on Father Monserrate's *Mongolicae Legationis Commentarius*». *Mughal India according to European Travel Accounts. Texts and Studies. Selected and Reprinted*. Ed. F. Sezgin, vol. I, 1997. (The Islamic World in Foreign Travel Accounts; 75)
39. BIAU I SOLER, Dolors. «Acaminant». *Fogaril i Calaixera*. Núm. 18 (1997).
40. *Bibliografia medical de Catalunya. Primer inventari*. Barcelona, 1918.
41. «Biografia del Dr. Gervasi Costa». *Butlletí de la Lliga de Defensa de l'Arbre Fruiter*. Núm. 326 (juny de 1936), i núm. 327 (juliol de 1936).
42. «Biografia. El P. Canellas». A: *Boletín de la Academia de Ciencias Naturales y Artes de Barcelona*. Barcelona: Imprenta de Don Antonio Bergnes y Compañía, 1840, p. 29-31.
43. BLAS, Marina, et al. *Artròpodes II. Història Natural dels Països Catalans*. Barcelona: Gran Enciclopèdia Catalana, 1987.
44. BLASCO, J. *Bodas de oro sacerdotales del reverendo Padre Manuel Cazador y López*. Barcelona: Agrupación de Antiguos Alumnos del Colegio de San Julián de Vilatorca, 1949.
45. BOFILL, Pere. «El Dr. Joaquim Salarich i Verdaguer». *Butlletí del Centre Excursionista de Vich*. Vol. II, núm. XX (1917), p. 114.
46. *Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Vic*.
47. BOSCH I JOVER, Miquel. «Antonio Vilarrubia y Garet». *Ausa*. Vol. 2, núm. 20 (1957), p. 465-472.
48. BOSCH I JOVER, Miquel. «Poeta de la Ciencia y de la Vida ejemplar». *Ausona*. Núm. 978 (8-X-1960).
49. BUSQUETS I PUNSET, Antón. «Mariano Masferrer y Rierola». *Revista Ilustrada Jorba*. Núm. 237 (1929), p. 205-207.
50. BUXO I CLARAMUNT, Maria Lluïsa. «Gent i fets del meu record, el Pare Cazador o un savi oblidat». *Relleu*. núm. 37, 38, 40, 41, 43, 44 i 45 (1982-1984).

51. BUXO I CLARAMUNT, Maria Lluïsa. *Del record que servo del Pare Manuel Cazador*. Sant Julià de Vilatorrada: Ajuntament de Sant Julià de Vilatorrada, 1994.
52. CABRA, Salvador. «Hematemesis curada con el bálsamo de Malats». *Abeja Médica*. Vol. II, núm. 1 (1847), p. 7-8.
53. CAHISA I MUR, Manuel; CALBET I CAMARASA, Josep Maria; HERVÁS I PUYAL, Carles. «Marià de Vilar i Fontcuberta, en el 150 aniversari del seu naixement». *Història de les ciències de la salut a l'Anoia*. Igualada, 1996, p. 359-364.
54. CAIXA D'ESTALVIS COMARCAL DE MANLLEU. *LXXV Aniversari de la fundació de la institució i homenatge a la memòria del bisbe Aguilar*. Manlleu: Gráficas Manlleu, 1971.
55. CALBET CAMARASA, Josep Maria. «La prensa homeopática en Cataluña». *Asclepio*. Vol. XXII (1970), 39-48.
56. CALBET CAMARASA, Josep Maria. «Els primers anys de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques». *Gimbernat*. Vol. XXVIII (1997), p. 147-156.
57. CALBET CAMARASA, Josep Maria; CORBELLÀ, Jacint. *Diccionari biogràfic de metges catalans*. Barcelona: Rafael Dalmau, 1981-1984.
58. CALBET CAMARASA, Josep Maria; ESCUDÉ I AIXELÀ, Manuel. *Els orígens del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona*. Barcelona: Fundació Pere Mata, 1994.
59. CALBET CAMARASA, Josep Maria; ESCUDÉ I AIXELÀ, Manuel. «L'Hospital de Santa Creu de Barcelona davant de la sífilis i la verola segons una enquesta de 1770». *Gimbernat*. Vol. 40 (2003), p. 73-78.
60. CAMINAL I BADIA, Montserrat. «La Fundació de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre: els seus homes i les seves activitats (1851-1901)». *Recerques*. Núm. 22 (1989), p. 117-135.
61. CARDONER PLANAS, Antoni. «Creació i Història del Real Colegio de Cirugía de Barcelona». A: *Tres treballs premiats en el concurs d'homenatge a Gimbernat*. Perpinyà: Societat de Cirurgia de Catalunya, 1936, p. 155-213.
62. CARDONER PLANAS, Antoni. *Història de la Medicina a la Corona d'Aragó (1162-1479)*. Barcelona: Editorial Scientia, 1973.
63. CARRERAS VALLS, Ricard. «Introducció a la història de la cirurgia a Catalunya. Bernat Serra i altres cirurgians catalans il·lustres del segle XIV». *Societat de Cirurgia. Homenatge a Gimbernat*. El Masnou, Societat de Cirurgia de Catalunya, 1936 p. 1-63.
64. CARTAÑÀ PINEN, Jordi. *Agronomía e ingenieros agrónomos en la España del siglo XIX*. Barcelona: Ediciones del Serbal, 2005.
65. CASALS COSTA, Vicente. *Los ingenieros de montes en la España contemporánea (1848-1936)*. Barcelona: Ediciones del Serbal, 1996.
66. CASANOVAS, Ignasi. *Balmes: la seva vida, el seu temps, les seves obres*. Barcelona, 1932.
67. CASANOVAS, J. «Oftalmología». *Jornadas conmemorativas del 50 aniversario del Hospital Clínico de Barcelona*. Barcelona, 1959, p. 143-150.
68. CASTEJÓN BOLEA, Ramón. «Enfermedades venéreas en la España del último tercio del siglo XIX: una aproximación a los fundamentos morales de la Higiene Pública». *Dynamis*. Núm.11 (1991), p. 239-262.
69. «Centenari del Bisbe Aguilar». *Gazeta de Vich*. Suplement del 2 d'octubre de 1928.
70. CHABÁS, Josep; NAVARRO, Víctor. «La literatura de pronòstics, lunaris, almanacs, comput, reforma del calendari i divulgació científica». A: VERNET, Joan; PARÉS, Ramon (dirs.). *La ciència en la història dels Països Catalans. II. Del naixement de la ciència moderna a la Il·lustració*. València: Institut d'Estudis Catalans / Universitat de València, 2007, p. 188-189.

71. CHABÁS, Josep; NAVARRO, Víctor. «Els metges i l'astronomia». A: VERNET, Joan; PARÉS, Ramon (dirs.). *La ciència en la història dels Països Catalans. II. Del naixement de la ciència moderna a la Il·lustració*. València: Institut d'Estudis Catalans / Universitat de València, 2007.
72. CHABÁS, Josep; NAVARRO, Víctor. «Josep Micó i el cometa de 1577». A: VERNET, Joan; PARÉS, Ramon (dirs.). *La ciència en la història dels Països Catalans. II. Del naixement de la ciència moderna a la Il·lustració*. València: Institut d'Estudis Catalans / Universitat de València, 2007, p. 194-196.
73. CHIARLONE, Quintín; MALLAINA, Carlos. *Ensayo sobre la historia de la farmacia*. Madrid: Imprenta de Santiago Saunaque, 1847.
74. CHINCHILLA, Anastasio. *Anales históricos de la medicina en general y biográfico-bibliográficos de la española en particular*. València: Imprenta de Lopez y Comp., 1841-1846.
75. COLL I BOFILL, Joan. «El Instituto Forcada de Vich». *Gaceta Medica Catalana*. Núm. 618 (1903), p. 178-179.
76. COLLELL, Jaume. «Un vigatà il·lustre: Joaquim Salarich i Verdager». *Gazeta de Vich*. Núm. 253 (1916).
77. COLLELL, Jaume. «Bodes de Argent científiques». *Gazeta de Vich*. Núm. 3.792 (23-X-1930).
78. COLMEIRO, Miguel. *La Botánica y los botánicos de la península hispano-lusitana: estudios bibliográficos y biográficos*. Madrid: Imprenta y Estereotipia de M. Rivadeneyra, 1858.
79. CONILL I COSTA, Antoni. *Obituari dels bisbes i canonges de la catedral de Vic. Segles XVII, XVIII, XIX i XX*. Vic: Roneo, 1992.
80. CORBELLA, Jacint; ESCUDÉ, Manuel. «Valoració del risc dels medicaments en l'obra de Gaspar Armengol, metge tortosí del segle XVIII. Una polèmica sobre el mercuri a Vic». A: CORBELLA, Jacint (ed.). *Històries dels verins i els seus estudiosos*. Barcelona: Seminari Pere Mata, Universitat de Barcelona, 2002, p. 185-190.
81. CORBELLA, Jacint. *Memòries manuscrites de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya*. Barcelona: Publicacions del Seminari Pere Mata de la Universitat de Barcelona, 1993.
82. CORBELLA, Jacint. *Evolució històrica de la toxicologia a Catalunya. Discurs llegit... el dia 22 de novembre de 2004. Discurs de contestació de... Jaume Bech i Borràs*. Barcelona: Reial Acadèmiade Farmàcia, 2004.
83. *Cordovans i guadamassils de la Col·lecció Ramon Genís i Bayés: Exposició*. Girona: Fundació Caixa de Girona, 2004.
84. «Cuando nuestro planeta era sólo una estrella. El Sr. Pratdesaba, centro de atracción de la ciudad». *Ausona*. Núm. 726 (10-XII-1955).
85. CUNILL, S. «Balmes, professor de matemàtiques». *Catalunya Social*. Núm. 7 (1927), p. 868-871.
86. CUROS ALCANTARA, Faustino. *Necrología de D. José Duch. Leída en la Academia Médico-Farmacéutica de Barcelona en la Sesión celebrada al efecto el día 18 de Diciembre de 1877*. Barcelona: José Miret, 1877.
87. «D. Joaquim Salarich». *La Veu del Montserrat*. Any VII, núm. 10 (8 de març de 1884).
88. D'ABADAL, Joaquim. «Nota biogràfica». *La Veu del Montserrat* (2 de novembre de 1889).
89. DALMAU I FONT, Agustí. «Santa Eugènia de Berga, bressol de Segimon Malats». *Vas Jornadas Nacionales de Historia de la Veterinaria*. Barcelona, 2000, p. 43.
90. DALMAU I FONT, Agustí. *Segimon Malats i Codina. Fill il·lustre de Santa Eugènia de Berga*. Santa Eugènia de Berga: Ajuntament de Santa Eugènia de Berga, 2000.
91. DANON BRETOS, Josep. *El Hospital General de Santa Cruz de Barcelona*. Tesidctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1967.
92. DANON BRETOS, Josep. *Visió històrica de l'Hospital General de Santa Creu de Barcelona*. Barcelona: Rafael Dalmau, 1978.

93. DANON BRETOS, Josep. «Els primers anys de l'Hospital del Sagrado Corazón, de Barcelona». *Annals de Medicina*. Núm. 7 (1978), p. 1.031-1.041.
94. DAUSA, M. «Les lletanies de les estrelles». *Gazeta Montanyesa*. Núm. 686 (9-1-1912).
95. DE BOLÓS, Antoni. «Ramón Masferrer». *Ausa*. Vol. 1, núm. 4 (1953), p. 159-164.
96. DENIEL I ROSANAS, Joan; GRENZNER I FONOLL, Vicenç. *La sanitat a Roda de Ter*. Vic: Eumo Editorial, 1988.
97. *Diario de los literatos de España: en que se reducen à compendio los escritos de los autores españoles y se hace juicio de sus obras desde el año MDCCXXXVII*. Madrid: Antonio Marin, 1737-1742.
98. «Distinción y homenaje de Vich a D. José Pratdesaba». *Urania* (1948), p. 161-169.
99. DIVERSOS AUTORS. *Aguilar i Manlleu: commemoració del centenari de la mort del bisbe Francesc d'Assís Aguilar i Serrat: 1826-1899*. Manlleu: Ajuntament de Manlleu, 2000.
100. «El médico y escritor Joaquim Salarich y Verdagner». *Revista Ilustrada Jorba*. Any XI, núm. 125 (novembre i desembre de 1919).
101. «El método de Gimbernat...». *La Abeja Médica* (1846), p. 212.
102. «El polígrafo Francisco Mirambell, pbro.». *Revista Ilustrada Jorba*. Núm. 129 (1920), p. 25-27.
103. ELIAS DE MOLINS, Antonio. *Diccionario biográfico y bibliográfico de escritores y artistas catalanes del siglo XIX: apuntes y datos*. Barcelona: Impr. Fidel Giró, 1889.
104. *L'Escriny: biblioteca d'autors i temes manlleuencs*. Manlleu: Ajuntament de Manlleu i Biblioteques Populars de Manlleu, 1997.
105. ESCUDERO MENDO, A.; URBANO FLORES, M. A.; MARTÍN GALLARDO, M. J. «Estudi farmacològic d'un receptari del segle XV: Receptari de Micer Johan». *Gimbernat*. Vol. XVIII (1992), p. 43-47.
106. ESPINA, W. «Un propietario de la Luna opina del Satélite». *Crítica*. Núm. 310 (2-XI-1957).
107. «Excmo. Sr. D. José Mª Fivaller de Velez». A: *Nómina de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona para el curso 1914-15*. Barcelona, 1914, p. 119.
108. Expedient de Pau Balmas. Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.
109. Expedient de Josep Riera i Refart. Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.
110. Expedient de Joan Rogés Moragas. Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.
111. FARRÉS I MELIAN, Francesc. «L'eix radioelèctric Vic-St. Julià». *Vilatorta*. Núm. 9 (1994), p. 14-15.
112. FELIÚ Y PÉREZ, B. *Biografía del Sr D. Jaime Arbós y Tor*. Barcelona: Establecimiento Tipográfico Mariol y López, 1885.
113. FERRAN DUMONT, Andrés. «El Sr. D. Ramón de Casanova y de Mir». *Revista del Instituto Catalán de San Isidro*. Vol. XXIV (1875), p. 189-190.
114. FERRAN DUMONT, Andrés. «Necrología de Rafael Mª de Duran y D. José Mª de Fivaller». *Revista de Agricultura Práctica*. Vol. XXV (1876), p. 125.
115. FERRANDO, Juan. «Breve historia de la Dermatología Catalana». *Medicina Cutánea Ibero-latino-americana*. Vol. 31, núm. 1 (2003), p. 57-70.
116. FERRER, X.; MALUQUER, S.; MALUQUER, J.; MARTINEZ, A. «L'Ornitologia a Catalunya». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*. Núm. 50 (1985), p. 187-197.
117. FERRER, X.; REIG-FERRER, A.; MALUQUER, J. «Record de l'ornitòleg Estanislau Vayreda i Vila en el centenari de la seva mort». *L'Abellerol, Butlletí de Contacte de l'Institut Català d'Ornitologia*. Núm. 14 (2001), p. 8-9.

118. FERRER, X.; REIG-FERRER, A. «Carta de Mariano Masferrer i Rierola a Estanislau Vayreda i Vila el Juny de 1882». *L'Abellerol. Butlletí de Contacte de l'Institut Català d'Ornitologia*. Núm. 20 (2003), p. 7-9.
119. FIGUEROLA, Iris; ESTEVE, Joan; ESPINOSA, Estilita. «Els metges de Sanitat de Barcelona i el control de qualitat dels aliments (s. XVIII)». *Actes del IV Congrés d'Història de la Medicina Catalana, Poblet, 7-9 de juny de 1985*. Vol. III (1985).
120. FONT I SAGUÉ, Norbert. *Historia de les ciències naturals a Catalunya del segle IX al segle XVIII*. Barcelona: La Hormiga de Oro, 1908.
121. FRANCÉS TUTUSAUS, José M^a. *Estudio sobre D. Francisco de P. Campá y Porta, su época, su vida y su obra*. Tesi doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona, Facultat de Medicina, 1967.
122. FUER INGLÉS, José. «Biografía de Francesc Micó». *Calendari del Pagès*, 1881.
123. GARCÍA DE LOS SANTOS, Benito. *Vida de Balmes*. Madrid, 1848.
124. GENÍS, Martí. «Don Joaquim Salarich i Verdaguer». *La Il·lustració Catalana*. Any V, núm. 108 (15 d'abril de 1884).
125. GODAYOL I PUIG, Maria Teresa. *Història social de l'escola a la Catalunya central. Vic 1830-1900*. Tesi doctoral. Girona: Univesitat de Girona, 2006.
126. GONZÁLEZ, Miquel. «Polítics». *Vicgrafies. Revista de Biografies Vigatanes*. Núm. 5 (2007).
127. GORINA, Núria. *Josep Pasqual i Campo. Una aportació desconeguda en la Medicina Catalana del set-cents*. Barcelona: Fundació-Museu d'Història de la Medicina de Catalunya, 1991.
128. HERNÁNDEZ MOREJÓN, Antonio. *Historia bibliográfica de la medicina española*. Madrid: Imprenta de la Viuda de Jordan e Hijos, 1842-1852.
129. HERVÀS I PUYAL, Carles; CAHISA I MUR, Manuel. «Los primeros médicos "anestesiadores" catalanes». *Gimbernat*. Vol. 12 (1989), p. 129-150.
130. HERVÀS I PUYAL, Carles. «La medicina i els metges segons el pensament de Josep Pasqual i Campo (Vic, 1803)». *Gimbernat*. Núm. 43 (2005), p. 135-143.
131. «Homenaje a D. Joaquín Salarich y Verdaguer». *Revista de la Cambra Agrícola Ausetana*. Any XI, núm. 122 (octubre-novembre de 1916).
132. HOSTEN, H. «Father A. Monserrate's Description of Delhi (1581) (1911/15)». *Mughal India according to European Travel Accounts. Texts and Studies. Selected and Reprinted*. Vol. I, Ed. F. Sezgin, 1997. (The Islamic World in Foreign Travel Accounts; 75)
133. HOSTEN, H. «Father A. Monserrate's Account of Akbar (26th Nov. 1582) (1912/17)». *Mughal India according to European Travel Accounts. Texts and Studies. Selected and Reprinted*. Vol. I, Ed. F. Sezgin, 1997. (The Islamic World in Foreign Travel Accounts; 75.)
134. HOSTEN, H. «Father A. Monserrate, S.J. on Salsete, Chorão, Divar and the Molucas (1579) (1922/23)». *Mughal India according to European Travel Accounts. Texts and Studies. Selected and Reprinted*. Vol. I, Ed. F. Sezgin, 1997. (The Islamic World in Foreign Travel Accounts; 75)
135. HOSTEN, H. «The Jesuits at Agra in 1635-1637 (1938)». *Mughal India according to European Travel Accounts. Texts and Studies. Selected and Reprinted*. Vol. I, Ed. F. Sezgin, 1997. (The Islamic World in Foreign Travel Accounts; 75)
136. IGLÉSIES I FORT, Josep. «La Real Academia de Ciencias Naturales y Artes de Barcelona en el siglo XVIII». *Memories de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona*. Vol. XXXVI. Barcelona: Reial Acadèmia de Ciències de Barcelona, 1964.
137. «Imposición de la medalla de la ciudad a tres beneméritos vicenses». *Ausona*. Núm. 337 (26-VI-1948).

138. «In memoriam. Centenari del naixement de Miquel S. Salarich i Torrents (1904-1996)». *Ausa*. Vol. 21, núm. 154 (2004), p. 597.
139. JUNYENT, Eduard. «Francisco Micó (1528-1592)». *Ausa*. Vol. 2, núm. 22 (1957), p. 546-549.
140. JUNYENT, Eduard. «Ha muerto el Sr. Pratdesaba, el sabio que siguió los caminos de Dios». *Ausona*, núm. 1.308 (28-1-1967).
141. JUNYENT, Eduard. «José Pratdesaba Portabella (1870-1967)». *Ausa*. Vol. 5, núm. 54-55 (1967), p. 336-338.
142. JUTGLAR, Antoni. *Pere Felip Monlau y Joaquim Salarich. Condiciones de vida y trabajo obrero en España a mediados del siglo XIX*. Barcelona: Anthropos, 1994.
143. «La muerte del Sr. Pratdesaba, eco de la Ciudad». *Ausona*. Núm. 1.308 (28-1-1967).
144. «L'Homenatge a en Salarich». *Gazeta de Vich*. Núm. 320 (1916).
145. «L'Homenatge del Centre Excursionista a Don Joaquim Salarich i Verdguer». *Gazeta de Vich*. Núm. 322 (1916).
146. LLEGET, M. «Una pluja d'estels va marcar la vida de Josep Pratdesaba». *Tele/estel* (3-11-1967).
147. *Lluís Vila i d'Abadal: en el cinquantenari de la seva mort*. Barcelona: La Fundació, 1988.
148. LÓPEZ GÓMEZ, José Manuel. «Documentos para el estudio de los profesores catalanes del Real Colegio de Cirugía de Burgos (1799-1824)». *Gimbernat*. Vol XII (1989), p. 201-214.
149. LÓPEZ GÓMEZ, José Manuel. *La Topografía médica de Vic de Antonio Millet, 1798*. Barcelona: Publicacions del Seminari Pere Mata de la Universitat de Barcelona, 1992.
150. LÓPEZ GÓMEZ, José Manuel. «El doctor Juan Bassas, un vicense catedrático del Real Colegio de Cirugía de Burgos (1799-1825)». *Gimbernat*. Vol. XXVI (1996), p. 131-144.
151. LÓPEZ GÓMEZ, José Manuel. *Los Profesores del Real Colegio de Cirugía de Burgos: 1799-1824*. Barcelona: Seminari Pere Mata, Universitat de Barcelona, 1997.
152. LÓPEZ GÓMEZ, José Manuel. *Una Esperanza frustrada: el Real Colegio de Cirugía de Burgos a los doscientos años de su fundación*. Burgos: Institución «Fernán González», 1999.
153. LÓPEZ PIÑERO, José María. «L'obra de Francesc Micó, punt de partida de la tradició botànica catalana». A: VERNET, Joan; PARÉS, Ramon (dirs.). *La ciència en la història dels Països Catalans. II. Del naixement de la ciència moderna a la Il·lustració*. València: Institut d'Estudis Catalans / Universitat de València, 2007, p. 286-287.
154. LÓPEZ PIÑERO, José María. «La medicina i els sabers químics i biològics afins». A: VERNET, Joan; PARÉS, Ramon (dirs.). *La ciència en la història dels Països Catalans. II. Del naixement de la ciència moderna a la Il·lustració*. València: Institut d'Estudis Catalans / Universitat de València, 2007, p. 413-465.
155. LUSA MONFORTE, Guillermo. «Balms, las matemáticas del industrialismo». A: *Actes de la VI Trobada d'Història de la Ciència i de la Tècnica*. Barcelona: Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, 2002, p. 141-150.
156. MALUQUER, J. «Aspectes històrics dels estudis ornitològics als Països Catalans». A: FERRER, X.; MARTINEZ, A.; MUNTANER, J. (ed.). *Història Natural dels Països Catalans*. Vol. 12 «Ocells». Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1986, p. 44-60.
157. MANJARRÉS, R. «Discurso necrológico del Dr. D. Jaime Arbós y Tor, leído en sesión pública celebrada el día 15 de marzo de 1885». A: REAL ACADEMIA DE CIENCIAS Y ARTES. *Nómina del personal académico, 1914 1915*. Barcelona: A. López Robert, Impresor, 1915, p. 72-96.
158. MARTÍNEZ REGUERA, Leopoldo. *Bibliografía hidrológico-médica española. Segunda parte (Manuscritos y biografías)*. Madrid, 1896-1897.
159. MASNOU, Francesca. «El Pare Cazador». *Relleu*. Núm. 2, 3 i 4 (1977).

160. MASPONS I CAMARASA, Jaume. «La família Casanova». *Calendari del Pagès* (1923), p. 78-81.
161. MASSA I ESTEVE, Maria Rosa. «Jaume Balmes: notes i escrits matemàtics». *Ausa*. Vol. 24, núm. 163 (2009), p. 113-126.
162. MASSONS ESPLUGAS, Josep M. *Història del Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona (1760-1842)*. Barcelona: Fundació Uriach, 2002.
163. MASSONS ESPLUGAS, Josep M. «Alumnes vigatans del Col·legi de Cirurgia de Barcelona (1760-1847)». *Gimbernat*. Núm. 43 (2005), p. 109-122.
164. MENÉNDEZ DE LA PUENTE, L. «Graduados en Medicina, Cirugía y Farmacia por la Facultad de Medicina de la Universidad de Huesca desde el año 1566 hasta el año 1824. Relación nominal y cuadros numéricos. Breves notas relativas a algunos alumnos». *Actas del IV Congreso Español de Historia de la Medicina*. Vol. III. Granada, 1976, p. 181-232.
165. MIQUEL I VERGÉS, Josep Maria. «Joaquim Salarich i Verdguer». *La Publicitat* (5 de març de 1935).
166. MIRET MONSÓ, Josep. «Records del Dr. Noguier Molins, en el centenari de la seva naixença». *Gimbernat*. Vol. 10 (1988), p. 237-242.
167. MIRÓ, Maria Mercè; ORDEIG I MATA, Ramon. «Biobibliografia de Miquel S. Salarich i Torrents». *Ausa*. Vol. 16, núm. 132-133 (1994), p. 5-26.
168. MOLERA I SOLÀ, Pere; MOLERA I BARRUECO, Irene. *Un artífex català de Califòrnia: Eusebi Molera i Bros*. Barcelona: Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, 1997.
169. MOLERA I SOLÀ, Pere; MOLERA I BARRUECO, Irene. «L'arquitecte català de San Francisco: Pere Molera i Bros». *Ausa*. Vol. 24, núm. 163 (2009), p. 151-182.
170. MOLINÉ I BRASÉS, Ernest. «Receptari de Micer Johan». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*. Any XIV, núm. 54 (1914), p. 322-439.
171. MORRO FOSAS, Pedro. *Vida del Excmo. é Iltmo. Sr. D. Francisco de Asís Aguilar y Serrat: obispo de Segorbe*. Sogorb: Imprenta y Librería de José Suay, 1902.
172. MONTANER, Maria Carme. *Mapes i cartògrafs a la Catalunya contemporània (1833-1941): els inicis i la consolidació de la cartografia*. Barcelona: Rafael Dalmau / Institut Cartogràfic de Catalunya, 2000.
173. MUNS I SERIÑÀ, Ramon. *Elogio del R. P. Fr. D. Agustin Canelas*. Barcelona: Imprenta de Brusi, 1818.
174. MUÑOZ PÉREZ, José; BENITO ARRANZ, Juan. *Guía bibliográfica para una geografía agraria de España*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas, 1961.
175. MUÑOZ SOLER Y COLOMA, Tomás. «Ensayo de una memoria referente a las actuaciones del Dr. Joaquín Salarich verdguer y de su hijo Dr. José Salarich Jiménez durante la epidemia de cólera de 1854 en la ciudad de Vich y durante la epidemia de cólera 1885 en la ciudad de Vich respectivamente». *Anales de Medicina y Cirugía*. Vol. 53, núm. 234 (1973), p. 352-363.
176. NAVARRO BROTONS, Víctor; RECASENS GALLART, Eduard. «El cultiu de les disciplines físicomatemàtiques als anys centrals del segle XVII». A: VERNET, Joan; PARÉS, Ramon (dirs.). *La ciència en la història dels Països Catalans. II. Del naixement de la ciència moderna a la Il·lustració*. València: Institut d'Estudis Catalans / Universitat de València, 2007, p. 375-377.
177. NAVARRO NADAL, María Isabel. *La Facultad de Medicina de la Universidad de Cervera (Lérida)*. Treball inèdit del Seminari de la Càtedra d'Història de la Medicina. Barcelona, 1979.
178. «Necrológica. Ramón Masferrer y Arquimbau». *Gaceta Sanidad Militar*. Vol. X (1884), p. 350-352.
179. «Necrológica. Joaquim Salarich i Torrents». *Boletín del Colegio de Médicos de Gerona*. Núm. 74 (1978).

180. NEL·LO I COLOM, Oriol. «Apunts sobre la vida i l'obra de Gonzal de Reparaz i Ruiz (1901-1984): Una entrevista amb el professor G. André de Reparaz». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*. Núm. 38 (1994).
181. NOVOA MONTERO, Darío. *El profesor Luis Noguera Molins y la universidad venezolana*. Mérida (Veneçuela), 1980.
182. NÚÑEZ, Josep M. «La cultura matemàtica en l'obra de Jaume Balmes». *Ausa*. Vol. 16, núm. 135 (1995), p. 267-276.
183. *Obra cultural y patriótica de Joaquim Salarich y Verdaguer, cronista de Vich*. Vic: Tipografia Balmesiana, 1916.
184. Oliver, Josep M. *Historia de la astronomía amateur en España*. Madrid: Equipo Sirius, 1997.
185. OLLÉ I ROMEU, Josep. *Homes del catalanisme. Bases de Manresa. Diccionari biogràfic*. Barcelona: Rafael Dalmau, 1995.
186. ORIOL BERNADET, Josep. *Elogio de Don Onofre Jaime Novellas y Alavau leído en la sesión ordinaria celebrada en la referida Academia el 13 de enero de 1850*. Barcelona: Establecimiento Tipográfico El Sol, 1850.
187. PALAU, Josep Maria. «Gonzalo de Reparaz: el descubridor del cañón del Colca». *Altair: viajes, antropología y naturaleza*. Núm. 48 (2007), p. 99-106.
188. PALAU, Josep Maria. «Los Mundos de Gonzalo de Reparaz». Separata de: *Perú, gente que lee, gente que escribe* (2007), p. 4-5.
189. PASCUAL I CARBÓ, Pompeio. *El professor don Manuel Cazorro i Ruiz i l'Institut de Girona del seu temps*. Girona: Associació Arqueològica i Col·legi Universitari, 1976.
190. «Patronato de Estudios Ausonenses. Afectuoso homenaje ciudadano al Sr. Pratdesaba». *Ausona*. Núm. 976 (24-IX-1960).
191. «Pedro Parcet Viñuales». *La Botica* (15 de juliol de 1854).
192. PEIRÓ I RANDÓ, Enric. «Notícies històriques sobre la Medicina homeopàtica a Catalunya». *Actes del I Congrés d'Història de la Medicina Catalana*. Vol. II (1970), p. 43-63.
193. PÉREZ GARCÍA, José Manuel. (2000) «D. Segismundo Malats i Codina ilustre catalán fundador de la enseñanza veterinaria en España». *Vas Jornadas Nacionales de Historia de la Veterinaria* (2000), p. 17-22..
194. PÉREZ JIMÉNEZ, Nicolás. *Termas de San Hilario. Estudio físico-clínico hidrológico*. Barcelona, 1892.
195. PLADEVALL I ARUMÍ, Antoni. *La Il·lustració a Vic. Les aportacions de Francesc de Veyan i Mola i Lluçà Gallissà i Costa*. Cabrera de Mar: Galerada, 2000.
196. PLADEVALL I ARUMÍ, Antoni. «Miquel S. Salarich i Torrents, metge i erudit». *Anuari Verdaguer*. Núm. 10 (2001), p. 347-349.
197. PLANS, Fructuoso. «Recuerdo del Sr. Felipe Benessat». *El sentido católico de las Ciencias médicas* (1885), p. 319.
198. «Pórtico». *Vich* (5-VII-1959).
199. PUIG PLA, Carles. «Breu aproximació a les contribucions científicotècniques d'Agustí Canelles (1765-1818)». A: BATLLÓ ORTIZ, Josep; BERNAT LÓPEZ, Pasqual; PUIG AGUILAR, Roser. *Actes de la VII Trobada d'Història de la Ciència i de la Tècnica: Barcelona, 14, 15, 16 i 17 de novembre de 2002*. Barcelona: Societat Catalana d'Història de la Ciència i la Tècnica, 2003.
200. PUIG PLA, Carles. *Física Tècnica i Il·lustració a Catalunya. La cultura de la utilitat: assimilar, divulgar, aprofitar*. Tesi doctoral. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, Departament de Física, 2006.
201. PUIG PLA, Carles. «Agustí Canelles i Carrera (1765-1818), astrònom impulsor de la navegació científica a Catalunya». *Ausa*. Vol. 24, núm. 163 (2009), p. 49-83.

202. PUIGDOLLERS COLAS, Aniceto. *Contribución al estudio histórico de la medicina leridana y de los Mestres en Medicina que en la Universidad ilderdense se formaron*. Tesi doctoral. Barcelona, 1956.
203. PUIGFERRAT I OLIVA, Carles. «La febre de l'aigua». A: *Llibre de Tona, Sant Jordi 2000*. Tona: Ajuntament de Tona, 2000.
204. PUIGVERT, Joaquim M. *Església, territori i societat (s. XVII-XIX)*. Vic: Eumo Editorial, 2001.
205. PUJOL I BASCO, Ramon. *Torelló 1939 a 1950: història de la postguerra*. Moià: Gràfiques Ister, 1991.
206. PUJOL I BASCO, Ramon. *Torelló 1931-1975: estudi històric-sociològic d'un poble de la Catalunya interior*. Torelló: Intograf, 1993.
207. QUATRECASAS I ARUMÍ, Josep. «La Plana de Vich. Gonçal de Reparaz (fill)». *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*. Núm. 1-2 (1929).
208. RAFEL RIVERA, J.; RIERA MARÍ, N. *Biografia del doctor Joaquim Salarich i Torrents*. Treball inèdit del Seminari de la Càtedra d'Història de la Medicina de Barcelona, 1980.
209. RAMISA I VERDAGUER, Maties. «Metges». *Vicgrafies*. Núm. 1 (2005).
210. RAMISA I VERDAGUER, Maties. «Metges i medicina a Vic (1800-1980)». *Ausa*. Vol. 24, núm. 163 (2009), p. 183-202.
211. «Records de l'oblit. Ramón de Casanova i de Mir». *La Dre-cera: informatiu de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre / Associació Agrària Joves Agricultors*. Núm. 62 (2000).
212. RIBO I RIUS, Lluís. «Els inicis de la cirurgia ortopèdica catalana». *Actes del Primer Congrés d'Història de la Medicina Catalana*. Vol. II. Barcelona, 1970, p. 307-311.
213. RICART GIRALT, Joseph. *Ressenya biogràfica de Fra Agustí Canellas trinitari calsat, Lector jubilat d'Arts y Teología Soci y Censor de la Real Academia de Ciencias naturals y Arts de Barcelona, Primer mestre y Director de la Escola de Náutica del Real Consulat de Catalunya, etc. llegida en lo dia 26 de Novembre de 1881 en la Associació Catalanista d'Excursions Científicas ab lo motiu del seu quart any de la fundació per D. Joseph Ricart Giralt*. Barcelona: Impremta La Renaixensa, 1882.
214. RIERA, C. «Una obra que no ha de perecer». *Ausona*. Núm. 356 (6-XI-1948).
215. RIERA PALMERO, Juan. *José Masdevall y la medicina española ilustrada. (Enseñanza, epidemias y guerra a finales del siglo XVIII)*. Valladolid: Seminario de Historia de la Medicina, 1980.
216. ROCA, Àlex. «El carrer de l'astrònom Pericas». *El Ter*. Núm. 137 (1-8-2007), p. 101.
217. RODRIGUEZ ARIAS, B. «El Doctor Joaquín Salarich Torrents». *Anales de Medicina y Cirugía*. Núm. 254 (1978), p. 282-292.
218. ROSÉS I POU, M. Carme. *Petita història d'Eusebi Molera i Bros*. Barcelona: Mediterrània, 1995.
219. ROVIRÓ ALEMANY, Ignasi. «Gervasi Costa Llobateras (1810-1851): un altre filòsof osonenc». *Ausa*. Vol. 16, núm. 135 (1995), p. 319-348.
220. ROVIRÓ ALEMANY, Ignasi. *Diccionari de teòlegs, filòsofs i mestres del Seminari de Vic (1749-1968)*. [Precedit per «Aproximació a la història del Seminari Conciliar de Vic», per Ramon Rial Carbonell]. Vic: Publicacions del Patronat d'Estudis Osonencs, 2000.
221. SABORIT, R. *Biografia y estudio de los escritos del Rdo. D. Jaime Arbós y Tor pbro*. Barcelona: Certamen Tomista del Seminario, 1929. [Escrit mecanografiat. Arxiu de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.] [Publicat parcialment a *Exercitatorium* (1929-1930), revista del Seminari Conciliar de Barcelona.]

222. SALA I ORRI, Josep. «Mn. Manuel Serinanell i l'Agrupació Astrònomic d'Osona». *Revista Vic* (juny de 1996), p. 13-15.
223. SALARICH I TORRENTS, Joaquin. «La teoria d'un metge vigatà». *Ausa*. Vol. 3, núm. 26 (1958), p. 135-140.
224. SALARICH I TORRENTS, Joaquin. «La teoria d'un metge vigatà. (II)». *Ausa*. Vol. 3, núm. 27 (1959), p. 174-184.
225. SALARICH I TORRENTS, Joaquim. *Recull de fets que m'han passat en la meua vida*, 1978. [Manuscrit conservat a la Biblioteca i Arxiu Episcopal de Vic.]
226. SALARICH I TORRENTS, Miquel S. *Don Joaquín Salarich y Verdager. (Proyección familiar del Abuelo)*. Vic: Ayuntamiento de Vich, 1945.
227. SALARICH I TORRENTS, Miquel. «Francisco de Paula Campá y Porta (1838-1892)». *Ausa*. Vol. 1, núm. 5 (1953), p. 215-220.
228. SALARICH I TORRENTS, Miquel S. «A propósito del Centenario de la "Historia de Vich" de Joaquín Salarich y Verdager». *Ausona*. Núm. 663 i 664 (1954).
229. SALARICH I TORRENTS, Miquel. «El Dr. D. Cándido Bayés y Coch (1867-1955)». *Ausa*. Vol. 2, núm. 15 (1956), p. 219-221.
230. SALARICH I TORRENTS, Miquel. «Josep Giró i Torà (1813-1881)». *Ausa*. Vol. 3, núm. 24 (1958), p. 66-69.
231. SALARICH I TORRENTS, Miquel. «Josep Giró i Torà (1813-1881) (II)». *Ausa*. Vol. 3, núm. 25 (1958), p. 98-101.
232. SALARICH, Miquel dels Sants. «Don José Pratdesaba, visto a los noventa años». *Ausona*. Núm. 974 (10-IX-1960).
233. SALARICH I TORRENTS, Miquel. *Història del Círcol Literari de Vic*. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 1962.
234. SALARICH I TORRENTS, Miquel. «Una figura eminente de la obstetricia catalana: el doctor Francisco de P. Campá y Porta». *Anales de Medicina. Sección Cirugía*. Vol. LII, núm. 2 (1966), p. 227-240.
235. SALARICH I TORRENTS, Miquel. «Una figura eminente de la obstetricia catalana: el doctor Francisco de P. Campá y Porta». *Boletín de la Asociación de Obstetricia y Ginecología de la Academia de Ciencias Médicas*. Núm. 1 (1966).
236. SALARICH I TORRENTS, Miquel dels Sants. «Siluetas vicenses: Segismundo Malats». *Ausona*. Núm. 1.356 (1967), p. 1 i 13.
237. SALARICH I TORRENTS, Miquel. «La figura obstètrica desconeguda de Josep Duch (1817-1877)». *Actes del I Congrés d'Història de la Medicina Catalana*. Barcelona, 1970, p. 344-352.
238. SALARICH I TORRENTS, Miquel dels Sants. «Francesc Micó i la tradició botànica vigatana». *Vich* (5 de juliol de 1971).
239. SALARICH I TORRENTS, Miquel S. *Cronologia bio-bibliogràfica de Joaquim Salarich i Verdager 1816-1884*. Vic: Impremta Anglada, 1971.
240. SALARICH I TORRENTS, Miquel S. «El doctor Antoni Bayés i Fuster». *Ausona*. Núm. 1.813 (9-X-1976).
241. SALARICH I TORRENTS, Miquel. *Vigatans il·lustres*. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 1983.
242. SALARICH I TORRENTS, Miquel S. *La Veu del Montserrat (1878-1902)*. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 1993. Edició a cura de Maria Mercè Miró.
243. SALARICH I TORRENTS, Miquel S. *Siluetes vigatanes*.
244. SALARICH, M.; VINYOLES, P.; SERINANELL, M. et al. *Els No-ranta anys de l'il·lustre vigatà Josep Pratdesaba*. Vic, 1960.
245. SALCEDO RUIZ, Angel. «Un Catalan insigne». *Diario de Barcelona* (12 i 21 de març de 1918), p. 2.995-2.997 i 3.382-3.384.
246. SALVADOR VELASCO, A.; PÉREZ GARCÍA, J. M.; SÁNCHEZ DE LOLLANO PRIETO, J. «Aportaciones a los nombramientos de Segismundo Malats en la Real Caballeriza». *XXVIII International Congress of the World Association for the History of Veterinary Medicine*. León, MIC, 2006, p. 248-253.

247. SALVADOR VELASCO, A.; PÉREZ GARCÍA, J. M.; SÁNCHEZ DE LOLLANO PRIETO, J. «Arsenal terapéutico empleado por Segismundo Malats en la Real Caballeriza». *XIII Congrés Nacional d'Història de la Veterinària / XIII Congreso Nacional de Historia de la Veterinaria. Girona, 18-20 d'octubre de 2007*. Girona, 2007, p. 110-115.
248. SECULI BRILLAS, Josep. «Mariscals, manescals, veterinaris. Segimon Malats». *Gimbernat*. Vol. XXIV (1995), p. 237-244.
249. SELGA, Miguel. «Notas, textos y comentarios. Balmes, profesor de Matemáticas». *Pensamiento*. Vol. 5 (1949), p. 53-70.
250. SEMPRONIO. «Duelo en la Luna». *Tele/expres* (23-1-1967).
251. SENA, Frederic. «Cosas de médicos en el Vic del s. XVIII». *Ausa*. Vol. 4, núm. 37 (1961), p. 85-94.
252. SENA, Frederic. «Dades per a una història de la sanitat a Vic». *Ausa*. Vol. 14, núm. 118-119 (1987), p. 215-221.
253. SERINANELL I MIR, Manuel. «Lo que puede un Observatorio Astronómico». *Ausona*. Núm. 976 (24-IX-1960).
254. SERINANELL I MIR, Manuel. «Personalidad de D. José Pratdesaba». *Vich* (5-VII-1967).
255. SERINANELL I MIR, Manuel. *L'Observatori Pratdesaba de Vic: gènesi i perfil històric*. Vic: Patronat d'Estudis Ausonencs, 1992.
256. SERINANELL I MIR, Manuel. *Fonaments de l'obra del Rev. P. Manuel Cazador i López, sda. Fmilia*. Vic, 1994. [Text mecanografiat conservat a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic.]
257. SERRA I CAMPDELACREU, Josep. *Bosquejo biográfico de Don Joaquín Salarich y Verdaguer con noticias expositivas, críticas y bibliográficas de sus obras, escrito en cumplimiento del acuerdo del M. I. Ayuntamiento de esta ciudad de 10 de marzo de 1884*. Vic: Imprenta de Ramón Anglada y Pujals, 1885.
258. SIBONI, Luis; BELLOGIN, Angel. *Un boticario y varios farmacéuticos. Perfiles y semblanzas profesionales o siluetas y bocetos al natural de distinguidos farmacéuticos contemporáneos*, Barcelona, Pedro Ortega, 1888.
259. «Sobre el libro "Història del Círcol Literari" de Miguel S. Salarich». *Ausa*. Vol. 4, núm. 43 (1963), p. 352-354.
260. SOLÀ I MORETA, Fortià. *Història de Torelló. Monografia basada en els Arxius Parroquial i Municipal de la vila*. Barcelona: Gráficas Marina, 1947-1948.
261. «Sr. D. Ramon de Casanova y de Mir». *Nómina del personal académico*. Barcelona: Real Academia de Ciencias y Artes / López Robert, 1909, p. 117-120.
262. SUNYER MARTÍN, Pere. *La Configuración de la ciencia del suelo en España, 1750-1950: la delimitación de un nuevo objeto de estudio y el proceso de institucionalización de una nueva comunidad científica*. Madrid: Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación, Secretaría General Técnica / Doce Calles, 1996.
263. SUNYOL, Joan. *Personatges i tipus populars de la ciutat de Vic i de la Plana*. Vic: El Carme, 1983.
264. TALTABUIT, José. *A la memoria del excmo. y rvmo. sr. obispo de Segorbe dr. d. Francisco de A. Aguilar y Serrat fallecido el día 16 de diciembre de 1899*. Vic: Tipografía Vicense, 1900.
265. TARIN IGLESIAS, José. «El Doctor Don Joaquín Salarich, Premi Pere Virgini». Madrid: [s.n.], 1976.
266. TARRAGO VALENTINES, José F. *XXXVII Exposición bibliográfica leridana. Historia de la medicina en Lérida y sus comarcas. (Avance de Catálogo)*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 1977.
267. TARRÉS, M. «Nonagenario con la fe de un bretón». *Ausona*. Núm. 977 (1-X-1960).
268. TERRAFETA, R. *Mossèn Jaume Arbós i Tor (1824-1882) un voltreganès oblidat*. Sant Hipòlit de Voltregà: Ajuntament de Sant Hipòlit de Voltregà, 1929.

269. TIÓ, Pere. «M. S. Salarich: La poesia vuitcentista a Osona». *Anuari Verdaguer*. Núm. 4 (1989), p. 233-235.
270. TORRES AMAT, Fèlix. *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes*. Barcelona: Imprenta de J. Verdaguer, 1836.
271. «Un nuevo Observatorio particular». *Iberica* (20-1-1917).
272. USANDIZAGA, Manuel. *Juntas literarias del Real Colegio de Cirugía de Barcelona*. Barcelona, 1956.
273. VALLRIBERA I PUIG, Pere. *El Doctor Joan Baptista Parcet i Fàbrega, metge de Sant Genís de Vilassar: [una personalitat del Maresme del segle XIX]*. Barcelona, PPU, 1996.
274. VALLRIBERA I PUIG, Pere. «El Doctor Pere Parcet i Viñuales, introductor a França del mètode de Gimbernat de la intervenció de l'hèrnia crural». *Gimbernat*. Vol. XXXIII (2000), p. 233-252.
275. VALLRIBERA I PUIG, Pere. *Les topografies mèdiques de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya*. Barcelona: Seminari Pere Mata, 2000.
276. VAQUER, Bernat. *Compendio histórico de la vida del Dr. v D. Josep Coll y Dorca*. Cervera, 1802.
277. VERDAGUER, Gerard. «La sanitat a Torelló». *Programa de la festa major de Torelló 2008*. Torelló: Ajuntament de Torelló, 2008.
278. VERDAGUER, Pere. «Dr. Joaquim Salarich i Verdaguer». A: *L'Abella d'Or a Vich*. Barcelona: Editorial Altés, 1930.
279. VERDAGUER, Pere. «Joaquim Salarich periodista vigatà». *Diari de Vich*. Núm. 973, 974, 975, 976 i 979 (dels dies 4, 5, 6, 7 i 12 de setembre de 1933). També a *Gazeta de Vich*. Núm. 4.240 (5 de setembre de 1933).
280. VERDAGUER, Pere. «Joaquim Salarich i Verdaguer». *La Comarca de Vich* (30 d'agost de 1933).
281. VERDAGUER, Pere. «Joaquim Salarich, periodista vigatà. Conferència donada a l'Associació de Periodistes». *Anal del Periodisme Català*. Any II, núm. VIII (octubre i novembre de 1934).
282. VILA D'ABADAL, Jordi. *El doctor Lluís Vila d'Abadal i el seu temps. Assaig biogràfic*. Barcelona: La Llar del Llibre, 1990.
283. VILARRUBIAS, Plácido. «D. Felipe Benessat y Vayés Presbítero (Biografía y retrato)». *La Ilustración Sabadellense*. Any II, núm. 7.
284. VILASECA I LLOBET, Josep M. *L'Hospital de la Santa Creu de Vic durant la Guerra Civil 1936-1939*. Barcelona: Seminari Pere Mata, 2006.
285. VILLALBA, Joaquín. *Epidemiología española: ó historia cronológica de las pestes, contagios, epidemias y epizootias que han acaecido en España desde la venida de los cartagineses hasta el año 1801. Con noticia... de los autores nacionales que han escrito de esta materia*. Madrid: Imprenta de Mateo Repullés, 1802.
286. VINYALS, Augusto. «La Homeopatía en España. Notas históricas y estado actual». Barcelona: International Homoeopathic Council, 1924, p. 297-591.
287. VINYOLES I VIVET, P. «Una vida ejemplar». *Ausona*. Núm. 975 (17-IX-1960).
288. VINYOLES I VIVET, P. «Recordando a un vicense ilustre: Joaquín Salarich y Verdaguer». *Diario de Barcelona* (18 de setembre de 1966).
289. YLLA-CATALÀ I GENÍS, Miquel S. «Joaquim Salarich i Verdaguer (1816-1884)». *Ausa*. Vol. 11, núm. 110-111 (1984), p. 289-310.
290. YLLA-CATALÀ I GENÍS, Miquel S. «Joaquim Salarich i Verdaguer. Erudit metge, bon patrici, cronista de la ciutat». *Ausa*. Vol. 11, núm. 110-111 (1984), p. 277-288.
291. YLLA-CATALÀ I GENÍS, Miquel S. «Ramon Genís i Bayés (1905-1959)». *Ausa*. Vol. 22, núm. 156 (2005), p. 219-229.

292. YLLA-CATALÀ I GENÍS, Miquel S. «La sanitat en els actes del Cercle Literari de Vic 1860-1900». Gimbernat. Vol. 43 (2005), p. 157-167.
293. YLLA-CATALÀ I GENÍS, Miquel S. «La ciència en els actes del Círcol Literari de Vich 1860-1900». *Ausa*. Vol. 24, núm. 163 (2009), p. 31-47.
294. ZARZOSO ORELLANA, Alfons. *La pràctica mèdica a la Catalunya del segle XVIII*. Tesi doctoral. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, 2003.

Els científics agrupats per localitat de vinculació o naixença.

Alpens

CANELLES i CARRERA, Agustí

Centelles

DUCH i BASILS, Josep
HOMS i SALGOT, Josep
PUJOL, Benet

Espinelles

MASFERRER i RIEROLA, Marià

Folgueroles

CAMPÀ i CARDONA, Climent

Gurb

PASQUAL i CAMPO, Josep

Malla

VILARRÚBIA i GARET, Antoni
VILARRÚBIA i GARET, Conrad
VILARRÚBIA i GARET, Joaquim
VILARRÚBIA i GARET, Lluís

Manlleu

AGUILAR i SERRAT, Francesc d'Assís
PARCET i FÀBREGA, Joan Baptista
PARCET i VIÑUALES, Pere
PERICAS i MORROS, Joaquim

Orietà

HOMS i SALGOT, Josep
NOGUER i MOLINS, Lluís

Prats de Lluçanès

MIRAMBELL i GIOL, Francesc

Roda de Ter

DURAN i BACH, Manuel

Sant Boi de Lluçanès

SALARICH i VERDAGUER, Joaquim

Sant Hipòlit de Voltregà

ARBÓS i TOR, Jaume
THOMASA DE SUBIRÀ, Lluís Gonzaga

Sant Julià de Vilatorrada

BENESSAT i VAYÉS, Felip
CAZADOR i LÓPEZ, Manuel

Sant Pere de Torelló

CAMPÀ i CARDONA, Climent
FEU i MARTORELL, Fortià
VIÑETA i BELLASERRA, Josep

Sant Quirze de Besora

PRIM i CODINA, Joan

Sant Vicenç de Torelló

ARTEAGA i PEREIRA, Alfons

Santa Eugènia de Berga

MALATS i CODINA, Segimon

Seva

ARIET i BARBERIS, Antoni

Taradell

BAYÉS i FUSTER, Antoni
SASTRE i PUIG, Joan
SAURINA i BOIXADER, Miquel
SERDÀ i PRAT, Bernat
VILARRÚBIA i GARET, Conrad

Tona

BAYÉS i COCH, Càndid
BAYÉS i FUSTER, Antoni
SADURNÍ i VILARDEBÒ, Albert

Torelló

BADIA i ANDREU, Salvador
BALMAS, Pau
COLL i DORCA, Josep
NOVELLAS i ALAVAU, Onofre Jaume
THOMASA DE SUBIRÀ, Lluís Gonzaga
VERGÉS i CODINACH, Francesc Xavier

Vic

ALEMANY, Joan
ALMATÓ i RIBERA, Salvi
ARMENGOL, Gaspar
ARUMÍ i FARGAS, Joaquim
BALMES i URPIÀ, Jaume
BASSAS i COMPTE, Joan
BAYÉS i COCH, Càndid
BAYÉS i FUSTER, Antoni
BAYÉS i VAYREDA, Antoni
BENESSAT i FOLCH, Francesc de Paula
BENESSAT i VAYÉS, Felip
BRET i BOADA, Tomàs
CALLÍS i MARQUET, Josep
CAMPÀ i CARDONA, Climent
CAMPÀ i PORTA, Francesc de Paula
CANALDA i CALBÓ, Agustí
CAPDEVILA i LLEONA, Joaquim
CAPDEVILA i PUJOL, Marian
CASANOVA i DE MIR, Ramon
CASTELLS, Isidre
COSTA i LLOBATERAS, Gervasi
DUCH i BASILS, Josep
DURAN i BACH, Manuel
ESPONA i DE NUIX, Joaquim
FEU i MARTORELL, Fortià
FIVALLER DE VÉLEZ, Josep Maria
FORCADA i SORS, Carles
GENÍS i BAYÉS, Ramon
GIOL, Joan
GIRÓ i TORÀ, Josep
GOLOBARDAS, Joan Baptista

HOMS, Marcia
HOMS i SALGOT, Josep
HORTET i PAULO, Marcel
JOHAN, Micer
MASFERRER i ARQUIMBAU, Ramon
MICÓ, Francesc
MICÓ, Josep
MILLET i SANTASUSANNA, Antoni
MOLERA i BROS, Eusebi
MOLERA, Gaspar
MONTSERRAT, Antoni
MORETA, Ignasi
NOGUÉ i ROCA, Josep
OSONA, Fèlix
PASQUAL i CAMPO, Antoni
PASQUAL i CAMPO, Josep
POUDEVIDA, Francesc de Paula
PRATDESABA i PORTABELLA Josep
PUIG, Andreu
PUIG i PUIGNERÓ, Llorenç
PUIGREFAGUT i PARÉ, Ramon
PUJADAS i SERRATOSA, Ramon
REPARAZ i RUIZ, Gonçal de
RIBOT i FONTSERÈ, Antoni
RIBOT i MAS, Joan de Déu
RIERA i DE GIRONELLA, Marian
RIERA i REFART, Antoni
RIERA i REFART, Josep
ROGÉS i MORAGAS, Joan
SADURNÍ i VILARDEBÒ, Albert
SALARICH i GIMÉNEZ, Josep
SALARICH i TORRENTS, Joaquim

SALARICH i TORRENTS, Miquel dels Sants
 SALARICH i VERDAGUER, Joaquim
 SAN i RICART, Ramon
 SERDÀ i PRAT, Bernat
 SERINANELL i MIR, Manuel
 SERRA i GÜELL, Tomàs
 SOLER, Guillem
 TERRICABRAS i COMELLA, Josep Maria
 VICH, Joan
 VILA, Ramon
 VILA i D'ABADAL, Lluís
 VILAR i FONTCUBERTA, Marià

Viladrau

ARIET i BARBERIS, Antoni

Vilanova de Sau

GRAVALOSA, Josep

Els científics agrupats per disciplines.

Agronomia

CALLÍS i MARQUET, Josep
 CAPDEVILA i PUJOL, Marian
 CASANOVA i DE MIR, Ramon
 CAZADOR i LÓPEZ, Manuel
 ESPONA i DE NUIX, Joaquim
 FIVALLER DE VÉLEZ, Josep Maria
 MIRAMBELL i GIOL, Francesc
 SALARICH i GIMÉNEZ, Josep
 SALARICH i VERDAGUER, Joaquim

Astronomia

ALEMANY, Joan
 BALMAS, Pau
 CANELLES i CARRERA, Agustí
 MICÓ, Josep
 MOLERA, Gaspar
 NOVELLAS i ALAVAU, Onofre Jaume
 PERICAS i MORROS, Joaquim
 PRATDESABA i PORTABELLA, Josep
 SAURINA i BOIXADER, Miquel
 SERINANELL i MIR, Manuel

Biologia

AGUILAR i SERRAT, Francesc d'Assís
 RIERA i REFART, Josep
 SERRA i GÜELL, Tomàs

Botànica

AGUILAR i SERRAT, Francesc d'Assís
BALMAS, Pau
COSTA i LLOBATERAS, Gervasi
GIRÓ i TORÀ, Josep
GOLOBARDAS, Joan Baptista
MASFERRER i ARQUIMBAU, Ramon
MASFERRER i RIEROLA, Marià
MICÓ, Francesc
MIRAMBELL i GIOL, Francesc
SALARICH i VERDAGUER, Joaquim
SERRA i GÜELL, Tomàs

Ecologia

FIVALLER DE VÉLEZ, Josep Maria
GOLOBARDAS, Joan Baptista
MIRAMBELL i GIOL, Francesc

Farmàcia

ARMENGOL, Gaspar
BENESSAT i FOLCH, Francesc de Paula
BENESSAT i VAYÉS, Felip
CANALDA i CALBÓ, Agustí
CAPDEVILA i LLEONA, Joaquim
FEU i MARTORELL, Fortià
FORCADA i SORS, Carles
GIRÓ i TORÀ, Josep
JOHAN, Micer
PASQUAL i CAMPO, Josep
PUJOL, Benet
RIERA i REFART, Antoni
SASTRE i PUIG, Joan
VERGÉS i CODINACH, Francesc Xavier

Física

COSTA i LLOBATERAS, Gervasi
PUIGREFAGUT i PARÉ, Ramon

Geografia

GIOL, Joan
HOMS i SALGOT, Josep
MONTSERRAT, Antoni
REPARAZ i RUIZ, Gonçal de

Geologia

CANALDA i CALBÓ, Agustí
GIRÓ i TORÀ, Josep
PUIG i PUIGNERÓ, Llorenç
VICH, Joan

Matemàtiques

BALMES i URPIÀ, Jaume
BRET i BOADA, Tomàs
CANELLES i CARRERA, Agustí
GIOL, Joan
HOMS i SALGOT, Josep
MICÓ, Josep
NOVELLAS i ALAVAU, Onofre Jaume
PUIG, Andreu
ROGÉS i MORAGAS, Joan

Medicina

ALEMANY, Joan
ALMATÓ i RIBERA, Salvi
ARIET i BARBERIS, Antoni
ARMENGOL, Gaspar
ARTEAGA i PEREIRA, Alfons
ARUMÍ i FARGAS, Joaquim
BADIA i ANDREU, Salvador

BALMAS, Pau
BASSAS i COMPTE, Joan
BAYÉS i COCH, Càndid
BAYÉS i FUSTER, Antoni
BAYÉS i VAYREDA, Antoni
CAMPÀ i CARDONA, Climent
CAMPÀ i PORTA, Francesc de Paula
COLL i DORCA, Josep
DUCH i BASILS, Josep
GRAVALOSA, Josep
HOMS, Marcia
HORTET i PAULO, Marcel
JOHAN, Micer
MICÓ, Francesc
MILLET i SANTASUSANNA, Antoni
MOLERA, Gaspar
MORETA, Ignasi
NOGUÉ i ROCA, Josep
NOGUER i MOLINS, Lluís
OSONA, Fèlix
PARCET i FÀBREGA, Joan Baptista
PARCET i VIÑUALES, Pere
PASQUAL i CAMPO, Antoni
PASQUAL i CAMPO, Josep
POUDEVIDA, Francesc de Paula
PRIM i CODINA, Joan
PUJADAS i SERRATOSA, Ramon
PUJOL, Benet
RIBOT i FONTSERÈ, Antoni
RIBOT i MAS, Joan de Déu
RIERA i REFART, Antoni
RIERA i REFART, Josep
SADURNÍ i VILARDEBÒ, Albert
SALARICH i GIMÉNEZ, Josep

SALARICH i TORRENTS, Joaquim
SALARICH i TORRENTS Miquel dels Sants
SALARICH i VERDAGUER, Joaquim
SAN i RICART, Ramon
SERDÀ i PRAT, Bernat
SOLER, Guillem
TERRICABRAS i COMELLA, Josep Maria
THOMASA DE SUBIRÀ, Lluís Gonzaga
VILA, Ramon
VILA i D'ABADAL, Lluís
VILAR i FONTCUBERTA, Marià
VIÑETA i BELLASERRA, Josep

Meteorologia

CANELLES i CARRERA, Agustí
CAZADOR i LÓPEZ, Manuel
PRATDESABA i PORTABELLA, Josep
SERINANELL i MIR, Manuel
VILARRÚBIA i GARET, Conrad

Química

ARBÓS i TOR, Jaume
ARMENGOL, Gaspar
BENESSAT i VAYÉS, Felip
CAPDEVILA i PUJOL, Marian
COSTA i LLOBATERAS, Gervasi
FEU i MARTORELL, Fortià
FORCADA i SORS, Carles
GENÍS i BAYÉS, Ramon
GIRÓ i TORÀ, Josep
PASQUAL i CAMPO, Josep
RIERA i REFART, Antoni
VERGÉS i CODINACH, Francesc Xavier

Tecnologia

ARBÓS i TOR, Jaume
 BENESSAT i VAYÉS, Felip
 CANELLES i CARRERA, Agustí
 CAPDEVILA i PUJOL, Marian
 CASTELLS, Isidre
 CAZADOR i LÓPEZ, Manuel
 GENÍS i BAYÉS, Ramon
 MOLERA i BROS, Eusebi
 PRATDESABA i PORTABELLA Josep
 PUIG i PUIGNERÓ, Llorenç
 RIERA i DE GIRONELLA, Marian
 VICH, Joan

Veterinària

MALATS i CODINA, Segimon

Zoologia

COSTA i LLOBATERAS, Gervasi
 GIRÓ i TORÀ, Josep
 MASFERRER i RIEROLA, Marià
 RIERA i REFART, Josep
 SERRA i GÜELL, Tomàs
 VILARRÚBIA i GARET, Antoni
 VILARRÚBIA i GARET, Conrad
 VILARRÚBIA i GARET, Joaquim
 VILARRÚBIA i GARET, Lluís

PRÒLEG	9
NOTA PRELIMINAR	11
BIOGRAFIES	15
FONTS	295
APÈNDIX 1	323
APÈNDIX 2	329

